SERIA III—ANUL III No. 106

2 Lei Exemplarul în ţară
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 3 Decemvrie 1922

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Ziarul ADE... Şaguna

Ţaţa Melania

— NUVELĂ —

de IOAN SLAVICI

Ii era tatei verişoară, şi ne făliam toţi cu ea, căci era femee foarte frumoasă şi fusese luată în căsătorie de către un căpitan de roşiori, om acum mai în vârstă, dar bogat, care ţinea să-i facă viaţa cât se poate de plăcută.

Căpitanul, înaintat în urmă maior, era mutat mereu, ca de obiceiu militarii, dintr'un oraş în altul, şi astfel au trecut mai mulţi ani fără ca noi s'o mai fi văzut. Peste câtva timp a rămas apoi văduvă.

Fiind femee încă tânără, răposatul ei soţ a rânduit prin testament, ca ea să se bucure de toate veniturile averii rămase dela dânsul, numai însă câtă vreme va fi văduvă, iar după ce dânsa se va fi măritat, averea urma să treacă la rudele lui. De oarece testamentul nu prevedea şi ce are să se întâmple în casul, că dânsa moare fără ca să se fi măritat, unii dintre oamenii de legi erau de părerea, că în cazul, că dânsa moare fără ca să se fi măritat, că 'n casul acesta rudele lui nu moşteniau Deocamdată dânsa trăia în toată lărgimea, ca femee bogată, care poate să-şi facă toate plăcerile, şi ne'nchipuiam că se simte foarte fericită.

Am rămas deci oare-cum zăpăcit când, după vre-o zece ani, terminându-mi studiile, m'am dus la Bucureşti, ca să-mi caut vre-un rost, şi am trecut pe la dânsa.

Am găsit'o chiar mai mult decât posomorâtă, sătulă de viaţă în cel mai adevărat înţeles al cuvântului.

Deşi tot tânără, nu mai era femeea frumoasă de mai nainte.

Pusese carne, care pe ici pe colo îi strica formele mai nainte desăvârşite. Umerii obrajilor îi ieşiseră, buzele îi erau prea groase, gâtul, îngroşat şi el, părea prea scurt, bustul era prea desvoltat, şoldurile îi crescuseră peste măsură şi pe lângă toate aceste peliţa de blondină a obrajilor ei nu mai era rumenă, ci se veştejise şi dedea 'n gălbui; iar ochii albaştri îi păreau spălăciţi. Nu-i vorbă, tot mai putea să fie pusă în rândul celor frumoase de vârsta ei şi multe femei s'ar fi simţit foarte mulţumite dac'ar fi putut să pară ca dânsa; ea însă, care timp îndelungat a fost încântată de trupul ei şi avuse un adevărat cult pentru formele lui frumoase, era nemângâiată când vedea starea, în care se află.

N'o mărturisia, ce-i drept, aceasta, dar o dedeau de gol multe din vorbele şi din gesturile ei, precum şi jindul, cu care se uita la femeile, care şi la vârstă mai înaintată îşi păstrau frumuseţea trăsăturilor, mlădierea trupului şi graţia mişcărilor.

Dar aceste erau, la urma urmelor, lucruri, pe care le-ar fi trecut cu vederea, dacă n'ar mai fi fost şi altele.

Deşi era mereu sănătoasă, n'avea destulă poftă de mâncare şi se făcuse lingavă, încât n'avea parte de plăcerea de a mânca, iar nopţile era lipsită de dulceaţa somnului. Avea birjar învoit cu luna şi ieşia regulat la plimbare, ba umbla şi pe jos, dar fără de nici un folos. Ceea ce le punea tuturora vârf era, că nu mai avea slăbiciune pentru nimic şi toate o plictisiau şi-o obosiau.

„Eu nu mai am nici un rost în lumea aceasta, — îmi zise într'un rând, — şi mă întreb adese-ori, de ce m'am născut şi de ce mai trăiesc. Stând acasă, zilele'mi par grozav de lungi şi ostăneala de a trăi îmi este grea. Dacă ies la plimbare fie în trăsură, fie pe jos, în curând mă simt obosită. Mai vârtos obosesc când mă duc să văd pe vre-una dintre cunoştinţele mele, să iau ceaiul ori masa la alţii, ba chiar să primesc pe alţii la mine. Mă duc la teatru ori la vre-un concert. Nu pot să zic, că nu-mi place, dar în curând mă simt obosită. Am încercat să joc cărţi: încordarea, pe care trebue s'o fac spre a combina jocul, e pentru mine prea obositoare. Nimic, dar nimic în lumea aceasta nu are pentru mine farmec dăinuitor, fericesc pe cei ce sunt nevoiţi să-şi încordeze puterile spre a'şi agonisi hrana de toate zilele şi mereu mă ispiteşte gândul, că moartea e scăpare. Mi-e silă să-mi taiu cupoanele şi să încasez chiriile şi arenda moşiei. E par'că am fost blestemată de el să nu mai pot avea zi bună şi să mă gândesc mereu la silinţele, pe care şi le dedea dânsul, ca să-mi facă viaţa plăcută, şi la silinţele ce-mi dedeam eu, ca să-l încredinţez despre dorinţa mea de a-i răsplăti bunăvoinţa. Una din slăbiciunile lui era să mă vadă gătită şi-mi cumpăra mereu haine şi mai ales scule preţioase. Le am şi azi, dar nu-mi mai face nici o plăcere să mă gătesc cu ele".

Ascultam cu încordată luare a minte mărturisirile făcute de dânsa, căci ele se potriviau cu vederile mele despre desfăşurarea vieţii omeneşti.

Nu odată am fost nevoit să mă încredinţez, că omul cade într'un fel de lâncezeală sufletească şi e oare-cum bătut de viaţă când trece dela tinereţă la maturitate şi mai ales dela maturitate la bătrâneţe. E un fel de desnădăjduire, care-l cuprinde când simte, că-şi perde avântul, că-i scad puterile şi că viaţa are pentru dânsul din ce în ce mai puţin farmec, că nu mai e în stare să stoarcă din sine insu-şi ceeace a putut mai nainte. Copleşiţi de simţământul acesta mulţi îşi doresc moartea. Numai de tot puţini îşi păstrează vânjosia sufletească până la adânci bătrâneţe şi abia în ajunul morţii sunt striviţi dându-şi seamă, că li-au săcat puterile.

Ţaţa Melania era încă departe de starea aceasta şi n'avea decât să caute cu totdinadinsul pentru-ca să găsească ceea ce poate să-i dea farmec vieţii.

„De! — îi zisei dar, — dacă nu-ţi mai face plăcere să le porţi, dăruieşte-le celor ce se gătesc bucuros cu ele şi-o să ai mulţumirea de a te bucura văzând bucuria lor".

„Maimuţărie! — răspunse ea zâmbind.— Ce fel de mulţumire aşi putea să am văzând bucuria acelora, de care puţin îmi pasă. Intâlnesc în fiecare zi mai ici, mai colo femei, care fac parte din comitete de binefacere pentru ca să facă zgomot împrejurul lor şi lumea să le laude. Mie puţin îmi pasă, ce va zice şi ce nu va zice despre mine o lume, care îmi este cu desăvârşire indiferentă. Nenorocirea mea e tocmai, că nu mai am nici o slăbiciune. Nu-mi face, precum îţi spusei, nici o plăcere să port sculele acelea, şi n'aşi da niciodată bani pentru ele, dar îmi place să le am şi nu-mi bat capul cu gândul, ce are să se aleagă de ele după ce voi fi murit.

„Care va să zică, tot ai şi tu o slăbiciune", — zisei în gândul meu.

Drept dovadă, că are în adevăr slăbiciunea, m'a dus apoi să-mi arate mica ei comoară, care 'n ochii multora era mare.

Intr'o cutie de fer avea aruncate una peste alta, lanţuri, brăţare, broşe, inele, copcii, ace de cap, câteva ceasornice, mult aur şi puţine pietre scumpe, iar pe lângă aceste câteva sute de monede de aur, galbeni cu zimţi, napoleoni, imperiali, lire otomane, tot bani noui aleşi cu multă îngrijire, ca să încânte vederea.

„Imi sunt nesuferite sculele ascunse 'n cutii, — zise,— încât nu poţi să le vezi decât una câte una: frumuseţea e să le cuprinzi deodată cu ochii şi să le simţi trecând cu degetele printre ele. Uite, — adăugă luând un pumn, dar nu de scule, ci de galbeni, pe care şi-i revărsă printre degete. Nu e lucru de mirare, că mulţi oameni prind slăbiciune, care încetul cu încetul ajunge să fie patimă.

„Se vede, — zisei, — că au dreptate cei ce spun, că la unii dintre oameni aurul e un fel de talisman, a cărui atingere are înrâurire binefăcătoare asupra stării trupeşti".

„Cu putinţă e", — grăi dânsa luând iar un pumn de galbeni, şi'n ochii ei se dedea pe faţă simţământul, că ei îndeosebi îi este dăstul şi numai să ştie, că-i are.

*

Au trecut ani de zile, pe care i-am trăit căutându-mi prin Moldova de treburi. Când am venit iar pe la Bucureşti, n'am mai găsit-o pe Ţaţa Melania unde o lăsasem. Inchiriase casa, în care-şi reservase numai două iatacuri pentru ca să se adăpostească dacă vine din când în când pe la Bucureşti

De oarece plimbările în trăsură o obosiau, a început să nu-şi mai ţie birjar învoit cu luna şi să pună la o parte banii ce cheltuise mai nainte cu aceasta.

Teatrul şi concertele îi erau şi ele obositoare: era cestiune de bun 'simţ să nu mai cheltuiască nici cu ele.

Incă mai obositoare erau pentru dânsa vizitele, pe care le făcea, şi mai ales acelea, pe cari le primia. Mai avea apoi cheltueli cu îmbrăcămintea şi cu slugile. Incetul cu încetul a luat deci deprinderea de a nu se mai duce să-şi vadă cunoştinţele şi de a nu fi acasă când alţii veniau s'o vadă. Ar fi fost lipsită de bun simţ, dacă ar fi ţinut casa cea mare. S'a bucurat dar când unul din datornicii ei, nefiind în stare să plătească, a rugat-o să cumpere o mică gospodărie, pe care o avea la Colentina, din jos de Plumbuita, câteva pogoane vie, pomet, grădină de zarzavaturi, o baltă, în care putea să facă prăsilă de peşte, şi o căsuţă cu trei încăperi. O încânta gândul, că acolo ar putea să trăiască nesupărată de nimeni şi cu puţină cheltuială, ba să mai aibă pe deasupra şi oare-care câştiguri nu numai din vie, din pomet şi din grădina de legume, ci şi prăsind găini, raţe şi gâşte, ba chiar şi îngrăşând câte un purcel. şi-a dat deci casa cu chirie reservându-şi cele două iatacuri numai pentru ca să-şi păstreze 'n ele lucrurile mai de preţ, pe care nu-i dădea mâna să le ducă la Colentina.

Ducându-mă să o văd, am găsit-o par'că mai bine de cum o lăsasem, dar nu-mi părea de loc cuprinsă de bucuria de a mă vedea.

Pentru-ca nu cumva să-mi fac idei greşite în ceea ce priveşte economiile ei, a 'nceput să mi se plângă, că arenda moşiei şi chiriile caselor au scăzut, în cât abia ies din ele impositele şi taxele de tot felul, care s'au sporit nebuneşte.

„Nu mi-a rămas de cât să viu aici, — îmi zise, — unde o duc mai uşor, ce-i drept, dar tot pe gâfâite. Am dat o mulţime de parale, ca să cumpăr pustietatea aceasta, şi să nu crezi, că trag vre-un folos din ea, că pot să pun ce-va la o parte. Via suferă de mană, în cât strugurii se scutură ori nu se coc, pomii înfloresc, dar nu leagă, dacă leagă, poamele sunt stricate de vermi şi se scutură necoapte, iar dacă mai rămâne ceva, precupeţii ar vrea să le dai de pomană. De legume nu mai zic nimic. Ţin găini, câte-va, ca să ciugulească pe ici pe colo iarbă şi burueni şi să stârpească vermi şi gângănii, căci altfel nu sunt de cât pagubă la casă. Mai ţin gâşte şi raţe, ca să se hrănească pe baltă. Am câţiva porci, ca să utilisez rămăşiţele de la bucătărie şi buruiana din grădină. Am în sfârşit, o văcşoară pentru iarba din pomet, de pe la marginea viei şi de pe resoarele grădinii. Iţi închipueşti, câtă bătae de cap trebue să am cu toate aceste. Ca să nu mai am şi cheltueli, am dat gospodăria în parte unui grădinar, jumătate din câştig mie şi jumătate lui. Grădinarul are nevastă şi un copil, mai ţine şi un cal, precum şi un om de ajutor. Mai am şi doi dulăi pentru paza casei. Toţi acestia şi toate aceste mănâncă. Dă-ţi seama: mănâncă păsările, mănâncă porcii şi vaca, mănâncă şi calul, şi câni, şi grădinarul cu nevasta, cu copilul şi cu ajutorul lui. Mie ce-mi mai rămâne ! ? Dar nu e, — urmă, — nici atâta destul. Umblu toată ziua de ici până colo, nopţile nu pot să dorm liniştită şi sunt nevoită să mă scol cu noaptea'n cap, căci altfel mă fură luând pentru dânşii cei mai frumoşi struguri, cele mai parfumate fructe, cele mai bune legume, cele mai mari dintre ouele de prin cuibare, cei mai graşi pui ori boboci, smântâna de pe lapte şi cele mai bine afumte dintre costiţele de purcel".

„Dacă e aşa, — îi zisei, — nu mai poţi să te plângi, că ţi se urăşte".

„Nu, asta nu ! — mă 'ncredinţă dânsa.—Dar ce-mi rămâne ? — Ce mai poate să-mi rămâe ! ?".

M'am mai întâlnit în urmă cu dinsa în câteva rânduri, şi tot deauna mi s'a plâns că nu-i rămâne ca să pună la o parte pentru zilele bătrâneţelor şi că-şi ruinează ochii cârpindu-şi ciorapii, albiturile şi hainele vechi.

Le şi cârpia, căci n'o ierta firea să le poarte pe cele închise în dulapurile din iatacurile de la Bucureşti. Prea era mare bucuria de a le vedea aşezate'n bună rânduială par'c'ar fi zestrea unei mirese.

Mai mică nu-i era plăcerea nici când se ducea la casa de depuneri, unde se aflau cele-lalte.

Cu toate acestea, de câte ori se ducea la Bucureşti, ca să-şi caute de treburi, ea se plângea, că s'a spetit plătind birja.

IOAN SLAVICI

Fărâme

Oamenii cari gonesc toată viaţa după foloase materiale, spun că preocupările lucrative sunt degradante. E hipocrizie ? Ori experienţă ?

*

Bogaţi ori săraci, toţi ajungem la cimitir. Dar vezi că pentru cel bogat, drumul până la cimitir e pavat şi plantat.

*

Tinerii vor să renoveze totul ; ei şi Soarele pe Cer l'ar schimba, fiindcă e bătrân.

Seneca

Voevodul dreptăţii

de VICTOR EFTIMIU

I

A fost odată într'o ţară
Sub cer albastru, minunat,
In ţara Soarelui odată
A fost un tânăr Impărat.

Era frumos, viteaz şi falnic,
De toţi supuşii săi iubit...
Dar împăratul din poveste
Simţea că nu e fericit.

El sta cu ochii duşi în zare
Mereu pe gânduri, abătut,
Cu sufletul cuprins de dorul
Unui liman necunoscut.

I se făcuse dor de ducă
In alte ţări, pe alte mări,
Pluteau corăbii încărcate
In visul tainicei chemări...

In dorul său, creşteau întinse
Cetăţi cuprinse de păgâni
Şi el le desrobea pe toate;
In lut uscat, săpa fântâni...

Dura biserici strălucite
Şi ridica mii de grădini,
De cântece umplea văzduhul
Şi 'n besnă semăna lumini.

Simţea, că dincolo de ape
Il chiamă dorul ne'mplinit...
In ţara fericirei sale
El se simţea nefericit!

— De ce eşti trist? spuneau părinţii
Ce gând îţi frânge inima?...
— Mi-e sufletul aiurea, mamă
Şi tot mereu mă va chema!..

„Mi-e inima împovărată
De-o grijă mare, de-un avânt,
Aş vrea să plec în lumea largă
Bătut de ploi, gonit de vânt!

„Aş vrea să rătăcesc în sdrenţe,
Să fac un fapt înălţător!...
In fericirea mea de-acasă
Inăbuşit, eu simt că mor!

„E plină lumea, mamă, plină
De mari şi multe nedreptăţi,
Mă duc să fac dreptate, mamă,
E ceasul marei judecăţi!..."

Veniră babele şi vracii,
Ii descântară de urât,
Cântau voios copii de casă
Dar dânsul sta tot mohorât!...

Au încercat apoi părinţii
Să mi-l însoare, da 'n zadar:
Căci gândul lui era departe
Pe apele fără hotar!...

Intr'un amurg, el puse capăt
Visărilor fără de rost:
Pe-o grea corabie, voinicul
S'a fost urcat — şi dus a fost!

II

In haină lungă de călugăr
Cu spădă grea la coapsa lui
Plecă de-acasă Impăratul
Pe limpezimea valului.

Cu zece inşi pleca în lume
Tot unul şi-unul, neam de Smeu,
Flăcăi cu inimile 'nalte
Cu suflet drept şi braţul greu.

Plecau să 'nfrângă nedreptatea
Instăpânită pe pământ,
Plecau să mântuie credinţa
Şi tot ce-i mare, bun şi sfânt!

In urma lor, pierea pământul
De umbra nopţii înghiţit,
Erau acum în largul mării
Sub cer albastru liniştit.

Şi 'n liniştea neţărmurită
Un vaet lung se auzi
Şi vaetul ţinu o noapte
Şi până 'n roşii zori de zi.

— Ce fuse vaetul acesta?
Pe mare, cine va fi plâns?
Vorbi Voevodul, iar cei zece
In jurul lui miraţi s'au strâns.

Şi cum vorbeau aşa, deodată
Văzură toţi în răsărit
O pânză ruptă, aplecată,
Catarte ce s'au năruit,

Şi, mai departe, ei văzură
O barcă mare ce fugea...
Mânară iute într'acolo
Şi se opriră lângă ea;

— Ia staţi pe loc! strigă 'mpăratul
Acelor ce fugeau grăbiţi,
Căci dacă nu, izbim în barcă
Şi 'n fundul mării vă treziţi!"

Opri corabia fugară...
Cei unsprezece inşi, miraţi,
Pe barca ce se răsturnase
Văzură oameni agăţaţi.

— Sântem pescari! strigară dânşii
Scăpaţi-ne, căci ne-au prădat!
In barca hoţilor de mare
Sări viteazul împărat.

Fusese luptă îndârjită
Pescarii numai cinci erau,
Tâlharii toţi erau vre-o nouă
Şi mările înspăimântau.

Legaţi de coate stau acuma
Cei nouă meşteri-mari-tâlhari
Corabia lor, încărcată
Fu dată celor cinci pescari.

„— Iţi mulţumim, Mărite Doamne
Că ne-ai eşit cu spor în drum
Spuneau pescarii scoşi din valuri
Şi cari plecau bogaţi acum.

Iar hoţii se uitau cum sboară
Norocul care-i ispiti
Şi se gândeau, cum spune Turcul
„Haram gheldi, haram ghiti!"

(Acel ce ia cu nedreptate
In vânt va da ce-a câştigat!...
Se duce banul smuls cu sila,
Tâlharu-i veşnic blestemat!...)

In noaptea-aceia, Voevodul
Dormi un somn voios, uşor.

O faptă bună el făcuse,
I se 'mplinea întâiul dor!

Victor Eftimiu

Shakespeare în româneşte

Sub titlul „Incă o traducere din Shakespeare" d-l N. Iorga a publicat în Revista „Flacăra", din 8 Aprilie a. c. un articol de critică, care începe cu următoarele rânduri:

„Bunele traduceri după marile opere literare ale unei streinătăţi mai înaintate, servesc, mai mult chiar decât producţiile originale, pentru a fixa rostul unui popor în mişcarea culturală a omenirei".

Aceste cuvinte ale învăţatului nostru poli-istoric vor găsi aprobarea oamenilor cunoscători. Mai este însă şi o altă latură a cestiunei: înrâurirea acestor bune traduceri asupra *literaturei unui popor*, pe care o rodesc şi o stimulează: în privinţa asta poetul Octavian Goga spune:

„Ar fi o fericire să vedem pe piaţa noastră literară marile opere streine, în ediţii româneşti. Aceasta este cu atât mai necesar cu cât o literatură, după părerea mea, nu poate pretinde că a ajuns la un nivel de matură desvoltare, *câtă vreme — în fruntea lucrărilor ei de seamă nu figurează şi o bună traducere a operelor lui Shakespeare.*

Acest adevăr rezultă mai ales din istoria influenţei profunde a lui Shakespeare asupra *literaturei germane*. În puternica sa operă „Shakespeare şi spiritul german" de Friedrich Gundolf 1), acesta descrie covârşitoarea influenţă, a „creatorului devenit om al vieţii însăşi", asupra bărbaţilor cari au determinat evoluţia spiritului german, şi forţele pe care le-a deşteptat şi în scrisul german dela pătrunderea să în Germania (pe la sfârşitul secolului 16), până la epoca romanticismului.

Se înţelege că este vorba de traduceri *bune*, adică versiunile care redau pe Shakespeare în *operă poetică*. Mai toate popoarele culte au asemenea tălmăciri şi mai ales în Germania, de când cu traducerea măiastră a lui Schlegel, Shakespeare a ajuns un *poet naţional german*. Până şi în vecina Serbia a apărut de curând o versiune datorită lui Svatislav Ştevanovici, din *Othello* şi *Hamlet*, despre care, ziarul „The Times Literary Supplement", zice că e întemeiată pe o mai largă cunoştinţă a criticismului şi a doctrinei shakespeariane.

La noi până acuma Shakespeare a fost puţin tradus, şi d. Iorga, în suspomenitul său articol, osândeşte cu toptanul aceste traduceri. (cuprinzând şi pe cele făcute după originalul englez şi în forma originalului), şi apoi zice:

„Satul fără câini care a fost până azi România literară suntem câţiva cari am hotărît să-l prefacem în ce era pe vremea unei critice serioase şi pline de răspunderi". şi, începând numai decât a-şi îndeplini această menire de pază a satului literar, scarmănă cu străşnicie şi fără cruţare traducerea d-lui G. Topârceanu a „Visului unei nopţi de vară" de curând apărută. Şi asprimea criticei este, în bună parte, meritată (afară de cazurile când d. Iorga cere o tălmăcire *literală*, în locul celei *(literare)*, căci d-nu Topârceanu, neştiind englezeşte traduce după alte traduceri, şi traduce în proză!

Opera poetică — arta — înseamnă intuiţia expresivă, în ea imaginea, simbolul, sau, cum s'a zis până acum, conţinutul (fondul) şi conţinătorul (forma) sunt într'o unitate originară, într'o sinteză *a priori*, închegându-se în aceeaşi clipă în fantezia creatoare a artistului. Bunul traducător dar, a căruia tălmăcire este şi ea o operă de artă, trebue să redea, în echivalenţe, această „intuiţie expresivă". Cum am zis în „Introducerea generală la Operele alese ale lui Shakespeare" 2), versul nu este numai „un strai de purpură şi aur", după vorba lui Eminescu, o haină de sărbătoare aruncată pe umerii poeziei, ci alcătueşte o unitate organică cu forma internă. De aceea tălmăcirile în proză ale unui op poetic îi răpesc o parte din chiar fiinţa lui". Şi *Benedetto Croce* 3) zice: Dacă iei unei poezii metrul, ritmul şi cuvintele ei, nu rămâne, cum cred unii, în afară de aceasta, gândirea poetică, ci *nu rămâne nimic*. Poezia este născută cu acele cuvinte, cu acel ritm şi acel metru".

Pe lângă aceasta d-l V. Topârceanu, neştiind englezeşte, face cum o dovedeşte d. Iorga, şi grave greşeli de fond, în cât te întrebi de ce acest scriitor de talent a crezut de cuviinţă să se rişte pe un asemenea tărâm strein de d-sa, când îi zâmbesc laurii în alte ţinuturi ale literaturii române 4).

Deşi nu fac parte din cei „câţi-va" chemaţi de crainicul d. Iorga la prefacerea „satului fără câini", cred că, fiind un interes suprem în joc, sunt şi eu, îndrituit a intra în arenă, cu competinţa pe care mi-o dă ocupaţia intimă şi îndelungată cu opera marelui poet englez.

Pe scena Teatrului nostru Naţional se lăfăe de vre-o treizeci de ani, o piesă care poartă titlul de „Hamlet" şi pretinde a fi de Shakespeare.

In realitate este o stropşire a acestei nemuritoare drame. Nefiind tipărită, nu o putem analiza, şi trebue să o lăsăm în plata Direcţiei Generale, până când va veni vremea a se reabilita bietul Hamlet 5).

Citesc că se joacă acuma, tot la Teatrul Naţional, o altă tragedie a lui Shakespeare, şi anume „Macbeth", tradusă de doamna Miller-Verghi. N'am găsit-o în librării, şi poate nici nu e încă tipărită, şi deci nu pot judeca valoarea ei. Am însă în faţa mea o altă tălmăcire, făcută de aceeaş doamnă. Este aceea a *Regelui Lear*. Lucrarea a fost tipărită, la 1911, în Biblioteca Teatrului Naţional, a fost jucată (cum se spune pe copertă) pentru întâia oară la 9 Noembrie 1910, şi de atunci în mai multe ori, chiar în stagiunea trecută. Este dar o piesă de repertoriu.

De ea voi să vorbesc aici.

Este o traducere în proză, deci cu un păcat originar. Nu voi repeta ce am zis mai sus în privinţa asta, nici nu voi vorbi de banalitatea acestei proze. Să vedem cum tratează fondul, bine înţeles pe cât am putut spicui în fuga cititului.

Impărţirea în acte şi scene a traducerii doamnei M. V. diferă de ceeace se face în celelalte ediţii ce le cunosc, şi de aceea a *Ediţiei Globe*. Voi cita dar şi după ediţia Globe, pentru ca cititorul care ar dori o cercetare proprie a originalului englez, să se poată orienta.

In actul I, Scena V (Globe, Scena II) se zice: *Goneril:* Timpul cel mai bun al lui . . . (punctele se găsesc în volum) *teafăr n'a ţinut mult:* de aceea trebue să ne gătim de a răbda dela bătrâneţea lui, nu numai *nesocotinţa unei firi părăginite*, dar şi încăpăţânarea nestăpânită pe care o aduce această vârstă şubredă şi mânioasă".

Ce înseamnă acele puncte? La cine se referă adjectivul teafăr? La Lear sau la timpul? Cine *n'a ţinut* mult? De unde a răsărit: nesocotinţa unei firi de mult părăginite?

Textul zice: In vremea lui cea mai bună şi mai sănătoasă (*sound*, viguroasă) el (adică Lear) a fost *prea iute* (*rash*, pripit), de aceea trebue să ne aşteptăm dela bătrâneţea lui nu numai la cusururile unei stări de mult înrădăcinate *(the imperfections of a long engraffed condition)*, ci la toanele îndărătnice, *(unruly waywardness)* ce le aduc cu sine anii (sau vârsta infirmă şi mohorâtă (*choleric* nu înseamnă aici mânios, ci morocănos, posac).

In Tabloul II, Scena II (Actul I, Scena II Globe) doamna M. V. pune pe Edmund să grăiască aşa:

„Dece să fiu eu chinuit din *pricina obiceiului?..* Bastarzi? Josnici? Josnici, noi care ne alegem cu o fire mai sdravănă decât *încape la zămislirea celor mulţi netrebnici, născuţi jumătate prin somn?*"

Aici, „the plague of custom" însemnează: *urgia datinei*, iar *base* n'are înţelesul de *josnic*, ci de *nelegiuit*, iar restul sună aşa:

Noi care
Primim mai multă vlagă şi vigoare
De cât se cheltueşte într'un pat
Plictisitor, şi sarbăd şi-obosit,
Pentru un trib întreg de gugumani
Zămisliţi între dormit şi veghie?

Va să zică nu e vorba nici de „celor mulţi netrebnici", nici de „născuţi jumătate prin (?) somn"!

In Tabloul III, Scena III, (Actul I, Scena IV, Globe) Kent zice:

„Meseria mea e... de a nu mă teme de judecată". Şi mai departe: „Pot să stric o poveste ciudată povestind-o, dar să repet scurt un răspuns scurt".

Or în text se zice contrariul: „a mă teme de judecată", *(to fear judgment)*, şi: „să stric o istorie bună povestind-o, şi să predau pe şleau (bluntly) o solie simplă".

Tot acolo întâlnim următorul dialog:

„*Lear:* Iţi mulţumesc, omule, tu mă slujeşti bine şi *pricepi să 'mi fii drag.*

Kent. Hai boerule... De vrei să-ţi iei încă odată *măsura hoitului*, rămâi.

Lear, Acum, na, să-ţi mulţumesc încă, vrednică slugă.

Tu 'ţi ştii datoria".

Iată textul:

Lear. Iţi mulţumesc, prietene, tu mă slujeşti, şi te voi iubi...

Kent. Haide, domnule (*sir;* de unde dar „boerul"?). Dacă vrei să-ţi măsori înc'odată *mojica ta lungime* (your lubber's *length*, lubber-mojic.) Nu este dar vorba de *hoitul — unui* om în viaţă.

Tot acolo, în Scena III (adică IV-a):

Bufonul. Să-i dau o leafă. Adevărul e un căţel ce trebue să se ascundă *sub pat*. Chiar luând monopolul nebuniei tot mi-ar *şterpeli ei câte o fărâmitură...* După ce tai oul în două şi'l mănânci, cele două jumătăţi de coajă... Decând ţi-ai făcut din fiică mamă, căci când le-ai dat varga în mână şi ţi-ai *întors singur spatele* (!)

Textul:

Măscăriciul. Să-l tocmesc şi eu *(let me hire him too)*. Adevărul e un câine care trebue *băgat în coteţ (Kennel)*... De-aş avea monopolul nebuniei ele ar avea o parte într'ânsul (part in it)... După ce voi fi tăiat oul la mijloc şi-oi mânca miezul, *cele două coroane* ale oului. Nu cojii! Numai aşa se pricepe jocul de cuvinte al Măscăriciului, care zice întâi lui Lear:

„Dă'mi un ou, unchiule, şi-ţi voiu da două coroane (adică cele dăruite fiicelor lui). Şi Lear întrebând:

Ce fel de două coroane vor fi?

Măscăriciul dă pomenitul răspuns.

Apoi măscăriciul zice: căci când le-ai dat varga, şi *ţi-ai lăsat jos nădragii*, etc.

Ce noimă are dar traducerea d-nei M. V.: „ţi-ai întors singur spatele?!"

In Scena IV Bufonul zice, introducerea d-nei M. V.:

Ce, n'are nevoe măgarul să vadă când *trage căruţa pe cal?*

Măgarul să tragă căruţa pe cal? Curioasă — nevoe a măgarului! —

In text se zice însă: *Nu poate un măgar să vază când carul trage calul?*

In Scena V (adică tot a IV-a), doamna M. V. traduce:

Lear. Vultur afurisit, minţi! O, vină cu mult mai mică! Mi-a scurs din inimă toată iubirea şi m'a umplut de venin. Nimiceşte într'ânsa puterea de a naşte, şi din făptura-i îngrijită (!) nici-când să nu se nască prunc!" „Rănile fără leac ale blestemului părintesc, să sfâşie *fiecare bucăţică* din tine!"

In original se zice.

„O tu, măruntă vină . . .
Mi-ai smuls din inimă iubirea toată,
Şi fierea mi-ai sporit.
Usucă 'n ea organele înmulţirii,
Şi nici-odată să nu vlăstărească
Din trupu'i hâd un prunc ca s'o cinstească!
Rănile
Făr' leac ale părintescului blestem
Răzbească 'n toate simţurile tale!"

Comparaţi! Din „trup degenerat" *(derogate)* d-na M. V. face *trup îngrijit*, din organele înmulţirii, *puterea de a naşte*, şi în loc de blestemul părintesc să *răzbească în simţuri*, *(a father's curse pierce every sense about thee!* ea face acest blestem *să sfâşie fiecare bucăţică!*

Tot acolo, după doamna M. V. Ducele Albany ar zice: Ori câtă dragoste ţi-aş arăta, Gonent, nu pot *totuşi fi părtaş*", pe când în text zice „să fiu *părtinitor (parţial)!*

Dar, până şi epigramele înţepătoare şi cântecele Măscăriciului, în versuri rimate, ale textului, d-na M. V. le redă într'o proză banală, răpindu-le efectul, caracterul şi frumuseţea lor.

Aşa d-sa traduce următorul cântec al Măscăriciului astfel: (Actul I, Tabloul III):

Iestimp (sic!) s'au prostit nebunii
Şi învăţaţii s'au prostit,
N'au cum să-şi poartă ştiinţa,
Căci toţi s'au maimuţărit.

Frumos cântec! Dar dece d-na M. V. traduce pe *wise men* oameni înţelepţi, cuminţi, prin *învăţaţi*, *wits* minţi, prin ştiinţă, şi şterge astfel antiteza între *cuminţie* şi *prostie*, care e tot rostul cântecului?

Incă una, şi cea din urmă, Doamna M. V. traduce astfel versurile Măscăriciului din Tabloul IV, Scena V (Globe Actul II, Scena IV):

„Cine te urmează cătând câştig
Numai de formă că (sic!) te urmează
Işi ia bocceaua cum cade ploaia
Şi în viscol, singur pe drum te lasă.
Dar eu rămân. Nebunul stă,
Cumintele să plece,
Cel prost nebun e dacă fuge,
Nebunul însă nu-i un prost".

Işi ia bocceaua? Cuvântul *pack* nu înseamnează aici a lua bocceaua", ci „a şterge", a fugi, şi Măscăriciul vroind să facă o deosebire între oamenii de treabă şi cinstiţi, care se ascund sub chipul Măscăriciului, şi cei ticăloşi, şi făţarnici, cari umblă fără căciula cu clopoţei, mereu cu aluzie la fiicele trădătoare ale bietului Lear, zice:

Cel ce doar de câştig se ţine
Şi de stăpân nu-i pasă,
O şterge-atunci când ploaia vine,
Şi 'n vijelii te lasă.
Dar eu, nebunul, stau aici,
Cumintelui fuga-i place,
Mişei (Knaves) cari fug sunt Măscărici,
Măscăriciul mişel nu se face"

Dar aş putea urma la infinit. Cred însă că e destul. Adaug numai că în traducerea aceasta lipsesc o mulţime de versuri şi scene întregi.

Doamna M. V. pare că a avut în vedere şi textul original. Dar cunoştinţa ei — limbei originalului, — este vădit superficială. Zicând „limba originalului" nu înţeleg însă limba modernă engleză. Poţi să o ştii perfect şi să nu poţi traduce pe Shakespeare, ba, cum bine zice renumitul englicist, Profesorul Leo Kellner, în Vocabularul său Shakespearian, „este pentru înţelegerea lui Shakespeare un mare rău, că noi toţi ne apropiem de el pornind de la engleza modernă. Dacă s'ar putea învăţa un număr de anglicişti ca să ajungă la Shakespeare, *fără nici o cunoştinţă a englezei moderne*, trecând prin Langland, Chaucer, Gower, Lydgate, ei ar explica de sigur sute de pasaje mai bine de cât s'a făcut până azi".

Un traducător al lui Shakespeare trebue dar să studieze de aproape, cu migăloasă răbdare *semasiologia*, limbei, înţelesul graiului epocei Elizabetane, care este cel întrebuinţat de Shakespeare şi care diferă esenţial de cel modern. Pentru aceasta nu i se cere, de bună seamă să facă singur aceste cercetări, ci să consulte dicţionarele speciale, glosarele şi studiile numeroase, făcute de alţii, pentru interpretarea textului. Şi înarmat cu aceste cunoştinţe numai va putea reda, în limba sa pe care trebue să o stăpânească în chip suveran din punctul de vedere literar şi în bogăţiile sale lexice, o traducere bună, dacă — bine înţeles, — pe lângă aceasta va poseda şi „darul împărtăşirii", cum zice Vlahuţă, talentul de a reda echivalentele sau adecuatele intuiţiei expresive a poetului!

Adolphe Stern

1) Berlin 1922.
2) Cari vor apare în editura „Cultura Naţională" începând acum cu *Hamlet* şi *Macbeth*.
3) Elemente de critică.
4) D. Topârceanu a răspuns d-lui Iorga în „Viaţa Românească". Voi reveni asupra acestei polemici.
5) E nădejde că aceasta se va întâmpla în curând, căci Academia Română a publicat un concurs pentru traducerea lui Hamlet din original în forma originală.

Decepţie

(Feciorul lui Nenea Tache Vameşul)

Popa Nicolae de la „*Adormirea Maichii Precista*", murise. Băbetul mahalalei îşi da cu ideia că moartea i s'ar fi tras... din „rangul" ce îl căpătase de la Mitropolie de a sluji într'o biserică mai cu vază: „*Sfântul Spiridon*". S'au dus în cârd la „*canţilerie*", în deal, să-l ceară înapoi pentru păcătoşi, dar le-au întors călugării înapoi până ce nu trecuseră nici gangul cetăţii. Popa dedat cu enoriaşii, cu dascălul şi cu altarul lui, s'a mâhnit la despărţire şi d'aşa onoare, a căzut bolnav. Intr'un timp a venit un archimandrit şi i-a dăruit din partea Mitropoliei o bederniţă, drept plată pentru devotamentul arătat bisericei. Dar nici gând de întremat. Bederniţa a pus-o *Mam Preoteasa* la iconostas iar popa a căzut mai adânc în boală.

Au mai dat mahalalele plouate şi dezamăgite, o raită pe la mănăstirea Mitropoliei, s'au jelit prin ganguri, prin anvoane şi biurouri, dar nădejde de adus popa îndărăt, nici pomeneală. Pentru că popa Nicolae mai era şi duhovnic cu leafă pe la spitalele Eforiei, babele au mai bătut şi pragurile Cantacuziniştilor, dar şi aci, au rămas cu jalba sul pe sub boccele şi popa a rămas tot unde era orînduit de sus. De la un timp boala întinzându-se, nu mai slujea; trăgea! Trăgea să moară şi nici moartea nu i-ar fi scos din cap dragostea şi îndurerarea pentru mahalaua Flămânda — mahalaua lui de ţârcovnic pe unde s'a jucat şi a popit! Adusese Mitropolia, la Sfântul Spiridon şi pe popa Stellian de la Slobozia şi pe Tingirică din Tabaci şi pe Bâlbâitu din Şelari să-i ţie locu până s'ar mai fi întremat, dar cum zicea Popa Nicolae „*cazania*", halal de aşa cazanie, căci nu se dovedea popă pe faţa pământului care să o spue aşa. Se cutremura trapeza, se mişca din loc epitaful din altar, încremneau babele cu fruntea pe papură. Astfel că nu mai era chip de urnit popa Nicolae de la Sfântul Spiridon, iar la Adormirea Maichii Precista, pentru că acum, băbetu din mahalalele d'acolo se făcea luntre şi punte la Mitropolie ca să le lase în pace, *aşa halal de popă!* Da logosul ţinut după leturghie? Cine răcnea mai cu durere şi mai cu credinţă ca popa Nicolae de la „*Adormirea Maichii Precista*", spre norodul făcut una de smerenie, cu pardoseala bisericii? Era o mândreţe de te cutremura, acum pe podul Beilicului; chibzuise ea Mitropolia, înţeleapta de ea, de ce atârnase popii Nicolae, bederniţa de gât, la fel cu a potropopului din Lucaci, lustruită, înnecată toată în argint, în mijloc cu „*Invierea lui Lazăr*" şi cu patimele Domnului Kristos, de jur în prejur, zâmbind îndurerate printre razele Sfântului medalion, şi pe care, sărbătoritul o dăruise... *iconostasului*, nefiind „volnic" de ea! Boleşniţa înainta. Popa Nicolae trăgea de-abinelea! Nădejde să-l mai aibă vre-o biserică, nu mai era! Aci, la Adormirea Maichii Precista, nu mai era duhovnic, dincolo, în Sfântul Spiridon nu se mai cutremura anvonul de citania cazaniei!

Mam Preoteasa tânjea în pridvorul odăiţilor ministerului, îngropate până în streaşină în măturoielele cari nu mai îngălbeneau, şi printre spicele cărora, scânteiau olanele rânduite ale învelişului. Citanii peste citanii, rugăciuni peste rugăciuni, acatiste peste acatiste, cu toţi popii din suburbie, ba până şi cu vicaru în cap! Nimic, nici o deslegare. Boala se înteţea, nădejdile scădeau şi pentru evlavioşii Sfântului Spiridon ca şi pentru oropsiţii Adormirei Maichii Precista! Şi Dumnezeu — drăguţul de el — nu se milostivia; prea cântăreau greu păcatele şi ale unora ca şi ale altora! ca să-şi mai aplece ochii pe pământ! A tot nădăjduit lumea, să mai aibă pe popa la locul lui cât a nădăjduit până ce într'un timp, a scăpat stăpânirea de milogeală şi Dumnezeu de acatiste; l'a luat la el, lăsând de râpă pe Mam Preoteasa printre măturelele ei veşnic verzi şi zâmbitoare, şi printre găinile ei încâlţate. „*Cultele*" a trimis în Albastru un alt popă, tot cu preoteasa lui, iar la Sfântul Spiridon a lăsat pă loc pă Stellian din Leon-Vodă, care sărea din cele douăsprezece evanghelii din Joia mare, şease. In biserica din Podul-Beilicului, nu mai tremura de acum, drapelul ocolirii, înfăşurat, după tejgheaua cu prescuri la ceasul „*logosului*" de după slujba, iar în anvonul *Adormii Maichii Precista*", păcătoşii se îngrămădeau sub patrafirul noului duhovnic, cu îndoială, aşteptând deslegarea spovedaniei, popii Nicolae din ceruri. Trică Ilie, „mâna dreaptă" a popii Nicolae, scos într'o vreme din graţiile celui dispărut, da târcol odăiţilor omului cel nou, lăudându-şi *isonul*, meşteşugul stingerii mucurilor, şi grija cheilor bisericii. Lache a pus o vorbă „bună" şi Trică Ilie a rămas tot omu bisericii. Dar preocuparea duhovnicului cel nou, era aceia a continuării încrederii lăsată în sufletele mahalagiilor, de preotul decorat cu „*Bederniţa Sfântului Lazăr*".

De aceia, propovăduirea nu a întârziat, căci Bentaş, băiatul chirigiului din uliţa lui Mălăeru, altist în strană, s'a şi înfăţişat cu căldăruşa „*zintdiului*" în pridvorul popii, bătând cărămizile văruite alb, din tindă, cu bocancele lui lemnoase, reci şi trainice. Atunci s'a cunoscut cu mahalalele, cu uliciorile şi cu toate cocioabele, presărate din poalele lui „*Budişteanu*" până în păpurişul *Filaretului*, schimbând sachismete, bătând pilde şi luând taclituri pe la toate uşile înfundăturilor, ploconindu-şi cuvioşia, propovăduind milostenia şi pitind în giubea „*CINCIURI*" în care se coclise sărăcia şi răbdarea.

Bontaş purta semeţ căldăruşa, pentru voluptatea de a întrista adânc haimanalele care ar fi făcut *pe din două* cu popa, mulţumindu-se cu lefşoara lui puţină dar neprihănită, luând poveţe din spusele duhovnicului lăsate pe la prispele pe unde îşi plimbase pămătuful îmbrobodit cu fuioare de busuioc, şi din care picurau bobiţe sfinte de aiazmă argintie şi trudindu-se să nu nemulţumească pe omul altarului!

Şi astfel se înfiripase dulceag, pe nesimţite, mijeala unor vremuri de sfinţenie şi de cinste, de reculegere şi de curăţenie sufletească, aduse într'ascuns de duhovnicul cel nou, cu idei şi cu isprăvi noi, şi cari se desprindeau gingaş şi înduioşător, din prelegerile, din binecuvântarea şi din patrafirul său stropit cu aur, şi la poalele căruia se rostogoleau pătrunse, capete religioase şi suflete curate. In admosfera de purificare, adusă de omul cel nou şi sfânt, în altarul bisericei regenerată, şi la care contribuia până şi Bontaş cel fidel care tremura de foame lângă căldăruşa plină, fără să bage mâna în ea, dar care spetise mahalalele în „....*pui de giol*", fontanind o gogoaşe dar având în schimb „*libret la Casa de Iconomie*", am simţit şi am trăit cel d'ântâi fior sincer al noţiunei „*CREDINŢEI*" pomenită de mama din faşă până la arşice, care mă ademenise vag dar care acum se alcătuia straniu din spusele duhovnicului cu idei noi, din cinstea lui Bontaş care adormea lângă discul bisericii fără să se atingă de o firfirică, din spovedania pe care am dat-o cerului prin harul representantului lui Krist la şeapte ani, în anvonul bisericei „*Adormirea Maichii Precista*"!

La acea vreme, farmecul tutulor sburdălniciilor, cu care bătătorisem şeapte vacanţii mari, Maidanul Dulapului, Podu Caliţii şi măgurele Filaretului, a pălit subit sub patrafirul preotului-confesor, patrafirul cald şi straniu parfumat, parfumul sfânt al anaforei, al microdeniilor şi a odoarelor divinei mese din mijlocul altarului — patrafirul care îmi înfăşura capul îmbibat de drăcii, cu galonul lui de aur veşnic rece şi înfricoşător, şi sub care am învăţat cu sufletul la gură şi cu genele înlăcrămate, să „*cred*" să ajut şi să stimez!

Patrafirul a plămădit în mintea mea nehotărîtă, noţiunea omeniei, a cinstei şi a respectului, apropiindu-mă prin preot, de Krist şi de Dumnezeu, trimiţându-mi cugetul spre slava lor, fapta cu porunca lor, viaţa cu eternitate! Prin gestul lor am înţeles că Dumnezeu a înlocuit pe Krist cu puterea duhovnicească învestind pe preotul pământesc cu ea, pentru isbăvirea omenirei şi nu aşi fi socotit mai groaznică insultă pentru ceruri ca îndoiala, în spusa, în fapta şi în „*DESLEGAREA*" lui!

Atunci rătăcirea şi îndoiala şi-a luat sborul din minte, lăsându-mi cuminţenia, smerenia şi „*CREDINŢA*".

*

La vecernia din preziua Botezului Domnului şi al întregei omeniri, sărbătoarea credinţei suverane şi a creştinismului sub'im, bătrâna şi plina de taine „*BOBOTEAZA*" a tocat în toaca de fier! Mama s'a închinat adânc spre capul sfântului Ion încremenit pe tipsia care fulgera în rama de pluş a iconostasului; s'a închinat în delung, a oftat, a vorbit singură, s'apoi a încremenit aşa!...

Când toaca şi-a încetat tânguirea, mama s'a trezit din toropeala ei de sfinţenie şi mi-a făcut semn să mă apropii.

Apoi, cuprinsă ca de o sugrumare misterioasă, mi-a şoptit: — „*du-te la părintele duhovnic, şi spune-i să mă erte; dă-i leturghia asta, închină-te şi tu, roagă-te lui Dumnezeu să mă văd orijită şi vezi... să dai popii banii, că-l întreb!...*"

Mi-a întins în urmă, o prescură de la Ghiţă Pencu din Cavafi — cap — făinarul get-beget al neamului, o lumânare care semăna cu obrajii şi cu palmele ei de sfântă, trei gologani mari, cu *biserici* pe amândouă feţele şi un pomelnic pentru „*vii*". Catapeteazma fulgera printre văpăi. Cu leturghia am trimis la rândul meu, pe baba bisericii, iar eu am încremenit în anvon aşteptând „*eşirea*". Tămâetoreasa a pierit în văpăile altarului, strecurând, gârbovă şi silnică ofranda mamei, prin uşile „*Impărăteşti*". Apoi s'a înălţat, mai anevoios ca din ploconirea ce a făcut popii în uşe, s'a închinat adânc şi din obişnuinţă, a sărutat icoana de la mir şi s'a întors pe târlicii ei moi şi calzi, ghemuindu-se lângă teancul de prescuri. Şi părintele-duhovnic încheind privigherea cu Achim şi Ana a trecut spre tijgheaua prescurăresei.

Din umbra anvonului unde înmărmurisem de grozăvia patimelor şi nedreptăţilor sfântului Ion Botezătorul prohodite de cel ce înfăşcase gologanii şi leturghia mamei, duhovnicul cel nou, trimis de „*Culte*", cu idei şi *FAPTE* noi, a ridicat ceva din giubeaua lui macabră şi fără de fund; mogâldeaţa s'a înălţat şi s'a întins apoi spre buza tejghelii; din pumnul popii a picat ceva în gurguiul de prescuri: „*prescura mamii*". La rândul ei, vânzătoarea de anafură a apăsat ceva în palma „*întemeietorului credinţei mele*", în acelaşi palmă din care a picat în tejghea, obolul mamei către cel sacrificat de Salomeia, apoi giubeaua s'a făcut una cu popa şi popa, una cu noaptea.

Ani de-arândul am cerut leturghiile mamei.

Şi precumpetind eu de atunci rugăciunile împărtăşaniei cu baba din anvon, am renunţat la „*CREDINŢA*", ducând ofranda Botezătorului în... tejgheaua rahagiului din poarta bisericei „*ADORMIREA MAICHII PRECISTA*".

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

Fragment

Bujorul tău
Ce 'mi sta pe pian, în glastră,
Strânsese-atâta flacără 'n culoare,
Incât, în colţul prăfuit de înserare,
Părea că văd zvâcnind iubirea noastră...

In noaptea asta am intrat uşor
Să 'mi culc înfriguratele priviri
Pe puful tremurîndelor petale —
In noaptea asta am intrat din nou
La floarea ta —
Dar iată: stol de roşii foi
Se prăvăliseră din înălţimea glastrei peste clape
Ca 'nsângerate pene de vultur, pe ape...

De ce-am rămas înspăimântat
De noaptea grămădită în fereastră;
De ce-am rămas, de ce-am rămas în prag,
Fixând cu ochii umezi lujerul din glastră?...

Virgiliu Moscovici

Binz a. Rügen, Aug. 1922.

Mişcarea literară

de CLAUDIA MILLIAN

Dintre cei uitaţi. — Un poet al abstracţiunilor: Mihail Săulescu.

In ţara noastră unde politica creiază zeii nemuritori, unde lupta intereselor economice sugrumă avânturile idealistice, în ţara noastră şi mai ales în această metropolă plină de noroi şi microbi, de negustori şi samsari, în această orientală metropolă cu pieţele decorate de bronzurile atâtor foşti miniştri şi alegători de partide, în ţara noastră totuşi au trăit şi nemuritori cu sufletul, care şi-au închinat puţinele lor zile amărîte, viziunilor chinuitoare de frumuseţe eternă.

Unul dintre aceştia, e Mihail Săulescu.

Nu-l căutaţi nici la Academie, nici la Universitate, nici în grădina Cişmigiului sau a Ateneului şi mai ales în una din pieţele noastre publice, nu-i căutaţi nicăeri capul frământat de gânduri, căci n'o să-l găsiţi, în oraşul negustoriilor şi al politicei îndârjite, nici pe Săulescu nici pe Gârleanu, nici pe Macedonsky, nici pe Vlăhuţă, nici pe Anghel, nici pe Iosif, nici pe Oreste, pe nici unul din câţi au purtat făclia vieţii noastre intelectuale.

In schimb, vechii alegători ai mahalalelor — nemuriţi de spiritul lui Caragiale — îşi au la fiecare răspântie patronul nemuritor, amintindu-şi de zilele îndepărtate când dedeau mâna noduroasă, cu mănuşa de piele a zeului restaurat la cotitura drumului şi închinau împreună paharul cu drojdie, în ajunul marilor alegeri, decisive pentru evoluţia şi progresul Patriei scumpe!

Societatea Scriitorilor Români, îşi aminteşte poate, de o promisiune făcută de comitetul ei, pentru cinstirea memoriei lui Gârleanu, unul din fondatorii ei, şi lui Mihail Săulescu, mort pe câmpul de onoare.

Va veni poate ziua când vom vedea întruchipată ideia aceasta premergătoare desţelenirilor obtuze, când peste bronzurile întunecate, va mai pica o petală de floare sau o rază de lună, când puţinii naivi ai literelor româneşti, se vor bucura de renaşterea umbrelor, ce le-au fost şi le-au rămas scumpe.

*

Mihail Săulescu, merită pe lângă omagiul minţei şi pe acela al gloriei, de a-şi fi dăruit viaţa ţării, în care s'a născut şi a suferit.

Fără teama morţii, ci stăpânit de aceiaşi vecinică enigmă a necunoscutului, a pornit pe drumul obuzelor, în aşteptarea unei lumini necunoscute. Nu ştiu cât şi-a adăpat ciudata lui sete din acel isvor de sânge şi de moarte, ce fuse răsboiul, dar am aflat că a fost printre cei dintâiu perduţi anonimi, în învălmăşagul tragic dela Dunăre, gândind poate la fel ca *In drumul meu*...

In drumul meu, oricâtă vreme-aş merge,
Inaintând în depărtări mereu,
In urma mea, ca o cântare veche,
Mereu aud sunându-mi la ureche
Un glas al unui soţ de drum al meu,
Ce-n urmă mi-a rămas...
— Şi tot mai mult cu fiecare pas,
Cu fiecare pas în depărtare,
Cu fiecare 'ndemn spre altă zare.

Poezia lui Săulescu este închinată abstracţiunilor, prin care cercetezi rostul material al lumei în care te-ai trezit, abstracţiuni ce se ridică ameninţătoare prin puterea lor de a domina cugetul şi de a creia o nevroză, de visări suferinde.

Nevroza aceasta îşi mişcă aripa în fie ce ritm al poeziei lui, născocind o lume de chimere necunoscute ce-i împart sufletul.

In *Presimţire*, se desemnează clar viziunea frământărilor lui lăuntrice:

Poate 'n adânc — şi nu pricepem astăzi —
Poate 'n adâncul sufletelor noastre,
Sunt alţii care luptă pentru noi
Şi poartă un îndepărtat răsboiu,
Pentru cetăţi pierdute 'n zări albastre,
Pe care n'o să le cuprindem, noi,
Dar pentru care — cine ştie când?... —
Ne vom vedea luptând...

Coborându-se în durerea tainică a tuturor — a celor chiar, ce-şi duc inconştient enigma — poetul tălmăceşte nuanţele desnădejdilor acestea anonime şi ale înfrângerilor neînţelese, ce supun din adâncuri, sufletul omenesc.

..Pe acei ce plâng ca şi pe-acei ce râd,
Pe drumuri lungi ce-i mână?
Ce stea pe cer în veci luminătoare,
Ce rază pribegită dela soare
E cruda lor Stăpână?

Tristeţea poeziei lui Săulescu nu stă în culoarea cu care 'şi îmbracă imaginea, ci în sentimentul de unde emană cuvântul şi cântarea.

E trist nu fiindcă l'a înşelat iubita, ci fiindcă îl amăgeşte şi îl doare sensul întregei vieţi.

Simţind atâtea lacrimi suindu-se în noi,
Ni-e sufletul atâta de trist, de ne 'nţeles, —
Şi strîmt ne pare drumul pe care l-am ales,
Şi tristă seara-aceasta în care ne oprim,
Comorile rămase în urmă să privim.

Neînţelesul etern, care'l turbură şi îl face meditativ şi melancolic, neinţelesul abstract, care ne înşeală, îndepărtându-ne unul de altul, se sbate în versul *Stanţelor*, şi tălmăceşte nepriceputul suflet de femee:

. . . .

De-ai fi privit cu ochii pe care ţi-i ceream,
Cu gândul după care atâta am umblat,
Prin pânza lui de ape, tăind ca printr'un geam,
Adâncurile toate i le-ai fi turburat.

Dar n'ai făcut nimica şi n'ai ştiut nimic!
Deşi puteai atâtea şi fără să mai ştii!
— Treci iarăşi înainte; cu fruntea mi-o ridic,
(Şi uit de locu-acesta cu umbrele-i pustii).

Sensibilitatea poetului este de o discreţiune delicată şi învăluită într'o iluzie dureroasă, ca a unei icoane tăcute dar binefăcătoare.

Tăcere.

Te chem!
Dar numai ochi-mi pot să-ţi vorbească ţie...
Căci mintea mi-e de vorbe în faţa ta pustie.
De-ar fi să poţi o clipă afla ce vorbe n'am,
— Cât m'ai ierta de-acuma, că nu te mai chemam.

...Aşa, mergând alături, tăcuţi în câte-o seară
Ce-ar fi dacă ţi-aş spune ce spune ori şi care?
Tot ce-aş purta în suflet, tot n'are să-ţi apară,
Şi vor rămâne 'n umbră atâtea lucruri rare...

Şi ca într'o seră, el cheamă femeia:

Tu vino de deschide, năuntru e tăcere,
Tăcere care plânge de dorul mânei tale,
Ce-ar trebui să vină ca şi o adiere —
Să strângă din risipa atâtora petale....

Ce mâini vor putea să sugereze, din amestecul lutului cu lumina, discreta palpitare a sufletului acesta delicat şi năzuinţa de a fi căutat în golul abstracţiunilor, deslegarea sensului material al vieţei?

Mihail Săulescu, se va bucura în întruchiparea ce-i pregătim şi va fi poate singura bucurie, ce o va trăi în eternitate.

CLAUDIA MILLIAN

Săptămâna teatrală

de Dim. Şerban

Teatrul Naţional: NUNTA LUI FIGARO, comedie în trei acte, de Beaumarchais.

Al treilea spectacol nou şi fericit, pe care Teatrul Naţional îl oferă anul acesta cu un deosebit fast şi bogăţie, este *Nunta lui Figaro*, celebra comedie a lui Beaumarchais, din cunoscuta lui trilogie.

Comedia aceasta scrisă cu doi ani înainte de Revoluţia Franceză, este expresiunea cea mai elocventă, a spiritului acelei epoci, plin de frământări deghizate şi de gânduri subversive.

S'a jucat prima oară la Genevilliers în 1783, într'un castel de ţară al contelui Vaudreuil.

Sfârşind-o de scris în 1781, Beaumarchais a risipit mai mult spirit, ca s'o joace decât ca s'o scrie, după cum s'a zis; şi e adevărat, căci i-a trebuit câţiva ani, să poată fi admis pe o scenă publică, cu atât mai mult cu cât fiind citită de Rege, acesta şi-a dat verdictul brutal: „E detestabilă; n'o să se joace niciodată! Ar însemna să distrugem Bastilia!" Ori, Bastilia era zeul bătrânei monarhii, iar cuvântul regelui era definitiv şi fără replică.

După reprezentarea comediei, la contele Vaudreuil, unde asistase întreaga curte şi în urma îndârjitei ambiţiuni a autorului, *Nunta lui Figaro*, a văzut rampa, bucurându-se de o consacrare măreaţă.

Privită ca o frondă filosofică, îndreptată împotriva vechilor instituţiuni, comedia lui Beaumarchais făcu zgomotul unei artilerii asasine, iar autorul ei, păru generalul unei armate biruitoare.

Se poate deduce uşor ce atmosferă a creiat atunci comedia aceasta, dacă până în ultimul timp încă, se suprima la reprezentaţiile ei, monologul relativ la libertatea presei.

Zgomotul produs de *Nunta lui Figaro* fu însoţit de unele polemici, foarte violente, cărora Beaumarchais le replică, prin verva lui extraordinară.

Contele de Provence, cu deosebire, îl urmări disperat, parvenind să obţină dela rege arestarea lui Beaumarchais.

Publicul vădit revoltat de această samavolnicie făcu o primire entuziastă lui Beaumarchais care ieşi dela Saint Lazare, chiar în ziua reprezentărei.

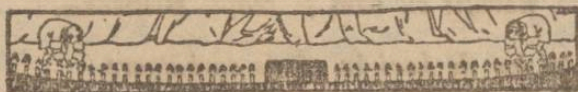
Aplauze furtunoase subliniară fraza: „Ne pouvant avilir l'esprit, on se venge en le maltraitant", şi autorul celebrei comedii, primi compensaţiunea nedreptăţei ce suferise, prin marea admiraţiune a mulţimei.

Mère Coupable, Barbier de Séville şi Mariage de Figaro, formează trilogia comediilor lui Beaumarchais, pe care posteritatea le salută cu respectul ce se cuvine capo-d'operilor definitive.

Teatrul Naţional, a montat această comedie cu cea mai perfectă condescendenţă pentru epocă şi caractere, reuşind să sugereze, ceeace însuşi autorul a întrezărit.

Distribuţiunea a strălucit prin prezenţa Mariei Giurgea, care a împrumutat subretei toată drăgăleşenia şi naivitatea femeei simple dar măreţe, zugrăvită de Beaumarchais.

DIM. ŞERBAN

„Adevĕrul Literar şi Artistic" nu are poşta redacţiei, aşa că nu putem corespunde aci cu cititorii şi colaboratorii noştri, nici cu acele persoane care trimit manuscrise spre publicare şi cer răspunsuri.

Acei care vor să aibă un răspuns, la manuscrisele trimise, sunt rugaţi să adaoge mărcile postale şi redacţia va răspunde personal fiecăruia.

Rugăm cu insistenţă să se specifice pe plicurile scrisorilor adresate nouă, dacă conţinutul priveşte redacţia, administraţia sau răspunsuri la problemele de şah.

CRONICA ARTISTICĂ

Noile Expoziţii

Expoziţia pe care o deschide la Maison d'Art d. *Steurer* îl arată fixat în maniera cu care se primenise anul trecut. Desenul s'a stilizat până la reducerea ori cărui detaliu inutil unei voite expresivităţi, ceia ce imprimă tuturor lucrărilor expozantului un aer decorativ de cadru împins uneori la realizarea de efecte teatrale. Culoarea e vaporoasă, discretă şi fragedă, păstrând în tonalităţile ei subtiri şi armonia şi puterea de sugestiune a desenului. Pe baza liniilor bine fixate ea precizează volume sculpturale descătuşate totuşi de greutatea inerentă volumului.

CIURDEA-STEURER. — Desen

Cu aceste caractere bine determinate, peisagiile d-lui Steurer iau înfăţişarea unor emanaţiuni interioare, sufleteşti şi intelectuale, a căror legătură cu natura propriu zisă e numai tangenţială. Arta expozantului dela Maison d'Art se serveşte de peisaj pentru exprimarea unui ritm personal lăuntric, după cum muzicantul compozitor se serveşte de note.

Astfel, fără a se folosi de exagerările inutile şi chiar primejdioase ale unora dintre pictorii modernişti, d. Steurer face *expresionism*. Mijloacele de tratare fiindu-i simple şi aproape de înţelesul publicului, e firesc ca arta d-sale, cu toată noutatea ei, să fie uşor de priceput şi de simţit.

I. NICULESCU. — Desen

I. STEURER. — Peisaj

D-na *Ciurdea Steurer* expune câteva portrete, nu tocmai precis fixate într'o manieră anume, dar expresive în construcţia desenului lor şi menţinute în armonia lor de culoare.

*

Caricaturistul Gic (George Săvulescu) aduce şi o serie de lucrări picturale, peisagii de munţi, în care se evidenţiază influenţa caricaturii asupra picturii propriu zise. E în acele bucăţi încărcarea voită a culorii, sintetizarea desenului în scheletul său cel mai exprimativ şi mai ales acel spirit de generalizare împământenit în artele noi de către caricatură.

Picturile d-lui Gic sânt însă numai documentative. Aptitudinile sale artistice rămân reprezentate în forma cea bună numai în caricaturi. *„Chivuţa"* pe care o reproducem aici face dovada fermă a spiritului de observaţie şi de sinteză, a dibăciei technice şi a puterei de exteriorizare, calităţi care, alături de un aer uşor zeflemist, sânt temelia talentului d-lui Gic.

*

D. *Bednarik* arată acelaşi virtuozitate de aquarelist pe care a arătat-o şi anul trecut, fără a face însă dovada unei năzuinţe mai hotărâte în spre artă. Căci în afară de excepţia câtorva bucăţi, d-sa intră în amănunte nepitoreşti şi nereprezentative pentru subiect şi se pierde în culori crude care frâng armonia lucrărilor răpindu-le totodată unitatea de simţire. Constatând cu această ocazie şi lipsa desenelor în care

GIC. — „Chivuţă"

d. Bednarik excela odinioară, socotim această expoziţie ca o pauză în activitatea d-sale artistică şi aşteptăm.

*

La „Mozart", d-na *Idda Sciloni* expune câteva bucăţi din care, cu toată evidenta muncă şi stăruinţă, lipseşte arta.

Victor Ion Popa

Desenul pe care îl reproducem mai sus e al unui tânăr artist, încă necunoscut, d. I. Niculescu. Socotind că prin aceasta dăm o încurajare meritată unui talent ce n'a avut încă prilej a se manifesta într'o expoziţie, îl prezentăm cititorilor noştri, făcându-i atenţi asupra sincerităţii de tratare, asupra liniei expresive şi mai ales asupra pitorescului neforţat pe care-l degajează.

Miniaturi

Toamnă în vie

Seară...
Toamnă...
Crama cu obloane trase
Stă părăginită, spânzurată 'n vie
Prin aracii 'n cari, haina-i de mătase
Toamna rătăcită, astăzi şi-o sfâşie.

Cântece bătrâne,
Vechi tot ca şi crama
Azi nu ne mai cheamă ca pe vremuri bune,
Când pe vreasc de viţă sfârâia pastrama
Şi porneau pe teascuri naiuri să răsune.

Seară...
Toamnă, moarte şi pustietate,
Iar uitarea trece — umbră cenuşie,
Dorm în praful cramei cântece uitate
Şi poveşti de alt'dată la cules de vie.

Seară...
Toamnă,
Via a rămas săracă,
Iar departe 'n dealuri ca o cobiloare,
O ţocănitoare,
Işi trimete 'n vale glasul ei de toacă...

Const. Argeşan

CRONICA SPORTIVA

Duelul

(Urmare)

de DINU CESIANU

Dat fiind influenţa Bisericeĭ, s'ar fi putuĭ crede că obiceiurile vechĭ, sever prohibite, aveau să dispară; deloc! De aceea regele **Henri II autorisă lupta**, faimoasă în analele duelului între Jarnac şi La Châtaigneraye chiar în presenţa sa. (Trebue să spunem că acest rege fu ultimul care a maĭ asistat la un aşa spectacol).

Duelul luă atuncĭ un aspect uşuratec, — ceeace cadra cu moravurile carĭ domneau la curte şi în societatea maĭ aleasă — însă el uneorĭ fu de o cruzime nespusă şi ca exemplu vom cita lupta fără asemănare susţinută în apropierea castelului Bastille de un grup de tinerĭ curtesanĭ cu apucăturĭ speciale cunoscuţĭ în istoria Franţeĭ sub denumirea de „mignons".

Henric IV, speriat de secerarea ce producea duelul printre nobilime — cronicarul L'Estoile afirmă că în răstimpul a 10 anĭ ar fi fost omorîţĭ 7000 — dete în anul 1602, la Blois, o ordonanţă pentru a pune capăt răului ce el numea „o enormitate a crimeĭ". Guvernatoriĭ şi locotenenţiĭ generalĭ aĭ provinciilor trebuiau să împedice realisarea unuĭ „cartel" îndată ce ar afla despre aşa ceva şi să caute tot deodată a regula incidentele prin autoritatea lor bazându-se pe conştiinţa şi buna lor credinţă. Dacă delicvenţiĭ nu voiau să se supună eĭ trebuiau trimişĭ la închisoare unde aveau tot timpul să mediteze şi să se răsgândească...

Această ordonanţă dete oarecarĭ rezultate, prea puţine însă ca şi aceea de altfel din anul 1609 (Fontainebleau).

✻

Sub Ludovic XIII, chiar din primele timpurĭ ale domnieĭ, nebunia duelului luă o extensiune formidabilă, dar mâna de fer a cardinaluluĭ-ministru Richelieu reuşi a pune frâu îndrăsneţilor sfidătorĭ aĭ ordinelor regale graţie unor exemple de un autoritarism nemilos.

Richelieu nu se codi a ordona decapitarea câtorva nobilĭ, chiar dintre fruntaşiĭ aĭ aristocraţieĭ, şi prin acest fel el se desbără şi de uniĭ adversarĭ carĭ prea căutau a-ĭ sta în cale... In ceeace priveşte spadasiniĭ de rând, lor nu li se făcea cinstea de a li se tăia capul, ci li se aplica marĭ amenzĭ carĭ sporeau veniturile spitaluluĭ „L'Hôtel Dieu".

Străşnicia regală, sau maĭ bine zis a Cardinaluluĭ, fu îndulcită prin edictul din anul 1626. Intr'adevăr, pedeapsa cu moartea nu se aplica decât în caz de recidivă în nesocotirea voinţeĭ suveranuluĭ; de asemenĭ şi averea nu maĭ era confiscată decât a treia parte şi se ertau „crimele din trecut, redând culpabililor buna lor faimă şi reputaţiune, asemenĭ şi bunurile chiar şi acelor condamnaţĭ de curţile noastre judecătoreştĭ în contumacie". Richelieu arată în „Memoriile" sale că această jumătate de ertare şi acestă îndulcire se impuneau „fiindcă asprimea pedepselor şi a edictelor le făcură de neobservat". Totuşĭ, delicvenţiĭ perdeau pensiunile la carĭ aveau dreptul şi slujbele ce ocupau.

(Va urma)

*) Vezĭ „Adevărul Literar şi Artistic" din 19 şi 26 Noembrie 1922.

Ştiri diverse

Lucien Gaudin, campionul lumeĭ — fără umbră de discuţiune — al amatorilor de scrimă cu floreta orĭ cu spada, va avea în seara de 21 Decembrie, la Paris, ca adversar pe cel marĭ tare dintre tineriĭ profesorĭ francezĭ, pe *Benéton*, — dar lupta va fi un asalt amical şi cât maĭ academic, iar nu un „match" cum se credea la un moment dat.

In treacăt vom aminti că Beneton pe când era la celebra şcoală de scrimă de la Joinville-le-Pont, a fost elevul mareluĭ nostru profesor *Simon Lachèvre*, atuncĭ profesor-şef la acea instituţiune şi azĭ profesor-şef la Institutul Naţional de Educaţie fisică din Bucureştĭ precum şi la Clubul Automobil Regal Român şi la Cercul Scrimeĭ.

✻

Puternica grupare engleză „National Cross Country Union" a hotărît: (18 Noembrie) campionatul eĭ oficial cu începere dela 1924 va fi reservat numaĭ englezilor şi „first-claim"-ilor adică acelor atleţĭ carĭ vor fi indicaţĭ de cluburĭ că au debutat la ele în cariera atletismuluĭ.

✻

Johanny Weissmuller, celebrul înnotător austro-american, este un fenomen din ce în ce maĭ interesant... Deţinător a 14 recordurĭ mondiale pe data de 31 Octombrie, el şi-a însuşit la 4 Noembrie un al 15-lea record (la Milwaukee) şi anume: 100 metri înnot pe spate în 1 m. 12 sec. 3/5 (precedentul record era deţinut de faimosul hawaian Warren Kealoha cu 1 m. 14 sec. 4/5 încă din August 1920).

✻

Campionatele lumeĭ de tennis pe teren acoperit vor avea loc în cursul luneĭ Februarie 1923 la Barcelona (Palacio de la Industria) sub auspiciile Asociaţiuneĭ de Tennis din Catalonia.

✻

Rademacher, cel maĭ bun înnotător german, participând la un concurs de înnot la Amsterdam, a stabilit un nou record al lumiĭ: 200 m. „brase" în 2 m. 54 sec. 2/5 (vechiul record *oficial* era deţinut de englezul P. Courtman încă din Iulie 1914 cu 2 m. 56 sec. 3/5).

✻

Amatorul Dommering jucând contra campionuluĭ Olandeĭ (12—XI) Bos, la Haga, a stabilit un nou record al lumeĭ pentru amatorĭ: 226 puncte dintr'un tac la cadru.

Automobilism

Duminică 19 Noembrie a avut loc pe circuitul Madonia (Sicilia) celebra competiţiune „Targa Florio".

Creiată în 1905 de cavalerul Vincenzio Florio, această „cupă" conform regulamentuluĭ eĭ special, va fi pusă în joc numaĭ de 7 orĭ şi va deveni proprietatea fabriceĭ de automobile care o va fi câştigat-o de maĭ multe orĭ în acest timp. Până anul acesta palmaresul era următorul: 1905: *Itala* (Raggio); 1906: *Isotta-Fraschini* (Minoia); 1908 şi 1914: *Fiat* (Felice Nazzaro); 1921: *Ballot* (Goux).

Parcursul total al curseĭ este de 432 km. (de 4 orĭ circuitul Madonia, 4 × 108 km.) şi este extrem de dificil din cauza nenumăratelor cotiturĭ (pe 108 km. sunt numaĭ 13 km. în linie relativ dreaptă — între Campofelice şi Cerda — iar încolo aproape la fiecare o sută metri câte o cotitură).

Recordul vitezeĭ stabilit pe acest circuit este: 108 km. 1 oră 37 m. 37 sec., adică o medie de 66 km. 800 m. pe oră, iar pe întregul parcurs 6 ore 50 m. 50 sec. adică o medie de 63 km. 100 m. pe oră.

Invingătorul de anul acesta a fost A. *Boillot* care pilota un automobil *Peugeot* (media realisată a fost 60 km. 403 m. pe oră); al doilea — la o oră interval — s'a clasat Seagrave *(Sunbeam)* şi al 3-lea M. Béquet *(Peugeot)*. Restul concurenţilor a abandonat.

Boxă

Veteranul campion englez **Dick Smith** a învins de curând la Londra pe australianul **George Cook** la a 15-a repriză.

✻

La Liège, **Devos** — campionul Belgieĭ — a învins la a 12-a repriză pe **Francis Charles** campionul Franţeĭ.

✻

Porcher învingând (Noembrie) pe *Brévières* (Knock-out, la Paris) a obţinut titlul de campion al Franţeĭ (profesioniştĭ) pentru categoria „mi-moyens".

In aceaşi seară *Prunier* a învins tot prin „Knock-out" pe *Balzac*, devenind astfel campion al Franţeĭ categoria „moyens".

Ciclism

Barendske şi *Bakker*, formând echipă au stabilit pe velodromul „Pont Magnan" la Nisa, un nou record al lumeĭ: 45 km. 406 m. în o oră (vechiul record era al echipeĭ Chacque-Evrard-1920 cu 45 km. 015 m.); în plus eĭ au stabilit şi un nou timp-record pentru 50 km. şi anume 1 oră 7 m. 22 sec. 2/5 în loc de 1 oră 8 m. 44 sec. cât era recordul din 1921 al echipeĭ Chocque-Veillot.

✻

După urma curselor de fond carĭ s'au succedat câte-va lunĭ în şir la New-York, rezultatul clasăriĭ concurenţilor—acum să s'a închis sesiunea ciclistă de toamnă—este următorul: Chapman (201 p.), Clarence Carman (193 jum. p.), Vincent Madonna (167 p.), Victor Linart 143 p.), Frank Corry (129 p.), Jules Miquel (111 p.) etc.

✻

Al 18-lea „ocol al Lombardieĭ" a avut loc pe ziua de 5 Noembre. Parcursul lung de 261 km. atrăsese ceĭ maĭ de seamă atleţĭ aĭ cilismuluĭ italian. Invingătorul a fost formidabilul **Girardengo;** el a parcurs ceĭ 261 km. în 9 ore, dar **Azzini** îl urma cu 30 cm. întârziere, **Aymo** cu 2 metri etc.

Palmaresul se stabileşte astfel:

1905: **Gerbi**	1913: **Bordin**
1906: **Brambilla**	1915: **Belloni**
1907: **Garrigou** (fr.)	1916: **Torricelli**
1908: **Faber** (luxemburg)	1917: **Thys** (belgian)
1909: **Cunicbo**	1918: **Belloni**
1910: **Micheletto**	1919: **Girardengo**
1911: **H. Pelissier**	1920: **H. Pelissier**
1912: **Oriani**	1921: **Girardengo**
1913: **H. Pélissier** (fr.)	

✻

Competiţiunea denumită „six days"—inventată de americanĭ şi imitată apoĭ în maĭ toate capitalele carĭ posedă un velodrom —reapare şi anul acesta de cum se apropie iarna. Prima care a avut loc din lotul după acelaş calapod este aceea dela Gand şi echipa învingătoare era compusă din cunoscuţiĭ profesioniştĭ **Egg-Marcel Buysse.**

✻

Cam în aceeaşĭ zi lua sfârşit o competiţiune identică la Chicago. Echipa **Goullet-Kockler** şi-a atribuit victoria parcurgând 3861 km. 600 m., s'au clasat apoĭ echipele **Coburn-Lands, Hanley-Thomas, Horan-Fitzimmons,** etc. la intervale de puncte maĭ mult sau maĭ puţin marĭ.

✻

La Paris (velodromul Buffalo) a avut loc de curând o competiţiune pe echipe de 2 care a ţinut 24 ore. Rezultatul a fost următorul:

1) *Aerts-Van Kempen* (belgo-olandez) parcurgând 823 klm. 095 m., medie orară 34 klm. 795 m.

2) Vanderhove-Bertand (francezĭ); 3) Pagnoul-Duray (belgieni); 4) Dupay-Tollenbeek (franco-belgian); 5) Egg-Godivier (elveţian-francez), etc.

Recordul acesteĭ competiţiunĭ a fost stabilit în 1913 de echipa franceză Hourlier-Comès: 873 klm. 490 m.

Foot-ball Associaţie

Ultimele rezultate din Franţa (12 Noembrie):

Olympique învinge *F. C. Levallois* (2—1);
Red Star învinge *A. S. Française* (3—1).
C. A. S. G. învinge *Racing C. Fr.* (4—2);
Stade Français învinge *Gal'ia* (2—0);
Racing C. Roubaix învinge *O. Lillois* (3—0);
Stade Roubaissien şi *S. C. Tourcoing* (2—2);
A. S. Strassburg învinge *F. C. Bischwiller* (3—

✻

Spania:

Barcelona învinge *Espanol* (1—0);
Europa învinge *Avenc* (4—1);
Tarrasa şi *Espana* (1—1).

✻

Duminică 19 Noembrie nu a avut loc în Luxemburg niciun „match" oficial din cauza greveĭ arbitrilor, datorită necuviinţeĭ unor cluburĭ.

✻

La Barcelona, echipa representativă a Cataloniei a învins pe cea a provinciei Guipuzcoa (3—0) pe ziua de 19 Noembrie.

Foot-ball Rugby

Iată ultimele resultate din Englitera:

Guy's Hospital învinge Coventry	12—3
Harlequins învinge Richmond	23—6
Northampton învinge London Welsh	5—0
Gloucester învinge Devonport Services	8—5
Swansea învinge Neath	11—9
Plymouth Albion învinge Old Blues	21—8
United Services învinge London Scottish	22—5
Blackheath învinge Oxford	13—7
Bristol învinge Rosslyn Park	34—11
Bath învinge Llanlly	9—8
Leicester învinge Cambridge	15—6
Pontypool învinge Bridgend	10—3
Cardiff şi Newport	0—'

✻

Ultimele rezultate din Englitera:

Cross Keys învinge **London Welsh** (23—0)
Cambridge U. învinge **London Scottish** (29—10
Cardiff învinge **Penarth** (32—3)
Richmond învinge **Oxford U.** (11—8)
Rosslyn Park învinge **Coveutry** (3—3)

✻

Ultimele rezultate din Franţa:

F. C. Grenoble învinge **C. S. Chambery** (35—0(
R. C. Toulon învinge **Aix** (9—0)
U. S. Dacquoise învinge **Le Boucau Stade** 3—0)
Section Paloise şi **Biarritz Olympice** (0—0)
Stadoceste Tarbais învinge **Auch** (9—5)
Stade Bordelais învinge **Bordeaux Etudiants** (5—
Aviron Bayonais învinge **Mauléon** (27—3)
U. S. Perpignan şi A. S. Carcassonne (0—0)
Stade Toulousain învinge **St. Gaudens** (6—5)
T. O. E. C. şi **Pamiers** (3—3)
Montauban învinge **Castres**, (5—3).

✻

Marele „match" pentru campionatul Parisuluĭ care punea la 12 Noembrie faţă în faţă echipele *Olympique* şi *Racing club de France*, a fost spre bucuria spectatorilor o uşoară victorie (16—3) pentru aceasta. „Match"-ul a avut loc în faţa unuĭ public extrem de numeros pe terenul stadionuluĭ Bergeyre.

Alte rezultate maĭ sensaţionale au fost:

Stade Français învinge *Paris Univ.* (18—0);
U. S. Cognac învinge *S. A. Rochefort* (7—6);
Dax învinge *Hendaye* (5—0);
Carcassonne şi *Bèziers* (0—0);
Perpignan învinge *Narbonne* (16—0);
Lourdes învinge *Bordeaux E. C.* (8—0);
Pau învinge *St. Gaudens* (8—3);
Stade Toulousain învinge *Tarbes* (9—0);
Boucau Stade învinge *C. A. Bèglais* (3—0).

Scrimă

Interesanta competiţiune de spadă denumită „Prix H. G. Berger" (după numele fostuluĭ campion şi căpitan al echipeĭ naţionale franceze) a fost câştigată (Paris, 12 Noembrie) de tânărul *Rossignol;* s'au clasat apoĭ şi în ordine de Craeker (învingătorul din 1921), Billard, Ghensi, Marecot, etc.

Juriul a fost presidat de impecabilul arbitru d-l A. Lajoux.

✻

Roger Ducret, simpaticul amator parisian, unul dintre ceĭ maĭ tarĭ escrimeur-ĭ francezĭ, a câştigat (16 Nov.) frumosul „challenge" pentru floretă oferit de ziarul „Le Matin" (el maĭ deţine şi cupa „challenge" pentru spadă, oferit de acelaş ziar).

Tennis

Reputatul profesor *Darsouval* (francez), campion profesionist al lumeĭ, a învins la Paris (6—1, 6—4, 6—2) pe *Albert Burke*, campionul Engliterei.

✻

Finala în vederea „cupeĭ Gault" (Tournoi de la Toussaint) care a atras la Paris nenumăraţi jucătorĭ cu o bună reputaţie, a fost disputată între *Dupont* şi *Coniteas;* primul numit a învins (6—4, 6—4, 6—4) pe *Coniteas*.

Proba dublu-mixt a revenit echipeĭ *D-na Golding-Coniteas* asupra echipeĭ *D-na Billout-Borotra* (1—6, 6—1, 7—5) iar acea dublu-doamne echipeĭ *D-nele Golding-Vaussard*.

NOTE ASUPRA STIINŢEI ŞI MORALEI

Relativitatea socială

de L. FLORIN

— *„Ah, dacă imperiile, titlurile, funcţiunile*, strigă prinţul Aronjonuluĭ, *nu s'ar obţine prin corupţie, dacă onorurile n'ar fi cumpărate decât prin merit, câţi din ceĭ carĭ merg goi n'ar fi îmbrăcaţi, câţi din ceĭ carĭ comandă n'ar fi conduşi! Câtă înjoşire nu s'ar găsi în mărire şi câtă înălţime în aparenţa înjosireĭ"*.

SHAKESPEARE („Neguştorul din Veneţia")

II

Să rezumăm în câteva cuvinte cele spuse în cronica precedentă.

Arătasem cum se pot face sinteze sociale dintr'un material modest de observaţiunĭ, cu puţină răbdare şi chibzuială, care ne vor permite să dărâmăm ziduri de prejudecăţĭ şi convenţiunĭ pseudoraţionale.

După o scurtă reflecţie asupra *relativităţiĭ elementare*, ilustrată prin nişte pilde simple din psihologia vieţiĭ de toate zilele, menţionând în treacăt ca simplă curiozitate *relativitatea juridică* şi câteva definiţiĭ cu privire la *relativitatea libertăţiĭ*, am ajuns la analiza raţiuneĭ pure.

Inainte de a continua urmărirea materialuluĭ de observaţiunĭ care pe alocurĭ va fi foarte arid, să lămurim câteva lucruri.

ŞTIINŢA CEA MAI POPULARA

Uniĭ cititorĭ vor avea iluzia că ne ocupăm de „filozofie" în aceste cronicĭ. Se înşală.

Unilateralul are dreptul să creadă ce pofteşte şi e de ajuns să vadă numele luĭ Kant strecurat în nişte biete articole de vulgarizare ştiinţifică pentru a crede că te ocupĭ cu cine ştie ce filozofie.

Oricum, împărtăşim în totul cele susţinute de *Charles Rappoport*, unul din mariĭ teoreticienĭ aĭ socialismuluĭ ştiinţific, că *„Filozofia e prin natura eĭ ştiinţa cea maĭ populară; ea conţine adevărurile cele maĭ generale, cele maĭ simple, decĭ cele maĭ uşoare de observat pentru orice om înzestrat cu bun simţ."*

Prin urmare şi puţina filozofie fugitivă ce o vom face în cadrul modest al cronicelor noastre nu va fi decât *ştiinţă populară*.

Bineînţeles vom pune maĭ mult preţ pe *bunul simţ* al acelora care au o cultură cât de restrânsă dar nicĭ inima, nicĭ mintea nu li s'au întunecat de patimĭ şi prejudecăţĭ. Cât priveşte de *pseudo-intelectualĭ*, eĭ pot foare bine să râdă de noĭ, căcĭ îĭ sfidăm cu dispreţ oricât de sus s'ar crede eĭ.

PERSPECTIVA SOCIALA

Cuvintele ştiinţifice au darul de a putea cuprinde uneorĭ un ansamblu întreg de fenomene şi pentru a le tălmăci sunt necesare uneorĭ parafrazări foarte lungĭ. Uniĭ abuzează de aceste cuvinte; e posibil să abuzăm şi noĭ când acest abuz va corespunde uneĭ necesităţĭ. Bună-oară se vorbeşte des despre *dialectică; metoda dialectică* şi câte altele.

Dialectica = dialog; când doĭ inşĭ discută, din cele două opiniĭ contradictoriĭ ale creeruluĭ lor va ieşi, se crede, *adevărul dialectic*. E drept, uneorĭ nu iese nimic şi dreptate avea *Voltaire* definind metafizica: *„Quand deux hommes n'arrivent pas à s'entendre, c'est de la métaphysique."*

Filozofiĭ admit că prin dialectică se ciocnesc două adevărurĭ iar adevărul dialectic le rezumă, le depăşeşte, formând o sinteză care nu e decât o a treia opinie.

Acum când şi profaniĭ vorbesc de 4 şi 5 dimensiunĭ *(Henri Poincaré* care era un geniu al generalizărilor a scris despre spaţiĭ cu *n dimensiunĭ)*, dialectica cea maĭ convenabilă ar fi *polilectica*, alcătuită dintr'un polilog.

Nu e vorba de ciocnirea a *n* adevărurĭ; *adevărul* nu poate fi decât unul, se ciocnesc însă felurite ipoteze. Bunăoară *Marx* căuta să vadă fenomenele social-economic sub toate înfăţişările făcând înconjurul lor. Nicĭ că se putea o metodă ştiinţifică maĭ bună, de oarece fenomenele şi ideile pot avea ca şi corpurile fizice diferite aspecte. Se poate creia dar o *Perspectivă socială* analoagă cu perspectiva geometrică.

Să ne obişnuim a cunoaşte lucrurile şi oameniĭ sub toate raporturile. Despre *relativitatea perspectiveĭ sociale* ne vom ocupa în alt capitol.

RELATIVITATEA LOGICEI

Se vorbeşte des despre „logic" şi „nelogic". Care este însă raţiunea logiceĭ în sine?

Nu cumva să căutaţĭ în dicţionare enciclopedice, unde veţi găsi cele maĭ nelogice definiţiĭ ale logiceĭ.

Să ne dăm silinţa ca *Spinoza*, care căuta înainte de toate să înţeleagă. Astăzĭ se citeşte mult, dar se înţelege puţin.

Logica nu trebue confundată cu dialectica. E drept, dialectica pură a fost un fel de *„gimnastică intelectuală"* a cugetătorilor vechĭ, după cum ne spun sociologiĭ modernĭ. Un metafizician, Pangloss, profesor de teologie la nu ştiu care universitate de pe planetă, considera că „nasul oamenilor e făcut pentru a purta ochelarĭ" Te pomeneşti că are dreptate bietul logician!

Ar fi multe de spus cu privire la *logica inductivă* a luĭ Stuart Mill şi maĭ multe s'ar putea scrie despre logica deductivă, etc. Toate aceste sunt rezervate într'un capitol special unde vom da o importanţă deosebită logiceĭ supreme a Ştiinţeĭ. Din nefericire intelectualiĭ noştri nu prea sunt în curent cu logicele nouĭ, cum sunt bunăoară *logica luĭ Russell* şi *logica luĭ Hilbert* expuse într'un chip atât de popular de *Henri Poincaré* într'una din operele sale „Science et Méthode".

Cine să-şĭ maĭ bată capul la noĭ să-l citească pe H. Poincaré, când sunt atâtea teatre şi reviste literare!

Vom vorbi noĭ la timp de aceste logicĭ şi de minunata *Teorie a zigzagurilor* luĭ Russell („The zigzag theory"). Deocamdată cerc să pregătesc măcar într'un mod superficial pe curiosul şi răbdătorul cititor care va îndrăzni să citească lungul ciclu de cronicĭ ale Relativităţiĭ sociale, fără să dezerteze.

GEOGRAFIA RAŢIUNEI

Am promis în cronica precedentă că vom plimba puţin cititorul prin purgatoriul luĭ Kant. Aceĭ carĭ l'au citit pe Kant — şi fireşte nu 90 la sută din populaţia ţăriĭ l'a citit — nu maĭ au nevoie să citească cele ce urmează. Cum însă la noĭ se poţi găsi licenţiaţĭ şi licenţiate în filozofie care nu l'au prea citit pe filozoful din Koenigsberg, mă gândesc că ceva despre dânsul ar fi interesant.

Kant s'a născut la Koenigsberg şi a murit octogenar în oraşul său natal, fără să-l fi părăsit vre-o dată. Intimiĭ luĭ spun că nu-ĭ plăcea geografia şi de aceia din toată suprafaţa pământuluĭ Kant n'a cunoscut decât ceĭ câţiva chilometri pătraţi aĭ Koenigsberguluĭ şi cu toate acestea a fost cel dintâĭ om care a căutat să explice într'un mod ştiinţific naşterea lumilor (celebra ipoteză a luĭ Kant şi Laplace, căzută în disgraţie maĭ târziu).

Cum Kant a ajuns cu mintea luĭ până la cele maĭ depărtate graniţĭ ale raţiuneĭ omeneştĭ, a fost firesc să compare raţiunea cu geografia şi să considere pe *David Hume* (celebru filozof englez) ca unul din „geografiĭ raţiuneĭ omeneştĭ", care a expus într'un mod îndrăzneţ principiul cauzalităţiĭ.

Cum geografia are *graniţe*, pământul fiind un simplu glob de 40.000 km. înconjur, care într'o zi va fi complect cunoscut datorită aviaţieĭ moderne, raţiunea are şi ea graniţe. Vorba e până la ce graniţe vor putea ajunge viitoriĭ geografĭ aĭ Raţiuneĭ?

Ar trebui să vorbim ceva despre Teoria Cunoaştereĭ, când pomenim de graniţele raţiuneĭ. Nu e locul s'o facem aci, dar vom rezerva şi acestuĭ subiect un capitol întreg, când vom expune şi răfuiala dintre *Dietzgen*, filozoful Socializmuluĭ (fost un simplu lucrător tăbăcar toată viaţa luĭ) şi *Dubois Raymond* (fost rector al Universităţiĭ din Berlin); Dietzgen cunoştea filozofia tot atâ de bine ca meseria luĭ, adversariĭ săĭ au fost pur şi simplu tăbăciţĭ.

INTELIGENŢA SUPREMA

Giovanni Papini, unul din scriitoriĭ revoluţionarĭ contemporanĭ *) e un adept atât de fanatic al Inteligenţeĭ încât o consideră ca bunul suprem al Omenireĭ.

— *„Maĭ întâĭ de toate Geniul. Dar îndată după acesta, pe larga faţă a lumiĭ nu număr decât inteligenţa. Nu privesc decât inteligenţa. Nu caut decât inteligenţa...*

„...Fericire aproape rară şi necunoscută de-a pricepe, de-a înţelege totul...

„Voluptate perpetuă de-a privi în plină lumină lucrurile, de de-asupra şi de desubt, de dinafară şi dinăuntru şi din toate părţile...

„Extaz suprem de-a inventa şi de-a descoperi.

„Plăcere de-a vedea faptele sub cuvinte, contradicţiile în logică, bestialitatea în seriozitate, ficţiunea în axiomă, subînţelesul între rândurĭ, înţelepciunea în nebunie şi miile de anĭ, ce vor veni, în bătaia uneĭ secunde.

„Mândrie amară şi primejdioasă de-a te simţi inteligent între milioane de imbecilĭ."

Am reprodus aceste fragmente frumoase din *„Imnul inteligenţeĭ"* luĭ Papini (tradus din italieneşte de d. A. Cotruş)) pentrucă ne vor folosi mult în analiza inteligenţeĭ supreme.

Vom rezuma în cronica viitoare câteva capitole din *„Critica Raţiuneĭ pure"* şi vom insista asupra Cenzureĭ Raţiuneĭ pentru a ne putea ocupa de arta sistemelor, tratate de Kant sub numele de „Arhitectonica raţiuneĭ pure" în metodologia luĭ transcedentală.

L. FLORIN

Iaşĭ, 20 Nov. 1922.

*) Despre Papini s'a scris în „Adevărul literar" articole de *Eugen Relgis* ş. a. Fragmentele reproduse sunt după traducerea d-luĭ *A. Cotruş*, publicată în A. L. No. 104.

Toamna 'n satul nostru

In vechiul nostru sat culcat pe vale,
Cu uliţele strâmbe şi murdare,
Incearcă vântul să răscoale
Poporul necăjit al frunzeĭ proletare.

In satul nostru uliţele parcă's moarte
Şi noaptea urlă câinii lung a moarte,
In timp ce toamna cerne plumb şi ploaie
Şi pomii se despoaie.

In locul turmelor dela păşune
A coborât de mult în sat Răpciune
Şi după el
A năvălit cu vânt şi ceaţă, Brumărel.

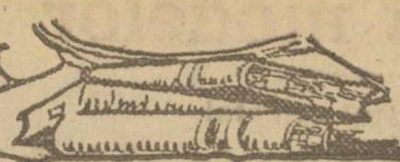
In loc de horĭ în zi de sărbătoare
Doar frunzele se prind în dansuri funerare,
Şi sunt maĭ multe cârpe negre 'n porţi
De când maĭ des s'aude 'n sat de morţi,..

Pe vechiul nostru sat culcat pe vale
Un stol de corbi tot face rotogoale,
Iar uliţele par'că 's moarte —
Şi noaptea urlă câinii lung à moarte.

George A. Petre

Cointreau
IMPERIAL MAJESTIC COINTREAU LIQUEUR ANGERS
IMPERIAL MAJESTIC
à base de Fine Champagne

INSEMNĂRI

Complectări şi juxtapuneri

1. Doctorul Constantin Istrati

Numărul întâi al reapărutei publicaţiuni „Natura" dă o contribuţie asupra vieţii şi activităţii doctorului Constantin Istrati, o lirică cercetare datorită d-lui G. G. Longinescu.

Doctorul Istrati n'a avut încă parte de o bio-bibliografie care să-l cuprindă pe deplin. Mai mult decât prin opera savantului — a marelui chimist, cu deosebire — el a interesat pe oameni prin vremelnica şi adeseori strâmtuleţ-înţelegătoarea-i activitate extra-ştiinţifică: a fost ministru al cultelor care a nesocotit, şi a cam prigonit, un anume cult; a fost ministru al lucrărilor publice, şi subt el s'au făcut restricţiuni împotriva unei categorii de muncitori; a fost comisar al Expoziţiunii din 1906, expoziţie care — aceea — a izbutit într'adevăr; a fost spiritist, spiritist practicant, şi n'a lăsat în acest *cres* (să zicem) nici o pagină teoretică (pe când un Haşdeu a produs *Sic cogito!)*

Cum s'au împăcat aceste toate cu *vocaţiunea* lui? Căci el nu fusese un întâmplător absolvent de facultăţi şi temporar autor de manuale aprobate. Capul lui era preocupat de marile probleme ale ştiinţei. Şi Istrati era, la rândul lui, un descoperitor.

Preocupările ştiinţifice îl stăpâneau şi în corectele dar fadele versuri descriptivo-didactice. Ele arată prea puţina lui înclinare spre ficţiuni, spre alegorie, spre simbol. Şi ar putea avea ca supra-titlu „Stanţe fizico-chimice".

Iată o *poesie* dedicată Lunii şi publicată în numărul 1105 din 6 Decembre 1875 al acelui *Telegraf* (de Bucureşti) care se scria cu *ph* şi într'al cărui calendar doctorul Istrati redacta rubrica eclipselor lunare şi a celor solare:

Blondă lună, luminoasă,
Cu privirea-ţi amoroasă,
Sus pe cer când te privesc
Simţ că pieptul mi se bate
Şi că gândul meu s'abate
La aceea ce iubesc!

Ştiu că n'ai a ta lumină
Şi c'aceia ce o'nă
Seara focul de amor,
O răpeşti razei din soare
Ca oglindă sclipitoare
O reflecţi încetişor!

Nu-s poet, eu nu am lyră,
Nu am geniul ce-ţi inspiră,
Ca pe tine să te cânt!
Dar Botanica, Chimia,
Medecin' Astronomia
Iată-mi zeii pe pământ!

Vezi că geniul nu mă'nspiră,
Şi d'ai crede că am liră,
Ar fi brută, din argil!
Nu din visuri, Poesie,
Din iluzii, armonie,
C'a lui Dante şi Virgil!

O planetă ne'nsemnată,
Circulând prin bolta'naltă,
Iată cum eu te numesc!
Fără apă atmosferă,
Fără viaţă, dar o sferă
Rece, moartă, te cunosc!

Cum să văz acea schimbare
Ce în inimă'mi apare
Când pe tine te privesc?
Decât că reflecţi în mine
Ca ş'a Soarelui lumine
Chipul dulce ce iubesc

Dar de vrei ca'n astă lume
Dintr'un om fără de nume
Poet, geniul să găsesc:
Reflectează-a mea iubire
Fără margini ca să'nspire
Faptul celei ce iubesc.

Dar cine mai ştie azi că acest retrograd în politică, — şi fanatic făuritor de prozeliţi creştini — fusese pe vremuri apărător al liberei-cugetări?

El a redactat un protest, cu prilejul incidentelor ce-au avut loc la'ngroparea primului socialist român Neculae Zubcu Codreanu, care ceruse să fie înmormântat civil, dar a cărui voinţă nu fusese ţinută în seamă.

Protestul acesta, — deşi conceput în stilul bombastic în care doctorul Istrati pronunţase cu zece ani în urmă (la 1869) discursul funebru „la ocasiunea înmormântării ilustrului bărbat Gheorghe Asaki" — merită să fie cunoscut în textu-i integral. El constitue o pagină importantă din preistoria socialismului român.

Iată-l:

„La 31 Decembre, în Curtea de Argeş, în urma unei teribile maladii, muri doctorul Codreanu, român, cavaler al ordinului *Steaua României*.

Repauzatul, pe care-l stimam din toată inima, era unul din aceia cari, printr'o muncă intelectuală, prin analiza scrupuloasă şi neîntreruptă a tot ce-l înconjoară, cu ajutorul în fine al unei profunde cugetări, îşi formează un punct de vedere astfel că, bazându-se pe ştiinţă şi numai pe ştiinţă, sunt cu desăvârşire străini oricărui prejudiţiu: Doctorul Codreanu era liber cugetător.

Ştiind că lampa vieţii sale se va stinge în curând, că boala sa (pleurită bilaterală exudativă) nu cedează întru nimic ştiinţei medicale, murindul exprimă în prezenţa mai multor martori, dorinţa de a fi înmormântat cum se cuvine unui liber-cugetător, fără preoţi adică în afară de orice ceremonie religioasă.

Această dorinţă este mişcătoare în cel mai înalt grad. Ea demonstra că omul care murea, era nestrămutat în convincţiunile sale, că nu credea nici chiar înaintea agoniei. Da. Această dorinţă era frumoasă, căci fu exprimată simplu, fără şovăire. Liber-cugetător sincer, integru şi generos în viaţă, dânsul a voit să moară tot astfel.

Noi admiram întotdeauna profunditatea şi inima generoasă a acestui om care dorea a face atât de mult pentru poporul român, pe care-l iubea din fundul inimei sale şi devenise obiectul principal al preocupărilor sale.

In aceste momente nu puteam decât regreta din tot sufletul această inimă mare, acest amic al poporului, care la 28 ani a încetat a mai vieţui.

Când doctorul Codreanu nu mai era decât un cadavru, trebuia, fireşte, a cugeta să se facă toate pregătirile pentru transportarea sa la locul de odihnă. Doi din amicii săi se însărcinară cu această afacere şi se duseră la primarul oraşului spre a căpăta un certificat de înmormântare. Deşi toată lumea ştie că în România înmormântarea civilă este permisă de legile ţării, cei doi amici ai defunctului voiră totuşi a se convinge definitiv despre aceasta şi întrebară pe d. primar dacă înmormântarea civilă este în adevăr îngăduită sau nu? Răspunsul fu afirmativ. Intâlni-vor obstacole? Răspunsul fu negativ şi d. primar adause că nimeni n'are dreptul de a împiedeca înmormântarea amicului lor.

Aşa dar, îşi ziseră cei doi amici ai defunctului, cu toate sgomotele ce circulau în acest orăşel, legile constituţionale ale liberei Românii ne dau dreptul de a respecta cea din urmă voinţă a amicului nostru şi de a o îndeplini fără ca cineva să ne poată împiedeca.

Se invitară amicii şi cunoştinţele repausatului pentru 3 Ianuarie, ziua când pământul era să acopere rămăşiţele generosului şi onestului om. La 11 ore dimineaţa (ora fixată pentru îngropare) invitaţii erau deja adunaţi şi se pregăteau a aduce repausatului ultima lor datorie. Atunci se întâmplă ceva care dovedi că d. primar se înşelase şi că legea nu este totdeauna respectată. O casă se deschide şi pe pragul ei apar câţiva preoţi prezidaţi de un domn al cărui nume este Iorgu Protopopescu şi care se recomandă ca secretar al sânţiei sale episcopului. Câteva cuvinte pronunţate cu un aer impunător explicară această vizită neaşteptată. D. Iorgu Protopopescu era trimis al episcopului cu ordinul de a soma ca defunctul să fie înmormântat cu ceremonie religioasă şi de a face cunoscut că, în cazul când această poruncă n'ar fi ascultată, se va întrebuinţa forţa.

Unul din amicii intimi ai repausatului îi răspunse că cea de pe urmă voinţă a celui mai bun amic al său, voinţă exprimată în faţa martorilor, îi este prea scumpă pentru ca să nu o poată îndeplini; dar, dacă raţiunea, dreptul, legile României permit oricui de a întrebuinţa forţa — ei bine, să se uzeze de forţă. In acelaş timp închise uşile camerei unde se găsea cadavrul.

Delegaţiunea pre-religioasă se părea după aceasta, că nu mai are nimic de făcut de cât să plece de acolo — şi plecă.

Ora era deja destul de înaintată, capacul fu pus deasupra cosciugului şi tristul convoi se puse în mişcare. Incă doi, trei paşi şi cosciugul fu depus lângă groapa care era destinată să înghită cadavrul. Dar, chiar în momentul de a-l depune, groparii, fără îndoială preveniţi, strigară:

„Nu-l puneţi în groapă, nu se poate". Şi, în adevăr, depunerea nu era posibilă căci în acelaş timp se arătă un zelos funcţionar al pre-zelosului subprefect care ţinea în mână o hârtie, iar cosciugul fu înconjurat de călăraşi. Lucrul era aşa dar destul de serios.

Un mic discurs fu pronunţat. Reprezentanţii forţei se ţinură la o parte cât timp dură discursul. Ultimul cuvânt însă abia este pronunţat şi zelosul funcţionar (pomoşnicul) înaintează cu hârtia în mână şi cu fruntea ridicată, şi, adresându-se către amicul repausatului care ţinuse discursul, îi zise:

— Cadavrul nu va fi înmormântat fără preoţi, altmintrelea profanaţi cadavrul. Citiţi această hârtie!!

N'avem nevoe să citim hârtia dumitale, răspunse celălalt; noi ne-am îndeplinit o datorie de conştiinţă către amicul ce s'a stins, respectându-i cea de pe urmă voinţă.

„Acum e rândul d-voastră de a întrebuinţa forţa. Intrebuinţaţi-o dar. Noi nu avem nimic de făcut aci".

Amicii şi invitaţii părăsiră astfel locul unde se petrecea această scenă preparată de oamenii forţei şi se reîntoarseră pe la locuinţele lor.

Se zice că preoţii ar fi făcut o rugăciune (o foarte scurtă rugăciune) înainte d'a ordona groparilor ca să îngroape cadavrul, care, se înţelege, nu putea să protesteze — şi chiar de ar fi putut?

Amicii defunctului nu protestaseră ei? Şi aceşti amici sunt în viaţă şi se întreabă întristaţi şi suprinşi: la ce mai sunt bune legile, dacă totdeauna forţa îşi face dreptate?

Iată dar faptul.

Acest fapt este prea elocinte pentru ca să fim nevoiţi a-l comenta; dar cel puţin nu putem să nu aducem aminte cititorului că cea de pe urmă voinţă a *unui condamnat la moarte chiar* este pretutindenea respectată şi că biserica este o instituţiune care nu trebue niciodată să aibă recurs la poliţie spre a forţa pe oameni să fie credincioşi. Căci altmintrelea ce paradox mai formidabil de cât acesta: *Crede cu d'a sila, Crede cu orice preţ?*

Protestul se găseşte inserat în **Românul** dela 25 Ianuar 1879 şi în **„România liberă"** din ziua imediat următoare. El poartă titlul: „In contra violării ultimei voinţe a unui liber-cugetător" şi e cunoscut în istoria socialismului român sub titlul de **protestul celor 9** fiind-că după semnătura doctorului Istrati, urmau iscăliturile a încă opt contişti (partizani ai lui Vasile Conta); şi anume ale lui: I. V. Ştefănescu, D. Bodescu, Eugeniu Lupu, K. Stăuceanu, G. V. Manicea, C. D. Gorănescu, G. Dimitriu şi G. Sion Gherei.

2. Argot-ul delicvenţilor.

In cele treizeci de zile pe cari — în tovărăşia lui I. C. Frimu şi a lui Gh. Cristescu — le-a petrecut în închisoarea Văcăreşti (21 Mai—19 Iunie 1910), Dimitrie Marinescu a văzut şi auzit multe. Unele din ele au fost notate în „Fapte şi impresii" publicate în foiletonul **„României Muncitoare"** şi apoi în biblioteca cercului de editură a partidului socialist.

Intre altele urechea lui a fost lovită de „un jargon „propriu pe care numai ei (puşcăriaşii) îl înţeleg. Astfel „am auzit cuvintele următoare a căror explicaţie o dau „în paranteze: **blat** (a cădea de acord), **arsene** (fereşte-te), „**caramangiu** (pungaş de buzunare), **cloaţă** (amantă), **găină** „(pălărie), **caiafă** (agent poliţienesc)".

De atunci încoace limbajul delicvenţilor a crescut considerabil. O sumă din termenii de mai sus prin extindere au căpătat şi alte înţelesuri.

Bunăoară **blatu** nu înseamnează numai „a cădea la 'mpăcăciune", ci şi: gazdă de hoţi şi omul care cumpără mărfurile furate

Tălmăcirea cuvântului **caramangiu**, arestanţii ţi-o dau tot în argot: caramangiu e cine **„scapă laba bine"** (cine se pricepe în arta pungăşiei). Exemplu: **„şi cloaţa lui scapă bine laba"** = Şi ibovnica lui se pricepe 'n pungăşii. Femenin: **caramangioaică.**

Unele cuvinte şi-au restrâns înţelesul. Astăzi **găină** i se zice 'n închisoare numai **pălăriei de pae.**

Vocabular:

Chitrit = lefter.

Cobzeşte bine = vorbeşte admirabil; se zice de un apărător destoinic.

Unui asemenea avocat i se mai spune: **îi trage cu cobza număru 1.**

Fraieru (sau **husănu**): cela împotriva căruia se pregăteşte o lovitură, păgubaşul (în opoziţie cu **şmecherul** = scotocitorul de buzunare).

Gineşte = priveşte, pândeşte.

Exemplu: **„mai aşteaptă că gineşte fraerul"** = păgubaşul în perspectivă e treaz; lasă-l să adoarmă ca să-l poţi buzunări.

Trăşală sau **târşală** = frică.

Şuhăr = scandal. Exemplu: „Husănu 'mi-a făcut un şuhăr de s'au strâns toate caiafele" = păgubaşul mi-a făcut un scandal de s'au adunat toţi agenţii poliţieneşti

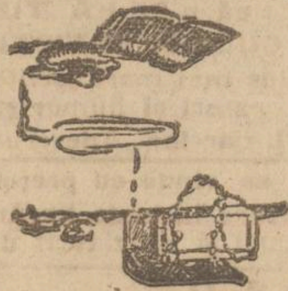
Şestul = omul care stă la pândă, la vr'o operaţie pun găsească (la jocul de cărţi).

Vrăjeşte-i = intervino! Exemplu: „Vrăjeşte-i tu curcanului să mă lase 'n pace" = intervino tu pe lângă gardian să nu mă scoaţă la corvadă.

Termenul **arsene** de care vorbeşte Dimitrie Marinescu are azi înţelesul de: **m'am ars, m'am păcălit.** Se rosteşte: **arsènie.**

Cuvinte cari ameninţă să iasă din uz sunt: **albeţ** (leul de argint) şi **mangăr** = gologan (în special de aramă). Totuşi se mai aude din când în când metaforic: **un alţeţ de cârpă** = un franc de hârtie.

BARBU LAZAREANU

Tinerimea germană contra lui Gerhart Hauptmann

Celebrul autor al „Ţesătorilor" şi al „Hanelei", care a împlinit 60 de ani, şi cu ocasia aceasta a fost sărbătorit de întreaga lume civilisată — nu şi-a „ispăşit" încă păcatele ce le are faţă cu oligarchia germană, resbunătoare, fanatisată de Contele Westarp.

Oligarhia germană, antipatică, găseşte vina lui Gerhart Hauptmann, de-a fi republican. Republicanismul lui Gerhart Hauptmann nu se iartă nici azi, când în Germania este... republică, fireşte nu în sufletul fiecăruia. Tinerimea universitară din Berlin care a fost invitată şi ea la marea sărbătoare, ce-o va aranja în Decembrie guvernul german în onoarea lui Hauptmann, a respins această invitaţie, motivând că „tinerimea germană nu vrea să cinstească activitatea unui om, care n'a respectat nici odată pe Impăratul german". Nici nu se putea o motivare mai sinceră. Tinerimea germană n'a învăţat nici azi. Idealul ei este Bismarck, Falkenhayn, Ludendorff, Fedor von Zobeltitz, Bode şi... profesor Begas.

Iar ceilalţi: Quidde, Foerster, Hauptmann, Einstein, Fritz von Unruh, Werfel ori Kraus... sunt şi azi consideraţi ca apostaţii ideii pangermane. Şi tinerii junkeri aruncă înaintea picioarelor lui Hauptmann, o glorie a literaturei universale, în loc de flori — mănuşile de fier ale Borussiei... Mirare că nu l'au tras în furci, ca o recompensă, că Hauptmann încearcă să reabiliteze cu sufletul său frumos, crimele tiranului cu-o mână mai scurtă.

Adrian Beecham

Aşa se numeşte noul Mozart, care la cincisprezece ani devine celebru.

Noul geniu fantil, decorat cu toate epitetele posibile de glorie de către presa engleză s'a distins ca compositor, făcând muzica „Neguţătorului de Veneţia" de Shakespeare. Opera tânărului *Adrian Beecham* va fi representată de un mare teatru englez.

Presa engleză şi mai ales cea de latură americană, nu mai conteneşte cu laudele la adresa fragedului compositor, care fără mustăţi încearcă să întrece gloria multor moşnegi ai contrapunctului, şi „Music Revue" găseşte că composiţia tânărului Beecham este superioară chiar şi Faust-ului lui Gounod.

Adrien Beecham, după cum se cuvine unui geniu pornit prea curând, a dat şi mai multe interview-uri, în cari a zeflemisit compoziţiile lui... Vincent d'Indy, Debussy şi Ravel... spunând cu-o modestie, care denotă de pe acum viitorul acestui curajos bărbăţel, că după Mozart n'a urmat nimeni... Dar poate totuşi... Căci la solicitarea gazetarului, tânărul cu 15 primăveri, a declarat că totuşi urmează cineva după Mozart. „Cine?" Intreabă gazetarul. „Eu!" Răspunde compositorul, care n'ar putea ridica fără ajutorul mamei sale un violoncel.

Adrian Beecham, promite că va armoniza şi celelalte drame ale lui Shakespeare, care „îi convin"!!!..

Amado Nervo

Unul dintre cei mai mari poeţi ai Americei de Sud, *Amado Nervo*, a murit în Montevideo. Alături de *Ruben Dario*, Amado Nervo este al doilea mare poet al Americei de Sud, înrudit cu sufletul latin prin afinitate.

Amado Nervo a scris mai multe volume de versuri, dintre cari cel mai cunoscut „Florile" este tradus în multe limbi europene — iar lucrările sale în proză, mai ales studiile estetice, l-au făcut un autor preţuit în Europa: *Amado nervo a fost din* naştere mexican şi a representat Mexico în Spania şi Argentina. In vremea din urmă a fost ministru în Uruguay.

Inmormântarea lui *Amado Nervo* o face statul mexican şi Cortez-ul a hotărât să ridice un monument marelui poet mexican, publicându-i în ediţie naţională toate operele, între aceste şi preţioasele traduceri ale dramelor lui Shakespeare.

O societate GOETHE la Budapesta

Ungurii — am mai arătat în „A. L." — nu scapă nici o ocazie de-a face propagandă causei lor. La Budapesta, ca să-şi asigure contactul cu statele streine şi mai ales cu cultura Aliaţilor, au înfiinţat multe societăţi literare, cu programul comunităţei de idei. Astfel funcţionează o societate: „Lafontaine" franco-ungară, cu programul bine stabilit, de-a ţinea contact între literatura ungară şi franceză. Există şi o altă societate anglo-maghiară, care are preşedinte pe preotul legaţiei engleze din Budapesta, un cunoscut autor dramatic şi romancier. La Budapesta funcţionează şi o societate „Dante", care, antrenată de d. Albert *Berzeviczy* fostul preşedinte al Academiei şi fost ministru de Culte, ţine un permanent contact cu Italia intelectuală.

Academia ungară din Budapesta, la ultima şedinţă ce-a ţinut-o, a hotărît, că pentru o şi mai intensă apropiere între Germania intelectuală şi Ungurii, va înfiinţa o mare societate literară, numită „societatea Goethe" cu sediul la Budapesta, care va încerca prin toate mijloacele de propagandă să facă cunoscute mişcările intelectuale din Ungaria în „republica" germană.

Preşedintele *societăţei Goethe* din Budapesta va fi prelatul Alexandru *Giesswein*, cunoscutul pacifist, ca unul, care este foarte apreciat în streinătate pentru străduinţele sale umaniste. *Societatea Goethe* din Budapesta plănueşte să traducă şi să publice în limba germană toate operile preţioase ale literaturei ungare.

Iar noi?...[1])

[1]) Noi scumpim hârtia. — Nota Red.

Ziehrer a murit

Viena patriarhală dispare... Cine şi-ar mai aduce aminte de Pestalozzi-Gasse, de... loja imperială de la Burg-Theater, în care şedeau damele de onoare ale Impărătesei ca şi cum ar fi înghiţit sabie... cine-şi mai aminteşte paradele militare... cu droaia de Arhiduci... Grabenul, pe care să plimba Kainz şi pe Hansi Niese... ori pe neîntrecutul Ronacher?.. Viena patriarhală a murit. Lueger nu mai este regele Capitalei, Habsburgii îşi vindecă paralisia în exil, foametea este cel mai credincios musafir în Ring-uri şi... acum, se anunţă moartea lui *Karl Ziehrer* „Hofkapellmaester", popularul compositor, ale cărui valsuri ne danţează şi azi în amintiri...

Era comandantul balurilor de Curte ale Habsburgilor şi a trăit 80 de ani, destulă vreme, ca azi, în restul vieţii, să vadă înfiorat cum s'au sbârlit penele vulturului antic şi cum s'a destrămat ţesutul imperial al etichetei spaniole... Baluri de Curte sunt şi azi... în curţile poporului liberat de sub jugul domnesc, dar Ziehrer astfel de baluri nu poate onora cu valsuri. Face un ultim compliment şi să duce din lume. Şi în sunetul unui vals dispare amintirea unui imperiu.

„Cartea Românească" continuă şi în anul viitor 1923, concursurile cu premii pentru scrieri româneşti.

Premiile ce va acorda se ridică la suma de lei 113.000.

Prospecte detaliate cari cuprind subiectele şi condiţiunile acestui concurs, se trimit cu plăcere la cererile ce se vor adresa Direcţiunei „Cartea Românească" Bucureşti, Bulev. Academiei 3.

Cărţi şi Reviste

„Viaţa la ţară" de Duiliu Zamfirescu. (Cult. Naţională)

E senina poveste câmpenească, pe care am citit întâia oară, în liceu, pe furiş, sub pupitru. O nouă şi elegantă ediţie — atât de diferită de cea pe care cu jertfe o imprimase Alcalay, în sărăcăcioasa dar atât de utila „Bibliotecă pentru toţi" — ne-a căzut sub ochi zilele acestea.

Nu vom „recenza" aci o carte, intrată definitiv în patrimoniul artei naţionale. Dar ne vom folosi de acest prilej, ca să notăm un lucru: că pe nedrept se plâng unii autori de „nepăsarea publicului nostru" *Viaţa la ţară* a atins 47.000 de exemplare — adică cel mai mare tiragiu cunoscut de librăria noastră. 47.000 de exemplare, într'o ţară cu 85 la sută — dacă nu mai mult, căci statisticile oficiale nu-s cele mai sincere! — de analfabeţi. Şi — curios! — Duiliu Zamfirescu n'a fost nici colaboratorul revistelor de tiragiu — *Convorbirile* în epoca, în care el îşi publica acolo literatura — agonizau discret — nici solicitatorul de notiţe binevoitoare, în foiletoanele cotidianelor. Dimpotrivă. Duiliu Zamfirescu s'a bucurat totdeauna de o „presă rea".

Noua ediţie a *Culturii Naţionale* vine la vreme: *Viaţa la ţară* trebue citită peste hotarele vechi, în Ardeal şi Basarabia. E una din puţinele cărţi, care — pentru unificarea sufletească — fac mai mult decât toate ordonanţele severe ale ministerului de interne şi decât vigilenţa tuturor comisarilor Siguranţei Generale.

Dar această nouă ediţie — pe lângă eleganţa tiparului — mai aduce ceva nou, prefaţa inedită a lui Duiliu Zamfirescu, prefaţa scrisă într'adins pentru noua ediţie. — ultimele rânduri scrise de acest gentleman al literaturii noastre, testamentul lui literar, într'un cuvânt: un preţios document sufletesc...

„Paraziţii" de Delavrancea

Retipărirea nuvelelor lui Delavrancea de mult epuizate — este binevenită.

Paraziţii — în deosebi — constitue pagina cea mai bună, cea mai puternică, din proza lui Delavrancea.

Dacă în *Trubadurul* şi în *Linişte* există acel romantism, uneori de un gust îndoelnic; dacă în *Sultănica* lipseşte adâncimea sufletească; dacă *Zobie* păcătueşte printr'un naturalism excesiv şi nu totdeauna sincer; — în *Paraziţii,* Delavrancea a reuşit să dee o nuvelă perfectă.

E un adevărat, un trăit şi studiat crâmpei din viaţa agitată a Capitalei. Povestea — de-atunci încolo, mereu reluată — a tânărului ieşit din pătura cea mai de jos a unei urbi provinciale şi rătăcit — apoi — pe căile lumii, în Bucureşti; dragostea — nu tocmai inocentă — cu d-na Malerian, femeea frumoasă a unui ins prea bătrân; sentimentul discret al Gelinei — fecioara cu inevitabili ochi albaştri — pentru acelaş tânăr; — conflictul sufletesc, drama socială a sinuciderii lui Malerian; înmormântarea cu interminabile discursuri caţavenciene: — toate acestea contribue ca să dee *Paraziţilor* caracterul uneia din cele mai complete nuvele româneşti.

Recitind *Paraziţii,* poţi vedea cât a pierdut literatura prin aceea că Delavrancea s'a închinat politicei şi teatrului.

„Prin împărăţia furnicilor". (Cultura Naţională)

D. C. Sandu-Aldea, prozatorul care a dăruit nuvelisticei româneşti câteva pagini de strălucire, a fost fericit inspirat, când s'a decis să dea o minunată tălmăcire în româneşte, cărţii lui Frank Stewens: *Prin împărăţia furnicilor.* (ed. „Cultura Naţională").

Sub forma fermecătoare a unei povestiri, Stewens face în această carte o savantă şi minuţioasă lecţie de zoologie despre viaţa tăinuită a furnicii, despre arhitectura calculată a furnicarului. Cartea lui Stewens e un model de ceeace ar trebui să fie literatura pentru copii, mai ales la noi în ţară, unde copiii citesc pe „Sheclok Holmes" şi frequentează cinematografele cu filme „numai pentru domni şi doamne".

Fie ca tălmăcirea acestei cărţi să însemne începutul unei nouă îndrumări a bibliotecilor pentru „cei mici"....

Romain Rolland.— L'âme enchantée: Anette et Sylvie.

E preludiul unei opere în mai multe volume, care vor purta titlul general de „Suflet vrăjit".

Anette Rivière este fiica unui arhitect bogat, care a fost un bun tată, dar un soţ uşuratic. Orfană, ea scotoceşte prin hârtiile tatălui ei şi vede cât a suferit mumă-sa după urma lui. Intr'un pachet cu scrisori află de legătura arhitectului cu o florăreasă, moartă de curând, şi de o fată a lor, Sylvie, astăzi ucenică într'un atelier de croitorie. La început şovăe, dar mai pe urmă nevoia unei afecţiuni o îndrumează în căutarea micei surori. O găseşte în mansarda ei şi dela început se stabileşte între ele o prietenie, aproape maternală din partea Anetei.

Deosebirea dintre cele două fete e mare. Anette este mai puternică, mai pură, dar mai capabilă de acţiuni tragice. Sylvie este un „drac", amoral, dar în realitate mai ponderată ca soră-sa mai mare. Intr'un cuvânt, avem în faţă fecioara nebună şi fecioara cuminte!

Când Sylvie îi mărturiseşte că are un amant, Anette e îngrozită. Se iubesc mai departe şi chiar Sylvie se desparte de prietenul ei, ca să vină să locuiască cu cealaltă. Aci, naşte rivalitatea între cele două surori, din pricina unui italian întâlnit la St. Moritz. Si-l dispută cu pasiune. Sylvie observă la soră-sa cât de înclinată e spre dragostea puternică şi se împacă. Viaţa lor însă se separă. Anette care a învăţat la Sorbona îşi continuă studiile şi dă parale Silviei ca să-şi poată face un atelier pe cont propriu.

Frumoasă şi bogată, Anette întâlneşte doi bărbaţi. Pe Marcel Franck, critic de artă şi pe Roger Brissot, orator cu viitor în politică. Ea preferă pe acesta din urmă. De-o căsătorie nu poate fi însă vorba. Anette nu primeşte să intre în familia lui şi nici el nu înţelege o femee care dă toată dragostea oprind însă complecta libertate de acţiune. Se despart şi aci se termină primul roman din marea serie.

Revista modelor

In gustul oriental

Ne întoarcem spre nonșalanța haremurilor, unde femeile își poartă corpurile lascive, în mătăsuri grele și șaluri de Persia și ne revedem par'că în imaginea cadânelor, cu rochii lungi, cu mâneci de voaluri brodate în aur și argint, cu cordoane imperiale din Bizanț, terminate în bucle bogate și ciucuri de mărgean.

Trăim fantasmagoria decorurilor cu curți interioare, cu fântâni țișnitoare, cu lumini multicolore, cu parfumul ceaiului din extremul-orient, cu zornăitul mătăniilor de chihlimbar, pe care mâinele fine cu unghii vopsite, cântă litaniile iubirilor pătimașe.

E ciudat ce mult ne place, viața altora! O trăim ca într'o beție și dorința vecinicilor noutăți, ne face să mistificăm tot în jurul nostru, ca să transpunem realitatea în înscenarea fanteziei noastre capricioase.

Avem divanuri largi, acoperite de Bukara sau Sumak, avem perne adânci și moi, lămpi boltite și colorate strident, șiraguri de mărgele patinate cu ciubucele, mese joase, încrustate cu sidefuri și alămuri, avem haine persane, din șaluri bătrâne, avem burnuse îmblănite și pretutindeni respirăm aerul molcom al interioarelor calde din Orient.

Am văzut ...ofe de o rară minunăție: țesături de aur tăiate pe tul și mărginite cu mătase portocalie și albastră, iar jos încadrat într'un burclet gros, ca o cadră de bronz.

Peste o rochie visată astfel, se poartă o capă fastuoasă din aur vechiu.

Prin aceiași inspirațiune orientală, avem mâneci de o varietate și o amploare rară.

Mâneci dublate de blană, căzând ca două aripi desfăcute la cot, mâneci brodate în roze și motive de Siraz, subliniate cu benți de tampe sau samur, mâneci spintecate, ca de capriciul seniorilor geloși și prinse doar în nasturi, ca bundele arnăute.

Avem toci din șal de Persia, și ciucuri din mătase de Bagdad.

Orientul și-a deschis porțile minunățiilor sale de preț, ca să sărbătorească frumusețea și capriciul rafinatelor din Occident.

DIANA

CEL MAI SANATOS ALIMENT
CACAO VAN HOUTEN

POVESTI PENTRU TINERET

Palatul Fericirei

de ALI-BABA

Ci-că au fost odată doi frați, al căror tată le lăsase la moarte o avere destul de insemnată. Acești frați erau câteși doi oameni muncitori și harnici și nici unul din ei nu se lăsa mai pre jos decât celălalt.

Dar vezi că nu e deajuns munca și hărnicia, ca să ai în viață spor și belșug. Iți mai trebue să-ți ajute și norocul, căci dacă te părăsește norocul, zadarnică ți-e toată truda și osteneala.

Iar norocul se dăduse de partea fratelui celui mai tânăr. De orice treabă se apuca, îi eșea în bine. Vorba ceea : și pe piatră să fi pus mâna, că piatra se prefăcea în mâinile lui în aur și argint. Și așa în scurtă vreme el își îndoi și își întrei partea ce-i rămăsese dela tatăl său și ajunse omul cel mai bogat din satul acela și din satele din prejur.

De frate-său dimpotrivă nenorocul se ținea nedespărțit ca umbra de om. La el ploua, când era nevoie de soare și era secetă atunci când avea nevoie de ploaie.

Totul îi eșea deandoaselea și se usca și se prăpădea în mâinile sale.

Și muncea doar bietul de el din zori și până noaptea și nici om rău sau nedrept nu era. Dar așa îi fusese scris : să nu aibă spor în munca sa.

Azi așa, mâine așa, până ce ajunse la sapă de lemn și să nu aibă altceva decât doar hainele de pe dânsul.

Atunci nu mai avu încotro și se băgă slugă la fratele său mai tânăr. Muncea la rând cu toți muncitorii și nu era mai bine plătit decât dânsii.

Intr'o seară se întorceau cu toții dela munca câmpului. In fruntea tutulor mergea călare pe un cal iute și sprinten fratele cel bogat și de mare bucurie și mulțumire, ținea capul în sus și cânta un cântec vesel.

Fratele cel sărac mergea la urma muncitorilor și era obosit și amărât. Era încărcat cu sacii în cari ținuseră pâinea și cu vasele de apă. Și mergea bietul om încovoiat în două și ștergându-și într'una năduselile.

După ce merseră așa mai bine de jumătatea drumului, frate-său se întoarse spre el zicându-i : „frate, am uitat pe câmp o secere. Du-te și ia-o".

Omul se duse înapoi la câmp, ca să caute secerea. Când colo ce să vadă? Un necunoscut, un străin oare-care, strângea snopii și îi făcea claie.

Dintru început crezu că e vr'un hot. De aceea, se repezi la el și îi strigă răstit : „ce cauți pe așa vreme în țarina fratelui meu ?" Și ridică mâna să-l lovească.

Străinul nu se sperie și nici nu se opri din treabă, ci îi grăi cu voce liniștită : „omule, de ce te aprinzi, până nu mă întrebi cine sunt eu ?"

— Dar cine ești ? îl întrebă fratele cel sărac.

— Eu sunt Norocul fratelui tău, îi răspunse cel întrebat. Pe când frate-tău se odihnește și doarme, eu muncesc înainte pentru dânsul și veghez ca din averea lui să nu se prăpădească măcar un fir de iarbă. Ii dau la toate mână de ajutor și fac să-i sporească totul.

— Nu mi-ai putea da și mie o mână de ajutor ? îi zise atunci omul cel sărac. Vezi că și eu muncesc și chiar mai mult decât frate-meu și nu sunt mai puțin priceput decât dânsul. Cu toate acestea, pe când el nici nu-și mai știe numărul bogățiilor sale, eu sunt o biată slugă care muncesc pentru un codru de pâine.

— Ai dreptate, făcu Norocul, decât dela mine să nu te aștepți la vre-un ajutor. Așa e porunca ce mi-s'a dat : să ajut numai pe fratele tău și să muncesc numai pentru el. Vezi așa dar că eu sunt numai Norocul fratelui tău și că nu pot fi și altora de vre-un folos.

— Dar unde stă ascuns Norocul meu și cum să fac să-l găsesc ? întrebă din nou omul cel sărac.

— Ei, atâta bine pot să-ți fac și eu. Norocul tău, fiind-că n'a muncit de loc pentru tine și nu și-a dat nici o osteneală, de când ești tu pe pământ, s'a îngrășat așa de mult, în cât abia dacă se mai poate mișca. Toată ziua și toată noaptea stă lungit la umbra brazilor din „Pădurea zânelor". Dacă vrei să dai de el, pornește mâine înainte de a se crăpa de zi și du-te în pădurea aceea. Ai să-l găsești dormind sub bradul cel înalt, care este lângă izvorul unde zânele vin să se scalde în timpul nopții. Ia cu tine un sac mare și gol și-l vâră pe Norocul tău în sac. După aceea, fără să stai mult pe gânduri, ia un băt mai gros și trage-i cu nemiluita. Să nu te oprești decât atunci când s'o hotărî să-ți dea pușca cea fermecată.

Cum ai pus mâna pe această pușcă, poți să deslegi sacul și să-i dai Norocului drumul. Cu această pușcă pornește-o în spre „Palatul Fericirei". Ai să ajungi acolo, după ce umbli șeapte zile și șeapte nopți și după ce străbați șeapte păduri dese și șeapte văi adânci. Când ajungi la poarta palatului, să ceri să fii înfățișat regelui Noroacelor. Ostenii și paznicii n'au să-ți dea drumul; dar descarcă odată în vânt pușca cea fermecată și atunci ei au să se sperie și au să te lase să intri în palat.

Când ai să fii înaintea regelui Noroacelor, el o să-ți făgăduiască o mulțime de lucruri. Tu însă să n'asculți de vorbele lui și să nu-i ceri alt ceva decât găina care face ouă de aur. Dacă nu ți-o dă cu binele, sperie-l cu pușca cea fermecată și trage chiar odată, dar tot în vânt.

Din clipa în care capeți găina cu ouă de aur, totul are să-ți meargă bine și în scurtă vreme ai să-l întreci în bogăție pe fratele tău .

Omul îi mulțumi pentru toate acestea, iar a doua zi, înainte de a se ivi zorile, încălță o pereche de opinci care să ție mai mult la drum și o porni, întâi ca să-și găsească Norocul său și după aceea ca să ajungă la Palatul Fericirei.

Totul se împlini așa cum fusese învățat și sfătuit.

Iși găsi Norocul sub bradul cel inalt dela izvorul unde veneau zânele să se scalde în timpul nopții. Norocul dormea dus și era așa de gras, în cât n'ai fi crezut că e făptură omenească, ci vre-o dihanie.

„Te trezesc eu acuma". îi zise omul cel sărac. Se apropie încetișor de el și îl vârî în sac. Rupse apoi o cracă mai groasă și mai noduroasă și își vărsă tot necazul și amarul pe acest Noroc așa de leneș, trăgându-i fără să socotească și fără să-i fie milă.

Norocul începu să țipe ca din gură de șearpe, să i-se roage de iertare și să-i promită tot felul de bunătăți.

„Nu mă mai lovi, strigă el, dă-mi drumul, că te fac om bogat, îți dau bani câți poftești, te fac boier mare, îți dau...".

Dar omul nu auzea de urechia aceea. „Ori pușca cea fermecată, ori nu mai scapi cu zile din mâinile mele", îi zicea omul trgându-i înainte cu craca cea groasă și noduroasă.

Văzând că nu e alt chip de scăpare, Norocul îi făcu în voie și îi dete pușca cea fermecată.

„Ei, și acum, făcu omul, caută-ți înainte de somnul și de lenea ta".

Umblă el după aceea șeapte zile și șeapte nopți, străbătu șeapte păduri dese și șeapte văi adânci și în ziua a șeaptea ajunse pe înserate la „Palatul Fericirei". Vru să intre, dar mulțimea de osteni și de paznici îi ațineră drumul și îi poruncină cu glas aspru să plece și să se depărteze de acolo.

Drumețul nostru nu-și pierdu vremea să se roage de ei și să-i ia cu binele. Scoase de sub haină pușca cea năzdrăvană și o întinse spre dânșii.

La vederea ei ostenii și paznicii se făcură galbeni ca turta de ceară, iar când îi auziră pocnetul, care făcu să se zguduie palatul din temelii și să răsune ecourile munților și văilor celor mai depărtate, căzură cu toții la pământ și leșinară de multă frică și groază ce-i cuprinse.

Ținând pușca în mână și făcând pe cel ce nu vrea să știe de nimeni, omul cel sărac intră în palat și se duse drept în sala cea mare în care regele Noroacelor ședea pe un scaun făcut numai din aur și pietre scumpe.

Auzise și el pocnetul puștei fermecate și nu se simțea de loc în largul său. Fiori reci îi treceau prin tot corpul, îi tremura barba și îi clănțăneau dinții.

Totuși, se căzni să-și ascundă frica, își încruntă sprâncenele și îi grăi drumețului cu glas mânios zicându-i : „cum de ai cutezat să intri în palatul meu și să ieși înaintea mea, care pot să te prăpădesc ridicând numai degetul cel mic ?"

De cât și-a găsit și el nașul. Omul cel sărac nici nu clipi măcar din ochi, ci zâmbind îndreptă spre el pușca cea fermecată

Regele Noroacelor începu să tremure și mai tare și i se stinse toată mânia.

„Ce vrei, prietene ?" zise el luându-l cu binișorul.

„Fiindcă ți-ai dat osteneala să vii până la mine, iată că nu te las să pleci de aicea cu mâinile goale. Vrei bani ? Spune-mi numai de câți ai nevoie. Vrei să te fac stăpân de turme de oi și de herghelii de cai ?

„Ori ai dori, poate, să fii un boier mare și să ai moșii întinse ? Iți dau tot ce dorești, pentrucă văd că ești om harnic și de treabă".

— Păstrează-ți banii și păstrează-ți și oile și caii și toate moșiile tale. Mie nu-mi trebue alt ceva decât găina care face ouă de aur. Aceasta să mi-o dai și încolo nu-ți mai cer nimic.

„Că hâr, că mâr, că așa ceva nu e cu putință, că nu are de cât o singură găină care face ouă de aur, că ea e norocul său de rege, că dacă i-o dă își pierde și scaun și viață, că să-i ceară tot ce vrea, dar numai găina să i-o lase...". într'un cuvânt regele Noroacelor nu se îndura câtuși de puțin să-i dea găina.

Dar și omul nostru nu se dete bătut.

„Ori îmi dai găina care face ouă de aur, ori de nu, să știi că trag cu pușca". îi zise el și puse degetul pe trăgaciu.

Regele n'a mai avut încotro. Aduse găina pe care o ținea într'o mare colivie de aur și i-o dete cu colivie cu tot.

Din ziua aceea belșugul și bogăția au început să se reverse asupra omului sărac. Nu trecu mult și ajunse nu numai mai bogat decât fratele său, ci întrecu în avere și pe toți regii și împărații din vremea aceea.

ALI BABA

In vitrina librăriilor

IN EDITURA „CULTURA NAȚIONALA"

AU APARUT :

Frank Stevens. Prin împărăția furnicilor, (trad. de C. Sandu-Aldea).

Longos. Daphnis și Chloe (roman), (trad de Const. Ion Balmuș).

Jerome și Jean Tharand. Umbra Crucii (roman).

Oscar Wilde. Prințul Fericit, (trad. de Igena Floru).

BIBLIOTECA UNIVERSITARA :

Ramiro Ortiz. — Renașterea la Florența.

SCRIITORII ROMANI:

Delavrancea. — Paraziții (roman).

Mihail Sorbu. — A doua tinerețe (dramă).

H. St. Streitman. — Revizuiri.

Duiliu Zamfirescu. — Viața la țară (roman)

LITERATURA UNIVERSALA:

Mircea Gheorghiu. — Din lirica armeană.

Ludwig Holberg. — Trei comedii.

Muragall. — Lauda.

BIBLIOTECA AGRICOLA :

Ioan Enescu. — Ingrășămintele.

C. Sandu-Aldea. — Despre Semănătură.

BIBLIOTECA POLITICA :

Karl Kautsky. — Dela Democrație la robia de stat.

*

Ioan Georgescu. Avram Iancu. (Biblioteca poporală a Asociațiunii. Sibiu).

S'a pus în vânzare

ALMANACHUL

ziarelor „Adeverul" și „Dimineața"

pe Anul 1923

trebuie să fie pe masa tuturor, de oarece va interesa toate păturile sociale.

Format mare, tipărit PE HÂRTIE BUNĂ, CU COPERTA IN 4 CULORI. ARTISTIC LUCRATĂ, cu colaborarea celor mai mari scriitori, literați, desenatori și humoriști.

ALMANACHUL ziarelor „Adeverul" și „Dimineața" pe Anul 1923, se vinde cu prețul de lei 15, și se găsește de vânzare la toate librăriile și la toți depozitarii și vânzătorii de ziare.

Joc de inteligență

ȘAH

PROBLEMA No. 146.

de M. Feigl, Viena

Negru (10 figuri)

Rf6, Cc2, Nb7, Pa3, a6, c6, d3, f3, g5 și h6.

Alb (9 figuri)

Rb6, Db1, Tg8, Cc5, și g2, Ng3, Pc4, e4 și g6.

Alb trage și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 147

de A. Klir, Praga

Alb (7 figuri) : Ra5, Td7 și h1, Cb1, și f4, Ng1, Pe2.
Negru (4 figuri) : Re1, Dh7, Pb4 și b5.

Alb trage și face mat în 2 mutări,

PARTIDA No. 74.

Jucată în recentul turneu dela Teplitz (Oct 1922), (Partidul a obținut premiul I de frumusețe)

Gambitul damei refuzat.

Alb : R. Reti. — *Negru : H. Wolf*

1. d2—d4 d7—d5
2. c2—c4 e7—e6
3. Cb1—c3 Cg8—f6
4. Nc1—g5 Nf8—e7
5. e2—e3 0—0
6. Cg1—3 Cb8—d7
7. Ta1—c1 c7—c6
8. Dd1—c2 a7—a6

9. c4—c5. Ni se pare lovitură slabă, deoarece va permite negrului un solid joc al pionului din centru. Mai bine c4×d5. 9. e6—e5.

10. d4×e5 Cf6—g4
11. Ng5×e7 Dd8×e7
12. Cc3—a4 Tf8—e8
13. Nf1—d3 h7—h6.

Greșit ar fi fost : 13...Cf 8 ; 14. Cb6, Tb8 ; 15. C×c8, T×C ; 16. N!5 etc.

14. Cf3—d4 Cd7×e5
15. Ca4—b6 Cg4×f2!

16. Nd3—h7+ nu putea juca 16. R×f2, de oarece negrul cu 16... Cg4 +, urmat de D×e3 +, câștigă imediat. 16. Rg8—h8

17. 0—0 Cf2—g4
18. Cb6×a8 Cg4×e3

19. Dc2—e2. La 19. Db1 ; C×f1 ; 20. R×f1 ; g7—g6 și câștigă ; iar dacă 20. T×f1 ; D×c5 și câștigă 19. Ce3×f1

20, Nh7—b1 era mai bine T×Cf1, de oarece alb scăpa pentru un moment de orice amenințare și partida avea șanse egale. 20. Cf1×h2

O nouă lovitură frumoasă, care va decide în curând soarta partidei.

21. Ca8—b6. Dacă 21 : R×Ch2, Dh4 + ; 22. Rg1 ; D×d4 + și câștigă. 21. Ce5—f3 +

22. g2×f3. Nu înțelegem dece se hotărește la sacrificiul damei, când Rh1 ar fi fost atât de tare. Mai mult încă prin această lovitură alb are șanse de câștig.

Situația e limpede. a) 22. Rh1 *Dd8* ; 23. Dc2! Te4 ; 24 C×C și câștigă, sau b) 22. Rh1, D×D ; 23. C×D, T×C ; 24. C×N, T×b2 ; 25. Nf5, Ch4 ; 26. Nh3, Ch2—f3 ; 27. g×f3, C×g3 ; 28. Ng2, Ch4 ; 29. Tg1, T×a2, negru e drept că stă mai bine, dar aceasta nu e decât o variantă ce am întrevăzut'o noi, rămânând însă în picioare afirmarea că Rg1—h1, e mult mai tare decât lovitura din text jucată de Reti. 22. De7—g5 + amenințând punctul c1.

23. Rg1×h2 Te8×e2
24. Cd4×e2 Dg5—e5+
25. Ce2—g3 De5×b2+
26. Tc1—c2 Db2×b1
27. Tc2—e2 Nc8—e6
28. f3—f4 g7—g6—

29. Cb6—a8 alb ar putea rezista cu piesele rămase în contra reginei, însă înghesuiala în care e silit să se niște îl... sufocă. 29. h6—h5

30. Ca8—c7 h5—h4
31. Cg3—h1 Db1—d3
32. Te2—f2 Ne6—f5.

Cedează.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

SE BEA ȘAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

Avantajele sunt mari: purtați tocurile și talpa de cauciuc PALMA

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

SERIA III — ANUL III No. 107

2 Lei Exemplarul în țară
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 10 Decembrie 1922

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Pe Olt la vale

de N. IORGA

Ce graniță a fost acela care, odată, despărția la Olt, Ardealul de Țara-Românească, de cât mai rămăsese din vechea Țară-Românească liberă, se vede lesne atunci când pe la Turnu-Roșu treci de pe plaiul robiei de ieri în părțile stăpânirii românești seculare.

Dacă n'ar fi deosebirea între vechii stâlpi de pe margini, ai crede că te afli într'o țară pe care nici-odată vicisitudinile vremurilor n'au împărțit-o. Linia supțire a șoselei trece între aceleași înălțimi rotunde, imense mușuroaie asupra cărora, și de o parte și de alta, măcar aici, în vileagul oricui, nu s'a întins harnica operație distrugătoare a exploaratorilor de păduri.

Ieși din Boița, care vechiu punct de graniță, veche carantină și vechiu adăpost de contrabandiști, are, cu îngustele-i drumece întortochiate, cu sumbrele case mari de lemn, ba chiar, cu privirea biruitoare a sătenilor deprinși a căuta poteci și a se feri de pază, un caracter de cetate închisă, și îndată te prinde pacea solemnă marilor întinderi nelocuite.

Nimic, din freamătul Predealului, din întrecerea excursioniștilor fără ocupație, din răpezirea camioanelor cu marfă: nimic din prietenoasa cale deschisă a Brașovului supt vechiul castel. Nimic, iarăși, din învălmășirea păduroasă a Bratocei până la care nu se sue șuvița spumegată a Teleajenului fiind în râpă. Aici pare că treci printre străjile încremenite ale vechilor uriași adormiți supt scuturile pe care au crescut aspri copacii codrului. Impresia pe care o face în aceste părți de supt Sibiu țărănimea românească din Ardeal e a unor oameni bine ținuți de Sașii stăpâni pe vremuri pentru că, făcând parte din gospodăria lor umană, era bine să fie sănătoși și zdraveni. Mai puțină mândrie, mai puțin simț de independență — am văzut-o și în alegeri acum câțiva ani —, dar bună stare și mai ales, dorință de o încă mai bună stare. Dincoace, sărăcia se vede de la început și ea va urma necontenit, până jos în șes, dar o sărăcie dârză, cu foc sălbatec în privire, sărăcia, disprețuitoare de înlesnirile vieții, a ostașului de graniță, pentru care casa de lemn negru, cu cerdacul de stâlpi, e ca un post de pândă. Sângele oamenilor lui Litovoiu și al mai vechiului Vâlcea, dela care și-a luat numele județul, fierbe într'ânșii. Și femeile au în privire îndrăzneala asprului, macrului om nedomesticit, obișnuit să se zbenguie în libertate, când hrănit, când flămând, când biruitor, când biruit, dar neînduplecat în chiar înfrângerea lui și gata s'o ia de la capăt, căci ce preț are viața în sine dacă nu-i zmulgi emoțiile tari ale luptei! Și iată pe trupul vânjos al rarelor drumețe se revarsă prin această Loviște, în devălmășie cu Argeșul splendorilor vesmântului arhaic, aur și purpură din portul Domnițelor mărețe; vălul slujbelor de încoronare se coboară pe umeri tari și, cum una ține în mâini floarea roșie a mușcatului — care e în graiul vechiu ostășesc „sângele voinicului" — ai zice că de pe păreții bisericii medievale s'a coborât chipul ctitoresc al fetei de Voevod ținând în mână flori pentru Fecioara hramului.

Intr'un luminiș răsare turnul, fulgerat de bomba germană, al Cometului. Biserica întreagă e spintecată la altar de năprasnica lovitură. Frânturi de odăjdii profanate zac prin colțuri supt praf. Icoanele au dispărut, arse de focul avangardelor degerate. In fund, între zidurile roase de ani ale cetății care odată înconjura lăcașul, cele dintâiu cruci ale începutului apărării noastre din 1916. Le-ar putea îngriji băeții de la Silvicultură cari, sânt trimiși la practică în solida zidire de piatră pe care Eforia a pus-o alături de biserica lui Mareș Băjescul.

Inscripția din 7174 de la Facerea Lumii, 1666 dela Hristos, scrisă în piatră pe vremea lui Radu-Vodă Leon, de popa Stan din Băjești, cel „mult greșit", a rămas neatinsă, clară și armonioasă, cum a tăiat-o în piatră, mâna deprinsă a părintelui. Opera de zugrăvire a meșterilor refacerii din secolul al XVIII-lea, Mihai, Radu, Iordachi (1761) nu s'a distrus cu totul. De jur împrejurul zidului, care nu s'a rupt de zguduitura exploziei, se înșiră pătrate de faianță, de coloare închisă, cuprinzând cercuri rotunde în jurul celor două linii încrucișate de la mijloc. Și măreț se ridică turnul clopotniței la intrare, cu zig-zagul de cărămizi supt coperiș, cu punctele rotunde de smalț care picură arcadele și se înșiră de-a lungul zimților de sus.

La o întorsătură de drum turnurile dispar ca o vedenie, înghițite în procesiunea fără capăt a pădurilor. Pe marginea șoselei se îmbulzesc în umbra culmilor flori bogate și rare. Din când în când, cum înnălțimile se suie, piatra-și clădește singură zidurile de cetate singuratecă și misterioasă.

Din loc în loc semnele calvarului de sânge: crucea soldatului anonim, mort pentru țară. Au ridicat-o frații de suferință, neștiind adesea ce să scrie pe dânsa, pe când în satul natal depărtat, cum am văzut-o aiurea, în șes, cruci împodobite cu sfinți stilizați arhaic, pomenesc în amestecul de cirilică și latină care și azi se întrebuințează aici, pe acela care a murit departe fără să i se știe locul de odihnă, și pe alocurea, lângă fântâna cu apă bună, în picuratul căreia se adună albaștri fluturi setoși tremurând în zbor ca niște suflete grăbite crucile războiului se strâng sărace, smerite, sfioase, una lângă alta.

Câte un automobil sperie înceata călătorie răbdătoare a țăranului vâlcean, cu căruciorul și călușul lui, — căci aici nu mai e ca în Moldova, ca în șesul muntean, ca în Prahova țara încetelor strecurări ale carelor cu boi albi.

Turnu, zidire înnoită și îngrijită, apare și dispare în mijlocul desișului. Mai departe Călimăneștii aruncă o notă de modernitate, care nu e lipsită de eleganță în silința spre frumusețã a vilelor nouă care s'au înmulțit atâta în vecinătatea apelor lecuitoare. La Cozia, unde un nou egumen cărturar aduce griji mai înalte, nu se mai văd epavele omenești ale revoluției din Rusia, strămutate departe în ungurimea Orăzii-Mari. Vechile clădiri călugărești, reparate după desordinea haotică și murdăria respingătoare a nenorocirii acestor oaspeți trecători par să aștepte evlavie și muncă, poate școala, de care ar fi atâta nevoie. Deocamdată se lucrează cu câțiva elevi la săpături în lemn.

La bisericuța bolniței ceva deconcertează pe cine o cunoaște de mulți ani cu supțirile, înnaltele ei linii moldovenești, cu neimitabila frumusețã a picturii din întâia jumătate a veacului al XVI-lea. Privind mai de aproape se descopere, uimit, motivul. Cineva s'a iscusit să închidă pridvorul cu cadre de lemn galben, în care sânt prinse geamuri colorate și cu dulapuri pentru cărți... S'au luat măsuri ca să se înlăture caricatura.

Biserica mare, a lui Mircea, la căpătâiul căruia arde făclia prinsă într'o butucănoasă bucată de piatră fără stil, târzie, pe când un acoperemânt nou, bine lucrat, acopere lespedea fără inscripție, destăinuește lucruri nouă despre originile ei. Pe din afară ca și pe din lăuntru reparația fundamentală a Brâncoveanului a prefăcut tot. Dar cu atenție îți poți da samă unde a schimbat vechile linii din secolul al XIV-lea, unde contrafacerea a înlocuit originalul. Și sculpturile în piatra de la ferești, cu vulturii și florile bizare, vin de-a dreptul din imitarea stângace a ornamentației din mânăstirile sârbești luate ca model.

*

Și tot mai adânc la vale pe Olt, care acuma nu-și mai strecoară unda, când larg revărsată, oglindă pentru cer și codri, când furioasă de piedeci aruncând izbiri de valuri în piatra mânăstirii care s'a încumetat să-l domine. Vag peisagiu, nici de munte, nici de șes. Și, pe lângă viile Drăgășanilor, colecție de cârciume, și de case pretențioase în jurul unei vechi și frumoase bisericuțe care nu se vede din cale, ce șubrede sate și ce oameni necăjiți!

Ce lucru mare e de făcut și aici, pentru ca demnitatea omului să se ridice la frumusețea naturii și la mândria trecutului!

N. IORGA

Poezii

de Victor Eftimiu

Pădurea

Când m'am întors acasă, după ani lungi de drum
N'am mai găsit pădurea copilăriei mele...
S'a prefăcut în bârne și jghiaburi de cișmele,
In cruci și în sicrie, s'a prefăcut în scrum...

Bunicul doarme'n lemnul stejarului sub care
Vâna porumbi și granguri și mă 'nvăța să 'mpușc...
Un plâns adânc mă 'ncearcă și buzele îmi mușc:
Aș vrea să mă îngroape alături, pe cărare...

Pădurea mea oftează în scârțâit de uși,
In cumpeni de fântână — și'n plugul smuls dintr'ânsa...
O, vreau să-mi plâng pădurea... pădurea mea, neplânsa
Și totuși îngropata pădure-a celor duși.

Cum fremăta odată pe dealuri! Mă 'nspăimânt,
Când mă gândesc că doarme cu morții, laolaltă...
Ce mi-ați făcut pădurea, pădurea mea înaltă?
...Pădurea-i pe morminte, pădurea-i subt pământ!...

Graiului din viitor

Alcătuire de cuvinte românești
Iți văd prin veacuri inedita bogăție
Intinerind, pe zi ce'mbătrânești,
O, grai din viitor, mărire ție!

Din auroră, magic te-arătai,
Ai preschimbat bordeele'n palate,
Te văd cum gloriosul drum ți-l tai
In falduri de sonorități catifelate.

Carpatul ți-a fost leagăn și amvon,
Recolte minunate îți destină
Vestigiul dac și farmecul slavon
Infipte'n armătura ta latină.

Călugărul elin și vajnicul cazac
Stambulul și Parisul te-altoiră...
Supreme deveruri în tine zac
Clamori de trâmbiță, înfiorări de liră.

Mărire ție, grai din viitor!
Superbe minți se vor scălda în tine,
Ai fost un lac — ești valul curgător,
Ești fluviul impetuoaselor destine.

Alcătuire de cuvinte românești
Atâtea năvăliri te fecundară!
Intinerind, pe zi ce'mbătrânești,
Eu te visez proteică și lapidară.

Eram un lac...

Eram un lac cu apele senine
In care doarme-o fată de 'mpărat...
Ca 'ntr'un sicriu de-argint purtam în mine
Trecutul mort, trecutul îngropat...

Eram un cimitir și nici o mână
N'ar fi cules din el un trandafir...
De ce-ai venit, cu mâna ta păgână
Să-mi pustiești frumosul cimitir?

Victor Eftimiu

La poarta Ierusalimului

de SEPTIMIU POPA

Bătrâni cu păr cărunt și barbă albă, bărbați în floarea vieții, femei evlavioase, tineri și fecioare, o mulțime imensă de oameni, poposia la poarta de către apus a Ierusalimului. Așa era și la celelalte porți, din depărtări imense au venit fiii lui Israil să-și implinească datoria anuală către templul cel mare al sfintei cetăți. Iar printre cei veniți de departe, mulțime de copii din Ierusalim se desfătau în varietatea costumelor.

Unii cântau psalmii lui David, ici-colo vre-o ceată își desfăcea merindele, iar alte cete povestiau despre noutățile zilei. Câți-va bărbați în straie lungi au înconjurat pe doi streini, ale căror costume se deosebiau de a celorlalți; erau veniți din Italia și aduceau știri despre felul cum decurge al optsprezecelea an al împărăției lui Tiberiu. O femeie din Bethania grăia unei cete de galileeni:

— Iar a fost proorocul la noi! A înviat pe Lazăr, fratele Martei și al Mariei... A fost mort de patru zile, l'am petrecut doar și eu la groapă. Când a venit proorocul, s'a dus dea-dreptul la mormânt. Cum îl vedem plângând și rugându-se înaintea mormântului nu știam ce gânduri are... De-odată s'a luminat la față și a poruncit oamenilor să desfacă mormântul. M'am înfiorat, — nu-mi place să văd morții, — și am dat să plec de-acolo. Abia făcui câți-va pași... Am auzit de-odată glasul proorocului: „Lazăre, vino afară!" Când mi-am întors privirile iar pe mormânt, tocmai ieșea mortul, înfășat în scutece...

— Ce spui femeie? — strigă un fariseu, ce se amestecase între galileeni în timp ce femeia le vorbia. — N'a înviat acela pe nimeni! E un înșelător și... v'a luat mințile la toți...

Femeia își pironi ochii în pământ. Galileenii, ce să facă? Nu se puteau împotrivi unui fariseu puternic.

— Așa-i, așa-i! — murmurară, făcându-i o adâncă închinăciune, — nu poate un om să învie morții, așa ceva nu s'a mai auzit...

Femeia tresări.

— Eu am văzut cu ochii! — strigă apoi din toată puterea plămânilor. — Eu nu-s nebună... Mulți oameni au văzut...

Fariseul porni spre altă ceată. Dar vestea despre învierea lui Lazăr se lăți ca fulgerul și acum între călători se vorbia numai despre marele prooroc.

— Nime, nici-odată, n'a vorbit ca el, — spunea unul. — Cuvintele lui sunt cuvintele darului. Eu mi-am pierdut ori-ce nădejde de viață... Cuvintele lui au aprins iar în inima mea flacăra nădejdii...

...Mare prooroc ni-a trimis Dumnezeu...

— Eu am fost un înșelător, — zicea altul — și mi-am făcut avere cu înșelăciunile. Oamenii mă arătau cu degetul, nici nu îndrăzniam alte-dăți să vin la prasnicul cel mare. Mă temeam să nu întâlnesc aici oameni năpăstuiți de mine... El mi-a arătat calea dreptății și toate nedreptățile mi le-am ispășit... Oameni ai lui Dumnezeu, nu este între voi vre-unul năpăstuit de mine? Ii întorc împătrit... Lăudat fie numele lui!

— Așa-i! Lăudat fie numele lui în veci, — adăogă o femeie frumoasă, ca de douăzeci și cinci de ani. Eu am fost cea mai păcătoasă între femei. Am stricat casele oamenilor, am tulburat mințile bărbaților... M'au prins și m'au dus la judecată înaintea lui, să mă omoare cu pietre. Dar... el m'a iertat și m'a mântuit. Oamenii m'au dus la moarte, el mi-a dat viață. Eu numai de-atunci trăiesc, decând el mi-a arătat lumina vieții... O, binecuvântat fie numele lui!...

La umbra unui pom din partea de către miază-zi a drumului, câte-va familii din Fenicia își mâncau merindele. Un om se opri în dreptul lor.

— Mă mai cunoașteți? Eu sunt Vartimei... Am fost orb... Vă mai aduceți aminte, cum la sărbătoarea de-acum mă opriam la toate cetele de oameni și cerșiam... o bucată de pâine? ...Acum văd... Proorocul mi-a dat vedere numai cu cuvântul... O, văd acum și eu soarele pe cer...

Așa se vorbia în toate părțile. Fariseii furnicau printre oameni și dezmințeau tot ce se spunea despre marele pooroc.

Zadarnic.

Pretutindeni se rostia un singur nume: al proorocului din Nazaret.

— Eu am fost șchiop și acum umblu!

— Treizeci și opt de ani am zăcut, am fost slăbănog, nu mi-am putut mișca mâinele și picioarele... Acum sunt sănătos...

— El e Mesia! El e Hristos!

— El e Fiul lui Dumnezeu...

— Oare vine la sărbătoare?

— Vine! Totdeauna a venit!

De-odată toate glasurile încetară. Din spre apus înainta o ceată de oameni. Erau departe încă, veniau strigând și strigătele lor pătrundeau până la poarta cetății...

Un galilean strigă în gura mare:

— E proorocul!

— Vine călare pe mânzul azinei!

Din ce se apropia ceata, strigătul devenia tot mai puternic. Acum se putea deslușí chipul unui bărbat în floarea vieții, călare pe mânz. In jurul lui mulțime de oameni purtând în mâini stâlpări de finic, strigau într'un glas:

— Osana!

— Binecuvântat cel ce vine întru numele Domnului! Osana, osana!

Proorocul zîmbea, din când în când își ridica mâinile și împărția câte-o binecuvântare în dreapta și stânga. După fie-care binecuvântare însuflețirea creștea și se ridicau glasurile:

— Osana, osana!

Mai era o depărtare de câte-va sute de pași, când un băiat se smulse de lângă mamă-sa, se urcă într'un smochin sălbatec de lângă drum și începu să strige:

— Osana, osana!

A fost ca un signal. Mulțimea, alergă la copacii de lângă drum și îi despuie de crengi. Scoaseră straiele ce și le-au adus pentru sărbătoare și le așternură de-alungul drumului. In câtev-a clipe drumul era așternut cu straie și covoare scumpe, iar fecioarele îl presărară cu flori.

Fariseii erau ca beți, dar nu-i mai băga nimeni în seamă. Toate glasurile se uniră cu a celor cari veniau.

Osana, osana! Binecuvântat cel ce vine întru numele Domnului! Osana, osana!

Un fariseu se apropie de mânz și mulțimea tăcu de-odată.

— Spune oamenilor să tacă! Se apropie marele praznic și nu se cade să facă așa gălăgie!

Proorocul stete gânditor câteva clipe, părea că nu-și poate ascunde mirarea: cum se înjosește un fariseu să se roage de un... înșelător? Mulțimea aștepta nerăbdătoare răspunsul.

— La ce să tacă? — grăi însfârșit cu nespusă dulceață. — Lasă-i să se bucure! Că de o fi să tacă ei, vor striga pietrile... N'ați citit în scripturi?

Ultimele cuvinte se pierdură în strigătele cari reîncepură:

— Osana! Osana!

— A învins acest înșelător, — zicea un fariseu. — Intreg poporul e de partea lui!

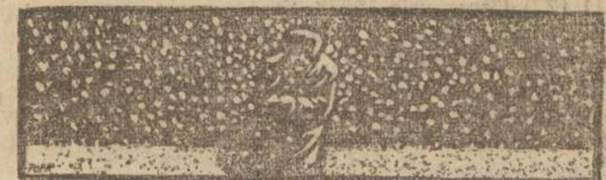
— Aș! răspunse alt fariseu, — voi nu cunoașteți poporul! O să vezi peste câteva zile cum aceleaș glasuri îi vor cere moartea...

Proorocul tocmai îi privea, dar privirea lui acum era tristă, o privire care părea că aprobă cuvintele celui de-al doilea fariseu.

Apoi se îndreptă spre mulțime și îi mai trimise un surâs și... o binecuvântare. Drept răspuns, glasurile mulțimei reîncepură acum cu putere supra omenească.

— Osana! Osana!

SEPTIMIU POPA

Iarnă...

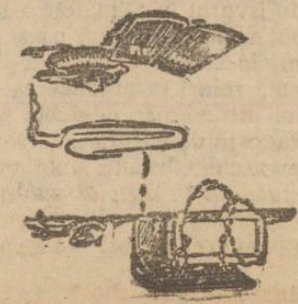
Călare pe un Crivăț tot mai aspru,
Ce rea 'mi sosești acuma iarnă nemiloasă!
Băteai sfios la ușă altădată,
Dar azi te năpustești de-a valma 'n casă
Prin geamurile-mi sparte, —
Și prea 'mi tot urli a pustiu și-a moarte...

Mi-te vestea o sobă caldă mai demult
Și te-așteptam mai dornic să sosești
Cu sacul tău de basme și povești —
Și 'n casa noastră de pe-acele vremuri
Noi toți copiii te doream,
C'așa frumos din viscol ne cântai la geam!

Dar astăzi fără veste mi-ai sosit:
Te-ai repezit pe horn înfuriată
Și mi-ai urlat în soba rece și crăpată
De-aș fi crezut că ți-ai adus din codri
Toți lupii tăi flămânzi să-mi urle 'n casă,
Neașteptată iarnă nemiloasă...

Și cât de singur mă găsești acuma, iarnă!
Din vremea anilor copilărești
Tu singură de mine ți-amintești, —
Și 'n loc de cântece și basme și povești,
Doar tu pătrunzi prin geamurile-mi sparte... —
Și prea 'mi tot urli a pustiu și-a moarte...

George A. Petre

Petre Ispirescu

de PAUL I. PAPADOPOL

— Treizeci și cinci de ani dela moartea lui —

La 3 Decembrie, anul acesta, s'au împlinit 35 de ani, dela moartea marelui povestitor.

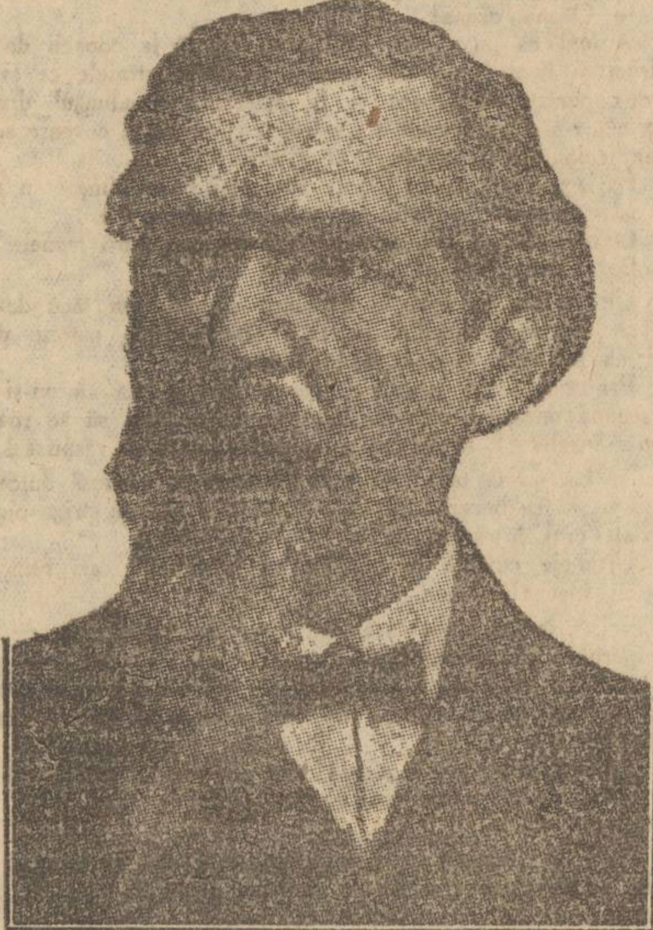
Se născuse la 1830 și a murit în anul 1887.

Petre Ispirescu este mare și prin aceia că simbolizează suferința sfâșietoare a muncii silnice, necontenite și necunoscute, pentru ridicarea sufletească a unui popor încă înapoiat și pentru întreținerea uneia din cele mai grele gospodării. Această suferință și-a găsit una din cele mai adânci ale ei întrupări, în vieața plină de sbucium și sforțări fizice a scriitorului care, „din 57 de ani, a muncit necontenit 45", „cu talent și cu cinste și n'a ajuns nimic", dar „a trăit strâmtorat și a murit sărac", „a răbdat și a înghițit în sec orice râvnă".

Și tot Delavrancea, din a căruia cunoscută biografie, publicată mai întâiu în „Revista nouă" am împrumutat citatele de mai sus, continuă cu caracterizarea aceleias vieți, considerând-o, pedeoparte, ca „o glumă rea a soartei", care, de foarte multe ori, aruncă, talente neîndoelnice și spirite bogat-înzestrate în mijlocul ocupațiunilor nu numai prozaice, dar manuale, păgubitoare și distrugătoare propriilor lor înclinațiuni, iar pe dealta ca „o vină socială de neiertat", ca o aprobare tacită și conștientă pe care, o întreagă societate organizată, o aduce, fără cea mai mică mustrare, greșelii celei dintâi.

*

„Născut din poporul bucureștean și dat de copil, după urmarea câtorva clase primare, la meșteșugul tipografiei, el, toată vieata a stăruit în meseriea sa, silindu-se a se perfecționa pe sineși și a desvolta, după ale lui mărginite mijloace, răspândirea și îmbunătățirea acestei arte în țară" — zice alt cunoscut

Petre Ispirescu

biograf în „Cuvântarea rostită în ședința Academiei române din 11 (23) Decemvrie 1887". Și, tot acolo, urmărind „lunga și trudnica scară" pe care Ispirescu, în exercitarea meșteșugului său, a suit-o, adaogă:

„Ziua era om al meseriei sale prin care a trecut încet și treptat ca ucenic, ca zețuitor, ca șef de atelier, ca tovarăș și, însfârșit, de câți-va ani numai, ca singur stăpân al tipografiei sale".

Cu privire la cariera tipografică a lui Ispirescu, îmi permit să extrag, din suscitatul articol al lui Delavrancea și să reproduc mai jos, cel mai bogat pasagiu informativ, conținând câteva date, desigur cele mai însemnate, din vieața aceluia care și-a zis singur *unchiașul sfătos:*

„La 14 ani, lucrător în tipografiea Carcalechi. După unire, director al Tipografiei Naționale. Dela 64, director la tipografiea lui C. A. Rosetti. După doi ani, în unire cu Sc. Walter și cu Fr. Göbl, deschide tipografiea *„Lucrătorilor asociați"*. Prea puțin timp trece, și este numit director al Imprimeriei Statului.

La 68, demisionează din această slujbă și întemeiază tipografiea *Laboratorilor români*"

Și în felul acesta:

„Vieața lui Ispirescu curge și se curmă în miros de plumb și de untdelemn, în aierul greu al celei mai câinoase munci, în uruelî, în culegere de litere, în paginări și corecturi. Vieața plumbului și a fontei îi împuținează, îi dumică și sfărâmă vlânta lui vieață".

Iar ca urmare:

„In anii din urmă, chipul bătrânului scriitor era galben ca ceara; privirea lui blândă, umbrită și perdută sub acoperișul cărunt și stufos al sprincenelor, glasul mângâietor tăiat de atâta muncă și tăcere, de atâta cetire de manuscripte, de atâtea corecturi de cuvinte și îndreptări de fraze".

Și aceasta nu numai ca lucrător. D. dr. I. Urban Iarnick, unul din cei mai intimi cunoscuți ai patronului tipograf, ne mărturisește în conferența d-sale „Dragoste de graiu și de viers românesc" — (Vieața nouă. An. XVIII — No. 3—4) că acesta petrecea zile întregi lucrând, în tipografiea sa, „alături cu ceilalți lucrători, hrănind, printr'o muncă încordată, o familie numeroasă".

*

Acestei meserii Petre Ispirescu îi datorește și o bună parte din renumele său literar. Și se poate afirma, cu drept cuvânt, că, dacă el n'ar fi avut, în propria-i carieră mijloace și înlesniri spre a-și populariza propriile sale culegeri și transpuneri sufletești, multe din acestea ar fi rămas nu numai necunoscute, dar chiar nescrise. S'a întâmplat cu el exact ceiace, cu puțin mai înainte, i se întâmplase lui Anton Pann.

Bine înțeles că opera literară, atât de bogată și atât de diversă a lui Ispirescu nu se datorește acestei coincidențe întâmplătoare.

La baza ei trebue socotit mai cu seamă, ca factor primordial, talentul remarcabil al autorului, darul lui minunat de a povești, „stilul său simplu, familiar, dar călduros" (1), limba sa „românească getbeget" care „curgea depe buzele lui ca și mierea" (2) — cu un cuvânt totalitatea calităților de fond și de formă care-și au isvorul în tăinuitele ascunzișuri ale Creațiunii.

Nu-i mai puțin adevărat însă că și copilăriea lui, așa cum povestește singur în câteva amintiri inedite — a jucat unul din cele mai de seamă roluri în producerea basmelor, legendelor și povestirilor sale. Intr'adevăr de-acolo se vede, pe lângă neasemănata lui dragoste de natură „marele dascal al tuturor" artiștilor, — „cum asculta basme, cum spunea ghicitor" (3).

Așadar — *talentul înnăscut al autorului*, pe lângă care vin să se alăture *copilăriea lui* — pe deoparte — și *cariera lui* — pe dealta — iată cei trei factori indispensabili cari explică producțiunea uneia din cele mai bogate, mai variate, mai sincere, mai sănătoase și mai invioratoare opere literare românești.

*

Din cercetarea de mai sus ajungem la încheerea că numele lui Petre Ispirescu e strâns legat și de tipografie, și de literatură. Cea dintâi pornia din starea modestă a părinților săi și — prin ea — din pregătirea pe care aceștia i-o dăduseră, ceastălaltă, din însuși momentul apariţiunii sale și din tot anturajul de factori ereditari și intimi — cari au premers'o. De aici: adâncimea și temeinicia cu care aceasta din urmă era legată de sufletul modestului tipograf. Și când proporțiea e aceasta — se explică foarte lesne dece Delavrancea numește „glumă rea a soartei" — o asemenea vieață. Și dacă tuturora ni se pare o imposibilitate faptul de a ne îndeletnici cu ceeace nu pornește din adâncul sufletului nostru, cu atâta mai greu trebe să-i fi fost lucrul acesta lui Ispirescu căruia, dela 12 ani, i s'a încercat ferecarea propriilor aptitudini — și altoirea lor cu altele de natură atât de diferită.

Iată de ce consider pe Ispirescu — cel mai curat reprezentant al suferinței: *prin destinarea lui către o carieră streină de sufletul său.*

Viața lui după mărturia d-lui Urban-Iarnick a fost un chin sfâșietor.

„Seara, venind acasă ostenit ca vai de el, își căuta odihnă și puteri noui pentru lucrul de toate zilele scriind la povești și basme".

Sau, după aceia mai lămuritoare a lui Odobescu:

„Când seara, târziu, se întorcea acasă dela atelierul său tipografic, unde l-am văzut, în tot cursul vieții sale, stăruind fără preget ziulica întreagă, când seara, după cina în sânul numeroasei sale familii, toți ai lui dormiau în juru-i, el se deștepta și, pe la miezul nopții, la lumina lămpii, scrîea treipatru ceasuri d'arândul, adăogind astfel osteneala unei noptatice lucrări literare, la oboseala ocupațiunilor sale industriale de peste zi".

In felul acesta „noaptea... și în zilele de repaos ale muncitorului, el lucra la înavuțirea minții sale cu noțiuni și cunoștinte folositoare și mai cu seamă la satisfacerea acelei aplecări din fire, aplecare norocoasă și originală, ce-l îndemna mereu să pună pe hârtie povestirile lui, totdeauna neaoș-românești, atât prin limbă și stil, cât și prin simțirile și cugetările dintr'însele". (4).

După o asemenea muncă *nu e de mirat* că Petre Ispirescu a trăit numai 57 de ani. *In dimineața zilei de 21 Nov. (3 Dec. st. n)* — cădea „trăsnit de o subită *congestiune cerebrală*" (5).

PAUL I. PAPADOPOL

(1) Al. Odobescu — cuv. citată.
(2) Dr. I. Urban Iarnick — conferința citată.
(3) Delavrancea — art. citat.
(4) Al. Odobescu — cuv. citată.
(5) Al. Odobescu — op. citată.

Fabule de P. Ispirescu

(din culegerea netipărită a d-lui Paul I. Papadopol)

Fluturele și musca.

Pe lângă o tulpină de trandafiri în floare
Gângănii, terta
Ferta,
Imi sbârnăiau la soare.
Un fluture și-o muscă, departe pe-un boboc,
Se jeluiau cu foc:
— Păianjenii de-o vreme se înmulțesc și-s groaznici,
Noi, negreșit pieri-vom, fiindu-ne ispravnici;
Destul nu erà oare a pasărilor goană?
Mai trebue prăpădul de l'altă lighioană?
Zicea biet fluturelul,
Cu graiul blând ca mielul.
— Ci-că-s burduți de carte, o muscă îi răspunde.
Fac legi cu paragrafe și-articole o sumă.
Cu forme ne sugrumă.
Intind la mreji dibace, cu fire lungi și unse...
Cu paseri ce de-odată te'mbucă,
Calea
Valea
Dar mori cu mult mai lesne în mreji ei când te-apucă.

1880

Cățelul și Cocoșul.

Un cățel odată, pe-un cocoș văzând
Din ciob apă bând,
In râs îl luă și 'ncepu să zică:
— Cusur al Naturii, cocoș de nemică,
Dece, când bei apă, ridici tu în sus
Gâtu-ți ca un fus?
— Cat să mulțămesc Domnului căn lume
M'a lăsat a face tot la fapte bune,
Deșteptând în zori
Pe-oameni muncitori,
Apoi când mereu
Rog pe Dumnezeu
Sănătos să ție pe-ăl de mă hrănește
Și mă îngrijește.
Iară tu, potae, stai în bătătură
Și-o duci toată ziua într'o lătrătură,
Ce-ți dă depe masă rozi ca un lingău
Lingușești stăpânii ca un popândău,
Dar ce e mai rău,
Și pe Dumnezeu
Să-l amăgești vrei
Căci tu apa lingi în loc să o bei.

1880.

Barza și Vrabiea.

Pe-un timp viscolos
Și geros,
Pe-un picior ședeà o barză stâlcită,
De frig rebegită.
Totuși milă-avu pe un puiu văzând
Tremurând
Și pe sub aripi îl adăposti.
— Ce mai vifor, soro, barza îi rosti,
Așà frig cumplit
N'am mai pomenit.
Și'ndată în fulgi ciocul și-a ascuns.
— Asta zici că-i ger? vrabie-a răspuns
Insă mai an-țărț, micuța mea sor'
Aminte-mi aduc, degeram din sbor.
Că atuncia fu
Geruială, da, iar acuma nu.
Peste câte erne d'astea eu n'am dat!
Și tot am scăpat.
De tine mă mir, ești bine 'mbrăcată
Și te-ai speriat ca o curcă beată.
Barza a rămas
Mută, fără glas
L'astă limbuție; și foarte 'ntristată
Simțindu-se-atinsă încă și insultată,
Corpul îndreptându-și întoarse-al său cap
Și hap!
Dintr'o 'mbucătură
Nimici îndată astă stârpitură.

(Din poveștile poporului).

1880.

„Dunăre voinicul"

basm de PETRE ISPIRESCU

A fost odată ca niciodată, etc.

A fost odată un pustnic. El trăia într'un codru, pe unde trecea o apă mare. Șezând el acolo singur, i se urâse tot având aface cu fiarele sălbatice. Dorul lui era să aibă un copil ca alți oameni, și odată hotărî să se ducă la râu, și ceeace a găsi să fie copil al său. Adouazi, sculându-se cu noaptea în cap, și mergând la râu, găsi un coș la margine, abătut de apă; îl luă și într'ânsul află un copil de lemn, pe care l-a adus la coliba lui. Se bucura sihastrul de aceasta; dar bucuria nu era desăvârșită, fiindcă lemnul este tot lemn, nu mișcă. Se puse deci pe post și pe rugăciune. Trei zile și trei nopți încheiate, nu se ridică dela pământ, că doar va arăta Dumnezeu vre-o minune cu dânsul. In ziua a patra, pela cântători, când se revarsă de zori, se pomenește că intră la dânsul doi moșnegi cu bărbile până la brâu, și albe colilii. Pasă-mi-te era Dumnezeu cu sfântul Petre. Bietul pustnic rămase uimit de mirare, el care nu văzuse pui de om străin, de când trăia p'acolo.

— Bun găsit, bătrânule, îi spuseră ei.

— Bună să vă fie inima, tătișorilor; dar ce vânt vă aduce pe la mine, nevoiașul? Căci nu mai țin minte de când n'am mai văzut nici urme de dobitoc p'aici, necum de om. N'am un topor la îndemână, că aș face un semn în pragul de sus, ca să-mi aduc aminte că m'au cercetat în viața mea oameni de felul alor noștri.

— Și fără să te ostenești, semnul se va face. Dară de ce-ți tocești genuchii rugându-te și te usuci postindu-te? îl întrebară ei.

Atunci sihastrul, sculându-se, le povesti toată întâmplarea, cum găsise copilul de lemn, și sfârși zicând:

— Acum mă rog și postesc, că doar văzând Dumnezeu râvna mea, se va îndura să facă vre-o minune însuflețind acest lemn, ca să-mi fie toiag bătrânețelor; că iată, picioarele și mâinile îmi slăbănogesc, văzul a început să-mi piară și în curând are să mă prinză nemernicia cea mai de pe urmă a vieții omenești.

— Rugăciunea ta s'a auzit la cer. Râvna ta este cunoscută acum. Fi pe pace. Mâine dimineață, la mânecate, Dumnezeu are să-ți trimeată sprijinitor bătrânețelor tale pe „Dunăre voinicul".

Cum isprăviră de vorbit, moșnegii pieriră ca o nălucă.

Pustnicul rămase ca un căzut din cer, când nu mai văzu înaintea lui nimic, se frecă la ochi, se mai uită odată, câtă prinprejurul colibei, spre a se încredința de n'a fost vre-o ispită de-a necuratului. Aș! ce era să vază, dacă nu avea ce. Atunci și el începu să scuipe în toate părțile, ca să se depărteze duhurile cele rele. Apoi, aducându-și aminte de rostu' cel blând ce aveau acei moșnegi în graiul lor, i se mai alină oarecum frica. Toată noaptea următoare, orbăcăind sihastrul, dete târcoale colibei ca să vadă din care parte are să-i vină voinicul de-i spuseră unchieșii, când în zori, la mânecate, auzi în colibă un glas mângâios de copil, că-i zice:

— „Tată!, măi tată! mi-e foame: dă-mi ceva să mănânc!

Iară pustnicul, întorcându-se și văzând un copilaș, frumos ca un bujor, îi pieri frica și răspunse și el:

— Copil să-mi fi, să te numești Dunăre voinicul și să nu te biruiască nimenea, nici la luptă, nici la istețime.

Dumnezeu, care ascultase și primise rugăciunile cele fierbinți ale sihastrului, trimisese duh de viață și însuflețise pe copilașul de lemn, pe care locuitorul codrului îl găsise în coș, venind pe gârlă. Se puse deci bătrânul de îngriji de copil și-l crescu. De ce creștea, se făcea mai trupeș și mai voinicos copilul; iară după ce se mări, începu a eși și dânsul la vânătoare. Pe unde umbla el, nu se stăveau păsări sau dobitoace. Unde să mai fie fiare sălbatice pe la coliba tatălui său, tii! că era pieire de cap. Se bucura tătâne-so și-i creștea inima când vedea pe fiu-său așa de viteaz.

Intr'o zi, Dunăre voinicul, ieșind la vânătoare, intră într'un codru, vecin cu acel în care trăia el cu tată-său: pe acolo dete el peste un tontolete de om, care lua copacii de vârf și-i încovoia.

— Ce faci tu aici, mă, Strâmbă-lemne? îi zise el.

— Ce să fac? îi răspunse Strâmbă-lemne, iacă îmi fac și eu meseria. Dacă vrei, aide să ne facem tovarăși!

— Aide, îi zise Dunăre, cam în dorul lelii, poate vei fi și tu bun la ceva. Și plecară împreună. Mergând ei prin codru, deteră de o apă ce venia tulbure. Se mirară ei cât se mirară de una ca aceasta, apoi merseră mai înainte. In drumul lor deteră de un om care sta cu un picior pe un mal și cu altul pe celălalt mal al gârlei.

El spărsese un munte, și dintr'ânsul lua bolovani și colți de piatră, îi freca în palme și praful îl da pe gârlă. De aceea venia apa tulbure. Cum îl văzu Dunăre voinicul, îi zise:

— Dar tu, mă? ce-ți este de freci ale pietre și nu le lași în firea lor, așa cum le-a făcut Dumnezeu?

— Așa mi-este mie orânda, răspunse Freacă-pietre. Dar voi unde vă duceți?

— Iacă unde vom vedea și noi cu ochii, și unde ne-o scoate drumul pe care am apucat.

— Vrear'ați să mă luați și pe mine tovarăș? Pot să vă fiu și eu de vr'un ajutor.

— Aide și tu, neiculiță; că doar nu vom avea să te ducem în cârcă.

— Da cum păcatele să fie una ca asta? M'oiu târî și eu, iacă, după voi, și n'oi rămânea mai prejos decât tovarășii mei.

Și câteși trei voinicii purceseră mai departe. Merseră ei ce mai merseră, și ajunseră la un munte. Acolo poposiră. Iar dacă văzură că este vânat mult și bun, se așezară acolo și își închelbășiră un adăpost.

Se dedulciseră, vezi, la vânat bun. Și ca să nu li se întâmple vre-un neajuns, ei își făcură și rând: doi se duceau la vânătoare și unul rămânea de îngrijia de adăpost și mai vedea și de ale mâncării, ca să fie gata când s'or întoarce cei duși la vânătoare. Intr'una din zile, când era de rând Strâmbă-lemne și gătea bucate pentru dânsul și pentru tovarăși, veni Tarta-Cot, Barbă-d'un-cot, îi trase o palmă de-l zăpăci, îi mâncă bucatele și-l lăsă hăbăuc. Acest Tarta-Cot era o stârpitură de om cu barba de un cot, cu trup cu tot. El era artăgos, să ferească Dumnezeu! Nimenea nu scăpa necicălit de gura lui, care pururea flioncănia. Umbla mai iute decât o sfârlează, și nici nu-i prindeai de veste când venia și se ducea. Țanțoș ca un țânțar, și cârcotaș de voe, nu se putea să nu piște el într'un chip pe oricine întâlnia. Și apoi avea niște fiori, de băga pe om în groazele morții. Când se desmetici Strâmbă-lemne, ia pe Tarta-Cot de unde nu-i. Bucate nici de leac, și vasele întoarse cu gura în jos. Se puse să gătiască alte bucate, iute, iute. Dar nu mai fu destulă vreme. Negăsind verdețuri fierte când se întoarseră tovarășii săi dela vânat, și auzind ce pățise bietul Strâmbă-lemne, făcură haz de dânsul, și începură a-l lua în zeflemea. Strâmbă-lemne înghiți rușinea că n'avea încotro.

Adouazi rămase de rând Freacă-pietre ca să păzească. Păți și el dela Tarta-Cot, patarama lui Strâmbă-lemne. Râseră și de dânsul tovarășii. Apoi mâncară ce putură și ei, și se culcară.

Atreiazi rămase de pază Dunăre-voinicul. Gătia și el bucate ca tovarășii lui, îngrijia și el de cele de prin preajma adăpostului: dar se întorcea într'un călcâi, și era cu ochii în patru. Când, iată și Tarta-Cot, Barbă-d'un-cot. El credea că are de-aface cu d'alde tontoletele de Strâmbă-lemne ori Freacă-pietre, și veni drept la Dunăre-voinicul. Acesta mai iute decât ai gândi, unde îmi întoarse mâna și cu dosul palmei îl isbi atât de tare, în cât ameți pe Tarta-Cot. Apoi Dunăre crăpă un copac mare, ținu crăpătura căscată cu o pană, băgând barba lui Tarta-Cot în crăpătură, și scoțând pana, copacul veni la loc și ținu de barbă strâns pe Tarta-Cot.

Dunăre îl lăsă locului, se întoarse la treabă și se puse a găti de mâncare fluerând, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic. Când se întoarseră tovarășii dela vânat, începură să râză de departe cu gând că și Dunăre a pățit-o dela Tarta-Cot. Dar când văzură mâncarea fiartă și masa pusă se rușinară.

— Dar ce, fârtate, ție nu ți s'a întâmplat nimic? îl întrebară ei.

— Nimic alt, răspunse Dunăre, decât numai că am prins un vânat și l-am pus la coteț. Aideți să mâncăm acum, și apoi să vi-l arăt. Se puseră la masă și râseră și povestiră fel de fel de snoave, ca să se veselească. După ce se sculară dela masă, merseră să vadă vânatul. Când colo, se cruciră ca de altceva, când nu zăriră nimic. Tarta-Cot se făcuse nevăzut. Pasă-mi-te el, tot smucind în dreapta și în stânga, se abătu, hâțâi copacul până ce-l scoase din rădăcină, și cu el târâș grăpiș, bălăbăni și fugi acasă la dânsul. Dunăre-voinicul nu se lăsă numai așa, ci porni cu tovarșii săi, ca să pue mâna pe sluțenia pământului, stârpitura ceia de om, spaima lumii. Se luară deci după dâra ce făcuse copacul pe care-l târâse Tarta-Cot, și ajunseră la o gaură mare făcută în munte. Intrând ei acolo, deteră peste Tarta-Cot dormind pe pajiștea cea verde ce era acolo, cu un urcior la cap și cu altul la picioare.

Ce vă gândiți că era în acele urcioare? Apă vie și apă moartă. Dunăre-voinicul, ce-i trăsni lui prin cap, că numai puse mâna, și-i schimbă urcioarele. Puse pe cel dela cap la picioare; iar pe cel dela picioare la cap. Apoi îl deșteptă zicându-i:

— Scoală stârpitură, voinic care dă dosul, să ne luăm la luptă dreaptă, dacă ești om de omenie!

— N'am vreme de luptă acum, răspunse Tarta-Cot; mi-e somn și voi să dorm. Nu că Tarta-Cot se temea de luptă, ci vru să-și râză de dânșii, pentrucă se simția în puterea lui.

După ce-l mai deșteptară odată, zicându-i că este fricos, el le răspunse: — „Dacă sunteți voinici, și nu niște mișei, loviți-mă pe rând ca să știu cu care din voi să mă lupt, care adică este mai vrednic".

— Noi nu ne luptăm cu dușii de pe lume, îi zise Dunăre voinicul, scoală și nu mai umbla cu șotia, cum ești tu învățat.

— Eu vă dau voe să mă omorîți, dacă puteți și sânteți voi voinici; iar de nu, sânteți balele dracului, niște buni de gură și niște codaci de treabă. Dunăre nu mai putu suferi ocările lui Tarta-Cot, și văzând că nu e chip a se lupta cu dânsul puse pe Strâmbă-lemne să-l lovească el întâi. Acesta îi dete una cu sete; dar Tarta-Cot îi răspunse:

— Dă mai bine, tontolete, ce ești! căci lovitura ta nu fu nici cât o pișcătură de purice măcar. Se minunară toți de atâta tărie pe o astfel de lepădătură a firii, și puseră pe Freacă-pietre ca să-l lovească și el. Dete și acesta de credeai că Tarta-Cot are să intre în pământ; dar el, ași! nici habar n'avea, ci îi răspunse și lui somnoros și fără măcar să deschiză ochii:

— Lovi-te-ai cu capul de toate pietrele, om de nevoe ce ești. Invață-te a da, cum se dă. Lovitura ta o simți ca o pișcătură de purice.

Se îndârjiseră acum voinicii, văzând cum îi ia în râs o stârpitură și pocitură ca aceea pe care o aveau dinaintea ochilor, și fără să se ridice de jos, a se lua la luptă. Și unde mi se puse, neiculiță, âl Dunăre-voinicul, și când îi dete una d'alea sărbătoasele, odată sări Tarta-Cot drept în sus, dar căzu numaidecât și strigă:

— M'ai mâncat fript, păgânule! Stai măi, ți-oi arăta eu ție acum!

Și luând urciorul pe care-l avea la căpătâi, bău dintr'ânsul.

Ce credeți că mi-ți bău, boeri D-voastră?

In urciorul ce-l avea la căpătâi era apă vie, și în cel dela picioare, apă moartă. Dunăre-voinicul schimbându-i urcioarele, Tarta-Cot bău apă moartă, crezând că bea apă vie. Simțind că era să se sfârșească și să se ducă pe lumea cealaltă, strigă cu grai de moarte:

— Tu mi-ai venit de hac! Te jur pe ce ai în piept, tu să-mi iei fata de soție, căci știu bine că vei putea s'o aperi de rele. Zise și-și dete sufletul. Când se duseră la sălașul lui Tarta-Cot, bunurile din lume găsiră ei acolo. Dar la toate aceste bunuri, fata lui le punea vârf. Era așa de frumoasă și de drăgălașă, în cât se pierdea cu firea cel ce o privia. Dară-mi-te când auzi ea de moartea tătâne-său, unde mi se porni pe un plâns de-ar fi înduioșat chiar pietrele și lemnele. Și nimeni nu o putu potoli, fără decât numai Dunăre-voinicul, pe care ea, după ce îngropă pe tată-său, îl alese de bărbat, și se cununară amândoi. Tot celălalt cuprins al lui Tarta-Cot îl împărțiră între dânșii Strâmbă-lemne și Freacă-pietre. Iar Dunăre-voinicul se alese cu fata, care luase din casa părintească numai o minge a ei, dar dela nașu-său. Și plecând cu dânsa la sihastrul, tată-său, acesta muri și învie de bucurie, când îi văzu pe amândoi cu o pereche de telegari d'ăi buni, dându-i târcoale. Vezi că nici el nu mai văzuse în viața lui așa frumusețe. Iar dânsa trânti jos mingea și odată ieșiră ca din pământ niște palaturi, împodobite numai cu aur, cu rubinuri și cu smaranduri, și strălucîau de-ți luau văzul. La soare te puteai uita, dar la palaturile astea ba. Și trăiră în fericire și în frica lui Dumnezeu, până la adânci bătrânețe, și or fi trăind și azi, de n'or fi murit.

Iar cu încălecai p'o șea ruginoasă, spuindu-vă o poveste mincinoasă.

Din „Convorbiri literare", anul XIX, 1885.

CRONICA ARTISTICĂ

Opt expoziţii

Dacă din bucata pe care o reproducem mai jos, nu reese acea transparenţă şi rafinare coloristică obişnuită în arta d-şoarei *Rodica Maniu*, se pot observa, în schimb, în ea, toate admirabilele calităţi de desen ce strălucesc şi în uleiuri, dar mai ales în aquarele.

O linie expresivă şi schematică ajută la construiri cu dibăcie prinse în cadru şi virtuos despărţite în planuri. Grija de a compune în linii şi culori armonice impresia receptată din afară, dă modernismului d-şoarei Maniu un aer de chibzuinţă şi de seriozitate, care-o aşează în cele dintâi rânduri ale picturii noastre.

Expoziţia d-sale dela „Mozart", cu marele progres pe care-l vădeşte faţă de manifestarea de acum câţiva ani, poate fi socotită ca unul din cele mai de frunte evenimente ale sezonului artistic.

*

La Ateneu, d-şoara *Isadora Constantinovici*, o pictoriţă din Bucovina, aduce în lucrări pline de greutate, o mentalitate cinstită şi mândră, o conştiinţă plastică limpede şi un spirit de control pe cât de aspru şi de meticulos, tot pe atât de necesar.

Tablouri de atitudini, nuduri şi portrete, toate vădesc un studiu cu voluptate făcut. Carnaţiile pulsează de viaţă, iar formele capătă reliefuri sculpturale, cu vigoare redate. Reproducerea noastră e o pildă.

Cu asemenea sănătoase calităţi, d-şoara Constantinovici intră cu fruntea sus în arena picturii noastre.

*

D-na *Brateş (Pillat)*, o ageră aquarelistă, cu penel vioi şi nervos, expune lucrări care dovedesc un ascuţit spirit de observaţie, adăugit unor viziuni artistice cu precizate tendinţe de simplificare. E în câteva flori de-acolo şlefuiala rece şi sugestivă a sticlei, şi peste tot răzbate o senzibilitate specială care se menţine cu persitenţa unui adânc ritm sufletesc.

Talentul d-nei Brateş are în el ceva din graţia demnă a unei lame de oţel.

*

D-şoara *Popea*, un talent — de sigur — se menţine, fără un progres prea vizibil, în trăsătura sa plină de nerv, brutală uneori, în coloraţia cenuşie de bună calitate modernă, dar mai ales în acel repetat aer de schiţă din dosul căruia toate surprizele privesc.

*

Vrednicul elev al lui Maurice Denis, d. *Demian* ne aduce în câteva bucăţi ca să zicem aşa — un simplu aperitiv din banchetul pe care ni-l făgădueşte talentul d-sale.

Inspirându-se din icoana bizantină, după cum neo-tradiţionistul Maurice Denis se inspiră din Giotto şi Masaccio, pictorul clujean tae un drum greu spre o decoraţie murală românească, neajutat şi neîncurajat.

Meritele izbânzii îi vor fi cu atât mai mari.

*

Pictorul de marine, d. *Florian*, îşi face anuala sa expoziţie.

Ajuns să cunoască toate aspectele mării, până la desăvârşire, d-sa pictează — pare-se — cu leneşă grabă. Căci dacă înfăţişarea exterioară a valurilor învrăjbite ori calme, ese desăvârşit de sub penelul d-sale, sufletul uriaş al mării lipseşte din marea majoritate a bucăţilor.

Natura care urăşte dezechilibrul, se răzbună.

D. *Ghenea* are peisagii şi naturi moarte. Acestea din urmă, curat şi meticulos lucrate, au pe alocuri discrete accente de poezie.

Victor Ion Popa

Mişcarea literară

de CLAUDIA MILLIAN

Purgatoriul, roman de Corneliu Moldovanu. Editura Cartea Românească.

Conceput pe resorturi sentimentale, *Purgatoriul* porneşte reconstrucţia tuturor proceselor sufleteşti şi a tuturor aspectelor intime ale vieţei, având ca motor vital, idealul.

Alegându-şi ca decor societatea de azi şi a noastră — ea poate fi de oricând şi a altora — acţiunea se petrece primordial, între două fiinţe în jurul cărora, ca pe pivotul unei sinteze, se prind şi aleargă tentaculele indivizilor secunzi, cari duc laolaltă ecoul şi mişcarea eroilor protagonişti.

Deşi e mică lumea în care autorul îşi închide paragrafele iubirei şi durerei, ea e reprezentativă şi sintetică şi cu atât mai tristă cu cât autorul reuşeşte, ca şi în limitele unei experienţe fizice, să reducă adevărul unei largi prefaceri omeneşti.

Oameni mulţi, pe o suprafaţă mică, trăesc şi se luptă, suferă şi mor, îşi cheltuesc instinctele sau îşi consumă creerul, într'o fugă nervoasă şi grăbită, ca sub influenţa unei puteri demoniace.

Timpul ca şi spaţiul, îşi restrânge raza şi se prăvăleşte şi el în învălmăşagul întâmplărilor, fără răbdarea cronologică, a evoluţiunilor fireşti, organizate după ritmul naturei.

Lumea descrisă în *Purgatoriu,* nu se întinde ca o frescă, fiindcă îi lipseşte culoarea, fiindcă pitorescul este înlocuit prin sunete, prin mişcare şi printr'o vibrare prinsă în frenezia unei fugi, aproape barbare.

Nici o clipă statică nu se întruchipează dealungul caleidoscopului, care-şi desfăşoară filmul, spre o tragedie repede şi hotărîtoare, ci totul se realizează într'o instrumentare sgomotoasă, şi fiecare erou strigă şi cântă, înălţându-şi sau coborînd diapazonul, sub biciuirea unei baghete, alegre şi violente.

De aici — deşi sunt multe lungimi de detaliu — rezultă repezile schimbări ale unuia şi aceluiaş erou, care metamorfozându-şi fiinţa, se îmbracă şi se desbracă nimitor de curând, cu feluritele nuanţe, lăuntrice şi exterioare, comandate de fantezia autorului său.

In concertul atâtor patimi, în sublinierea leit-motivelor, susţinute dibaciu pentru unitatea operei, se simte mâna conducătorului şi mentalitatea lui, se deşteaptă în fiecare ins în parte inconştientă, şi dominantă printr'o egală notă de filosofie, cu care e impregnată atmosfera întregului roman.

O raţiune cuminte, conduce destinele lumii fiziologice în care ne aşează autorul şi *idealul,* ca motor vital, îşi poartă barca încercată greu prin popasurile Purgatoriului, până la definitiva lui rezolvare, printr'o întoarcere fatală, la un punct predestinat în spaţiu.

Sceptic, domnul Corneliu Moldovanu, nu crede în trăinicia sentimentelor bune; ironic, ne sugerează pe eroii săi, în chip grotesc; realist, întăreşte puterea instinctelor, iar ca *idealist* negativ, îşi supune tema, unor lungi torturi de îndoială şi durere.

Purgatoriul, e un roman de hiperbolă socială, cu o vădită tendinţă de caracterizare a vieţei pur fiziologică, în care omenirea, în bună parte îşi perpetuiază tiparele.

Toţi oamenii Purgatoriului, trăesc şi se realizează prin voluptăţi exterioare, şi numai unul — cel mai complet dintre toţi — Mircea Trestian, rămâne expresiunea izolată a creatorului interior şi de esenţă superioară, prin urmare şi receptorul altruist, al tuturor preocupărilor păgâne, în care îşi iroseşte viaţa.

Urcuşul spre ideal şi ajungerea la el — istovit şi incapabil, să-l mai trăiască, este de sigur drumul pe care ne poartă autorul, printre atâtea povârnişuri şi obstacole, prin atâtea decepţii şi păreri de rău, şi este şi preocuparea lui de căpetenie.

In societatea Purgatoriului, ca în frământarea unei mici Sodome, viţiul îşi înfige stindardul, ca pe zidul unei cetăţi învinse şi sgomotul voluptăţilor trupeşti, dau concertului acesta barbar, o muzicalitate de fanfară metalică.

Ceeace sugerează Purgatoriul, se adresează numai senzaţiunilor auditive, de aceea nu poţi întrevedea culoarea decorurilor nici nu poţi simţi parfumul timpului, ci necontenit auzi, tonurile şi semitonurile simţurilor, auzi sgomotoasele înlănţuiri de trupuri pătimaşe; auzi zornetul banilor după care se bat copitele centaurilor însetaţi de aur, auzi, par'că şi coborîtul soarelui, în perdelele ce-şi închid dantela peste dorinţele limbute, peste vibrările, percepute sensibil, de urechea autorului.

Auzi, auzi, muzica obsedantă şi obositoare, a unui carnaval indecent şi venal.

*

Femeia în romanul domnului Moldovanu, nu este nici floarea care parfumează, nici pântecul care sfinţeşte sămânţa svârlită în brazda perpetuărei, nici gândul care se furişează în abstractul alcătuirii omeneşti. Femeia lui este eternul răget al felinei, cu simţuri de arcuş; este strigătul în pustiul nervilor; este sgomotul loviturilor de tobe şi ţimbale; este răcnetul care vesteşte cataclismul definitiv; este clopotul, care anunţă moartea.

Vai! ce femei a cunoscut autorul, sau ce promisiune sfântă îşi ţine, de răsbună astfel toate durerile fraţilor şi prietenilor lui!

Pietatea însă, cu care psalmodiază ritmul mistic al unei mame murinde, şi icoana fugară a unui suflet simplu şi izolat, de sbuciumul infernului orchestrat, e singurul sunet clar şi limpede, pentru care i se iartă ciclul nevropatelor inconştiente, cu care-şi populează concertul din Purgatoriu.

Iubirea isvorîtă din adâncuri mai profunde decât inima şi dezertată din arena patimei, deci cu o rară muzicalitate angelică, este celebrată de eroul Purgatoriului, într'o rară şi ascetică compoziţiune. E iubirea netrăită, este paroxismul idealului, este cea mai cerebrală viziune de candoare, care face definitiva antiteză a celor două ipostase, din partitura vieţii, înstrunată în Purgatoriu.

Renunţând la multe fiorituri care îngreunează mersul acţiunei, romanul domnului Corneliu Moldovanu este o continuă opoziţiune de umbră şi lumină, o eternă luptă de rău şi bine, un dualism mistic, de forţe egale rezolvate cândva, pe platoul Iranului.

Intemeiat pe două idei brutale, Purgatoriul par'că reeditează în forme noi, destinele atâtor vechi civilizaţii, îngropate prin decandenţa simţurilor.

CLAUDIA MILLIAN

DIN LITERATURA ITALIANĂ

Arlechin

de ARDERGO SOFFICI

Renunţare. — In tramvaiul care face curse între satul meu şi Florenţa, de câte ori mergeam la oraş, întâlneam o domnişoară blondă şi timidă cu care mă împrietenii încet, încet. Aşezat în faţa ei, cu genunchii atingându-i genunchii şi cu tălpile picioarelor pe-acelaş calorifer, îi povesteam tot felul de istorioare ca s'o fac să râdă (avea o gură frumoasă). Ii vorbeam despre călătorii depărtate, aventuri. Uneori îi împrumutam şi câte-o carte.

Primăvara, când soseam la staţie prea de vreme, făceam câte-o plimbare pe cheiul ombronului şi culegeam câteva margarete abia răsărite, sau doi-trei dedeţei, pe cari apoi îi oferiam. In vreme ce vagonul alerga, îi vorbeam pe şoptite, dulce, privindu-i chipul fraged şi palid. Alte dăţi, întorcându-mi capul pe neaşteptate dela fereastra de cristal prin care priveam cum zboară priveliştea, surprindeam ochii ei aţintiţi asupra-mi — şi o vedeam roşindu-se. Atunci îi zâmbeam, şi repede, iarăşi îmi afundam ochii în câmpia înflorită, plină de soare, până în albastrul colinelor unduinde, dincolo de livezile liniate de canale drepte şi lucitoare.

Şi alte ori tăceam amândoi, mulţumiţi, fără să ne dăm seamă.

Intr'o seară o văzui sculându-se şi ieşind pe platforma vagonului ca să privească luna care răsărea iluminând Vallombrosa. O urmai. Dar abia ajunsă afară o aripă de vânt îi smulse blana neagră ce purta la gât: i-o prinsei din sbor şi i-o înfăşurai de două-trei ori în jurul gâtului, cu dragoste, ca unei surori. Era frig şi cerul senin. Deasupra noastră scânteiau stelele pe cari lumina lunei nu le întunecase încă — şi eu i le indicam, numindu-le pe cele cari le cunosc, şi pe cari le cunoaştem cu toţii: Ursa mare, Ursa mică, steaua Polară... Luna îi lumina chipul tânăr şi ea surâdea în tăcere, ca şi cum ar mai fi aşteptat ceva, dela mine.

Atunci simţii c'aş putea s'o iubesc, că poate o iubeam; c'ar fi fost de-ajuns să-i apuc mănuşiţa pe care o rezima de balustradă şi să i-o sărut cu o sărutare mută, — şi totuşi, nu i-am spus o vorbă şi am rămas nemişcat. La ce bun? Toate iubirile sfârşesc aşa de prost, că fapta cea mai profund doveditoare de iubire e poate să ştim a ascunde fiinţelor iubite bătăile inimei noastre.

De-atunci, n'am mai revăzut-o.

Madrigal. — Aşa precum pălăria băeţandrului de la ţară cade pe neaşteptate deasupra fluturelui de Maî şi-l acoperă de întuneric, tot astfel durerea a căzut, pe neaşteptate, peste inima mea, zdrobind'o.

Dar tot aşa cum fluturele bate din aripile incizate şi încearcă să-şi reia zborul, de îndată ce pătrunde o rază de lumină, e deajuns o clipă de uitare pentru ca inima să zvâcnească precipitându-se iarăşi spre nebuniile şi speranţele ei.

Şi--i de prisos s'o chem şi s'o dojenesc: — De ce îţi faci fluzii, inima mea, nenorocita mea inimă? Frumoasa noastră, pe care o iubeam aşa de mult amândoi, ne-a trădat. Dă-i pace şi sfârşeşte!

Dar inima nu ştie să se resemneze în moarte şi o clipă mai târziu, se avântă ca o rază spre cerul ei.

Dar într'o zi, are să pleznească poate — şi atunci fiecare picătură din inimă va fi pentru necredincioasă o schijă înveninată — sau un sărut de iertare.

Mistere mărunte. — Şedeam la fereastră şi priveam amândoi cerul de August, liniştit, senin la nesfârşire şi scânteietor de stele. Ea îmi zise:

— Dacă vezi vre-una căzând, gândeştete la o dorinţă, şi-ţi va fi împlinită.

O clipă după aceia, o stea mică se dezlipi din albastru şi alunecă iute la orizont ca o picătură de fosfor.

In aceiaşi clipă, în mine se născu o dorinţă: Să moară ea!... Pentru ce?... Iată, acum e bolnavă!

Şi o iubesc. Şi o iubesc. E îngrozitor!...

Florenţa, 1 Ianuarie

Solemnitate. — Toate birturile închise. După ce făcui aproape tot înconjurul oraşului, intru într'un restaurant, în aparenţă dacă nu chiar în realitate, modern. După ce străbat două săli înghesuite de trupuri şi de chipuri necunoscute, găsesc un colţişor în ultima sală pictată în stil floreal şi iluminată ca şi celelalte.

Afară de masa mea şi de cea vecină, ocupată de doi soţi certaţi, restul meselor au fost strânse şi aşezate în formă de potcoavă în lungul celor trei ziduri. Faţă în faţă, şedeau douăzeci de membri ai uneia sau mai multe familii, nu de funcţionari; de negustori îmbogăţiţi sau alţi filistini, — n'am idee. Femei şi bărbaţi, nu se poate mai triviali. Femei scurte, îmbrăcate în alb sau negru, cu pălării anacronice, cu braţele groase încrucişate la sfârşitul mesii pe pântec, şi în ochi cu privirea languroasă şi tâmpită de prea multă mâncare şi de puţină chirchileală; — domnişoare stângace, cu mâinile, braţele, gâtul şi faţa roşie, grosolane şi băţoase, cu'n aer abrutizat, văzând de toate nimicurile, privindu-se tăcute între ele, sau moţăind; — şapte sau opt băieţi de toate vârstele, zgomotoşi, obraznici, odioşi. Toţi urlă, cântă, flecăresc; se scălâmbăresc în spatele părinţilor bortoşi, mustăcioşi, mirosind a tutun...

In zgomotul care umple încăperea nu poţi urmări convorbirile cari se încrucişează, se molipsesc, se învârtesc de la un capăt la altul al potcoavei. Se pare că se pregăteşte o surpriză.

Intr'adevăr! Pe neaşteptate, într'un colţ, în faţa mea, în partea cealaltă a sălii, apare, cocoţată pe un scaun, o fetiţă de cinci sau şase ani, cu faţa roşie ca toţi ceilalţi, îmbrăcată într'o rechită-marinar, albastră, cu gulerul dungat cu alb şi cu o cingătoare roşie legată de mijloc. In părul castaniu, cărlionţat pe ceafă, i-atârnă o şuviţă de culoare roşcată care-i cade până peste ochii ei albaştri.

Asta-i surpriza. E lesne de 'nţeles privind cele duăzeci de chipuri aţintite hotărât spre colţişorul acela.

Fetiţa priveşte o clipă de jur în prejur, apoi îşi ia o poziţie dreaptă şi începe. Cu un glas slăbuţ, ascuţit, cadenţat, un glăscior de şcolăriţă la examene, începe un cântec. N'am prins nici un cuvânt (fetiţa bâlbâie, nu cadenţează silabele); dar pricep că e vorba de-o poezie ocazională. Cantilena durează câteva minute; apoi, după ce termină fetiţa, din toată sala porneşte o ploaie de aplauze. Toţi cer să mai cânte. Fetiţa face mofturi ca o actriţă de prost gust şi fără talent, salută cum fac semenele ei la cinematograf, şi răspunde că nu vrea să mai recite „poezii" fiindcă i-e ruşine.

Cuvintele ei fac asistenţa să izbucnească în râs zgomotos: toţi urlă; unul din bărbaţi, gras, chel, cu faţa congestionată — probabil tat'su — apucă fetiţa în braţe şi o sărută pe moţ; acelaş lucru îl repetă una din cucoane, — mamă-sa, fără îndoială. Apoi se liniştesc cu toţii. Băeţii se ridică după aceea de pe scaune şi 'ncep să sară prin sală. Se apropie de masa celor doi soţi, de masa mea; privesc cu ochi lacomi — după atâta îndopare! — fructele şi prăjiturile ce mâncam. Unul din ei descoperă râşniţa de piper, ici lângă mine, şi 'ncepe s'o învârtească; ceilalţi îl imită, apoi cu toţii îşi lipesc mâinile pe faţa de masă presărată cu piper, şi şi-le freacă unul altuia pe obraji. Unii strănută. Părinţii ţipă la ei: chelnerii privesc cu uitături de câini burzuluiţi. Dar copiilor nu le pasă de nimic şi de nimeni şi continuă, împingându-se, încurajându-se chiar, ţipând.

In sfârşit întreaga turmă se ridică şi se pregăteşte de plecare.

O voce:

— Tout le régiment!

Cineva râde. O altă voce:

— Ieri la Fiesole, azi la Florenţa, mâine la Le Hignano.

Straşnic! Şi o pornesc cu toţii, după ce-au întors lucrurile pe dos căutându-şi fiecare paltonul, pălăria sau bastonul.

Rămân în toată sala îmbibată cu miros de piper, singur cu un funcţionar comercial — se cunoaşte dela o poştă — năsos, împomădat, în frac, şi care se scobeşte în faţa nevestei-si ţepene.

Ah! unde eşti căsuţa mea, căsuţa mea!...

O altă familie, aidoma cu cea dintâi, îşi face apariţia...

Sfinx domestic. — Ce ai tu? — i-am zis — aci înăuntru — şi-i'am atins fruntea — şi aci? — şi i-am atins inima. Tu nu gândeşti nici-odată, nu te emoţionezi decât pentru prostii: eu nu te pricep.

Ea îşi aplecă ironic ochii, surâse misterios, şi nu-mi răspunse.

Alegorie. — Un om luă, odată, o găină şi un boboc de raţă şi dintr'una voi să facă un vultur, iar din cealaltă o lebădă; dar după multe îngrijiri şi procedee, găina îşi pierdu şi obiceiul de a oua câte un ou pe zi, iar bobocul de raţă pe acela de-a se întoarce la băltoacă. Nici una nu zbură vre-odată, nici celălalt nu câştigă în eleganţă şi candoare; dar amândoi deveniră nişte monştrii hibrizi, ridiculi, prezumţioşi şi respingători.

Morala: O, tu care pui atâta inimă întru mântuirea prietenei tale, sau a prietenului tău, retrage-te pe înălţimi şi lasă găina pe clocitoarea ei, iar bobocul de raţă pe băltoacă.

Februarie. — Soarele e cald ca vara, dar salvia nu miroase încă tare.

Băeţandrul, tovarăşul meu, cocoţat în brad, culege fructele roşcate şi tari, cari îl înţeapă pe mâini. Umbra frunzişului de ace îi joacă pe faţa-i încălzită, sub cerul albastru şi auriu.

Printre ramuri se întrevede dealul însorit. Câţiva ţărani risipiţi, dezgroapă o vie pe un deal înverzit. O, trupul fericit al pământului desfundat, galben şi via cenuşie punctată icicolo, de măslini! Mirosul razelor de soare pe mană!

Intinsul câmpiilor în amiază; ciripitul pasărilor purtat de vânt!

Şalul roşu învârtit pe gâtul băiatului care râde în soare.

Şi inima mea care se deşteaptă!

O pasăre ciripeşte în mărăciniş, şi ciripitul ei seamănă cu o sărutare.

Inimă, primăvara e aproape!

(trad. de **Th. Şolacolu**)

Vecernie

Aş vrea să dorm într'un spital
Cu ziduri reci şi săli enorme,
Cu paturi albe, uniforme
Şi cu tristeţe de spital.

Să dorm, să nu ştiu că exist
Şi liniştea să mă îngroape...
Pe pernă chiparoşi, aproape,
Mă 'mbete cu mirosul trist.

Aş vrea să dorm sub priveghери
De ochi cuminţi ca o lumină
Şi-o mână palidă, străină,
Să-mi schimbe florile de ieri.

Să nu mă ştie cine sânt
Nici ce dureri îngrop în mine,
Când noaptea vieţii 'n umbre fine
Coboară 'n sufletu-mi înfrânt.

Şi-acum când toamna 'n geamuri bate
Cu stropi de ploae 'n ritm banal,
Aşi vrea în albul de spital
Să dorm, să dorm întins pe spate.

Const. Argeşan

Sinaia, 1922.

La 16 Decembrie

va apare primul număr al Revistei umoristice PARDON, cu colaborarea d-lor A. de Herz, Mister Walk, Ion Palavră, Vero, Stan Palanka, Stor, Cavalla, Mircea Florini şi ilustraţiuni în culori de A. Dragoş.

„Adevĕrul Literar şi Artistic" nu are poşta redacţiei, aşa că nu putem corespunde aci cu cititorii şi colaboratorii noştri, nici cu acele persoane care trimit manuscrise spre publicare şi cer răspunsuri.

Acei care vor să aibă un răspuns, la manuscrisele trimise, sunt rugaţi să adaoge mărcile poştale şi redacţia va răspunde personal fiecăruia.

Rugăm cu insistenţă să se specifice pe plicurile scrisorilor adresate nouă, dacă conţinutul priveşte redacţia, administraţia sau răspunsuri la problemele de şah.

CRONICA SPORTIVA

Duelul

(Urmare)

de DINU CESIANU

Excesul de severitate nu reușise a stârpi duelul; jumătatea de clementă care urmase, nu avu nici ea un rezultat mai satisfăcător. Din contră, duelul reîncepu cu o furie și mai mare și adeseori pentru motive absurde ca acel al Marchizului de Villequier și ducelui de Elbeuf cari eșiră cu spada în mână pe teren, fiindcă vizitiii lor se certaseră de pe urma unei ciocniri de carete! Pe lângă aceste dueluri absurde, ceeace era mai grozav e că vechiul obicei ca prietenii adversarilor să se lupte și ei între ei, nu încetase și mulți nobili își găsiră datorită acestui fapt un sfârșit tragic.

*

Sub domnia regelui Ludovic XIV-a, jurisdicțiunea specială a guvernatorilor generali și a locotenenților, despre care am vorbit într'un număr precedent, fu tot mai mult întrebuințată și mulți nobili merseră cu ascultarea, cam forțată, până a iscăli declarațiuni solemne „de a nu se bate niciodată în duel pentru oricare ar fi cauza“ și aceasta pentru motivul că duelul era „cu totul contrar interesului și legilor Statului, contrar rațiunei și incompatibil cu mântuirea sufletului conform datinelor creștine, fără însă pentru aceasta a renunța la dreptul de a respinge prin mijloacele legitime atacurile la cari ar fi supuși...“

In anul 1651 regele prescrise un edict pentru oamenii de rând (roturiers) adică acei „cari n'au purtat niciodată armele, care totuși sunt destul de nerușinați pentru a se intitula gentilomi....“; pentru acești mojici îndrăsneți și uitători ai rangului lor social, ștreangul pentru spânzurat ori strangularea, erau suficiente.

*

Când lunga domnie a lui Ludovic XIV-lea luă sfârșit, reacțiunea nu întârzie a se manifesta. Desfrâul din epoca Regenței și corupțiunea care se manifesta sub nenumărate aspecte pricinuiră motive nenumărate pentru certuri urmate de dueluri sângeroase și adversarii nici că se mai sinchiseau a nu se ataca și răni chiar în fața publicului și ei se lipseau adeseori chiar de secondanți. Cavalerul Breteuil fu rănit mortal de către locotenentul de Gravelles în plină stradă Richelieu (ce ironie! marele Cardinal, inamicul spadasinilor, a trebuit să se încrunte în mormântul său!); pădurea Boulogne care atunci nu era încă elegantul loc de preumblare de azi, fu unul din locurile de predilecție pentru cei ce aveau o gâlceavă de lămurit, și mulți nobili își dădură acolo pe vre-o poiană tristul sfârșit sau pătară cu sângele lor iarba verde....

(Va urma)

*) Vezi „Adevărul literar“ din 19 și 26 Noembrie și 3 Decembrie 1922.

Știri diverse

Federațiunea franceză de boxă ocupându-se a doua oară de *Battling Sigi* (învingătorul lui Carpentier) i-a retras „licența“, așa că Siki nu va mai putea apare pe niciun „ring“ în Franța; Federațiunea îndulcind întru câtva sentința dată de indignați de repetatele... necuviințe ale lui Siki, îi e permis totuși a apare pe scena „music-hall“-urilor și să lucreze pentru filme cinematografice.

Siki a pățit-o rău.

*

Comitetul olympic francez a destinat suma de 500.000 franci pentru sportul tirului în vederea organizărei jocurilor Olympice cari vor avea loc la Paris în 1924 (tirul de fapt va avea loc la Versailles?!...)

*

Duelurile între maeștrii de arme sunt rare și în general datorite rivalității de breaslă. Un recent exemplu și tipic între toate, este duelul între faimosul profesor italian *Aurelio Greco* și tânărul său confrate, a cărui reputație merge repede crescând, *Candido Sassone*.

Cauza este o indiscreție a lui Sassone. La început fusese vorba de un asalt amical în 60 lovituri cu spada care însă n'a mai avut loc și Greco s'a văzut pus în situațiunea de a trimete martori. După peripeții diverse, ca intervenția poliției, duelul a avut loc în parcul ducelui de Gallese, la Colonna, și la a 7-a repriză, Sasonne a fost rănit destul de serios la antebrațul drept după care doctorii și martorii au căzut de acord a înceta lupta. Adversarii nu s'au împăcat.

*

Willie Hope — americanul care acum 10—15 ani era supranumit „copilul fenomen“ — și-a reluat titlul de campion al lumei la biliard, titlu pe care-l perduse anul trecut după ce-l deținuse zece ani în înșir.

Campionatul lumei — profesioniști — a avut loc anul acesta la New-York și s'a terminat pe la finele lunei Noembrie.

W. Hope nu a suferit nicio înfrângere; *Schaeffer* (american) — campionul de anul trecut — s'a clasat al 2-lea cu 4 victorii 1 înfrângere și 2059 puncte; apoi francezul *Roger Conti* (3 vict.; 2 înfrângeri și 1954 p.), olandezul *Horemans* (3 vict., 2 înfr. și 1874 p.) americanul *Cochran* (1 vict., 4 înfr. și 1756 p) și în fine germanul *Hagenlocher* (0 vict. și 1320 p.)

Hope a totalizat 2500 puncte.

*

„Tigrul“, adică Georges Clemenceau, în recenta lui călătorie prin Statele-Unite, deși este om bătrân și sâcâit la fiecare pas și în fiecare clipă de nenumărați admiratori cari îl pun aproape în imposibilitate de a-și împărți timpul cum ar dori în America, a găsit totuși că era și necesar și interesant a asista la un „match“ de foot-ball asociație. Un cablogram ne anunță că Clemenceau a admirat ardoarea echipelor universitare Yale și Harvard pe terenul New-Haven și entusiasmul celor 80.000 spectatori nu l'a surprins câtuși de puțin.

La sfârșitul jocului, „căpitanul“ echipei Yale a remis „Tigrului“, ca amintire, medalia de aur a Universității Yale.

*

D. Warren Merriam intenționează a crea în insula Wight o școală — The Whiteley Bank School of Gliding — unde se vor da lecții de sbor cu avioane fără motor.

*

Statele Unite a căror populațiune este 6 la sută a acelei după suprafața globului posedă 83% din totalul vehiculelor automobile cari circulau pe suprafața pământului la 1 Ianuarie 1922.

Intr'adevăr, din 12.598.000 vehicule automobile, ne spune ziarul „L'Echo des Sports“, în Statele-Unite se aflau la 1 Ianuarie trecut 10.466.000.

*

Cu ocazia aniversărei a zece ani de existență a „Federațiunei Societăților de Sport din România“, Regele Ferdinand I a binevoit a conferi diverse distincțiuni mai multor fruntași ai mișcărei sau conducerei sportive din România.

Steaua României (gradul de ofițer): d-nii George Plagino, inginer George Pascu și colonel Virgil I. Bădulescu.

Răsplata Muncei pentru Invățământ (clasa I-a): inginer Aurel Vlad (Timișoara), consilier Curte de Apel Avramescu (Arad) notar public Repede (Târgul Mureș), Mircea Iconomu, inginer N. Mărăscu, advocat D. Negel, dr. S. Ritter (Brașov), Neagu Boerescu, Edmund Mittermayer (Arad), căpitan aviator M. Savu, inginer Sabu, C. Chiriacescu, căpitan Th. Davila, lt.-col. dr. Gh. Lascar, Simon Lachèvre, Guyon Charles-Auguste, Walter Muston (Sinaia), general Gherculescu (Iași), maior Emil Pălăngeanu (Stockholm).

Răsplata Muncei p. Invățământ (clasa II-a) d-nii: Gheorghiu (secretarul central F. S. S. R.) Aurel Avram (advocat, secretarul regional Cernăuți), Nicolae Mișu (Londra) lt. Nedeanu (Brașov), dr. Ilie Radu.

Boxă

Teo Lewis, campionul Engliterei și al Europei „greutate mijlocie“ a învins la puncte numai pe compatriotul său *Roland Todd* după o luptă destul de confusă de 20 reprise. (Londra, 20 Noembrie). — Publicul a manifestat ostil, căci majoritatea găsea ca o sentință „match-mul“ erea mai imparțială.

*

Nilles, campionul Franței — categoria „poids lourds“ — a învins la Paris în nici o repriză pe englezul Tom Berry.

Foot-ball Associație

Campionatul Ceho-Slovaciei a luat sfârșit cu următorul rezultat:

1) *Sparta*, 2) *Slavia*, 3) *Ceschse Carlin*, 4) *Union Ziskow*, 5) *Victoria*, 6) *Vrsovice*, etc.

*

Ultimele rezultate din Englitera:
Newcastle și *Tottenham* 1—1.
Burnley învinge *Chelsea* (1—0.
Sunderland învinge *Arsenal* (3—2).
Aston Villa învinge *Liverpool* (1—0.
Notingham și *Birmingham* (1—1).
Stoke învinge *Blackburn* (1—0).
Bolton Wanderers învinge *Manchester* (2—1).
Huddersfield învinge *Cardiff* (1—0).
West Bromwich învinge *Everton* (1—0).
Middlesborough și *Preston* (1—1).
Shelffield United învinge *Oldham* (2—0).

*

La Budapesta, în fața unui public foarte numeros, echipa selecționată a *Austriei* a învins (2—1) echipa selecționată a *Ungariei* (27 Noembrie).

Foot-ball Rugby

Ultimele rezultate din Englitera:
Richmond învinge *London Scottish* 11—?
Glascow învinge *Oxford* 16—8.
Cardiff învinge *Leicester* 7—3.
Cardiff învinge *Leicester* 7—3.
Northampton învinge *Coventry* 3—0
Gloucester învinge *Moselly* 12—3.

*

„*Stade Francais* învingând echipa parisiană *Olympique* (16—6) și-a asigurat definitiv titlul de campion al regiunei Paris.
Stade Toulousain — Montauban (16—0).
Racing C. Fr. — S. C. U. F. (24—0)
F. C. Grenoble — Voiron (25—0)
Stadoceste Tarbais — Bagnères (14—0).
Stade Bordelais — U. A. Libourne (0—0).
C. A. Béglais — Bordeaux Etudiants (9—0).
Aviron Bayonnais — Dax (14—9).
Biarritz — Pan (3—3).
A. S. Bayonne — Le Boucau (3—0).
Narbonne — Carcassonne (6—0).
Lesignan — Perpignan (8—3).

Scrimă

Cu ocazia serbărilor pentru Centenarul Independenței Braziliene, au avut loc la Rio-de-Janeiro o serie de interesante competițiuni de scrimă la cari au participat echipe din Argentina, Brazilia, Chili, Uruguay.

Rezultatele technice au fost următoarele:

Floretă (pe echipe de 5).

1) Argentina, 2 vict 2) Uruguay, 1 vict. 3) Brazilia, 0 vict.

Spadă (pe echipe de 5)

1) Argentina, 1 vict. și 26 victorii individuale; 2) Uruguay, 1 vict. și 24 vict. individuale; 3) Brazilia.

Sabie (pe echipe de 5).

1) Argentina, 3 vict.; 2) Brazilia, 2 vict.; 3) Chili, 1 vict.; 4) Uruguay, 0 vict.

Campionat Individual

Floretă: 1) locot. Oswaldo Rocha (Brazilia), 2) Meudy (Uruguay) etc.

Spadă: 1) Meudy (Uruguay) 2) Oswaldo Rocha (Brazilia) etc.

Sabie: 1) Locot. Pelio Ramalho (Brazilia), 2) C. Rolando (Uruguay).

*

La Rouen, în sala teatrului Artelor a avut loc o mare serbare franco-italiană de scrimă cu spada organizată de camaradul nostru Leon Delevoye, directorul revistei „L'Escrime et le Tir“.

Rezultatele diverselor „match“-uri au fost următoarele:
R. Anchetti (fr.) învinge pe *William Buchard*(fr) cu 10—9.
Dubar (fr.) învinge pe maiorul *Perrot* (fr.) cu 10—7; profesorul *Tassy* fr.) învinge pe profesorul *Laurent* (fr.) cu 10—9.
G. Buchard (fr.) învinge pe *Henocque* (fr.) cu 10—9; *R. Ducret* (fr.) învinge pe *Spotti* (italian) cu 10—5; *Allochio* (italian) învinge pe *Vincent* (fr.) cu 10—7.

La floretă tânărul profesor *Bourdon* a învins (10—6 pe profesorul *Renom*, iar la sabie căpit. *Perrodon* (fr.) a învins (10—7) pe italianul *Garagnani*.

Programul Jocurilor Olympice (1924)

Celebrarea Olympiadei VIII-a moderna, va avea loc la Paris în anul 1924 după cum a hotărât Comitetul International Olympic anul trecut la Lausanne.

Programul jocurilor Olympice — în linii generale — a fost astfel stabilit de Comitetul Olympic francez:

Sporturi de iarnă: 20 Ianuarie — 5 Februarie (zece zile).

Foot-ball rugby) 3—19 Mai (16 zile) pe terenul stadianului Colombes.

Foot-ball asociație: 15 Mai până la Rusalii (25 zile); finala pe stadionului Colombes.

Polo: 19 Iunie — 4 Iulie (15 zile) la Bagatelle.

Tragerea la țintă și de vânătoare: 21—29 Iunie (9 zile la Versailles.

Scrimă : (floretă, spadă, sabie) 28 Iunie—8 Iulie (11 zile) Stadionul Colombes.

Atletism: 5—13 Iulie (9 zile) Stadionul Colombes, numai după dejun.

Luptă greco-Romană: 6—9 Iulie (4 zile) Stadionul Colombes (dimineața, după dejun și seara).

Luptă liberă : 10— 13 Iulie (4 zile), Stadionul Colombes.

Vâslit : 10—14 Iulie (5 zile), pe fluviul Seina.

Pentathlon modern : 12—17 Iulie (6 zile), Stadionul Colombes (dimineața și după dejun).

Lawn-Tennis : 13—20 Iulie (8 zile), Stadionul Colombes (dimineața).

Innot: 13—20 Iulie (8 zile) Piscina Olympică Colombes.

Boxă : 15—20 Iulie (6 zile), Stadionul Colombes.

Gimnastică : 17—23 Iulie (7 zile), Stadionul Colombes.

Jocuri populare : 17—23 Iulie (7 zile), Stadionul Colombes.

Greutăți și Altere : 21—24 Iulie (4 zile), Stadionul Colombes.

Pelote Basque : 21—24 Iulie (4 zile), Stadionul Colombes.

Jocuri equestre (hipice): 21—27 Iulie (7 zile), Stadionul Colombes.

Ciclism : 23—27 Iulie (pe șosele, 23 Iulie; pe velodrom 26—27 Iulie).

Yachting : 24—27 Iulie (4 zile), la Le Hâvre.

Inchiderea Jocurilor : 27 Iulie; distribuirea premiilor și serbare nocturnă pe arena Stadionului Colombes.

Tocuri și Tălpi de Cauciuc

sunt mai ieftine și mai durabile decât pielea.
Cele mai indicate contra umezelei și frigului

Scrisoare

Cu sufletul neteafăr de-a gândului povară,
privesc în dimineața ce cade pe grădină
cum toamna nouă 'ncepe să 'mpodobească lumea
cu frunze mari de aur stropite cu lumină.

Stau în pridvorul casei tăcute dela țară,
(aici am așteptat-o atâția ani dearândul!)
și 'n umbra-i viorie de tainică poveste
nebiruit mă poartă spre tine iarăși gândul.

In liniștea sonoră și-adâncă ce se 'nchiagă,
mireasmă de foi moarte turburător adie;
de sus șoptește cerul chemări ispititoare
și-albastra zare largă și limpede mă 'mbie.

Și pleacă-atâtea cârduri de pasări călătoare
spre luminoasa geană a zărilor senine!...
Eu singur doar, cu gânduri și vise risipite,
rămân aici cu toamna stăpână peste mine.

Dinu Geoglovan

Teoriile post-relativiste

Lumea cea mare, care a aflat abia acum de *teoria relativității*, grație mai ales sârguinței lui *Einstein* și râvnei cu care acesta a împins-o până la acceptarea științifică, lumea aceasta ar afla desigur cu mare emoție că chiar cu concursul apostolului ei, teoria a avut soarta tuturor teoriilor, adică și-a trăit traiul. Așa dar marea massă va afla cu emoție, că știința, dimpreună cu Einstein, au trecut deja dincolo de relativitate, adică dincolo de ceeace uimise pe cei mulți și sburlise deabinelea pe cei culți. Distrugătoarea vechei științe a fost deabinelea încălecată, de altă teorie, care în ceeace privește noutatea și uimirea nu stă mai prejos de dânsa. Pe lângă relativitate, care a lăsat definitiv lumei cunoștințelor *greutatea energiei*, teoria *quantelor* și a *structurei energiei* sete o *nova* de așa mărime, încât în domeniul surprinderei relativitatea chiar pentru savanți devine o glumă ușor de digerat. Când spuneam deci în cronicele precedente, că fizicianilor li se pare puțin cam curioasă uimirea generală, aveam în vedere și faptul că pentru ei relativitatea devenise un soi de vechitură, care lucise odată dar dispăruse de pe orizont cu binevoitorul sprijin al celui mai fervent adept al ei. Și insist asupra acestui fapt, pentru ca lumea cea mare să știe, că abnegația și sacrificiul de sine sunt duse în știință până acolo încât dacă trebuie cineva să imite pe Neptun, nu se dă înapoi dela devorarea însuși a copiilor săi. Nu că Einstein a înlocuit teoria sa, dar neputând îngloba încă toate fenomenele constatate, a conlucrat la alta care dacă n'ar fi decât concomitentă și totuși ar cere dela autorul ei multă iubire de adevăr pentru a o accepta. Și într'adevăr, și *Einstein* este alături de *Planck, J. J. Thomson*, etc. unul din acei care au admis, că lumina este și *emisivă* ori de natură *structuară*.

Și în ce constau aceste două noi concepte, cari după cum am spus ar avea darul de a uimi și mai tare lumea toată, mai mult chiar decât relativitatea cu ponderea energiei cu tot?...

Iată:

Newton admitea că lumina se compune din mici particule, foarte mici chiar, cari expulsite de *sursă*, mergeau cu viteze foarte mari, în toate direcțiile. Pe vremea lui fenomenele cunoscute au putut ușor fi explicate cu această teorie, căreia i se zice emisivă pentru că lumina este considerată ca emisă. Unul singur descoperit mai târziu de *Fresuel* nu putu pătrunde în ea, anume: *interferența*. Această proprietate constă în încălecarea razelor de lumină unele peste altele și producerea de fâșii obscure și foarte luminoase, în succesiune.

Pentru a explica și această interferență se recurse la teoria *ondulațiunilor* lui *Huygeus*. Prin introducerea relativității generalizate acestor ondulațiuni le reveni și dreptul la *pondere*. Dar nici teoria cea nouă cu pondere cu tot nu putu explica alte multe fenomene noi, cum sunt *dispersiunea luminei negre, foto-electricitatea* și altele asupra cărora nu ne vom întinde fiind destul de aride. Vom spune totuși pentru curiositate că lumina neagră, este acea emisă de un corp absolut negru, iar foto-electricitatea putința luminei de a crea curenți catodici prin simpla ei cădere asupra corpurilor. Pentru explicarea lor pe deoparte s'a revenit la vechea concepție emisivă a lui Newton, dar cu o modificare, anume că particulele nu mai sunt materiale ci *energetice*, adică că energia pe lângă ponderea materiei mai primea și această distincție dela ea. Pe de altă parte s'a recurs la concepția unei radiațiuni *diriguite* în anumite părți ale spațiului, adică s'a acordat energiei a treia proprietate a materiei, anume structura, pe care o au numai cristalele. *Quantele* și această ultimă *structură* ne-au dus deci enorm de departe în metafizică, căci de unde a concepe o energie grea, era pentru dualiști un non-sens, pentru moniști o energie corpusculară și cristalizată devine un ultra-sens. Nu că ei n'ar fi mulțumiți. Departe acest lucru, de vreme ce apropierea materiei de energie ar aduce totul la unitate, dar această unitate nu ar mai fi energia, în care intră materia, ci o *energie gemene cu materia*. Iar aceasta depășește concepția lor.

Și în aceasta constă extravaganța teoriilor expuse, extravaganță care ne permitea să zicem că va fi pentru lumea cultă mai ales, un nou abis de uimire și nedumerire.

Noroc însă că aceiași interferență strică iarăși socotelile veșnicilor căutători de noutăți, căci cu cele două de mai sus această proprietate a energiei nu se poate explica.

Nu putem termina însă fără a arăta cum teoriile acestea și prima mai ales, au un corolar filosofic și mai ales matematic și mai fantastic pentru concepțiile acestor două științe. Acest corolar este *discontinuitatea*. Căci de unde până azi toate fenomenele erau continui și puteau deci fi transcrise în equații diferențiale și integrale, cele două teorii noui arată fenomenele ca discontinue și deci cer noui formulări exacte. O nouă matematică va trebui creată, o matematică în genul *calculului probabilităților*, în care cazul *continuității* nu va fi decât un *caz particular*. Vede ori și cine de aici numai ce răsturnare gigantică s'ar produce în lumea conceptelor și a cunoștințelor, numai cu această nouă știință a exactității.

Noroc, însă, cum am spus și pentru relativitate, că *fisica* și de data aceasta va face ce a făcut. Interferența va obliga pe veșnicii făuritori de teorii să-și caute culcușul aiurea, și nu târziu publicul va afla că cele trei noui concepte de fantastică extravaganță, vor fi și ele ca și relativismul, lumina ajunsă până la ei a unor aștri de mult apuși, adică, în momentele acestea deja clocesc alte noui ipoteze, cari desigur nu se vor lăsa mai prejos măcar în ceeace privește uimirea generală.

EM. GRIGORAȘ

Imponderabilul

— SCHIȚĂ —

de I. AGÂRBICEANU

După felul cum îi întrase în casă, adunat de spate, cu fața plouată, cu ochii plini de apă de baltă, — ca un câine bătut, cu coada între vine, — Petrișor înțelese că prietenul său n'a făcut nici o ispravă. Il țintui cu dispreţul lui vreme îndelungată pe cel ce nu cuteza să se miște de lângă ușă, apoi îi zise, înghițându-și cu greu scuipatul ce i se aduna sub limbă.

— Te felicit !

Prietenul oftă, avu o mișcare instinctivă de-a-și înălța capul, dar se rezgândi.

— N'am noroc ! Ți-am spus eu că n'am noroc. Zadarnică e orice încercare.

— Ba n'ai curaj, dobitocule, n'ai putere de viață în tine. De cât să te fi născut mai bine ar fi făcut maică-ta un.... acum era să spun o grozăvie. Dar crede-mă, era mai bine. Ar fi scăpat lumea de-un papă-lapte, de-un netefiete ca tine. Acum, ce-i vei spune Anisiei ? Hm ?

Și Petrișor își supse adânc buzele și privea la nenorocit cu străjnicia unui închizitor.

— Apoi tocmai aici e greutatea : Ce îi voiu spune ei. Cu mine m'am împăcat eu.

Omul, fără a se uita la Petrișor, se apropie de-un scaun și șezu, învârtindu-și mereu pălăria în mână.

— Cu tine te-ai împăcat ? îl întrebă râzând cu hohote răgușite Petrișor. „Frumoasă împăcare, n'am ce zice, se vede pe tine. Ești în culmea fericirii“. Și se auzi din nou râsul lui scârțâit. Apoi de-odată, întorcându-se spre prietenul lui, îl întrebă, aproape liniștit :

— Spune-mi, cât a fost de înalt pragul de care te-ai împiedicat ?

Omul îl privi zăpăcit.

— Ce prag ?

— D'apoi acela dela care te-ai întors cu buzele umflate. Ți-am dat pâinea și cuțitul în mână. De ce n'ai tăiat codrul tău de pâine, după care flămânzești atâta ? Te-ai speriat de servitorul dela ușe ? Te-au îngrozit privirile domnului director general ? Sunt sigur că nu ți-ai deschis gura, ori dacă ți-ai deschis'o n'ai pomenit un singur cuvânt despre ceea ce te aducea la el. Toată afacerea era aranjată, era de-ajuns un cuvânt al tău. Sunt sigur că nu l-ai rostit.

— Nici n'am avut cui, răspunse în silă omul de pe scaun.

— Nu l'ai găsit acasă ?

— N'am ajuns să-i văd fața !

— Așa dar te-ai speriat de servitori, ai rămas la ușă !

Omul clătină cu încăpățânare din cap.

— N'am fost nicăiri, zise el.

— Lasă gluma la o parte, iubite, nu mă prosti. De-aceea am pus eu lucrurile la cale pentru tine, stăruind, alergând o săptămână încheiată, pentru ca tu să nu faci nici un pas ?

— Adică am făcut eu pași destui. De azi dimineață mă plimb ca un nerod, dar n'am putut lua drumul spre minister.

— Ți-am spus eu că ești un netefiete. N'ai avut curaj, asta e ! Și acum înțeleg că nu vei avea nici odată.

— Nu, nu e curajul ceea ce-mi lipsește, se încăpățână omul de pe scaun. Iși ridică privirile și se uită țintă la Petrișor, ca și când ar fi voit să-i dovedească adevărul. „Nu curajul îmi lipsește !“

— Dar ce, anume ?

— Dracul știe cum să-i spun. E ceva imponderabil. Da, asta e ; nu se poate cântări.

Petrișor îl privi cu dispreț.

— Vrei să spui: remușcări de ordin moral? Teama de păcat ? Dar nu e de o mie de ori mai imoral să trăești ani de zile cu lăcomia în suflet, râvnind mereu la bogăția altora, pizmuind pe alții cari au cutezat ?

— Nu, nu sunt remușcări ! De vreme ce am primit propunerea ta, ca și alte dăți, înseamnă că eram gata să săvârșesc fapta.

— Nu mai îndruga vorbe zadarnice ; dacă nu remușcările de conștiință te opresc, singură voința ta e de vină : nu poate să cuteze. E lașă. De altfel, ai dreptate, conștiința pentru ce te-ar opri ? Alții cu altă poziție socială, cu alt nume decât al tău, au făcut de mult și fac zilnic ceea ce tu nu cutezi, ceea ce n'ai cutezat să faci azi, când îți era de-ajuns un cuvânt pentru a câștiga câteva sute de mii. Așa pregătisem eu lucrurile, nenorocitule. Ce-ți era frică să nu pierzi ? Numele bun ? Considerația altora ? Pare că așa cum ești ar da cineva pe tine o zală ! De altfel sunt ei alții care să se gândească la numele lor bun : toți aceia care au ajuns odată la avere.

— Nu te aprinde, pentru Dumnezeu ! Da, tu ai dreptate desăvârșită. Judec așa ca și tine. De-aceea ți-am și primit propunerile de câte ori ai cercat să ne salți din nevoi pe mine și pe Anisia. Nu văd eu că lumea e așa cum spui tu? Nu'nțeleg eu că pe cale absolut cinstită nimeni nu mai poate trăi azi? Că, în împrejurările schimbate și oamenii trebue să se schimbe ? Nu pricep eu că sunt un om căzut din clipa în care pizmuesc pe altul care are o casă, câteva miișoare în întreprinderi sau la bancă ? Deci, să nu mai vorbim de asta. Zadarnic te aprinzi : principiile tale sunt și ale mele.

Petrișor îl privi cu desgust :

— Te'nșeli prietene, tu nu ești încă un om liber, ești rob prejudițiilor. N'ai spus mai înainte că ești un om căzut ? Ei bine, eu nu mă cred un om căzut și de-aceea cutez și înving. Tu ești încă abea un vierme care te târâi. N'ai curaj, n'ai voință, s'a isprăvit !

Din ochii prietenului dispărură apele grele de baltă, privirea lui se însenină, se însufleți, obrajii palizi i se îmbujorară, I se părea că e pe cale să priceapă imponderabilul acela care-l oprea să asculte de sfaturile și îndemnurile protectorului său, și era deosebit de mulțumit că în sfârșit îi va putea arăta adevărata piedică.

— N'ai dreptate : zise el cu hotărîre. Ți-am spus că nu-mi lipsește curajul. N'am nici remușcări. Dar'alta e. Uite, cum îmi vine mie: când să îndeplinesc fapta, nu mai am nici o plăcere. Până e departe, până o întrezăresc, până o lovesc cu lăcomie, până mă însuflețesc că și alții fac așa, sunt gata să trec prin foc pentru ea. Dar, când să pun mâna pe ea, gata ! nu-mi mai face nici o plăcere. Ceva ce nu se poate cântări mi se ridică din suflet, îmi umple ființa întreagă : nu mai văd în ceea ce-am dorit nici frumusețe, nici plăcere. Ajunge pentru mine indiferentă cu cât mă apropii mai mult de ea. Prin cap îmi trec gânduri mari despre scurtimea și deșertăciunea vieții și mă pierd în reverii melancolice. Știe dracu ce e asta, de unde-mi vine, dar îmi strică toată plăcerea de-a săvârși fapta, și mă întorc gândindu-mă zile întregi cum s'ar putea slugi mai bine dreptatea socială.

Iată piedica ce mă oprește. Ei, spune tu cum se chiamă asta? „E ceva imponderabil!“ Omul se uită la Petrișor cu privirile limpezi, luminoase și calde, cu niște priviri nevinovate de copil.

— Să-ți spun cum se chiamă nebunia asta ?

— Ei ! făcu prietenul clipind.

— Se chiamă că ești un imbecil, dragă prietene, și se mai chiamă c'ai săvârșit o crimă căsătorindu-te și întemeind o familie. Tu trebuia să-ți porți imponderabilul de care vorbești, cu tine prin lume, până când v'ați fi hotărit să atârnați amândoi de-o salcie.

I. AGARBICEANU

ÎNSEMNĂRI

Complectări și juxtapuneri

1. Japonerii.

Ce știam despre japonezi până la destăinuirile d-lui Ioan Timuș? Istoria lor se rezuma, pentru noi, în luptele dintre câte un *mikado* și vre-un *shogun* — titluri pe cari nu ne înduram să le scriem: micado și șogun — ; și „mânând în uitare a veacurilor turmă", ajungem la 1894 când Nipponul bate China, ca peste un deceniu să înfrângă pe Kuropatkin și pe Stoessel.

Din producțiile insulelor Sicor, Kiu-Sin, Ieso, Corile, aflasem ceva despre *soia* pe care doctorul Urbeanu a fost încercat s'o introducă în țară spre hazul (poate neîntemeiat) al lui Const. Dobrogeanu-Gherea.

Industria lor o cunoșteam în mod vag: ceramică și papetară. Despre bărbați știam că sânt niște chinezi fără coadă; despre femei — că dansează, că apoi șed turcește și mișcă mereu evantaliul.

De o inspirație niponă în literatura noastră nu se poate vorbi. „Imnurile japoneze", traduse din englezește, nu spuneau lucru mare, fără-doar-și-poate din pricina mediocrutei versiunii românești. De câte ori ne trebuia o rimă la *bronz* fatalmente alergam pe Extremul-Orient și 'ntâlneam cuvântul *bonz;* iar la neologismul *oblong* se impunea, desigur, ca o rimă instrumentul de muzică: *gong*, un disc vibrător și o baghetă. Pentru o ciclonică împerechere de sunete finale la *nebun*, dacă odinioară recurgeam la africanul *Simun*, în ultimii ani însă (mulțămită Teatrului Național) ni se impunea catastrofalul *Taifun* pe care-l făceam bi-où trisilabic, după trebuințele ritmului.

Încolo, afară de *japoneriile* lui Nemțeanu, nicio producție literară lirico-descriptivă nu s'a ivit la noi cu privire la împărăția insulară cea cu nume sonore și vocalice.

Literatura umoristică a tratat, din când în când, subiecte pseudo-japone. Iată o pildă din „Zeflemeaua" d-lui George Ranetti: este o „odă fără pretenții" adresată dansatoarei Sada Yacco care 'n primăvara anului 1902 uimea omenirea de pe la noi cu virtuozitățile ei choreografice:

Toată lumea 'nfrigurată,
Te pândește Sada Yacco,
Să te vază 'nfiorată.
Cum dansezi a morții roată:
Sada vine! Sada iac'o!

Ne-amintește-o lume-apusă
Jocul tău cu evantalii,
Și în dansu-ți este pusă,
Toată grația nespusă
Mlădierii unei talii.

Ai plecat din Yocohama,
Fee în miniatură
Să ne faci să simțim gama
Patimei ce Tilotama
Cuibărește'n a ei gură

Împrejuru-ți e magie
Doar sinistrul unui gong
Vine'n vraja de orgie,
De culori de feerie
Și cobește trist: dang, dong

„Ochii tăi sunt dulci ca ceaiul,
Pieptu-ți plin e de safire,
Și când vânturi evantaiul
Ne oprim cu toții graiul,
Fiori calzi ne trec prin fire...

2. Ioan Heliade-Rădulescu și calomniile fanatismului superstițios.

In săptămâna patimelor din anul 1859, producându-se la Galați dezordine în urma acuzării (răspândită de ziarul *Praștia*) că „Hebreii ar fi supt sânge de creștin, Heliade Rădulescu răspunse — în „Naționalul" lui Basile Boerescu — printr'un documentat articol (tipărit în numărul 36 din 11 April 1859) în care spunea, între altele:

Socrate fu acuzat de corupător de copii, de impiu, de om fără Dumnezeu — și de cine? de Melitu și Anitu; Mântuitorul lumii fu acuzat de lacomian, de blasfemator, de complice al Vameșilor și al păcătoșilor; și de cine? De farisei ipocriți, de vânzătorii patriei, de sugătorii Palestinei. Creștinii primitivi, până când fură puțini la număr și fără drept de cetate, fură trei sute de ani acuzați de impii, de oameni fără Dumnezeu, de mâncători de copii în agapele și adunările lor; și de cine? De păgâni, de impilătorii lumii. Fură oare adevărate acele acuzațiuni, acele infame și sistematice calomnii?
fură acuzați că mănâncă neîncetat la paștele lor sânge de copii creștini. Este oare adevărat sau este o calomnie? Aceasta este
Hebreii neîncetat dela intronarea și întărirea creștinilor
întrebarea ce ne facem și aceasta este scopul acestui articol.

Până când Europa întreagă era ignorată, fanatică și superstițioasă, această acuzație trecea de adevăr în Franța ca și în Spania; în Englitera ca și în Roma și în toată Italia; în Germania ca și în Rusia; în România ca și în tot Orientul.

După ce însă se mai civiliză și se mai umaniză Europa, după ce Franța și Englitera proclamară și susținură drepturile Omului, Franța, Englitera, Germania toată, Spania însuși și Italia nu mai crezură această acuzație.

Și mai departe:

„Hebreii, o zicem din convicția noastră cea mai intimă, că nu sunt și nici n'au fost vreodată poporul sau nația care să mănânce la oameni sau la copii de oricare stirpe sau credință; în religia lor nu se află un asemenea precept inuman și barbar; stirpea lor din origine n'a fost stirpe de sălbateci antropofagi.

„Din contra, cartea lor fundamentală de lege este și cartea noastră;

„Din contra ei sunt primul popor al antichității cari au desființat sacrificiurile umane; ei despre aceasta au umanisat și însuși pe Helleni;

„Ei au dărăpănat și persecutat pretutindeni cultul lui Moloch care cerea sacrificiuri de copii;

„Hebreii, cu legiuitorul și profeții lor, fură poporul care prepară christianismul; fără Hebrei lumea astăzi ar fi fost poate tot idolatră, și în adevăr mâncătoare de oameni".

3. Argot-ul închisorilor.

Vocabular:

JUDEȚ. Astfel se adresează un arestant unui camarad pe care nu'l cunoaște. *„Măi, județ! Din ce închisoare vii?"* Se aude, mai ales, în secția *trecătorilor*, unde sunt aduși arestații din diversele temnițe, — fie chemați ca martori, fie strămutați dela o închisoare la alta.

B. L.

Concursul literar al orașului Karlsbad

Oda lui Lobkowitz

Traducerea lui Alexandru Dumas

Oda baronului Lobkowitz în onoarea băilor Karlsbad a fost tradusă în foarte multe limbi. Este interesantă comparația între traducerea franceză și cea germană. Din aceste traduceri s'ar putea trage concluzii asupra spiritului celor două popoare.

Traducerea germană redă cu o deosebită exactitate textul latin al odei. Are acelaș număr de versuri și este făcută în hexametri, ca și originalul. In schimb ea este greoaie, iar pe alocurea înțelesul poate fi descoperit numai cu greutate.

Traducerea franceză deviază dela forma originală; ea este făcută în versuri moderne, rimate. Autorul traducerii, Alexandru Dumas n'a putut reda întregul înțeles în 18 versuri, așa că ne-a dat o poezie cu 24 versuri. Dar ele sânt de o claritate desăvârșită. Chiar un bun cunoscător al limbei germane își poate da seama mai ușor din traducerea franceză, decât din cea germană, de adevăratul înțeles al odei latine.

Iată textul traducerii franceze:

Fontaine consacrée aux hymnes du poète
Quel est donc le foyer de ta chaleur secrète
D'où vient ton lit brûlant et de souffre et de chaux
La flamme dont l'Etna n'embrase plus les nues
S'ouvre-t-elle vers toi des routes inconnues
Où, voisine du Styx, fait-il bouillir tes eaux?
Quelles sont loin de toi ces fontaines vantées
Dont Baïa voit jaillir les ondes sulfurées
Ces sources que jadis visitait Antenor
Et celles qui voudraient t'opposer l'Allemagne
Près du Rhin azuré qu'autrefois Charlemagne
Le plus pieux des rois, illustra par sa mort.
Quelle cause agitant tes cavités brûlantes
Font bondir ces milliers de bulles pétillantes
Que ta surface voit se resoudre en vapeurs?
Partout ont voit roulant des vagues fugitives,
Par quel charme peins-tu des teintes les plus vives
Ces marbres dont Iris enviroit les couleurs?
Ah! puisse l'avenir pour le bien de la terre
Conserver de tes flots le trésor salutaire
Qu'a la vièrge patie ils rendent la beauté
Au débile viellard sa force renaissante
Et que de tes baigneurs la troupe languisante
Emporte, en te quittant, la joie et la santé.

ALEX. DUMAS

In numărul viitor vom publica textul traducerii germane.

*

Din partea unui cititor primim rugămintea de a-i restitui scrisoarea în care ne transmisese traducerea odei care formează subiectul concursului comunei Karlsbad. Motivul este că traducătorul a găsit o expresie mai fericită pentru un cuvânt mai slab, pe care l'a întrebuințat în traducere.

Ii răspundem pe această cale, de oarece s'ar putea ca răspunsul să intereseze și pe alți candidați.

Nu putem restitui traducerea, pentru că, în conformitate cu hotărârile luate de comitetul de decernare a premiilor, toate scrisorile cu mențiunea „pentru concursul comunei Karlsbad" rămân nedeschise până la expirarea termenului de concurs, adică 1 Ianuarie 1923.

Dacă însă un traducător dorește să-și refacă traducerea, el ne poate trimete un text nou, în aceleași condiții ca și cum ar candida cu o nouă traducere, adică uzând de un alt motto și mulțumindu-se a scrie numai în plicul dinăuntru acelaș nume.

O altă soluție ar fi ca traducătorul să trimeată textul refăcut cu acelaș motto ca și pentru prima oară și menționând pe un colț al manuscrisului că prin aceasta traducerea *asemănătoare* trimisă anterior sub acelaș motto este retrasă de la concurs.

O bibliotecă fundată de copii

Din inițiativa proprie a copiilor școlii primare **„Junimea"** din cartierul Sărăriei (această școală are o vechime de vreo 100 de ani) s'a pus bazele unei biblioteci pentru copii, care e cea dintâi **„Bibliotecă a copiilor"** din țară.

Comitetul bibliotecii se compune din membri între 8 și 11 ani, iar președintele e un băețel drăguț și foarte inteligent din clasa IV primară, ales prin „plebiscit" de cei 300 conșcolari ai săi.

„Comitetul" copiilor a adunat până în prezent vre-o **2000** de volume și peste 1000 de lei, și-a cumpărat singur un dulap mare, cu geamuri frumoase și cu restul banilor a legat și etichetat cărțile donate.

Biblioteca Centrală a Universității ieșene e amenințată să fie închisă din lipsă de combustibil. In schimb copiii Iașului își au biblioteca **lor**, cu mii de povești și drăgălașe cărticele de știință vulgarizată.

Până și o broșurică de **Einstein** am găsit în biblioteca copiilor, dar nici comitetul n'o înțelege!

Rugăm colaboratorii și cititorii **„Adevărului literar"** să contribuie pentru mărirea bibliotecii cu cărți ușoare de priceput, pe adresa: Biblioteca copiilor școalei primare **„Junimea"**, str Sărăriei, Iași.

L. F.

„Romanul celor patru"

Adolphe Brisson, directorul revistei „Les Annales" din Paris, a avut o ingenioasă idee, pusă în aplicare cu ajutorul a patru scriitori fruntași. Era vorbă să se scrie un roman la care să colaboreze patru inși. I-a vorbit lui Paul Bourget care a și indicat pe ceilalți trei în persoana lui Henri Duvernois, Pierre Benoit și Gèrard d'Houville.

Pentru executarea unei asemenea lucrări era neapărată nevoe să se întrunească patru talente cu temperamente diferite. Bourget își rezerva psihologia, Duvernois fantezia, d'Houville grația femeiască și Benoit aventura. Intruniți câte și patru la un dejun oferit de Boisson, au alcătuit un mic scenar care la urmă n'a mai convenit unora din viitorii colaboratori.

Atunci Duvernois a găsit, el, un subiect care le convenea și celorlalți trei. Lucrul trebuia să înceapă prin scrisori, adresate unuia și altuia, la care fiecare trebuia să răspundă. De oarece însă corespondența putea să ducă la un sfârșit în care unul din ei să nu mai găsească firul, cei patru s'au hotărât să scrie fiecare în parte după o schiță minuțios făcută în colaborare.

Sunt patru personagii și fiecare din cei patru autori și-a ales unele din ele, așa încât romanul va fi original prin varietatea stilului și surprinderea procedeului. Subiectul, foarte simplu, povestește întâmplarea unui tată ucigaș, a unei fete frumoase, a unui aventurier care trăește în Africa și a unui iscusit parizian. Remușcări, dragoste, aventuri!

„Analele" vor începe, în curând, publicarea acestei opere intitulată: „Romanul celor patru". (Le Roman des quatre).

Benavente

Am anunțat că anul acesta Academia suedeză acordă premiul Nobel pentru literatură, dramaturgului spaniol Benavente.

E născut la Madrid, la 12 August 1866, fiul unui medic celebru, specialist în boli de copii. A început prin a scrie versuri, nu prea luate în seamă și numele său rămăsese încă necunoscut până la apariția volumului în proză „Scrisori de femei" strălucitor prin ironie și umor. Curând, însă, își îndreptă pașii spre teatru unde deabia la 1900 avea să-și înceapă cariera care avea să-i dea celebritatea de care se bucură azi.

Primele piese se numesc: *El nido ajeno, La gata de Angora, El marido de la Telez Lo Cursi, La comida de las fierars.* Sunt comedii sau drame, scene din viața socială și satira moravurilor. Dialogul e al unui om de spirit care știe să redea sub imagini noui, preocupările epocei sale și câte odată chiar problemele eterne ale omenirei.

Marea viață cosmopolită a redat-o în *La Noche del Sabado* și în *La Princesa Bébé*, piese în care e urmărit de amintirea Curții Habsburgilor, dela Viena și mai ales de aceea a sinistrei drame dela Meyerling.

Benavente a scris aproape o sută de piese din care *Los intereses creados* și *La Malquerida* au fost cele mai aplaudate.

Prima, intitulată: piesă de păpuși, aduce în scenă personagiile comediei italiene, păpuși însuflețite de viață omenească. Influența lui Shakespeare și chiar a lui Beaumarchais se resimte mult. A doua este răsturnarea subiectului din „Phedra" lui Racine. Acțiunea se petrece printre țăranii din Toledo, unde o fată este îndrăgostită de al doilea soț al mamei sale. E un model de tragedie modernă, din care se desprinde un naturalism sănătos copiind viața în toate amănuntele ei.

La Benavente, viața are totdeauna un aspect spiritual și câteodată chiar mistic. Satira lui ascunde, adesea, o mare însuflețire pentru fraternitatea între oameni. Din toată opera sa se desprinde compătimirea pentru cei ce suferă și dragoste pentru omenire. El spune, undeva, că cea mai frumoasă rugăciune e aceasta: „Doamne, mântuie din suferință, tot ce există pe pământ!"

O amintire scumpă

Yvonne de Bray este actrița pariziană care a creiat ultimele piese ale lui Henry Bataille. Prietenia amoroasă a autorului dramatic cu prima sa interpretă era de notorietate publică și se știe că autorul „Marșului nopțial" a murit în brațele ei!

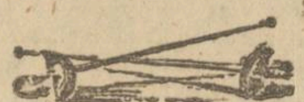
Nemângâiată de perderea marelui său prieten, Yvonne de Bray, s'a hotărât să părăsească teatrul și să nu revină pe scenă decât atunci când teatrele vor da reprezentații din opera lui Bataille în amintirea lui!

Fetele lui Molière și Corneille

Molière și Corneille au avut din căsătoriile lor câte o fată. A lui Molière se numea Esprit-Madeleine Poquelin, după adevăratul nume al tatălui ei. A fost foarte nenorocită din pricină că doamna Molière, la moartea soțului ei, a închis-o într'o mănăstire, măritându-se a doua oară cu Guérin d'Estriché, și luând asupra ei moștenirea copilei.

Prin 1691 începuse, Esprit-Madeleine un proces de moștenire. In 1707 se mai judeca încă. Procesul l-a pierdut. La patruzeci de ani, în1705, se căsători cu un om de 60 și muri la 1723.

Pe fata lui Corneille o chiema tot Madeleine. Se născuse la Ronen în 1665. Dela vârsta de 18 ani manifestă dorința să intre într'o mânăstire ca să devină călugăriță. Nu-și puse planul în aplicare până la moartea mamei sale pe care o îngriji cât timp fusese ea bolnavă. După moartea mamei sale îngriji de creșterea unui nepot și numai după căsătoria acestuia, intră la mânăstire. Avea 62 de ani și muri la 16 Aprilie 1738.

Scriitorii unguri

Desideriu Kosztolányi s'a născut la 1885 în Szabadka. E autorul nuvelei „Bastonul cu mâner de argint" publicată în numărul 105 al „Adevărului Literar" și este unul dintre cei mai de seamă fruntași ai mișcării literare, pornită în jurul revistei **Nyugat** (ai cărei conducători au fost **Ady și Ignotus)** pentru reînvierea și modernizarea limbei și literaturei unguresti. Caracteristica operei lui este tonalitatea minoră a unui romantism melancolic și duios. Neîntrecuta lui artă stă în faptul, că dintr'o neînsemnată întâmplare zilnică el prinde esența sufletească a eroului său. A scris poezii: „Intre patru pereți" (Négy fal között). „Tânguirile unui copil sărac" (A szegény gzermele panaszai) Mac (Mák), etc..., proză: „Nebunii" (Bolondok), „Suflete bolnave" (Beteglelkek). „Bela, idiotul" (Béla a buta), și a tradus din **Byron**, George, Rilke, Dohmel, Hofmannsthal....

Vitrina librăriilor s'a îmbogățit cu volumul aurit: *Cântări pentru Pasărea albastră,* al colaboratoarei noastre, Claudia Millian.

POVEȘTI PENTRU TINERET

Dumnezeu nu rămâne dator

— Poveste populară sârbească —

de ALI-BABA

Alături crescură doi fagi în pădure
Și svelt printre dânșii un brad răsărit-a.
Dar fagii nu fură doi fagi ca toți fagii,
Nici bradul din mijloc nu-i brad ca toți brazii.
Ci fagii fuseră doi frați de un sânge:
E Pavel întâiul, al doilea e Radu,
Iar bradul li-i soră, — Ielița frumoasă
Și frații pe soră prea mult o iubiră,
Din tot ce dorise i-aduseră dânșii.
La urmă-i dădură cuțite 'ncrustate,
Cuțite 'ncrustate 'n argint și în aur.

Acestea când vede nevasta lui Pavel,
Rea pică ea prinse pe biata Ielița.
Ș'o cheamă să vie nevasta lui Radu:
„Cumnată iubită și soră în Domnul,
In ce chip putea-vom să-i facem Ieliței,
Ca frații pe dânsa amar s'o urască?"
Grăește atuncia nevasta lui Radu:
„Pe Domnul din ceruri, tu, scumpă cumnată
Eu nu cunosc ierburi ce vrajba deșteaptă,
Și chiar de-aș cunoaște, eu nu ți le-aș spun
Căci frații și mie iubire mi-arată
Și toată dorința-mi pe loc se 'mplinește"

Acestea când află nevasta lui Pavel,
Se duce la caii ce pasc în livadă,
Străpunge pe roibul, pe calul cel sprinten
Ș'apoi îi vorbește lui Pavel zicându-i:
„Ci nu-ți fu spre bine iubirea de sora-ți
Căci ea îți plătește cu rău al tău bine,
Se duse 'n livadă și roibul străpunse."
Iar Pavel o 'ntreabă pe sor'sa Ielița:
„Dece, surioară, plătească-ți-o Domnul?
Ielița se jură și-i zice lui Pavel:
„Nu eu am făcut-o, mă jur pe viața-mi!
Mă jur pe viața-mi și jur pe viața-ți!"
Și Pavel în vorba Ieliței se 'ncrede.

Acestea când vede nevasta lui Pavel,
Se duce 'n grădină în vreme de noapte,
Injunghie șoimul cel falnic, frumosul,
Apoi îi vorbește lui Pavel zicându-i:
„Că nu-ți fu spre bine iubirea de sora-ți,
Căci ea îți plătește cu rău al tău bine,
La noapte 'njunghiat-a pe șoimul cel falnic"
Iar Pavel o 'ntreabă pe sor'sa Ielița:
„Dece, surioară, plătească-ți-o Domnul?"
Ielița se jură și-i zice lui Pavel:
„Nu eu am făcut-o, mă jur pe viața-mi!
Mă jur pe viața-mi și jur pe viața-ți!"
Și Pavel în vorba surorei se 'ncrede.

Acestea când vede nevasta lui Pavel,
Se duce la noapte, în miezul de noapte,
Și-i fură Ieliței cuțitele scumpe.
Cu ele 'njunghie pe pruncu-i din leagăn
Dim'neața când zorii aduseră ziua,
Aleargă de grabă la Pavel stăpânul
Și plânge, se vaită, obrajii-și sfâșie:
„Că nu-ți fu spre bine iubirea de sora-ți
Cu rău îți plătește cea dragoste mare,
Străpunse cu mâna-i pe pruncul din leagăn.
De ai vr'o 'ndoială și nu crezi în vorba-mi
Hai, du-te și scoate-i cuțitul din haină."
In sus sare Pavel și minții-și pierde,
Și merge de-adreptu 'n odaia surorei,
Dar vede pe sora-i dormind liniștită.

Sub capu-i, sub pernă sunt cele cuțite
Cuțite de aur, frumos încrustate.
Iar Pavel le trage din teci argintate
Și vede că-s pline de sângele proaspăt
De alba ei mână pe soră o-apucă:
„Ei soră Ieliță, trăznească-te Domnul!
N'ajunge că roibu-mi tăiași în livadă
Și șoimul cel falnic în verdea grădină,
Ș-acum înjunghiet-ai copilu-mi din leagăn!
Ielița se jură și-i zice lui Pavel:
„Nu eu am făcut-o, mă jur pe viața-mi
Mă jur pe viața-mi, mă jur pe viața-ți!
Nu-mi crezi jurământul, nici spuselor mele?
Ci du-mă de grabă în larga câmpie,
Și leagă-mă, frate, de caii sălbatici
Și caii pe mine bucăți să mă facă".
Ci Pavel nu crede în spusele sorei,
De alba ei mână o-apucă ș'o duce,
O duce ș'o scoate în larga câmpie,
De caii sălbatici o leagă de grabă
Și drumul le dete în goană nebună
Și unde de sânge căzu picătura,
Crescu busuiocul, crescu iasomia;
Iar unde Ielița rămase cu trupu-i,
Biserică sfântă se 'nalță frumoasă.

Și vreme puțină trecu dup'aceia
Și cade bolnavă nevasta lui Pavel,
Ani nouă 'n durere zăcu ea bolnavă
O iarbă urâtă din oase-i eșise,
Iar iarba-i culcușul de șerpii cei groaznici.
Ii sorb, îi beau ochii și 'n iarbă dau fuga. —
Cumplită-i durerea nevestei lui Pavel!
Iși cheamă pe soțu-i ș'astfel îi grăește:
„Ascultă-mă, Pavel, bărbat și stăpâne,
Și du-mă de grabă 'n biserica sorei
Biserica poate iertare să-mi deie".
Când Pavel aude aceste cuvinte,
Iși duse nevasta 'n biserica sorei.
Aproape de sfântul lăcaș când veniră
Un glas din lăuntru răsună și zice:
„Femeie, fugi, du-te, nu trece tu pragul.
Că nu-ți dă iertare biserica sfântă!"
Aude bolnava cea tainică voce
Se roagă de Pavel și-i zice grăindu-i:
„Pe Domnul din ceruri, te jur, o stăpâne
Nu vreau eu acasă din nou să fiu dusă,
Ci leagă-mă, Pavel, de-a cailor coadă
Și dă-le-apoi drumul în larga câmpie.
Pe mine de vie bucăți să mă facă."
Iar Pavel o-ascultă și 'n voie îi face
Iși leagă nevasta de-a cailor coadă
Și drumul le dete în larga câmpie.
Și unde de sânge căzu picătura,
Urzici înțepoase și spini doar crescură.
Iar unde femeia cu trupu-i rămase
O baltă întinsă eși deodată.
In baltă înnoată un cal cu păr negru,
Trăgând după dânsul un leagăn de aur,
Iar șoimul cel falnic tot sboară de-asupra
Culcat e în leagăn copilul tăiatul,
Sub gât și sub capu-i stă mâna de mamă,
O mână ce ține cuțitul Ieliței.

Tradus din originalul sârbesc d

ALI BABA

Ziariști ruși de valoare: Vlas Doroșevici

Mulți literați au făcut ziaristică, dar n'au dat acestei activități intelectuale nimic din comorile lor sufletești; de asemeni mulți ziariști au încercat să facă literatură, dar frumoasele arte cunosc rari ziariști cari să fi însemnat ceva în literatura popoarelor. Pentru ce nu s'au putut confunda aceste două activități atât de apropiate prin însăși esența funcțiunei lor, s'au scris multe pagini, dar nu s'a putut explica acest mister.

Același lucru, care s'a constatat în celelalte țări, s'a constatat și în Rusia. Mai toți scriitorii ruși au făcut și ziaristică, dar nici unul nu s'a ilustrat ca ziarist; mulți dintre ziariștii ruși au făcut literatură, dar ea nu le-a putut creia o celebritate. Totuși poate mai mult ca la alte popoare, unii ziariști ruși au reușit ca în scrisul lor gazetăresc să pună mai multă literatură. S'ar explica aceasta prin faptul că presa rusească a avut o situație deosebită. Nevoită să se dezvolte sub un regim sever de cenzură, ea n'a putut lua acea dezvoltare pe care a luat'o presa în țările Apusene și a trebuit să conserve un caracter mai literar. Apoi, faptul de-a scrie mereu limba lui Esop, de a-ți ascunde sub un învăliș special gândurile, a făcut ca mulți ziariști să caute într'o formă literară aleasă să spuie ceea ce voesc.

Printre ziariștii ruși cari s'au ilustrat în acest gen și cari au ridicat ziaristica până la apropierea literaturei, făcând din ea însăși o artă, a fost Vlas Doroșevici.

Obligat să scrie zilnic foiletoanele sale, în care trebuia să se oglindească viața socială și politică a țărei sale, dar fără ca cenzura să găsiască prilej de a-i tăia din rânduri; dotat cu o cultură vastă și cu o ușurință de exprimare nemaipomenită, Vlas Doroșevici a știut să facă din foiletoanele sale mici poeme în proză. El reușise să-și facă până și un limbajiu special pentru foiletoanele sale, care de multe ori era în cea mai mare opoziție cu regulile de stil și sintaxă, dar frazele lui întretăiate, sacadate, scurte, dau și mai mare farmec scrisului său.

Cunoscător al Orientului, Doroșevici a făcut de două ori ocolul pământului și a trăit mult timp în China și Japonia. Se servea des de legendele și poveștile orientale ca să vorbească de împrejurările locale din Rusia și cititorii lui înțelegeau că în dosul vr'unui *Ramun-el-Rașid* sau *Bogdâhan chinezesc* trebue să vadă pe țarul Rusiei sau pe vr'un sfetnic al acestuia.

Povestea „Nu tălpile acelea sunt vinovate" pe care o traduc, dintr'un ciclu de povestiri orientale ale sale, nu este decât un foileton în care Doroșevici vrea s'arate cum guvernanții noștri nici o dată nu știu cine sunt adevărații vinovați a stărei de lucruri într'o țară și pedepsesc în chip arbitrar pe ori cine, dar nu pe adevăratul vinovat. Povestea lui Doroșevici, de și scrisă pentru împrejurările din Rusia de acum zece ani în urmă, este de actualitate și pentru vremile de azi, cum va fi și pentru timpurile de mâine.

Pentru noi, cari trăim într'o vreme de scumpete excesivă și cari ne zbatem să căutăm cauzele acestei scumpete și de multe ori guvernele noastre găsesc vinovați ca și Bogdâhanul chinezesc din povestea lui Doroșevici, povestirea pe care o traduc este și de o mai mare actualitate.

Povești orientale

Nu tălpile acelea sunt vinovate

de VLAS DOROȘEVICI

Ca toate celelalte în China și povestea aceasta este din cale afară înțeleaptă, adâncă și într'o măsură foarte mare plină de învățăminte.

Oamenii sunt ca puștile, se încarcă pe dinapoi. Ori cât ar susține pedagogii că oamenii trebuesc să fie încărcați la cap cu tot felul de idei frumoase, — guvernanții din toată lumea continuă să încarce pe oameni cu idei frumoase pe dinapoi, — începând dela spate în jos.

Chinezii, după cum știți, au atins culmea. Ei introduc în cetățenii lor bunele idei, bătându-i la tălpi cu bastoane de bambus.

De ce anume la tălpi?

Probabil, pentru că înainte de primirea pedepsei, omului îi se coboară sufletul în călcâie. Și odată ce el s'a coborât în călcâie — sufletul își primește corecțiunea cu ajutorul bastoanelor naționale de bambus pe tălpi.

Fiul soarelui, fratele lunei, tatăl tuturor stelelor pe cer, cuceritorul tuturor popoarelor pe pământ, învingătorul tuturor regilor, împăraților, Țarilor, Sultanilor și prinților, marele, slăvitul, atotputernicul și prea înțeleptul Bogdâhan Cing-Ciang, ședea în consiliul de stat printre cei mai mari, mai aleși și mai subțiri la piele mandarini.

Bogdâhanul căzu pe gânduri și spuse.

Și fu glasul lui ca sunetul clopoțelului.

— In înțelepciunea noastră am vrea să știm ce se petrece la noi, în China. Printre voi, mandarinii noștri de seamă, eu văd pe slăvitul nostru Tun-Li. El este cel mai aproape de popor. El este șeful poliției. El are în seama lui alimentația populației și bunele ei moravuri. El hrănește poporul cu orez și cu lovituri de bambus. Slăvitule și înțeleptule Tun-Li. Scoală-te și nu te teme pentru tălpile tale cinstite și spune-ne cum trăește China noastră.

Toți ridicară degetele în semn de respect pentru Bogdâhan.

Tun-Li se ridică și făcând după ceremonial 472 de mătănii, spuse:

— Fiul Cerului! Și câinele latră la lună! De aceea și eu iau îndrăzneala să vorbesc în fața ta. Viermele ticălos va vorbi adevărul. Pentru că minciuna trebue s'o născocești. Și unde va găsi, mintea trebuincioasă pentru a minți, viermele fără creer? Oamenii cuminți născocesc, proștii se pot mulțumi și cu adevărul... Pekingul se luptă cu Nankingul, Nankingul cu Cantonul. Cantonul cu Schangaiul. Și totuși China înflorește! Inflorirea Chinei noastre slăvite a ajuns atât de departe încât toți Dracii din alte țări sunt gata să se mănânce pe ei însăși de invidie. Nu este de ajuns să-ți spun un lucru, marele și prea înțeleptule Bogdâhan. Inflorirea Chinei a ajuns așa departe încât găinile au început să ouă, ouă de aur.

— Cum ouă de aur? — strigă Bogdâhan.

Și fu glasul lui asămuitor clopoțelelor de argint.

— Așa ceva se întâmplă numai în povești!

Tun-Li făcând după ceremonial 372 de mătănii răspunse:

— Așa ceva se întâmplă și în țara fericirei din povești — în China. Dacă n'ai fi tu Bogdâhan ți-aș spune: treci singur prin piață, fără să nimicești în calea ta pe viermele netrebnic, și privește singur. Cât costă zece ouă! Zece galbeni de aur! Un ou, un galben! In alte țări omul trebue să lucreze toată ziua, de dimineață și până noaptea, pentru ca să poată câștiga un galben. Pe când la noi? Găina cotcodăcește și ese un galben. Cotcodac și galbenu!

Toți ridicară degetele în semn de duioșie numai înțeleptul Ci-San spuse

— Acolo unde găinilor le este bine, de obicei oamenilor le merg treburile rău!

Dar Bogdâhanul îi făcu un semn să tacă și observă:

— Marele nostru învățător Ci-San, e prea înțelept și de aceea Tun-Li nu trebue să ia în vedere ceea ce el spune. De aceea și este înțelepciunea pe lume, ca să întunece bucuria. Pentru aceasta sunt și nori pe cer ca să ascundă soarele. Și așa zici tu Tun-Li? Cotcodac și un galben?

— Cotcodac și un galben! Cotcodac și un galben! Cotcodac și un... galben!

Și tot consiliul de stat entuziasmat repetă:

— Cotcodac și un galben!

Niciodată nu se văzuse o adunare mai veselă decât aceasta a consiliului de stat.

Bogdâhanul porunci să se lovească în clopot și spuse:

— Declar adunarea consiliului de stat închisă! Consiliul de stat este locașul de plictiseală, de grijă și de durere. Iar eu sunt prea fericit acum, prea vesel, prea bucuroasă îmi este inima, ca să mai rămân într'un locaș așa de plictisitor! Poruncesc pentru trei zile sărbători populare în tot Pekingul cu focuri de artificii, iluminațiuni, cu veselie mare, pentru fericitul eveniment!

Și Consiliul de stat se risipi în țipete:

— Cotcodac și un galben! Cotcodac și un galben!

Vesel și bucuros eși în grădinile sale Bogdâhanul Cing-Ciang.

Pe cel dintâi mandarin de clasa 14-a, pe care-l întâlni, îl înaintă mandarin clasa I-a.

Pe doica fiului său mai mare o înaintă general-feld-mareșal și merse, răspândind ordinile Draconului, bluze în culori, ciucuri la pălării, câte stele sunt în calea Laptelui pe cer.

Așa merse el până la chioșcul singuratec unde printre flori trăia înțeleptul Ci-San.

— Imi plac înțelepții numai de departe! — spuse Bogdâhanul. — de aproape, cu ei, n'ai ce vorbi! Vouă înțelepților nu vă pot da ordinul Draconului nici în gradul al treilea, nici în al doilea și nici în cel dintâi. Pe voi nu vă bucură nici bluzele galbene, nici cele albastre. Pe voi nu v'atrag nici ciucurii de la pălării!

— O, mare și slăvite Bogdâhan! — răspunse înțeleptul, — dacă tu, în mila ta nemărginită, mi-ai dărui zece ouă, — eu n'aș putea găsi în limba noastră chineză cum să-ți mulțumesc!

— Cum? Tu? Inteleptule? strigă cu mirare Bogdâhanul, tu te-ai mulțumi cu un dar așa de neînsemnat?

— Oare numai proștii sunt datori să mănânce? întrebă Ci-San, — eu am avut cinstea să-ți fac cunoscut că în țara aceea unde găinilor le este bine, de obicei oamenilor le este rău de tot. E foarte bine să cotcodăcești și să faci un galben! Dar oamenii în schimb mor de foame!

— Toți dracii să-l ia pe blestematul de Tun-Li! — strigă Bogdâhanul disperat — pe mine, Fiul Cerului, m'a făcut un fel de cocoș din coteț! Eu, stăpânitorul a 500 milioane de chinezi, m'am bucurat ca un cocoș într'un coteț. Cotcodac și un galben!

Bogdâhanul se zăpăcise într'atâta, în cât uită să dea înțeleptului zece ouă, și se grăbi spre palat pentru a porunci să se întrerupă îndată toate serbările și inveselirile populare, focurile de artificii și iluminațiile și adună imediat Consiliul de stat pentru o chestiune atât de însemnată și care nu suferea amânare.

Consiliul de stat s'a adunat.

Marele Bogdâhan era posomorât și vocea lui era ca ropoitul unei tobe.

— Nesuferitul Tun-Li — spuse Bogdâhanul, — ne-a prezentat în dimineața aceasta situația Chinei înfloritoare, iar țara, după cât se pare se prăpădește! In țara aceasta găinile ouă câte un galben un ou, — iar înțeleptul Ci-San, — podoaba, mândria și fala domniei noastre — trebue din pricina aceasta să moară de foame! Inchipuiți-vă ce vor spune generațiile de mâine, ce se va scrie în letopisețe, ce va spune istoria? „Cing-Ciang. Sub domnia acestui Bogdâhan, prea înțeleptul, cunoscutul, marele Ci-San, podoaba și fala Imperiului Ceresc a murit de foame! — Il vor întreba pe vr'un piciu de 8 ani: — Cu ce s'a făcut renumit Bogdâhanul Cing-Ciang? Și canalia aceasta o să răspundă: „S'a făcut cunoscut bogdâhanul acesta prin aceea că în timpul împărăției lui înțelepții mureau de foame! Așa, în timpul domniei lui a murit de foame cel mai mare filosof al Chinei, Ci-San! Și dascălul, în loc să-l tragă de urechi pe mizerabil are să-i spue: Bravo! Numele meu va fi șters din cărțile străbunilor. Numele meu va deveni obiectul de glumă și de rușine pentru toate viitoarele generații ale Chinei! Uite la ce m'ai adus tu pe mine, nesuferitule și disprețuitule Tun-Li, cu lăudăroșia ta: Cotcodac și un galben!

Tun-Li apărându-și tălpile, cu dibăcie sări pe picioare și făcând după ceremonial 637 de temenele spuse:

— Dacă fiului tâmpit al tatălui meu îi este permis să vorbească, vreau să spun o vorbă, mare Bogdâhan!!

— In bunătatea noastră negrăită, îți permitem: poți încă odată să strici văzduhul cu răsuflarea ta. Vorbește! Să ascultăm, ce va îngâna cel mai nemernic din viermii noștri.

— Fiul Cerului! — spuse Tun-Li, căzând la picioarele Bogdâhanului, — crima a fost descoperită. Oule costă un galben bucata. Rămâne acum numai atâta de găsit; ale cui tălpi sunt de vină.

Și toți mandarinii au găsit, că vorbele lui Tun-Li se potrivesc cu legile și obiceiurile Imperiului Ceresc.

— Dar trebue să fie găsite tocmai acele tălpi, care sunt vinovate! — spuse înțeleptul Ci-San.

— In tocmai! — repetă cu entuziasm Tun-Li, — singură înțelepciunea grăește prin buzele tale, mare și prea înțeleptule Ci-San! Tocmai, acele tălpi cari sunt vinovate trebuesc găsite! Ale cui tălpi pot fi vinovate în scumpirea ouălor? Cine se ocupă cu negoțul ouălor în sate? Cine le revinde pentru vânzarea în oraș? Țăranii! Va să zică tălpile lor sun cu pricina. Trebue să le dăm frumos și bine la tălpi cu vergi de bambus și oule au să se eftinească!

— Sfatul tău, îmi pare, dictat de însăși Intelepciunea! — spuse Bogdâhanul. — Tun-Li poruncește!

Și Tun-Li a poruncit.

Șeapte păduri re bambus au fost tăiate pentru ca să se învețe țăranii chinezi cum trebue să vândă oule.

Dar oule s'au scumpit.

Pe piețe se vindeau cu doui galbeni un ou.

Țăranii le vindeau de două ori mai scump.

Bogdâhan n'a mai văzut de loc pe prea înțeleptul său.

Inteleptul Ci-San sta culcat în pavilionul său și murea de foame în mijlocul florilor.

Bogdâhanul se duse să-l vadă.

— Un mijloc așa de cunoscut și renumit ca loviturile cu vergi de bambus și acestea n'au folosit la nimic!... strigă desesperat Bogdâhanul.

— N'au fost date pe tălpile cari trebuiau bătute. Fiule Cerului!

Bogdâhan a dat ordin ca îndată să fie din nou adunat Consiliul Statului.

Și Consiliu statului fu din nou adunat.

— Vă vorbesc deschis, mandarinilor, spuse Bogdâhanul.

Și cuvintele lui erau ca un ceai rece.

— Nu-mi plac înțelepții! Oameni cu fumuri! Cu totul altceva sunt oamenii simpli, oamenii proști. Trăesc cât au de trăit, iar când vine moartea,—mor liniștiți, smeriți—o adevărată plăcere! Să te ferească Dumnezeu să iei sub ocrotirea ta celebrități. Răspundere în fața generațiilor viitoare. Moare — îndată ești întrebat, — de ce a murit? Cum? Și de ce? In ce chip? Marele Ci-San e din nou pe moarte! Ouăle s'au scumpit și mai mult — și niciodată nemurirea n'a fost așa de aproape de el, decât este acum! Toate străduințele tale Tun-Li s'au prăpădit în zadar.

— Fiul Cerului! Nu-ți strica degeaba ficatul ceresc! Ficatul tău e trebuincios patriei! — exclamă Tun-Li, făcând, după ceremonial, 837 de plocoane, — răul e mare: scumpetea ouălor. Doctoria e găsită: vergile de bambus! Greșeala este numai în aplicare. Nu au fost date pe tălpile pe cari trebuiau date.

— Așa, așa! Și prea înțeleptul Ci-San a spus: „Nu au fost tălpile acelea!".

— Eu, fiul prost al prostului meu tată, sunt fericit că pot fi de aceeași părere cu marele înțelept. Va să zică acum nu rămâne decât de aplicat vergile de bambus pe adevăratele tălpi. Am aplicat loviturile mântuitoare de bambus pe tălpile țăranilor. Dar în vânzare și cumpărare sunt totdeauna vinovați doui. Acela care vinde scump și acela care cumpără scump. Dacă locuitorii Pekingului vreau să plătească câte doui galbeni pentru un ou, s'o facă, dar cu aceasta ei încurajează scumpetea, lăcomia și strică pe țărani. De aceea și pe ei la tălpi: nu răspândi vițiurile! Necesară e lupta și contra lăcomiei, dar necesare este și lupta cu risipa!

— Tun-Lin! — exclamă Bogdâhanul, — judecata ta e clădită pe toate pravilele logicei și dreptăței. Tun-Li, poruncește!

— De data asta are să fie nevoe și de mai multe vergi de bambus, — observă mandarinul care era administratorul visteriei statului.

— Te temi oare că am să mă scumpesc pentru niște vergi de bambus, când e vorba de binele supușilor mei?! — exclamă cu simțire Bogdâhanul.

Și lupta contra risipei se începe pe toate piețele Pekingului.

Trei zile a durat lupta. Trei zile întregi.

Iar a patra zi oule au început să se vândă cu patru galbeni oul.

Nimeni nu îndrăznea să cumpere în văzul celorlalți ouă în piață. Se vindeau ouăle pe ascuns și se înțelege, cu preț îndoit.

Prea înțeleptul Ci-San, ca orice înțelept, singur nu s'a dus la piață, dar a trimis pe bucătăreasa lui.

Bucătăreasa s'a înapoiat dela piață, târziu de tot și în vârful degetelor ca o balerină, — pe tălpi nu putea să stea.

Dar în loc de patru ouă a adus dela piață numai unul.

Bogdâhanul în grija lui fără margini despre Intelepciune s'a abătut pe la Ci-San să afle de sănătatea lui.

Și l-a găsit aproape pe moarte.

Inteleptul a putut numai s'arăte cu degetul la tălpi și a șoptit:

— Nu erau acele...

Bogdâhanul a început să plângă!

— Ci-San! Inteleptule! Mărite! Invățătorule! Țin'te! Nu muri cel puțin o zi încă. Jur pe toți Draconii, că totul are să se schimbe până mâine. E vorba de capul nemernicului Tun-Li!

Și Bogdâhanul a poruncit să fie adunat Consiliul de stat, ceea ce s'a făcut.

Fiul Cerului era furios.

Ochii lui străluceau fulgere.

Vocea lui răsuna ca tunetul.

El exclamă:

— Nemernicule Tun-Li! Pregătește-te să-ți depui pe scut ceapa stricată pe care tu îndrăzneai s'o numești cap! Marele Ci-San moare și istoria se pregătește s'acopere numele meu de rușine!

Tun-Li se aruncă la picioarele Bogdâhanului și țipă:

— Fiul Cerului! Nu este oare tot una: dacă astăzi sau mâine va zbura o ticăloșie, cum este capul meu? O zi de viață stăpâne Fără Sfârșit! Și jur că adevăratele tălpi vor fi găsite. Am bătut toate tălpile din China, numai pe acele cari erau de vină nu le-am bătut. Acum am găsit pe cele adevărate! Cine ouă? Găinile! Găinile deci trebuesc bătute cu vergi de bambus! Nu mai ouați ouă scumpe. Numai ouați! Nu mai ouați!

Tot Consiliul de Stat se lumină de bucurie auzind o hotărâre așa de simplă, luminoasă și dreaptă.

— Tun-Li. Poruncește! — porunci Bogdâhanul.

Și Tun-Li dete poruncă.

Toată ziua și în toată China trebuiai să țipi cât te ținea gura, ca să te faci auzit, atât de mare zgomot era de cotcodăcitul găinilor.

Le prindeau, le băgau capul sub aripi și le băteau la tălpi.

A doua zi toate găinile au încetat să ouă.

Zguduit ca de moarte a venit Bogdâhanul să viziteze pe înțeleptul Ci-San, în pavilionul său printre flori.

Ci-San trăgea să moară.

El cu un surâs dulce de înțelept s'a adresat Bogdâhanului care plângea la picioarele sale, și cu ultimile puteri i-a spus:

— Te îngrijești Fiul Cerului, ce va spune istoria despre tine? Nu te îngriji! Nu va spune nimic rău de tine Ea va spune: Cing-Ciang a fost un Bogdâhan bun. El a avut cele mai bune intențiuni. Dar l'a urmărit o singură nenorocire: nu nemerea niciodată tălpile care trebuiau bătute. Nu te nelinișți, totuși, Fiul Cerului. Așa a fost și este soarta multor Bogdâhani pe pământ! Niciodată n'au nemerit pe adevăratele tălpi.

A zis aceasta prea înțeleptul Ci-San și a murit.

Din rusește de **Dr. I. Duscian**

Revista modelor

Un alt aspect și o nouă viziune

Excelsior, în numărul lui special de mode, ne arată câteva desene lineare — iată-le — de o rară expresiune și elocvență.

Ele vorbesc clar, arătând un aspect nou al siluetei femeești, și o viziune nouă se înfățișează de data aceasta, ochilor noștri cercetători și curioși!

Moda de acum este foarte picturală și nu i se poate nega, dreptul de a fi considerată ca o artă minoră.

Tonurile alese savant și contopite într'o valoare armonioasă, pedeoparte și opoziția violentă a atâtor nuanțe, amestecate îndrăsneț în gama unei tualete, sunt negreșit calități picturale și cer mai ales, rafinamentul unui ochiu exersat și al unei mâini făuritoare de linii estetice.

Creatorul rochiei, care-i compune linia și culoarea, detaliul și ensemblul cu atâta pricepere, nu poate fi privit mai puțin decât pictorul care-și compune portretul favorit, căci osteneala unuia și a celuilalt, cere aceiași înțelegere și interpretare, în fond și în formă, în gând și în execuțiune.

Fabricantul stofelor țesute bogat, în aur și argint, în mătase și lână, alături de desenatorul care simte în degete expresia modei viitoare, și împreună cu croitorul care taie stofa în linii de desemn clasic, colaborează la o operă comună, opera vestimentală, pe care trebue s'o privim, înrolată în artele de realizare minoră.

Succesul modei actuale, este o dovadă că rafinamentul creatorilor ei merge tot mai departe, fiindcă oricât am crede că numai noutatea decretează „frumosul", vedem azi, că indiferent de această prejudecată, gustul nostru se acordă tot mai mult cu compozițiunea savantă a siluetei moderne.

Aerul de estampă și de tablou Boticelian, al desenurilor alăturate, ne atrage tot mai mult către spiritul esteticei noastre vestimentare.

DIANA

Joc de inteligență

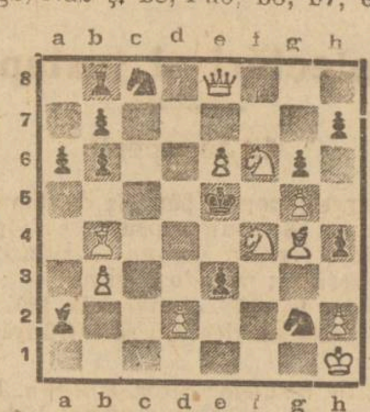
ȘAH

PROBLEMA No. 148.

de B. Prikryl, Praga

Negru (12 figuri)

Re5, Cc8 și g2, Na2 și b8, Pa6, b6, b7, e3, g6, h4 și h7.

Alb (11 figuri)

Rh1, De8, Cf4 și f6, Nb4 și g4, Pb3, d2, e6, g5 și h2.

Alb trage și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 149

de I. Cauveren, Amsterdam

Alb (9 figuri): Rg2, Db7, Ce6 și f6, Nc3 și c8, Pc4; d6 și h3.

Negru (6 figuri): Rf5, Tc6, Cd2, Na8, Pe3 și g6.

Alb trage și face mat în 2 mutări,

PARTIDA No. 75.

Jucată la „Cercul de șah" din București, în ziua de 24 Noembre 1922.

Gambitul Evans.

Alb: D. Jecu — *Negru: I. Fichner*

1.	e2—e4	e7—e5	4. b2—b4	Nc5×b4
2.	Cg1—f3	Cb8—c6	5. c2—c3	Nb4—a5
3.	Nf1—c4	Nf8—c5	6. d2—d4	e5×d4
7.	0—0	Na5×c3?		

O mică greșală de tact din partea negrelor, care de fapt îi dezorganizează întreaga partidă. Negrul atras de mirajul câștigării unui pion, perde din vedere că rămâne în loc cu desvoltarea pieselor.

E curios cum un jucător temut ca d-l Fichner poate ignora așa ușor atari principii șahiste.

In schimb, d-l Jecu e la largul său. Fin cunoscător al acestui demodat gambit, d-sa profită cu mult succes de jocul precipitat al adversarului și ne redă una din acele frumoase partide, cu care ne obișnuise atât de mult în memorabilele sale partide dinaintea războiului.

E locul să reamintim, că în 1906, în turneul de amatori, d-l Jecu a luat premiul I — ex aequo cu d-l Löbel — din peste 20 concurenți.

Lovitura corectă este 7. . . . Nb6; 8. c3×d4, d7—d6 etc., cu mai multe șanse de câștig pentru negru.

8.	Cb1×c3	d4×c3	9. Dd1—b3	Dd8—f6
10.	Nc1—a3	d7—d6	11. e4—e5	Cc6×e5
12.	Tf1—e1	Nc8—e6?		

Inchizând linia regelui, negrul caută timpul — pe care l'a perdut cu atâta generozitate — ca să 'și facă rocada mare.

Credem însă că mult mai tare era 12. . . . . Ce7.

13.	Nc4×e6	Df6×e6	14. Db3×b7	Ta8—d8

Urmează o combinație frumoasă și decisivă.

15.	Cf3×e5	d6×e5	17. Db7—c6 +	Td8—d7
16.	Te1×e5!	De6×e5	18. Ta1—d1	**Cedează.**

Alb amenință cu Da8 + urmat de mat. O prelungire a agoniei ar fi: 18. . . . Dd6; 19. N×D, c7×N; 20. T×d6, Cf6; 21. Dc8 +, Re7; 22. T×T +, C×T; 23. D×T și câștigă.

Turneul de șah din Viena.

Marele turneu internațional de șah din Viena s'a terminat în ziua de 2 Decembrie cor., cu următorul rezultat: Premiul întâi a fost câștigat de A. Rubinstein cu 11 jum. punete, al 2-lea de Dr. Tartakower cu 10, al 3-lea de H. Wolf cu 9 jum., al 4-lea, 5-lea și 6-lea împărțite între Alechin, Maroczy și Dr. Tarrasch cu câte 9, al 7-lea de Grünfeld cu 8 și al 8-lea de Reti cu 7 jum., urmează apoi Bogoljubow cu 6 jum, Spielmann cu 6 (fiind bolnav, n'a jucat ultimele 4 partide ce i s'au considerat ca pierdute), Bukovics cu 6, Saemisch cu 5 jum., Takacs cu 4, König cu 2 și Kmoch cu 1 jum.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

Parfumuri, Crema, Eau de Cologne, Pudra
Germandrée

Adevĕrul Literar și Artistic

IN ȚARA		IN STRAINATATE	
Pe un an	120	Pe un an	240
„ 6 luni	60	„ 6 luni	120
„ 3 „	30	„ 3 „	60

SERIA III — ANUL III No. 108

2 Lei Exemplarul în ţara
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 17 Decembrie 1922

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Un manual de gramatică

Cititorii *„Adevĕrului Literar"* îşi vor maï fi aducând aminte de discuţiunile urmate astă primăvară în ceea ce priveşte pocirea limbiï române.

Discuţiunile acelea au fost pornite de Părintele Archimandrit Scriban, care 'n coloanele ziaruluï *„Universul"* a stăruit, ca oameniï cu autoritate în materie de limbă să intervină spre a pune capăt uşurinţeï, cu care se scrie 'n zilele noastre româneşte.

Eu am răspuns, că nota caracteristică a fazeï de desvoltare culturală, prin care trecem, e lipsa de cuvenită pregătire, superficialitatea, deci şi uşurinţa, ear aceasta nu numaï în ceea ce priveşte scrierea, ci 'n ori-şi-ce activitate.

Trăim în goană mare, le facem toate sub impulsiunï momentane, pe apucate şi fără-ca să ne dăm bine seamă despre urmările faptelor ce săvârşim. Drept dovadă am citat într'un întreg şir de articole de prin ziare, de prin reviste şi de prin fel de fel de publicaţiunï exemple de uşurinţă în ceea ce priveşte fie alegerea, fie întrebuinţarea, fie aşezarea vorbelor.

Pentru-ca să nu se maï poată zice, că limba nu e încă definitiv stabilită, am citat şi exemple, din care resultă, că acela-şi scrietor se foloseşte în aceea-şi scriere, ba câte odată chiar pe aceea-şi pagină şi 'n aceea-şi frasă şi de forma corectă alăturea cu ceea pocită.

Un exemplu din miï de altele.

Toată lumea trecută prin şcoala primară trebue neapărat să şie, ca maï mult ca perfectul e pentru verbul „a fi" — *„fusesem"*, la plural *„fuseserăm"*, ear pentru verbul „a avea" — *„avusem"*, la plural *„avuserăm"*. Citim cu toate aceste pe lângă aceste forme corecte şi *„fusem"*, la plural *„fuserăm"* şi *„avusesem"*, la plural *„avuseserăm"*.

Asemenea pocirï ale limbiï ar fi peste putinţă, dacă oameniï n'ar fi fost îndrumaţi din coală a le face toate 'n pripă, pe apucate, cum se nimereşte.

Fiind dată îndrumarea aceasta, zădarnică ar fi intervenirea oamenilor cu autoritate în materie de limbă, căcï numaï puţini de tot ar ţinea seamă de ea.

Rămâne acum să maï arăt, că oameniï cu autoritate în materie de limbă sunt şi eï din zilele noastre, decï trăiesc şi eï în goană mare, le fac toate sub impulsiunï momentane, pe apucate şi fără-ca să-şï dea seamă despre urmările faptelor ce săvârşesc.

De simţământul acesta trebue să fie cuprins orï-şi-cine, care frunzăreşte cu luare aminte prin manualele de gramatică introduse azï în şcolile noastre secundare.

Mult m'aşï mira, dacă ar fi între aceste vre-unul, pe care nu-l cunosc. De cele maï multe dintre ele m'am şi folosit în timpul îndelungat al dăscălieï mele. Dacă astă-zï ar cere cineva să-ï recomand unul dintre ele, aşï recomanda *„Curs de limba română"* pentru „Clasa III-a secundară" de *Densuşianu* şi *Candrea*, carte *„aprobată de ministerul instrucţiuniï publice"*.

Acesta e după părerea mea cel maï bine cumpenit dintre manualele de gramatică introduse pentru studiul limbiï române în şcolile secundare ale noastre.

Cu toate acesta pe pagina 191, unde se 'ncepe gramatica, fiind vorba despre „Distingerea *părţilor de cuvânt*", orï-şi-cine e nevoit să citească:

§. 6. — 13. — Nişte părticele de cuvânt alipite la urma substantivelor *şi care* au de *scop* să determine maï de aproape, maï lămurit, *ce fac* fiinţele *sau* lucrurile *exprimate* prin aceste substantive. Acestea sunt *— l, — a, — i, — le, — lui* etc. Ele maï *slujesc* să arate lămurit dacă vorba e de o *singură* fiinţă *sau* de *maï multe*, de un *singur* lucru *sau* de *maï multe*".

Aceste le spun copiilor din atreia clasă secundară un docent al facultăţiï de litere din Bucureştï şi un profesor titular al aceleiaşi facultăţi, care maï e şi membru al Academieï Române, ear ministerul instrucţiuniï publice aprobă cele spuse.

E foarte greu să te 'ncumeţi a spune, că nu e bine aşa.

Aşï fi pus însă şi eu în rândul cititorilor pripiţi, superficialï şi uşurateci, dacă n'aşï face constatarea, că prima frasă din cele citate, care se termină cu vorbele *„aceste substantive"*, are o principală lipsită de predicat. De oare-ce nu mă iartă firea să admit, că nicï docentul, nicï profesorul, nicï suprema noastră autoritate în materie de învăţământ nu ştiu, că în casul acesta era neapărată nevoe de predicat, nu-mï rămâne decât să dau eu socoteală, că atât ceï ce au scris, cât ceï ce-au aprobat au fost prea grăbiţi pentru-ca să maï poată ţinea seamă şi de acest amănunt.

Maï sunt nevoit să fac constatarea, că conjuncţiunea *„şi"* leagă numaï părţï *omogene*, cum sunt doaue subiecte ale aceluia-şi predicat orï doaue atribute ale aceluia-şï substantiv, nu poate însă să fie pusă şi între un *atribut* şi o *subordonată* atributivă, ba chiar şi între *principală* şi *subordonata* eï („şi care" etc.) I se va fi fertând cocoaneï din mahala orï reporteruluï grăbit al vre-unuï ziar s'o nesocotească aceasta, dar omul de ştiinţă, care dă tinerimiï îndrumărï într'un manual de gramatică, numaï în urma uneï pripirï neiertate poate să cadă 'n asemenea păcate.

Tot numaï în urma pripiriï au putut ceï ce au scris şi ceï ce au aprobat să peardă din vedere, că „părticelele de cuvânt" nu pot nicï să aibă *„scop"*, nicï să *„slugească"*, ci numaï să aibă *„rostul* lor în cea ce priveşte reproducerea cugetărïï" şi că substantivul nu *„exprimă"* fiinţe orï lucrurï, ci *„gândurï"*. Răposatul T. Maiorescu zicea: *„Vorba e un şir de sunete articulate, de care 'n mintea noastră se leagă* un „înţeles *convenţional"*, decï un gând, fie o *idee*, fie o *noţiune*, dar nu fiinţe, nicï lucrurï.

Dar aceste sunt numaï amănunte, care nu schimbă înţelesul şi de care nu se ţine seamă 'n timpurï ca cele de astă-zï. Sunt însă vre-o doï anï de când mi-a căzut cartea 'n mână, şi de atuncï îmï bat mereu capul şi până 'n ziua de azï n'am ajuns să mă pot dumiri, cum articolul „determină maï de aproape", chiar „maï lămurit", *„ce face* o fiinţă orï un lucru" şi cum arată, dacă e vorba de o *singură fiinţă orï* de *maï multe*, de un *singur* lucru *orï* de maï multe.

Dau cu socoteală, că nicï Părintele Archimandrit Scriban nu e 'n stare să mă dumirească şi cu atât maï puţin vor fi putând să se dumirească miile de şcolarï, care sunt nevoiţï a se folosi de manualul d-lor Densuşianu şi Candrea în studiile lor de limba română.

Noï oamenii de rând ne-am deprins cu gândul, că singur verbul arată *„ce face"* o fiinţă *orï* un lucru şi că substantivul ne reaminteşte la *singular una singură*, dar la *plural maï multe* şi fără-ca să fie articulat. *„Zăpăcit"* nu e substantiv propriu zis, ci un participiu trecut întrebuinţat ca substantiv şi ne face să ne gândim la unul singur, ear *„zăpăciţi"* sunt maï mulţï şi fără de articol.

Eu cu toate aceste nu mă 'ncumĕt a spune, că d-niï Densuşianu şi Candrea n'au dreptate, ci mă mărginesc a da cu socoteală, că 'n graba lor cea mare au ales vorbele, le-au întrebuinţat şi le-au aşezat aşa, încât oamenii ca mine nu sunt în stare să-ï înţeleagă.

In manualul scris de d-niï Densuşianu şi Candrea sunt multe de aceste, dar maï nainte de a trece la altele, rog pe aceia dintre cititori, care au înţeles cele scrise de autoriï fără îndoială competenţï în materie de limbă română şi aprobate de încă maï competentul ministeriu, să ne spună şi noaue, cum adecă articolul arată, *ce face* o fiinţă orï un lucru şi cum maï arată şi dacă vorba e de *una singură* orï de maï multe.

Acela, care ânteia oară a vorbit despre articol, e bine ştiutul Aristotel. Dânsul a luat articolul drept un fel de crâmpeiu de pronume, care ţine loc de nume. De atuncï şi până 'n zilele noastre au trecut peste doaue miï şi doaue sute de anï.

Cartea d-lor Densuşianu şi Candrea e în *adoaua ediţiune*. Nu numaï a fost decï în doaue rândurï tipărită, ci maï e şi că sute şi ear sute de profesorï secundarï s'au folosit de ea în şcoală. Intre aceştia se vor fi găsind şi câţiva bine qualificaţï, care pot să ne spună, cum a ajuns articolul să ţină loc şi de verb, ba să maï şi facă pluralul substantivuluï de prisos.

Se poate, că e la mijloc un maï nou fel de a vedea lucrurile în ceeace priveşte rostul substantivuluï pentru reproducerea cugetărilor, şi ţin să nu le fac nedreptate nicï autorilor, nicï aprobătorilor.

IOAN SLAVICI

Cântece de iubire

I

Am să pornesc pe drum ca trubadurii,
Doar numai muza lira să-mi înstrune
Şi cântul o să sboare de pe strune,
Ca foşnetul în inima pădurii.

Şi lumea 'n jurul meu o să se-adune
Şi va citi 'n expresia figurii
Şi 'n zâmbetul ascuns în colţul gurii
Extazul mut ce nu se poate spune....

Căci va vibrà în note lungi şi grave
Simţirea sfântă-a dragostei suave,
Cum nimeni n'a cântat-o mai 'nainte.

Şi-acum cu ochii 'ncremeniţi la lună,
La stele, la Himera ce mă minte, —
Incep să cânt iubirea mea nebună.

II

Frumoaso, fără greş şi fără vină,
Cu păru 'n râuri despletit pe spate
— Mai negru de cât iadul cu păcate —
Te chiamă lunga dorului grădină....

În ochi cu străluciri de nestimate,
Isvoare de iubire şi lumină,
Coboară-te — voioasă şi senină —
In barca nemuririi - adevărate.

Căci dragostea mea sfântă e să poarte,
Deapururi, până dincolo de moarte,
Pe cea mai proslăvită 'ntre amante.

Şi apa vremii o să-ţi ducă barca,
Cum a purtat pe Beatrice, Dante, —
Cum a cântat pe Laura, Petrarca —

III

Iubitei mele n'am să-i spui pe nume,
Dar ea îmi este roabă şi stăpâna
Şi-mi pare mai frumoasă decât zâna
Ce-a răsărit din pulberea de spume...

Şi când din dragoste'mi sărută mâna,
Mă 'nchin şi zic: „Prea scumpei sale mume
Ce-a zămislit-o din dureri pe lume,
Să-i odihnească Dumnezeu ţărâna!

La suflet e ca ziua luminată:
Se 'nchină la Fecioara-Prea-Curată
Şi vecinic e cu zâmbetul pe buze...

Dar lumea în zadar o vrea să ştie
Pe cea mai fericită dintre muze,
Isvor de nesecată poezie.

IV

Cum se usucă nişte viorele,
Pe care le-a 'ngropat în cărţi uitarea, —
Aşa îmi îngropasem întristarea
Şi se uscase lacrimile mele.

Trecuse ani. Credeam că depărtarea
Şi timpul ce înghite sori şi stele,
Ca flacăra o mână de nuele,
Sorbiseră iubirea ta ca marea.

Dar când prin lume te-am zărit în gară,
Abia purtând a corpului povară,
Mi-am zis: In a ei inimă — sărmana! —

S'a încuibat un verme şi mănâncă,
El şi-a găsit în dragostea ei hrana,
Si rana veche sângerează încă.

Donar Munteanu

Prăbuşire

de C. ARDELEANU

Coborâse cortina peste ultimul act şi lumea începu să golească sala, fiecare grăbindu-se să ajungă mai înainte la „garderoba".

Prieteniï se aşteptau uniï pe alţiï, domniï ajutau soţiilor să se îmbrace, ţinându-le blănile grele sau încheindu-le şoşoniï, se cereau numere, şi braţele impacientaţilor de întârzierea uneï clipe, se întindeau agitându-se, în vreme ce alţiï încărcaţï de vesminte, îşï făceau loc prin mulţime să ajungă într'un colţ unde îï aşteptau aï lor. Şi în toată mişcarea aceasta se continuau discuţiunile şi reflecţiile făcute încă din sală, sau din timpul ultimuluï antract.

„— ...piesa a căzut..."
„— ...proastă...
„— ...oroare !..."

Grămădiţï, uniï în alţiï, spectatorii cu gulerele paltoanelor ridicate, se îngheşuiau pe uşa de eşire, loviţï în faţă de aerul rece al ierneï şi pulberea fină a zăpezeï ce se cernea ca dintr'o sită deasă.

In sală, luminile electrice se stingeau rândurï, rândurï, de la o secundă la alta, de par'că încăperea toată, era un ochï imens care obosit, clipăcea de somn.

Servitoriï se grăbeau şi eï de drum, desbrăcându-se de hainele cu fireturï ca să se înfăşoare în mantale lungi, groase, şi curând, curând, uşile grele de stejar ale intrăreï, se închiseră.

Cei de pe urmă carï eşiau, era o femee şi autorul. Un bătrân cu părul alb şi faţa rasă, înfăşurat în blană, cu capul vârât într'o căciulă de astrahan, cu ochiï strălucitorï ca de lacrimă, tremurând, de par'că fusese muiat în apă.

La câţiva paşï în urmă, preocupată de a vedea unde calcă, venea femeiea autoruluï ; înaltă, slabă, roşie la faţă şi dogoritoare ca focul.

Pe stradă, pe fondul alb al zăpezeï, lumea cu paşiï grăbiţi, făcea pete de întuneric ce se adunau sau se rupeau asemenï norilor bătuţï de vânt.

Inainte de a coti colţul, autorul se opri în loc privind în urmă zidurile înalte ale caseï din care eşise. Femeea, îngreuiată în mers de zăpada ce se aşternuse, crezând că pe ea o cată cu ochiï, îï strigă : „...sunt aci !...“

Numaï era nimenï pe lângă el.

Construcţia mare a Teatruluï, cu acoperişul încărcat de zăpadă şi ferestrele marï, întunecate, părea că se cufundase în noapte, însemnând un adânc de prăpastie pe marginea căreia două umbre temătoare să nu se prăbuşească, îşï căutau o pârtie.

Zăpada cădea mereu liniştită, monotonă...

Faţa autoruluï se aprinse şi simţea cum căldura sângeluï îï sparge obrajiï. Se deschele la gât şi se şterge de sudoare pe faţă....

Cu ochiï minţeï cerceta piesa, scenă cu scenă, cuvânt cu cuvânt, şi acolo unde el crezuse că va însemna momente în desfăşurarea acţiuneï, îşï aducea aminte de indiferenţa săliï, de aceiaşï nepăsare şi greutate obositoare ce predispune la moleşeală, şi abia vag, ca sfiiciunea uneï copile, câteva aplauze....

— George !... am ajuns, unde te duci ?... George, n'auzi ?...

Şi femeea care mereu îï era în urmă, ca o umbră ce se proecta la lumina felinaruluï, înaintă şi îl prinse de braţ.

— Unde te duceaï ?...

— Nicăiri ; gândeam...

— „Gândeam"... Tu singur mi-aï spus altădată că nu toate piesele pot fi de o egală valoare... A căzut... o să facï alta, nu eşti la începutul carіereï.

— Tocmaï de aceia...

Intrând pe poartă, tăcuţi, cuprinşi par'că de spaimă, s'au apropiat unul de altul, fără să-şï spună nimic, şi trecând lungul curţeï întunecate şi pustiï, se opriră în faţa uşeï ultimuluï apartament şi intrară...

Femeea se culcase demult, iar el, pe un scaun în mijlocul odăeï, îmbrăcat aşa cum venise, îşï fixă ochiï în rândurile cărţilor din bibliotecă şi nu putu stăvili gândul de-a se întoarce şi reîntoarce mereu acolo, mereu la sala luminoasă, populată până la ultimul loc.

Toată lumea venise pentru el, el o adusese... Şi era fericit ca un atotputernic... venise lumea să-ï vază creaţiunea, viaţa ce dăduse gândurilor luï.

Luminile s'au micşorat până ce s'au stins şi în faţa ochilor luï scena, — o gaură luminoasă, ca un părete dărâmat la o încăpere — lasă să se vadă mişcările şi să se audă cuvintele schimbate ale unor oamenï pe carï crezuse că i-a cunoscut.

Când s'a făcut lumină în sală şi cortina coborî peste dărămătura odăeï, două-treï aplauze şi atât....

Spectatoriï îşï întoarseră privirile spre loja în care îl văzură, şi mocniţi, sau cu zâmbetul pe care îl dă mulţumirea răutăţeï, în mişcărï greoae, se ridicară făcându-şï loc printre scaune să iasă în foaer, acolo unde cuvântul şi părerile nu cunosc marginï, nicï laudeï şi nicï, îndeosebi, defăimăreï.

Şi rămase aşa, mereu cu ochiï lăcrimoşï, privind par'că pe urma lor, până ce se pierdu în noapte...

Lumânarea se stinsese de mult...

A doua zi, cu capul plecat, lovindu-se de lumea trecătorilor înfriguraţï, păşea încet, cu mâinile împreunate la spate, de par'că mergea pe urma unuï car mortuar.

Se ducea la cafenea, acolo unde ştia bine că va întâlni pe toţï scriitoriï, prietenï şi neprietenï, carï, fiecare în parte îï va spune câteceva. Voia să auză cuvântul lor, cuvântul neînduplecat al răutăţiï şi al adevăruluï ce ustură şi arde... Acolo va citi şi dările de seamă ale gazetelor, acolo... acolo va... Ninsoarea stătuse. Zăpada scârţâia sub picioare şi gerul ciupea ca în vârf de cleşte.

In capul luï deodată se făcu gol... ridică ochiï turburï şi roşi de nesomn, urmărind un stol de corbi ce împânzea plumburiul ceruluï, spărgând liniştea ca de sticlă a tărieï, cu croncănitul lor. Un pâlc se rupse din grămadă şi căzând în plutire, ca funingenï uriaşï, pătară cu smoală strada, în jurul unuï hoit pe care într'o clipă îl devorară... şi iar îşï prinseră sborul în rotiri, până ce se înălţară, pierzându-se în zare pe urma stoluluï...

Clătină capul fără să fi gândit la ceva, şi urmând pârtia croită în zăpadă, asculta înfiorându-se, scârţâitul zăpezeï care se îndesa sub tocul şi talpa gheteï.

Ferestrele cafeneleï erau înflorite în gheaţă.

Când intră, un nour de fum şi aburi îl învălătuci, făcându-l o clipă să-şï închidă ochiï. Avea senzaţia că coborâse dintr'o ascensiune şi că jos, în poala munteluï, burniţa mărunt şi des ca în zilele de toamnă.

Se aşeză la masă, la aceiaşï masă la care deobiceï se strângeau toţi întotdeauna.

La început a fost singur iar apoï, unul câte unul, veniră toţi obişnuiţiï cafeneleï : scriitori, autori şi critici.

Şi nicï unul n'a deschis cuvânt despre spectacolul din seara trecută, nicï unul deşi ochiï luï cereau fiecăruia o părere.

Şi nimenï n'a deschis cuvânt...

A înţeles că era o piedică pentru toţï ceï de faţă carï neputând mărturisi gândurile şi impresiile de teatru, se mulţumeau să găsească defecte consumaţieï, sau să se minuneze, banal, ca orice muritorï de rând, de frigul de-afară.

Uşa cafeneleï se deschidea şi se închidea, lăsând să intre lumea rebegiţilor de ger, scuturându-se în prag, de ninsoarea depe haine, sau ştergându-şi picioarele, ca apoi cu ochiï cercetătorï printre şirurile de scaune, să-şï cate câte un loc la o masă, în vreme ce alţiï, cu gulerul paltoanelor ridicate şi bărbia vârâtă în piept, se pregăteau să iasă.

Toată lumea gândea şi toată lumea avea ceva de spus tovarăşuluï de masă, numaï el tăcea de par'că şi mintea i se întunecase, lăsându-i numai ochii cu cari privea la chipurile celor mulţi, fără însă să vadă ceva şi fără să audă.

Un scaun ocupat şi-atât...

Târziu când se trezi ca dintr'un somn, se văzu între doï bătrâni pensionarï ce-şï vorbeau unul altuia peste capul său.

Se sculă şi plecă...

Acasă, ceasurï întregï citi rândurile mărunte, îndesate, ale piesei.

Mintea nu-l mai ajuta şi obosit, după ce citise de două şi treï orï o scenă, nemaï înţelegând nimic, nicï de-ï bună, nicï de-ï rea, ameţit de par'că se învârtea casa cu el, deschise uşa sobei şi asvârli caetul în foc, şi pentru-că flacăra nu cuprinsese în întregime caetul, cu cleştele în mână, întorcea filele care se aprindeau făcând vâlvoarea tot mai mare, luminând duşumeaua la picioarele lui şi faţa-i întunecată de amărăciune. Şi cu fiecare foae întoarsă, liniştit, şoptea ca pentru el :

— Şi tu... şi tu... aşa... nimic să nu rămână... nimic... nimic...

Şi când în locul caetului rămăsese foi negre de scrum, strânse şi încreţite, pe cari abia de se mai zăreau rândurile alburii ale slovelor, mereu cu aceiaşi linişte se întreba cu regretul omuluï care nu maï putea repara nimic :

— Dece n'am făcut aşa mai înainte ?... de ce ?....

Se aşeză la masă şi plecându-şi capul în mâini rămase aşa multă vreme.

A doua zi la fel, a treia tot aşa, şi timp de două săptămâni nu mai eşi din casă şi nu primi pe nimeni.

Gândea la o nouă piesă, gândea să facă ceva de faimă; gândea, însă nimic nu se lega în mintea lui şi în aşteptarea ideei, cu ochii pe albul hârtiei, trăgea cu creionul linii neregulate, întortochiate, ca şi cum în strâmbăturile acelea chinuia un subiect şi liniile prindeau a fi când ţesăturï de păianjen, când flori, chipurï, cărţi, sucituri de arabescurï şi... vremea trecea.

Tâmplele îi svâcneau şi simţea cum capul i se face tot mai greu, tot mai greu de par'că i se rupsese junghetura gâtului...

Prin casă, femeea umbla încet, fără zgomot, în preajma-i, şi nici nu vorbea măcar, ca să nu-l distragă din lumea gândurilor şi el o privea cu coada ochiuluï, ticăloşindu-se în gând de atâta nevolnicie.

Răscoli rafturile bibliotecei, luând fiecare carte în mână, şi după titlu, aducându-şi aminte de conţinut, căta să vază dacă nu cumva găseşte un început de idee, şi nu află nimic, nimic...

Şi tot cercetând, l'a găsit pe *Wilde*, „De profundis", şi a rămas cu ochii mari căscaţi la coperta volumului, şi în loc de a reciti mărturisirile omuluï, el îşi trecu pe din faţa minţii urmarea cărţei nemărturisite, pe care nu o scrisese; un al doilea volum pe care îl trăise prin mansardele Parisului, bătătorind noroiul străzilor pe vreme de ploae, şi... singur, părăsit de toţi şi de el, îl părăsise şi talentul...

Şi ochii mari, luminoşi, ai autorului, se fixară în gol ca un semn de întrebare :

— Oare, nu e şi cu mine la fel ?...

Asvârli cartea şi se lungi pe pat cu mâinile sub căpătâi şi adormi.

Când se sculă se pregăti să easă, să se ducă să-şi caute prietenii, colegii; vroia să vorbească, să uite... când se simţi deodată greu, greu ca o stană de piatră, — atunci băgă de seamă că lipsea femeea, — vru să strige, să cheme, şi începu a bolborosi neînţeles.

Faţa îi era toată par'că muiată în sânge şi ochii marï căscaţi, păreau de sticlă.

Şi în casă nu era nimeni, nimeni de cât el, horcăind greoi, în liniştea şi tăcerea care creştea în juru-i de par'că murise.

C. ARDELEANU

Pustiită viaţă...

Pustiită viaţă care-ţi e făgaşul?
In spre care ţintă — oare — o să te îndrepţi de-acum?...
Înapoi e noapte,... înnainte golul...
Iar în clipa cea de faţă, stai nedumerit în drum.

Te întrebi şi nu ştii ce mai e „dincolo"
De ce te sfâşie în amarul ceas.
Viaţa ta-i risipa năzuinţei... Iată,
Vezi şi socoteşte: ce ţi-a mai rămas
Din atâtea rosturi, ridicate 'n chinul
Unui vac de zile spulberate în vânt?...
...Un mănunchiu de visuri — fără 'ntruchipare,...
Şi-un noian de gânduri — fără de cuvânt!

Iar din câte fuse să le crezi statornic
Proiectate 'n golul vitregului vac,
Simţurile tale sunt întreg decorul
Unui trai zadarnic, pe-un pământ sărac!...

Eug. Boureanul

Ironie

(Feciorul lui Nenea Tache Vameșul)

Din igrasia văgăunelor lui Ghiță Brutaru din ulicioara Buerebiste am trecut bocceaua cu ce mai rămăsese în ea după măritișul „fetii", în dosul Sloboziei, la Patica, în fundătura.... „Trofeelor" (?), vecină cu Șerbăneasca Bivolăreasa și Neicuțu-Vânătorul, casier la Casa de Iconomie. Stradă „dermea", începând dintr'un maidan din coasta cimitirului bisericii bătătorit de joaca tuturor mahalalelor, și sfârșind în pântecul unor cocioabe date pe spate, galbene, burdușite de ploi, cu ferestrele în pământ și cu strașina la umărul omului, având o înfățișare de nedumerire, resistând la toate cutremurele și hotărâtă să stea înfiptă în mocirlă, până la a doua facere a lumei! Din grilajul bisericii care izola sărăcia, igrasia și întunecimea străzii Trofeelor, printr'un val parfumat de tufănele, de... trofeele tuturor murdăriilor fundăturii, unde noroiul, umbra și tristețea pridideа și prin splendoarea lui Mai, plecau două șiruri de ghimilii, de aceași înălțime și culoare, îmbucându-se în două părții gheboase pătate de ochiurile ferstrelor și cari se topeau în cocioaba cea curioasă, împlinind cercul mizeriei și al promiscuitudinei. In mijlocul uneia din cele două dâre de bojdenci posomorâte și scunde se ruina timid, ceardacul acaretului coanii Patica, comisăreasa din Trofee, o pepinieră de ochiuri umede în mucegaiul cărora tremurau și în toiul verii, un student de declamație, o cocotă și o moașă. Intr'una din găurile „acaretului" ăsta, care se bucura de faima botezului străzii — o ironie edilitară care păstra în noțiunea „trofeu"... trofeele gunoaelor — mama și-a deslegat bocceaua sărăciei la trei ani după văduvie, spoind, aerisind și răbdând. Trecuse aprig prin noi, adierea scăpătăciunii și a îndurărilor, dintr'o cocioabă înt'alta, pe unde ne-am plimbat umilința și nevoia, după ce tata pășise ultima vamă a văzduhului. La Patica ne așteptau rânjind, alte îndurări, altă igrasie, alt geruri, anevoe de potolit cu bonurile doamnei Bibicescu, sau cu... catagrafia „Comitetului de ajutor reciproc" instituit de tutorii biserici „Slobozia" — trei bețivani cu preotul suburbiei în cap, cari încremeneau cu cataloagele în paltoane în cârciuma lui Vasilache Costăchiță Chioru din hanul lui Nicopol Bâlea din Leon-Vodă. Casa Paticăi, fără uluci, era un morman de moloz, umed, înfipt în noroi și împuns de două rânduri de ochiuri de geam prin care rânjea murdăria... trofeelor din uliță și sărăcia păreților dinăuntru. In pridvorul de cărămizi, împodobit cu urechelniță și ciuperci sălbatece, apșoara pitpalacului seca mereu, mai răbdător ca spinarea și calicia mamii! Din penițele lui calde se închiondora îndurerat prin granatele ochilor adânciți în puf spre tinicheluța de apă și de acolo, mai mâhnit și mai îngândurat, spre lumea care mișuna pe sub ciurul lui oropsit într'un colț de unde plecaseră de mult nevăstuicile și cucuvaele!

Ciurul lui sta agățat acolo ca o consolare dureroasă pentru suferința omenească ca și pentru aceia a lighioanei și din care, picura duios la apropierea sămânței, cântecul recunoștinții. De dincolo de ruina păretelui care despărțea o igrasie de alta, din cocioaba în care mi-am adus ghiosdanul, penalul și scatiul, urmăream prin geamul mâzgălit, tăria, nevinovăția și cumințenia sufletului melodios din ciur, care îmi fortifica răbdarea și îmi înviora speranțele de corijent înfrigurat. Dincolo, în altă prăpastie, mama răsturnând tolba văduviei, avea să ia pildă dela păsărica cea curagioasă, mâncând numai la luarea pensiei, dogorindu-se la razele cari cădeau din turla „Sloboziei" și năzuind cu drag să întâlnească pe lumea aflaltă pe Take Vameșul. In tinda Paticăi, n'a putut străbate raza primăverei spre a îndulci desnădejdea pitpalacului din ciur și a scatiului dela fereastră, și a încropi bulendrele după mama — aceleași iarna ca și vara — păstrând mirosul colivelor slujite și cari, împrăștiau din tăetura și culoarea lor blajină, smerenia și umilința. Pete neregulate, încercuite de jeg și fire înzilizite de păiajen, păstrau pe pereții grunjoși și decorați, urmele tablourilor grele și strămoșești, și în locul cărora luceau părții grețoase de fum rânced, vizuini de păduchi de lemn, părăiașe de igrasie, incrustând bizar în tencuiala burdușită, cicatricele vechimei, într'o neregulă dureroasă și revoltătoare!

Printre culisele astea de doliu, umede și sfâșiate, s'au furișat dureri și năzuinți, s'au adăpostit nevoi și nevoiași, au tânjit murind de neîndurare generații de obidiți, chiriași buliți de ierni dușmane, umplând bisacteaua Paticăi, în schimbul reumatismului, hypohondriei și lingoarei!

In podul care se ivea ca un gât de peșteră prin mucegaiul oblonelor și prin care se cernea plânsoarea toamnei, mustind păreții și măcinând șindrila învelișului, se auzeau zvonuri de cobe deși nu trăia acolo decât coropișnița și gărgărița putregaiului. De spetele acaretului amantei comisarului se rezemau, oftând de vechime, alte părăgini în cari se înghesuiau și acolo ca și aci, calicia și boala, proptând cu tărâțele păreților, paiantele hardughiilor Paticăi! Curțile se îmbucau una cu alta, amestecându-și noroiul și lăturile într'o băltocă puturoasă și verde în care înotau galenții de lemn și resturi de galoși și din care se înălțau umilite și cocorjate, prăjini, sprijinind plăpâmi afumate, sparte și borșite, ca o mărturisire tăcută și dureroasă a jalei și promiscuitudinei dinăuntru, și a neîndurării și persecuției din afară! Câțiva copaci nedefiniți, cari legau rod dar care nu semăna cu nici un fel de fruct, pântecoși și bătrâni, păstrând pe crusta lor mucedă, pecinginile lăturilor și rănile bricegelor, profilându-și silueta lor anemică pe fondul burhaiului, revărsa din spicul fiecărei crengi, partea lui de îndurare, îndoliind cu o infinită mâhnire, patimele de sub ei.

Și în mijlocul bagajului ăsta răscopt, ponosit și împetocat din umezeală, mucegai și întunerec, în lumea asta de nevoi, de boală și de singurătate, în împărăția asta a mizeriei, a obidei și a resemnării unde noroiul, lăturile și umezeala, sfidau răbdarea, umilința și sărăcia, Patica făcea amor cu ipistatul suburbiei, studentul dela Academia de declamație, repetând, trecea brusc dela bohem la suveran, oferind avuțiile și împărățiile lumei, coroanele și palatele raiului, cocota împletea la grații, preparând sinuciderile visătorilor nedreptățiți ca și ale milioanarilor îmbuibați, în vreme ce moașa cea dibace și dosnică, se târguia cu Dumnezeu, înmulțind sau împuținând omenirea, după onorariu și capriciu!

Dintre toți năpăstuiții și persecutații lagărului puturoșiei și al contagiunei, din fundătura „Trofeelor", cea care se dădulcise la milostivirea mamei, din bruma puținului ei, era chiriașa din fund, coana Magdalina Măngăroaia, văduva lui Ulieru delegatul mahalalei „Sperie-Pește", mătușă din spre tată a Paticăi. In schimbul unei cafele cu țigară, Uliereasa da leturghiile mamei, de când pierdusem încrederea în părintele duhovnic, care vindea prescurile jeluitoarii bisericii, preferind să le duc eu, spre a avea cu ce vinde! Și sorbeau împreună, dela un timp, cafeaua aromitoare, la gura vetrii, pensionăreasa lui domnu Tache Vameșul cu văduva „delegatului" care „atesta" semnăturile proprietarilor din Flămânda pe actele de pensii, de ajutoare și de „indentitate". Și acolo, lângă cafeaua leturghiei, în revărsatul zorilor pâcloase de iarnă, când aburii igrasiei sleiți în stalactite pe ochiul de fereastră, întârzia lumina zilei, se desmorțea încetinel, în aburii fierturei cele negre, romanul „celor două tinereți" apuse în silnicie, desgustător de canonite și de-apururi neizbăvite.

Descurajarea văduvei Ulieru se înrudea de minune cu văicărelele Vameșoaei, în revărsarea trandafirie a dimineței aprinsă de ger, și prin care șerpuiau molcom, aburii cafelei, exagerând și îndulcind povestea. Din sălița fermecătoarei cocote, se apropia de aburii cafelii, melodia nepăsării și a desfrâului plătit, insultând musafirii Paticăi, și stricând prețul chiriilor, iar din vicleimul de sub pomii cu fructele cele înecăcioase, „Impăratul" dela conservator, păcălea încrederea proprietăresii, anunțându-i chirii fantastice din proecte mai fantastice!

*

Și văduvia mamii se scurgea îndurerată, din prag în prag, din leturghie în leturghie, din strâmtoare în strâmtoare, și anii așezau pe umerii ei de martiră, cocoașa vremurilor neîndurătoare. Și neamurile se îndepărtau tot mai adânc de nevoile ei înăbușite între un bon de pensie ce avea să fie rotunjită la majoratul meu și o dublă de pâine, veșnic neîndestulătoare!

Și în decorul ăsta al frigului și al sărăciei, la „adăpostul" căruia suflarea se sleia învinețind buzele și strepezind sufletul, coana Magdalina Măngăroaia, văduva Ulierului din Alexe, „capul" mahalalei „Sperie-Pește", se ivea ca o încununare a supremei ironii, ca o apoteoză a exasperării, ca un ridicol și scârbos adaos la noroiul, lăturile și „trofeele" din fundătura „Trofeelor, mormăind în cafeaua mamei, și vârând leturghia în boccea.

SĂRMANUL KLOPȘTOCK

E. Verhaeren

Fragmente din APA

O, frumusețea mării și-a soarelui
și malul, —
Și polița de aur a norilor pe stânci
Și 'ntâii inși ai lumii care au trăit acolo
pe mărgini și 'n adâncuri de ape și 'n înghețul
strălucitor din peșteri...

Sunt tare obosit...
Și ochii mei, săracii,
Și bieți-mi pași
Și trupul...
De atâtea lungi strădanii
De atâtea piedici câte
pe încurcata cale a sorții mi-au pândit
— doborâtoare — pașii, —
Și mâinile ce slabe-s!...
S'au istovit de jarul
atâtor încruri câte le-au făurit în noapte
din aiurări de friguri...
Sunt tare obosit...
Și inima-mi
— pădure în flăcări —
mi-a dat foc
și buzelor...
Și 'n trunchiul meu slab — ca într'o scoarță
de putred pom —
șuvoiul sudorii sapă râpi....

. . . .

O, marea cea curată și goală ca un gând....

Acolo lângă dânsa de m'aș putea opri
s'adorm, precum în vremuri întâii inși ai lumii
Și contopit în noapte cu-argintul din oglinzi
și purpura comorii Golcondii lor.
— în somnu-mi
cu marea și cu noaptea s'alcătuim un tot.....

Elena Farago

Ninge

Privește pe fereastră: vin cocorii...
Sunt mulți, sunt mulți, mai mulți ca niciodată...
Prevestitorul stol îți pare-o pată
Pe care-o lasă peste ape norii...

Cum? Nu te uiți? Alt'dată călătorii,
Iți luminau în suflet viața toată...
Te-a obosit iubirea vinovată,
Și ți-a furat din sânge toți fiorii?

Ei hai! Privește zările albastre...
...Acuma trec deasupra casei noastre.
Nu vrei?... Ce gând de dragoste se stinge?

De ce-ați venit frumoase călătoare?
Purtând pe aripi pulbere de soare,
Când pe iubirea noastră ninge... ninge...

Alfred Moșoiu

Cum s'a făcut luceafărul

— Legendă arabă —

de N. BATZARIA

... Și Dumnezeu îl chemă pe arhanghelul Mihail și îi zise: „privește spre pământ, așa cam aproape de buricul lui. Vezi colo jos un punct verde în mijlocul unui pustiu întins? Pune-ți aripile care țin mai mult la drum, încinge-ți sabia de foc și pornește-o îndată într'acolo. Ai să te duci drept la frumoasa Zafera și ai să-i spui din parte-mi să-și mai potolească strălucirea ochilor ei de jăratec și să-și mai ascundă privirilor celorlalți muritori trupul ei mai mlădios decât trestia și obrajii de cari pălesc de pizmă crinii și trandafirii.

„Din pricina ei n'am nici o clipă de liniște. Se urcă până la scaunul meu suspinele și strigătele de disperare ale miilor de tineri cari se topesc de dorul ei.

„Iar dacă nu dă ascultare spuselor mele, să o amenințí cu sabia de foc și să-i spui că o așteaptă pedepse grele și chinuri amare".

Așa îi vorbi arhanghelului Mihail atotputernicul Dumnezeu. Iar îngerul după ce se închină smerit înaintea cerescului scaun de slavă și lumină, își puse aripile cele mai zdravene și se încinse cu cea mai aprinsă sabie de foc. Porni după aceea în fuga mare spre punctul verde care se găsea în mijlocul unui pustiu întins.

Acest punct verde care de sus arăta așa de mic era o oază bogată în izvoare cu apă limpede și rece și în tot felul de arbori cari dedeau rod mult, gustos și o umbră plăcută. Cu cât te apropiai de ea, cu atâta se deslușea mai bine că toată întinderea ei era un covor de verdeață fragedă și frumoasă.

Și arhanghelul zbura mereu și iute cu aripile sale cele mari și zdravene. Zbura și își zicea în gând cuvintele ce trebuia să spună frumoasei Zafera din partea lui Dumnezeu.

Dar își mai zicea în sine: „prea sunt blânde și dulci cuvintele Stăpânului meu. Am să spun și dela mine cuvinte mai aspre, cuvinte de dojană și mustrare. Și am să-i vorbesc supărat și încruntând sprâncenele".

Și tot zicându-și acestea, se apropia de oaza cea verde și înflorită. Iar când se coborî, lăsând în urmă-i o dâră de lumină, se frecă de mai multe ori la ochi, căci i se părea un vis amăgitor ceiace vedea înaintea sa. Din spre Soare-Răsare și din spre Soare-Apune veneau zorite și grăbite un șir nesfârșit de caravane. Erau caravane de cămile călărite de tineri ce veneau dela depărtări mari. Străbăteau pustiuri fără umbră și fără apă, îndurau foamea, setea și arșița soarelui și alergau cu toții spre oaza unde locuia frumoasa Zafera.

Veneu feciori de crai și Feți-Frumoși să se oglindească în ochii ei, să-i audă glasul și să se îmbete de aroma trupului ei. Amețiți, năuciți ca în fața unei arătări din alte lumi, acești tineri se aruncau la pământ înaintea Zaferei, îi sărutau urmele pașilor și le stropeau cu lacrimile lor. Și odată cu întregul lor avut, îi dedeau și inima și se legau cu cele mai sfinte jurăminte să-i fie robi și câini credincioși.

Dar Zafera avea inimă de piatră și suflet de șarpe. Mândră, semeață și nepăsătoare trecea ea printre rândurile ce se îngroșeau mereu ale celor ce veniseră să-și dea viața pe o privire blândă și pe un zâmbet prietenesc.

Pe toate acestea le văzu arhanghelul Mihail și de supărare i se înourà fața-i senină și luminoasă. Și mânie aprinsă clocoti în inima sa, când auzi suspinele și gemetele ce eșiau din atâtea mii de piepturi. Iar cereștii săi ochi se umplură de lacrimi și mult se mâhni în sufletul său, când văzu că o bună parte din oază era acoperită de morminte în care zăceau tineri răpuși de dorul neînduratei Zafera.

Și îngerul își zise în gândul său: „văd că am să fiu nevoit să trec peste poruncile lui Dumnezeu cel sfânt. N'am să o mustru, ci am să o lovesc cu sabia mea de foc și am să-i iau sufletul. In chipul acesta scap dela pieire atâtea suflete nevinovate".

Bătu încă odată din aripi și se opri înaintea locuinței frumoasei Zafera.

In ceasul acela Zafera dormea în cortul ei făcut din pânză de mătase și tivit cu fire de aur. Piei de tigru și de panteră erau așternutul ei. Iși trecuse sub cap brațul drept, iar acest braț era alb și era plin și rotund. Două sclave tinere mișcau încet evantaliuri făcute din pene de struț și răcoreau obrajii trandafirii ai stăpânei. Ceva mai încolo o roabă tânără arunca în foc tămâie și smirnă și o aromă plăcută umplea încăperea. Afară forfoteau miile de tineri cu ochii țintă spre cortul în care dormea frumoasa Zafera. Dormea — și în somn mișca buzele ei de mărgean. Rostea oare o dorință, o rugăciune sau un blestem?

Nimeni nu-l văzu pe arhanghel când, alb și strălucitor, se opri în fața cortului făcut din stofă de mătase și tivit cu fire de aur. Nimeni, afară de Zafera.

Zafera auzi fâlfâitul aripilor și se trezi din somn. Se trezi și sculându-se în grabă, eși întru întâmpinarea trimisului ceresc. Părul ei mai negru decât noaptea cea mai întunecoasă îi cădea în talazuri bogate pe umerii albi ca zăpada. Desfăcută îi era cămașa, desfăcută de se vedea începutul sânilor ei tari și săltăreți.

Și Zafera văzu că îngerul Mihail e mânios și încruntat și că prea strânge mânerul săbiei de foc.

Ci nu se sperie și nici nu clipi din ochi. Mândră și semeață, păși spre înger, se uită drept în ochii lui și-l ținti lung și pătrunzător. Iar cel ce venea aprins de mânie și cu gândul de a o lua pe această ființă răufăcătoare din lumea celor vii, rămase pironit locului. Cuvintele îi încremeniră pe buze, mâna i se desprinse de pe mânerul săbiei.

Zafera se apropie și mai mult de el și-l salută cu un zâmbet. Nici odată nu i se păruse îngerului Mihail pământul mai vesel și cerul mai senin decât în clipa în care îi zâmbi frumoasa fată.

Pieri mânia de pe fața lui și i se înmuie inima. Pieriră și cuvintele de dojană și sburară toate gândurile de pedeapsă și răzbunare.

Zafera se apropie de înger și-l luă de mână... La atingerea mânei moi și delicate, arhanghelul se simți sguduit de un fior și năpădit de un sentiment ce-i fusese necunoscut până atunci. O roșeață îi acoperi fața, ochii i se umeziră și inima începu să-i bată tare.

Zafera îl luă de mână și-l duse în cort. Ingerul se lăsă dus ca un copil. In loc de a se împotrivi, simțea o nespusă plăcere.

Zafera îl ospătă cu plăcinte făcute cu miere și lapte de cămilă, îi dete curmale și tot felul de băuturi dulci și aromate. Ingerul mânca și bea, găsind că în cer nu gustase nici odată lucruri așa de plăcute.

După o bucată de vreme Zafera îi zise: „soarele se pregătește de culcare și întunerecul nopții va fi în curând stăpânul firei. Nu vrei să-și facem și ție un culcuș și să petreci noaptea în cortul meu?

Iar îngerul Mihail nu avu puterea să se împotrivească și petrecu noaptea în cortul frumoasei Zafera.

In dimineața zilei a doua Zafera îi zise: „de ce nu-ți scoți aripile care te fac să te deosibești de noi, ființe pământene, și de ce nu te ușurezi de sabia ce o ții încinsă la cingătoare? Aicea nu te amenință nici o primejdie și nu cred că tu ai de gând să întrebuințezi împotriva cuiva sabia ta".

Și îngerul Mihail își scoase aripile, se descinse de sabie și i le dete Zaferei spre păstrare. Și era vesel și mulțumit că acum devenise și el o ființă pământeană și că nu se mai deosebește de ceilalți oameni.

Una după alta treceau zilele și treceau și nopțile, iar pe măsură ce treceau, creștea și se întărea bucuria și fericirca îngerului că nu mai poartă aripi, că nu mai locuește în cer și că trăește nedespărțit de frumoasa Zafera.

Trăia nedespărțit și ziua și noaptea. Ținându-se de mână, cutreerau oaza înflorită, se oglindeau în apa limpede a izvoarelor sau se dăposteau la umbra răcoritoare a tamarinzilor și palmierilor.

In zilele în care cerul își îmbrăca curata și frumoasa mantie albastră, Zafera își rezema capul pe umerii îngerului și îi zicea: „ridică-ți ochii în sus, Mihaile, și vezi cât e de frumos cerul pe ziua de astăzi". Dar trimisul lui Dumnezeu își adâncea privirile în ochi fetei și răspundea: „în ochii tăi e cerul cel mai frumos și e raiul cel mai încântător. Celălalt cer, la care tu te uiți, e searbăd și lipsit de orice farmec".

*

Arhanghelul Mihail trăia nedespărțit de Zafera. Uitase orice gând de ducă, de înapoere la locul său din apropierea scaunului ceresc. Tot mai jalnice și mai dureroase ajungeau până la acest scaun suspinele și gemetele miilor de tineri veniți de la depărtări mari, ca să sufere toate chinurile și să se mistuiască de dor în apropierea și în admirația frumoasei Zafera.

Și își aduse aminte Dumnezeu de porunca ce dăduse îngerului său și nu putea să înțeleagă cum de se face că nu s'a lecuit încă răul și că s'a găsit o ființă care să se împotrivească voinței sale atotputernice. Il chemă așa dar pe îngerul Mihail ca să-și dea seama de modul cum îndeplinise însărcinarea primită. Il chemă de mai multe ori, dar nespusă îi fu mirarea, văzând că acest înger nu se grăbește să vie.

Mirarea i se prefăcu într'o nepotolită mânie, când i s'a spus că Mihail nu s'a întors încă de pe pământ. Chemă atunci pe îngerul Gabriil și îi zise: „du-te de grabă în oaza în care locuește Zafera cea plină de păcate. Du-te și spune lui Mihail să se întoarcă numai decât în cer, căci altfel va fi rău de dânsul".

Ingerul Gabriil se coborî pe o rază de lumină și se duse în oaza cea verde și înflorită. Il găsi pe arhanghel stând la umbra unui palmier și mângâind părul cel bogat al frumoasei Zafera.

„Mihaile, Domnul și Stăpânul nostru îți trimite vorbă prin mine să te întorci numai decât la cer și să părăsești acest pământ unde la fiecare pas te pândește păcatul".

Așa îi grăi îngerul Gabriil. Dar Mihail îi întoarse vorba zicându-i: „vrei să știi de ce sunt hotărât să nu mai plec de pe pământ? Uită-te numai o clipă în ochii Zaferei!"

Se uită îngerul Gabriil, dar se grăbi să-și închidă ochii, și să se întoarcă pe partea cealaltă, căci ceiace văzu nu numai că era mai frumos decât cerurile în strălucirea lor, ci mai văzu ceva care te încătușează mai strâns decât lanțurile cele mai grele și mai puternice.

Și îi dădu dreptate tovarășului său Mihail și suindu-se din nou la cer, îi împărtăși lui Dumnezeu că n'a fost chip să-l înduplece pe Mihail să părăsească pământul. Dumnezeu se mânie și mai mult și trimise acum pe îngerul Rafail cu porunci și mai strașnice și cu grele amenințări. Dar și lui Rafail i se întâmplă ca și lui Gabriil și abia scăpă și el cu aripile tefere și cu inima nerănită.

Văzând acestea, Dumnezeu trimise o ceată numeroasă de îngeri ca să-l ridice cu sila și să-l aducă îndărăt în cer pe arhanghel ce căzuse în ispita păcatelor pământești.

Și pentru ca inimile acestor îngeri să nu fie străpunse de privirile frumoasei Zafera, îi legă la ochi și le porunci să nu plece urechia la cuvintele lui Mihail sau ale primejdioasei lui tovarășe.

Așa se coborâră îngerii pe pământ: Puseră mâna pe Mihail care vru să se împotrivească și-l duseră purtându-l pe brațe și pe aripi înaintea scaunului ceresc.

Dumnezeu îl dojeni aspru și îi zise că, dacă mai face așa ceva, îi va lua toată strălucirea și puterea îngerească și-l va prăvăli în fundul iadului, făcând dintr'însul unul din tovarășii lui Satan.

„Iar ființei pământene care te-a făcut să-ți pierzi mințile și să-ți uiți de datorie, am să-i dau o pedeapsă care să rămână ca pildă și învățătură pentru vecii vecilor". Și Dumnezeu adăugă: „nu știu dacă e mai bine să o prefac într'un stâlp de piatră sau să o preschimb într'un animal, care să deștepte groază și scârbă la toți câți îl vor întâlni în drumul lor".

Ingerul Mihail îi căzu însă la picioare și i se rugă zicându-i: „milostive Doamne! Aruncă-ți numai o privire asupra frumoasei Zafera și după aceea hotărăște în nemărginita-ți bunătate ce ai să faci cu dânsa".

— Socoți că are să mă zăpăcească și pe mine? răspunse Dumnezeu zâmbind de milă. Iată că am să-ți fac în voie.

Și de sus, dela înălțimea scaunului de slavă și lumină, își îndreptă privirile spre cortul în care frumoasa Zafera își vărsa în lacrămi amare durerea după îngerul ce-i fusese răpit.

La un semn nevăzut al lui Dumnezeu, Zafera își șterse lacrimile și eși din cort. Atunci Stăpânul ceresc se uită în ochii fetei, mai ales că vroia să vadă cât e de mare răutatea ce se ascunde într'înșii.

Dar în loc de răutate, Dumnezeu nu văzu decât frumusețe și în loc de păcatele iadului, văzu în fundul lor seninătatea curată și frumoasă a cerului său: Și nu se grăbi să-și ia privirile dela ochii Zaferei. Un zâmbet flutură pe buzele fetei. Acest zâmbet avu răsunet și asupra lui Dumnezeu a cărui față se însenină și se înveseli.

Și își zise în gândul său: „frumoasă și desăvârșită e această făptură pământească! Mă pot lăuda și mândri că am făcut-o".

Și nu-i fu așa de ușor Stăpânului lumilor să-și ia privirile dela dânsa și să le îndrepte din nou spre nemărginirile cerești.

Iar când după multă trudă isbuti să facă aceasta, se întoarse spre îngerul Mihail și-i zise cu o voce schimbată: „Mihaile, te iert, căci nu e vina ta, dacă acea făptură a eșit din mâinile mele așa de strălucitor de frumoasă. Dar nici pe pământ nu o mai pot lăsa".

— Să o luăm în ceruri lângă noi, grăi plin de bucurie arhanghelul.

— O voi lua în ceruri, îi lămuri Dumneeu, dar nu în forma și chipul ei de acum. O voi preface într'o stea și această stea va fi una din cele mai frumoase podoabe ale cerului și steaua la care oamenii se vor uita mai cu drag. O vor vedea dimineața și le va apărea și seara după asfințitul soarelui.

Și **„Luceafărul"** va fi numele stelei în care o voi preschimba pe frumoasa Zafera.

Și fu așa, precum zise atotputernicul Dumnezeu.

N. BATZARIA

Mişcarea literară

de Claudia Millian

FUNDAŢIUNI PENTRU PROPAGANDA CULTURALA

In ultimul timp s'au ivit spirite îndreptate spre publicaţiuni culturale, reuşind să creieze instituţiuni serioase şi înzestrate cu adevărate aparate de propagandă intelectuală.

Este ceea ce va trebui să devină un scop unic, angrenat şi la motorul Ministerului de instrucţiune publică.

O propagandă culturală, pentru a-şi ajunge idealul de convertire sufletească în păturile cât mai adânci ale societăţii, trebue susţinută printr'o publicaţiune întinsă şi mai ales printr'o răspândire dibace şi insinuantă.

Am aplaudat gestul Cassei Şcoalelor, care a înfiinţat o editură pentru autorii români, dar nu m'am putut opri să nu obiectez cu oarecare amărăciune, lipsa de atenţiune tehnică cu care apărea această editură.

Prezentarea unei lucrări într'un cadru curat şi ales, cu o cât de mică preocupare de artă, va face întotdeauna ca opera însăşi să câştige, iar cumpărătorul (şi vreau să cred că e şi cititor în acelaş timp) îşi va exersa gustul, în căutarea şi aprecierea frumosului.

Nu e prea mult ceea ce doream să se împreune cu iniţiativa bine-cuvântată a oficialităţii şi speram să se îndrepte lacuna, cu oarecare binevoitoare atenţiune, de la cei în drept.

Dar, nu este numai această observaţiune de ordin exterior; altceva mai grav şi cu atât mai mult fără scuză, se petrece cu Editura Cassei Şcoalelor.

Instituţiunea oficială, care promitea prin acţiunea ei, o generoasă operă de propagandă culturală, pare a-şi fi creiat o adevărată corvoadă şi pare a fi schiţat un gest frumos, numai aparent, când nu vrea să se ocupe de răspândirea cărţilor, care mucigăesc în depozite sau în podurile ministerului.

Să fie oare şi proteguitoarea culturei de Stat, la fel cu particularul de până acuma, care cumpăra cartea şi o păstra fără să-i taie filele ?

Dacă la început, editura aceasta s'a întemeiat poate numai pe ideea, de altfel fericită, să se vină în ajutorul scriitorilor, în mod efectiv material, se poate crede că altă preocupare de ordin superior şi general, a fost definitiv înlăturată ?

Aşa cum procedează Editura Ministerului de Instrucţiune, face să se creadă bănuiala aceasta, ceeace ar fi mai trist pentru scriitori, de cât pentru scopul cultural în sine.

Incurajarea morală întrece cu mult pe cea materială, iar neglijarea ei ar însemna lovitura de graţie trimisă spiritualităţii.

Răspândirea cărţilor este deslegarea marei chestiuni a propagandei de cultură naţională şi dacă această răspândire se bucură de asemenea încurajare, atunci nu rămâne decât ca scriitorul român în viaţă, să se mulţumească cu obolul oficial, pentru meschina mulţumire a mesei de mâncare şi să renunţe la intrarea lui, în gândul şi atenţiunea cetăţenilor neturburaţi.

Mărirea ţărei şi lărgirea graniţelor ei, cere un număr infinit de mare a publicaţiunei româneşti, şi să n'o facem ca să ne consolidăm fiinţa naţională şi garanţia culturală, e o dovadă că încă n'am înţeles prin ce mijloace se afirmă sufletul colectiv al naţiunei.

Au apărut însă două instituţiuni noi, particulare, care s'au gândit de sigur, la acest ideal, şi acestea sunt „Fundaţiunea Principelui Carol" şi „Cultura Naţională".

Iată dar două debuşeuri, prin care cărţile române îşi vor presăra petalele în toate colţurile întinderei noastre şi vor aduce poate după ele şi hotărîrea oficialităţii de a-şi executa în acelaş fel, acţiunea începută.

Şi fiindcă nu e de ajuns — după cum s'a văzut — să tipărim numai, fără să răspândim, o nouă iniţiativă pornită de la „Cultura Naţională" a imaginat un trust al publicaţiunilor literare sub cuprinsul de **Centrala Cărţii.**

Nu voi discuta chestiunea în amănuntul ei profesional, pentru a nu ieşi din rostul rubricei mele, dar bănuesc o mare binefacere, adresată răspândirei cărţii, printr'o sistematizare cuminte şi perfect orânduită.

E probabil, că în realizarea acestei idei, s'au strecurat şi alte socoteli streine instituţiunei, care îngreunează mersul ei hotărîtor, timpul însă şi mai ales sfânta experienţă, vor ajunge într'o zi, să întrunească toate acţiunile la un loc, dăruindu-le unui singur motor dinamic.

*

In afară de răspândirea cărţii, pentru propaganda culturală, ne mai trebuesc biblioteci creiate şi întreţinute de Stat, ne trebuesc largi laboratoare de cugetare şi meditaţiune, unde oricare cetăţean să intre, neîntrebat ca la biserică, să citească o pagină, să răsfoiască un op şi să se împrietenească cu sufletul autorului, care prea a rămas departe şi înstreinat, de cel pentru care îşi cheltueşte energia şi visele.

Fiindcă dacă e adevărat că scriitorul se realizează pe el, în ceeace creiază, nu se poate tăgădui că în creaţiunea lui nu palpită viaţa şi nervul tuturor şi că în el nu se regăseşte aproape fiecare, cu durerile şi bucuriile sale proprii.

Pentru această nebănuită renaştere de noi înşine, pentru această devinaţiune şi supremă sărbătorire a abstractului desvăluit de scriitor, opera lui trebue perpetuată şi răspândită, cu respectul unui cult mistic, căci în opera lui tresare şi se afirmă existenţa spiritului divin, care a întemeiat religiunile tuturor veacurilor.

Cruciada cărţilor, trebue să devină un scop şi un simbol, pentru nemurirea naţiunilor.

CLAUDIA MILLIAN

Din literatura chineză

Ţăranul în iarnă

Suo-Tong-Po

E iarnă iar... Şi-au început să cadă
Peste pământul amorţit şi rece,
Domol-domol, albi fluturi de zăpadă.

Impresurat de-o jale ne'nţeleasă,
Cu faţa aspră şi posomorâtă,
Ţăranu-şi strânge lucrurile 'n casă.

Acela ce-i trezise 'n piept avântul
Şi-atâtea doruri calde 'n primăvară,
E rece, gol, şi-i mort acum pământul.

Şi cum cânta ţăranul astă-vară
Când şi-aduna recolta sa bogată,
Nădejdea gurilor ce-l înconjoară!

...Dar totu-i mort... Şi-au început să cadă
Peste pământul amorţit şi rece,
Domol-domol, albi fluturi de zăpadă...

George A. Petre

CRONICA ARTISTICĂ

Artistele plastice şi Emilian Lăzărescu

La Maison d'Art, expoziţia artistelor noastre plastice adună o serie frumoasă de talente, cea mai mare parte cunoscute bine de publicul Capitalei. Patru dintre expozante, d-nele *Brateş, Ciurdea Steurer, Rodica Maniu* şi *E. Popea* au avut ori au, expoziţii personale în acest sezon. Dintre celelalte, d-nele *Delavrancea-Dona, Cutescu Storck, Nina Arbore, Olga Greceanu, Mina Byck, Oteţelişanu, Mantu-Giurgea, Getta Holban, M. Râmniceanu, Lucia Beller, Bulyghin* şi *Demetriad,* cunoscute toate din expoziţii anterioare, aduc lucrări în nota talentului fiecăreia, fără a face vre-una impresia că se depărtează ori trece peste valoarea artistică arătată până acum. In deosebire de majoritatea expozanţilor de anul acesta — în curs de progres şi de transformare — d-lor arată o fixare, fapt neprimejdios de-ocamdată.

In schimb această colectivă manifestare artistică — motivându-şi astfel şi înfiinţarea — dă prilej să se evidenţieze două frumoase talente plastice cari sânt mai mult decât două făgăduieli. Este vorba de d-nele *Elisabeta Braun Mellinger* şi *Riza Propst Kreid.*

Iarnă, de Elisabeta-Braun-Mellinger

Având — cu mici deosebiri de culoare — acelaş manieră de a lucra, d-lor fac de-o potrivă naturi moarte, peisagii şi portrete, construite cu o rară cunoaştere a desenului modern, puternic şi expresiv şi cu acea vigurozitate tramică, în coloraţie, pe care-o dă mai puţin învăţătura anumitor formule şi mai degrabă o sinceră dezvăluire a instinctului plastic.

D-na Mellinger, păstrează în toată înfăţişarea bărbătească a tablourilor sale, tratate cu pensulă largă, o fărâmă de delicateţe ce străbate din însăşi natura intimă a lucrurilor.

Intre subiectele bucăţilor şi d-sa, a fost, în primul rând, o legătură sufletească. La d-na Propst Kreid pare a predomina legătura picturală. Ca să lămurim am putea spune că d-na Mellinger a iubit o înfăţişare a naturii şi a pictat'o pentru că a iubit'o, pe când d-na Kreid a văzut acea înfăţişare ca un prilej de pictură şi a iubit'o pentrucă a pictat'o.

Sculptură expun d-nele *Slătineanu* şi *Esmée Galencu,* întâia cu câteva schiţe expresive, a doua cu lucrări grave, şi studiate.

*

D. *Emilian Lăzărescu* expune în str. Al. Lahovari 34. Fost elev la Beaux Arts, d-sa păstrează în forma lucrărilor

Portret, de Emilian Lăzărescu

respectul pe care tradiţia îl infiltrează în toate sufletele acelora ce înţeleg progresul altfel decât în realizare de proaspete înfăţişări exterioare. Stăpânind desenul, un desen moale şi expresiv, graţios şi elegant, d-sa a intrat cu totul într'o lume care-i putea valorifica tocmai această virtuozitate. Localurile de bal şi de petrecere, cu linii elegante de dansatoare, cu lumină vie, exuberantă şi multiplă, cu carnaţii provocătoare şi cu suflete deghizate, i-au furnizat d-lui Lăzărescu aproape toate subiectele tablourilor.

Acolo unde, însă, d-sa îşi adună forţele şi le evidenţiază, e în portretul femenin. Linia capătă armonii simple şi trainice, iar pasta de culoare, mai subţire ori mai groasă, subliniază, cu delicateţă de adevărat cântăreţ al graţiei femeeşti, forma caldă şi ispititoare.

Nobleţa profilului pe care-l reproducem mai sus, expresia aceasta firească, demnă şi bună, sunt lămuritoare pentru arta d-lui Lăzărescu. Se poate vedea aci—chiar fără ajutorul culoarei pe care d-sa o pune cu o adevărtă măestrie—şi calitatea cea mai de preţ a sa, viaţa interioară, expresia.

Nu ştim pe care drum va mai porni arta asta nouă. Dar după ce ni s'au umplut ochii şi mintea cu atâtea lucruri cari descriu, exagerând'o, mizeria omenească şi cu atâtea teorii cari ne explică de ce trebue să vedem ca frumos un nas oribil şi pocit, înfăţişarea unor lucruri muncite greu, fără a părea, făcute cinstit, fără a o spune cari vor să ne arate că aici, pe pământ lângă noi, mai poate fi ceva frumos şi care se mai poate înfrumuseţa, ca o femee pe care-o iubeşti şi iubind'o o mai înfrumuseţezi încât, fără teorii şi fără zbucium, mulţumeşte şi dă o clipă de odihnă şi de linişte.

VICTOR ION POPA

CONSIDERAŢIUNI ASUPRA ŞTIINŢEI ŞI MORALE

Relativitatea universală

de L. FLORIN

— Expunerea sumară a Relativităţii „eului" şi Relativităţii istorice văzute sub prizma Supremei Raţiuni —

„Omul de înaltă moralitate e pentru moment o excepţie foarte rară. „Sub epiderma civilizatului, se găseşte mai întotdeauna strămoşul, sălbatecul contimporan al ursului cavernelor. Adevărata omenire nu există încă. Ea se va forma încetul cu încetul frământată de fermentul veacurilor şi de lecţiunile conştiinţei; ea progresează spre mai bine „cu o încetineală desnădăjduitoare".

(J. H. FABRE)

IV

Inainte de a continua, cu urmărirea analizei kantiană a raţiunei pentru a ajunge la concepţia largă asupra Ştiinţei şi Moralei, înarmându-ne astfel cu elementele necesare pentru a privi din înălţimea clarvăzătoare a Supremei Raţiuni, universala relativitate a lucrurilor, să facem o mică digresie ştiinţifică auspra relativităţii „eului" şi relativităţii istorice, care vor fi desvoltate apoi pe larg în cronici speciale.

Suntem nişte simpli homunculi, cari trăim o viaţă aproape automată, ce depinde foarte puţin de aşa numitul „ego" sau „eu". Nici că există un sclav mai puţin liber pe acţiunile sale ca sărmanul nostru „eu", în care sunt în realitate întipărite mii şi mii de „euri" după cum vom vedea în capitolul ce urmează.

RELATIVITATEA „EULUI"

Suntem legaţi cu lanţuri ferecate prin atavism şi ereditate cu mii şi mii de oameni cari au lăsat, toţi, în sângele nostru urme de „homo sapiens" sau „homo stultus", însuşiri **pozitive şi negative** fizice, intelectuale şi morale.

S'a împlinit **un sfert milion de ani** de când nişte maimuţe au început să umble în 2 picioare şi să vorbească articulat, creând specia **omului.**

Impăratul Japoniei e mândru că are onoarea a fi a... 150-a spiţă a familiei sale, care are o vechime de peste 2000 de ani. Relativă mândrie! **Toţi oamenii suntem spiţa a 10.000-a (notaţi, a zecea mia) a familiilor noastre.** Părinţii noştri au fost zămisliţi de alţi părinţi, bunicii noştri asemenea, străbunicii idem şi tot aşa mergând înapoi pe spiţa noastră genealogică, vom găsi cel puţin 10.000 de generaţii până la „Adam" al preistoriei.

Doamne, să ai 10.000 de strămoşi în sângele tău! Ba nu, avem **miliarde...** Să nu vă pară vre-o exagerare. Fie un ins **I** născut din părinţii **X** şi **Y.** Fireşte **X** e copilul lui **Z** şi **W** iar **Y** e copila lui **Z1** şi **W1.** Să mergem tot înapoi pe a patra dimensiune (timpul e doar această dimensiune) şi vom găsi ca Z la rândul lui e opera lui Q1 şi K1, algebriceşte vorbind, etc.

Se vede dar că în sângele nostru e seva a 10.000 generaţiuni dar a milioane, poate chiar a miliarde de strămoşi.

RELATIVITATEA ISTORICA

Să facem o foarte mică incursie în **preistorie.** De fapt, după **Karl Marx** omenirea e şi astăzi în faza... preistorică, iar adevărata istorie a **Umanităţei** va începe abia la înfăptuirea societăţei **ideale,** conform doctrinei ştiinţifice a materialismului economic.

Omul-animal sau animalul-om, cum vreţi sau meritaţi să vă intitulaţi, a apărut la sfârşitul erei terţiare (epoca thenaisiană?) Nu se ştie nimic despre strămoşul terţiar care îşi cheltuia doar toată viaţa pentru o existenţă de animal, de altfel caşi descendenţii săi din veacurile Artei şi Ştiinţei, după 250.000 de ani.

Omul a fost dar martorul marei revoluţiuni geologice, ce a fost **era quaternară.** Sunt 240.000 ani de când se înşiră această eră nouă (vechimea erelor arhaice, primare, secundare şi terţiare, se cifrează după cercetările recente ale fizicianului Jean Perrin la **1 miliard de ani**).

Preistoria Omenirei cuprinde următoarele epoci:

1) **Epoca Cheleiană** de 78.000 ani când omul se perfecţionează să umble în 2 picioare şi învaţă să vâneze animale, pentru a putea exista.

2) **Epoca Musteriană** ţine 100.000 de ani şi omul se perfecţionează în meşteşugul vânatului, al pescuitului şi al... războiului!

In decursul primelor 200.000 ani (epocile thenaisiană, cheleiană şi musteriană) oamenii au fost pescari, vânători şi... militari. De 2500 veacuri omoară animale şi se omoară între ei pentru existenţă.

Trecuta-u oare 250.000 ani dela „Epoca Thenaisiană" până la „Epoca Electricităţii)? Omenirea progresează întradevăr cu o „încetineală desnădăjduitoare" cum constata cu drept cuvânt **Fabre** la 90 de ani.

Să urmărim omenirea în ultimii 60.000 ani, după aproape 200.000 ani de „barbarie" *)

3) **Epoca Solutreiană** ţine numai 10.000 ani. Apar în noaptea vremurilor cele dintâi genii ale omenirii, în mintea cărora se încheagă primele licăriri ale **Artei** şi **Ştiinţei.** Ce fericire pentru cei dintâi oameni cari au putut înţelege în elementara lor conştiinţă o fărâmă din tainele lumii, îngroziţi de cutremure şi erupţii vulcanice, de comete de foc şi întunecimi de soare.

4) **Epoca magdaleniană** durează aproape 500 de veacuri. Timp de 50.000 ani oamenii caută să-şi creieze o soartă mai bună, şlefuind cu silexul arme şi unelte perfecţionate, încrustând în oase de mamut şi zgâriind bolţile cavernelor cu primele represintări artistice, cum fac şcolarii astăzi, nu în caverne însă.

5) **Epoca robenhausiană** ţine 10.000 ani. Omul peşterilor şi-a sfârşit **„vârsta de piatră"** şi începe **„vârsta de bronz".** Apar cei dintâi **„technicieni"** ai preistoriei cari reuşesc să întrebuinţeze focul pentru topirea bronzului. Oamenii domesticesc animale, creiază religii, Dumnezei, proprietatea şi familia, părăsind comunismul multimilenar. Cei mai tari îşi îngrădesc „proprietăţi" pentru familia şi vitele lor. Războaele se „civilizează" din necesităţi economice, prinşii nu mai sunt omorâţi, ci prefăcuţi în **robi.** In munţii Himalaia şi platourile Tibetului, unde pare a fi fost Raiul descris în Biblie—prima carte a Omenirii —se naşte cea dintâi ştiinţă: **Astronomia.**

6) In sfârşit vine *epoca protoistorică* când primele triburi creiază acum 6000 de ani cele dintâi *state* în *continentul Atlantic* (scufundat printr'un cataclism geologic în fundul Oceanului Atlantic, în *Mexic* şi *Egipt.* De atunci au trecut 60 de veacuri şi istoria Omenirii, robită printr'un proces fatal de evoluţie social-economică proprietăţii individuale, claselor antagoniste şi **statului guvernat de oligarhii,** a fost un şir neîntrerupt de măceluri. **In veacul al XIX-lea** şi în primii 20 ani ai veacului **XX-lea au fost măcelăriţi pe câmpurile „de onoare"** ale globului aproape **100 milioane** de oameni şi peste **1 miliard** au murit de **foamete, revoluţii, epidemii.**

Acum pare că ne apropiem de :

7) *Vrâsta de aur.* Va veni poate după un veac întreg de frământări uriaşe. Omenirea intră în faza celei mai cumplite şi fecunde vijelii sociale, ce a cunoscut în cele 2500 de veacuri de când a apărut pe această frumoasă şi nefericită planetă.

*) Cititorii cari au posibilitatea poţ citi cu mult interes monumentala operă *„Ancient Society"* a savantului american *Lewis Morgan,* prin care a confirmat marxismul.

Va trece apoi un mileniu de organizare după raţiunea supremă a Ştiinţei şi din Umanitatea degenerată după un sfert milion de ani sub teroarea mizeriei generale se vor naşte *supra-oameni* cu minţi extraordinare în trupuri viguroase, aşa cum întrevăd profeţii vizionari ridicaţi prin geniul şi caracterul lor deasupra bietei gloate, ca nişte *coloane printre ruine,* după imaginea minunată a umanitaristului Relgis.

In veacurile luminate ale viitorului îndepărtat, când civilizaţiei *technice* îi va corespunde *civilizaţia* internă a omului, se vor naşte după generaţiuni de eugenism *caractere* ideale, cum există doar ici colo ca nişte luminişuri în noaptea vremurilor.

Istoria viitoare va fi cu desăvârşire revoluţionată. Toată înşirarea savantă de măceluri în sute de volume, nomenclatura fără şir a capetelor încoronate şi a comandanţilor de oştiri, toate acestea vor fi date uitării, îngropate în Bibliotecile „Preistoriei", căci veacurile noastre, inclusiv al XX-lea vor fi trecute de copiii viitorului în domeniul preistoric.

Ce curioasă e înşirarea necrologică actuală a evoluţiei istoriei omeneşti! Cutare istoric ultra-savant din secolul nostru de supraproducţie grafică (s'au tipărit zeci de mii de cărţi de istorie, de ar trebui să trăiască cineva 500 de ani să le citească în rezumat!) ar putea să ne dea o infinitate de detalii despre capricioasele curtezane „istorice", ibovnice regale, prinţi bastarzi, teoria icoanelor, clasificarea odăjdiilor bisericeşti, mobila şi moda dela curţile domnitoare în decursul veacurilor etc. dar nu ne-ar putea spune cine e descoperitorul *pâinei,* în ce an s'a născut *Columb* (se crede cam la 1450. cu o aproximaţie de vre-o 15 ani în plus sau minus) şi măcar aproximativ veacul în care a trăit Homer!

Omenirea nu va putea aniversa nici-odată ziua naşterii lui *Linné, Beethoven* şi a altor genii pentrucă nu se cunoaşte.

Câţi au auzit bunăoară de *Sauvage,* descoperitorul elicei vapoarelor, mort nebun din cauza sărăciei, de *Thimmonier,* inventatorul maşinei de cusut, mort în mizerie, de dr. *Semmelweiss,* părintele Bacteriologiei, care a atras atenţia lumii asupra infecţiei bolilor datorită „microbilor" cu 40 ani înainte de Pasteur *) şi de atâţia binefăcători ai Omenirii?

Istoria viitorului va fi *istoria eroilor Civilizaţiei.*

Nu bieţii guvernanţi, nici aventurile lor personale şi naţionale vor interesa copiii noştri fericiţi. Ei nu vor învăţa că Shakespeare a trăit pe vremea reginei *Elisabeta* nici că Beethoven a trăit pe timpul lui *Napoleon,* ci : pe vremea marelui *Shakespeare* domnia în Anglia o regină rea şi capricioasă numită Elisabeta, care avea 3000 de rochii şi a condamnat la moarte pe frumoasa regină Maria Stuart; iar pe timpul lui *Beethoven,* cel mai mare geniu şi caracter al Omenirei, domnia în Franţa un împărat războinic, numit Napoleon Bonaparte, care a prefăcut Europa într'un câmp de măcel şi s'a războit cu împăratul Rusiei pentru că a refuzat să-i dea o soră în căsătorie, ceiace a costat viaţa a jumătate milion de soldaţi. Aşa se va învăţa istoria în anul 2000.

Bineînţeles astăzi se lasă repetent un copil pentrucă n'a ştiut în ce an s'a suit un Ludovic oarecare pe tron, dar există profesori universitari cari n'au auzit măcar de existenţa lui Abel ! Cine a fost Abel? Imi veţi permite o paranteză de câteva rânduri.

Toţi oamenii „culţi" au auzit de *Caligula,* de *Bucefal* calul lui Alexandru Machedon, de *Lucullus* mâncăciosul, de d-na de *Pompadour* fata unui măcelar care a ajuns amanta unui rege, apoi cunosc numele a cel puţin 1000 personagii politice, sunt în curent cu moda, literatura mediocră etc. dar n'au auzit de... Abel şi ce interes istoric ar avea acest nume?

Fireşte nu poţi pretinde unui ministru să ştie să extragă rădăcina patrată (se învaţă în cl. III gimnazială) dar orice intelectual adevărat trebuie să aibă cel puţin o ideie de viaţa marilor eroi ai lumii.

NIELS HENRIK ABEL a fost cel mai mare geniu matematic care a existat vre-odată. S'a născut în ziua de 25 August 1802 în satul Findo din Norvegia şi cum era copilul unui cioban sărac şi-a petrecut copilăria păscând oile până într'o bună zi, când era băiat mare de 16 ani, un profesor de liceu, Holmboe, descoperi o inteligenţă fenomenală în acest copil visător de cioban, cu ochii pierduţi în ideal şi gândire. Spre norocul omenirei, dar spre nefericirea lui Abel, profesorul Holmboe i-a dat posibilitatea să-şi desvolte aptitudinele lui extraordinare pentru matematici. La 19 ani (în 1821) Abel intră ca student la Universitatea din Christiania şi încercă atunci rezolvirea ecuaţiei generale de gradul al 5-lea. In 1825 obţinu o bursă pentru a studia la Berlin şi Paris. Istovit de muncă şi sărăcie tânărul Abel, care era aşa de frumos şi sănătos cu câţiva ani în urmă, se îmbolnăvi la Berlin de tuberculoză. In acel an inventă integralele cunoscute sub numele de *„funcţiunile abeliene",* una din cele mai geniale creaţiuni ale minţii omeneşti. In 1826 veni la Paris pe jos entuziasmând prin lucrările sale pe octogenarul matematician *Legendre.* Abel prezintă Academiei de Ştiinţe un memoriu celebru asupra integralelor funcţiunilor algebrice care trebuia să deschidă orizonturi nemărginite analizei matematice.

Cine însă să dea vre-o atenţie acestui tânăr norvegian cu îmbrăcămintea sărăcăcioasă, încălţat cu bocanci ţărăneşti. Manuscrisul său nici n'a fost citit şi fu aruncat într'un sertar.

Abel se întoarse în Norvegia pe jos şi după multe dificultăţi fu numit docent de Astronomie la Universitatea din Cristiania cu *67 lei pe lună.*

In acelaş timp *Humboldt* interveni la regele Prusiei pentru a-l numi pe Abel profesor la Universitatea din Berlin.

Decretul de numire sosi când Abel nu mai era în viaţă. El muri în dimineaţa zilei de 6 Aprilie 1829 în vârstă de 26 *ani şi jumătate.* Fu înmormântat la Froland, plâns de ţăranii cari ştiau doar că a murit un cărturar mare.

Manuscrisul său lăsat uitării într'un sertar al Academiei din Paris fu tipărit în 1841 de matematicianul Libri, *doisprezece ani după moartea tânărului autor.* Atunci opera lui avu un răsunet în Ştiinţă şi găsi mai târziu ecou în geniul unui Poincaré.

Oamenii sunt victimele prejudecăţilor. Opera nu se judecă imediat după valoarea ei *absolută;* nu sunt criteriile relative ale vârstei, numelui, etc.

Lermontov, cel mai mare poet al Rusiei, a murit la 26 ani şi dacă s'ar fi născut în România versurile lui se publicau poate în ultima pagină a unui ziar căci trebuie să treacă decenii întregi pentruca un scriitor să fie consacrat.

Vom continua în cronicele viitoare analiza relativităţii istorice pentru a ajunge la Relativitatea operei ştiinţifice şi a operei de Artă.

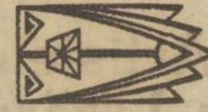
L. FLORIN

*) Semmelweiss a fost luat în râs şi persecutat de profesorii Fac. de Medicină într'atâta până muri sărac într'un ospiciu de alienaţi. Acum are o statuie la Budapesta.

CRONICA SPORTIVA

Duelul

(Urmare)

de DINU CÉSIANU

Marea Revoluţiune franceză (1789) cu toate preschimbările ei aduseșe atât în mentalitatea cât şi în viaţa socială, cu toate că dărâmase multe prejudecăţi şi întronase obiceiuri nouï pe basa principiului „egalitate şi fraternitate", nu suprimă însă duelul; singura schimbare fu că cu începere de la acea epocă se văzură dueluri între nobili şi oameni mai de rând.

Mania duelului „à outrance" aşa dar se menţinea, şi municipalitatea parisiană sfârşi prin a se speria „de numărul mare al duelurilor şi de turburările ce el pricinuia". Bailly, primarul Parisului după luarea fortăreţei Bastilie, semnă în 1790 un proces-verbal al şedinţei municipalităţei prin care se cerea „o lege care să amintească cu tărie cetăţenilor regulile morale şi să-i pună la adăpost de sugestiunile unui sentiment incompatibil cu caracterul unui popor liber şi drept". Mai multe „secţiuni" ale Parisului reclamară desfiinţarea unui obicei care nu mai cadra cu ideile umanitare ale zilei, dar când în anul 1791 fu redactat Codul Penal autorii nu îndrăsniră ca de altfel şi în 1810, să introducă duelul în capitolul omuciderilor şi resultatul se vede până şi azi, când represiunea în Franţa este slabă şi duelul e judecat când de Curtea cu juraţi când de Tribunalul Corecţional, iar în cele mai multe casuri autorităţile închid ochii. Nu este de mirare dar că în decursul secolului al XIX-lea, duelul să fi continuat a fi întrebuinţat de mulţi şi foarte des ca mijloc de a „lămuri" multe incidente.

*

Printre cei cari în prima jumătate a secolului XIX-lea se arătară cei mai gâlcevitori şi gata a trage spada, trebue să amintim pe foştii ofiţeri ai armatelor napoleonieni, faimoşii „demi-soldes".

Duelurile între maeştrii de arme, pe motivul în genere de rivalitate de breaslă, fură şi ele nu mai puţin numeroase şi uneori chiar cei mai cu vază dintre ei nu esitară a eşi pe teren, ca de pildă vestiţii Lafaugère şi Bertrand, Rue şi Louis Mérignac şi în timpuri mult mai apropiate de noi Kirchoffer şi Vega, Lucien Merignac şi Pessina.

Oameni politici şi generali, ziarişti şi miniştri, făcură şi ei la fel în nenumărate rânduri, şi dintre aceste dueluri vom cita unele cari avură un răsunet enorm: generalul Booulanger-Floquet; Lafitte-contele de Dion; Naquet-Monvielle; Drumont-Meyer; Pierre Bonaparte-de Rovigo, etc., fără a uita acele susţinute de Henry de Rochefort, Paul Déroulède şi Laberdesque, cari parcă găseau o voluptate specială a eşi pe teren cât mai des. „Microbul" duelului, cum a spus nu mai ştiu cine, se infiltrase până şi în rândurile studenţimei şi chiar a liniştitei burghezimi, iar „club-men"-ii erau veşnica lui pradă.

*

Azi duelul a dispărut în Franţa aproape cu totul şi datorită a două motive foarte speciale şi fără ca justiţia să fi jucat cel mai mic rol de represiune *logică şi neîncetată:* 1) prea numeroasele dueluri — reclama de dinainte de războî care erau precedate de anunţări prin ziare, întovărăşite de aparate cinematografice şi numeroşi invitaţi de ambele sexe, urmate apoi de o împăcare mai mult sau ai puţin teatrală după o înţepătură la degetul mic...., 2) repulsiunea de a se bate în duel adeseori pentru fleacuri, repulsiune care s'a manifestat cu tărie de la războî încoace şi se bazează pe idea că viaţa e un lucru prea preţios pentru Patrie şi Societate spre a o expune cu una cu două într'un duel absurd mai cu seamă atunci când ai expus-o şi scăpat-o în luptele contra duşmanului care de altfel nu se astâmpără de partea cealaltă a Rinului.

Nu este mai puţin adevărat că unii „escrimeuri" încearcă de câteva luni a lupta contra acestui curent, de pildă scriitorul şi artistul „ès-armes" J. Joseph-Renaud, şi ei dau ca argument că raţiunea ştiinţei armelor nu are alt la basă de cât duelul şi duelul dispărând ar dispare şi sălile de arme ceeace ar fi o nenorocire atât pentru simţul cavaleresc cât şi pentru profesorii de scrimă cari sunt ameninţaţi azi a rămâne fără elevi dacă noua părere triumfă.

*

Punctul acesta de vedere merită să fie cercetat şi discutat şi nu mai puţin ligimititatea duelului.

O vom face cât mai curând posibil.

*) Vezi „Adevărul Literar şi Artistic" din 19 şi 26 Noembrie, 3 şi 10 Decembrie 1922.

Ştiri diverse

Comitetul executiv al Jocurilor Olimpice cari sunt sortite a avea loc la Colombes în anul 1924 (Olympiada VIII-a modernă) s'a întrunit la 27 Noembrie la Paris. Au participat delegaţii a 17 Federaţiuni, Primarul orăşelului Colombes şi representanţii ministerelor de războî şi al P. T. T.

Comitetul a admis programul pentru pregătirea olympică a viitorilor representanţi sportivi ai Franţei şi a hotărit că sporturile de armă olympice vor avea loc la Chamonix.

*

La 30 Noembrie s'au împlinit 50 ani de când a avut loc primul „match" de foot-ball asociaţie între echipele representative ale Scoţiei şi Engliterei, şi acel „match" s'a terminat fără resultat nici una din echipe nereuşind a însemna în favoarea ei un punct.

De atunci au mai avut loc 46 intâlniri între aceste echipe, Englitera învingând de 14 ori, Scoţia de 20 ori şi 12 „match"-uri fiind nule. (Scoţia a reuşit a totalisa 93 puncte şi Englitera numai 80 p.).

*

La Goteborg (Suedia) vor avea loc la anul — 18 Mai — 15 Iulie — o serie de competiţiuni atletice şi sportive denumite pre-olympice şi la cari au fost invitate 26 ţări.

De ce oare a fost uitată România?

*

Pe ziua de 1 Decembrie a fost inaugurat la Paris „Salonul sporturilor de iarnă" la care solemnitate a participat d-l Le Troquer, ministru al lucrărilor publice.

Expoziţiunea a avut un frumos succes în deosebi secţiunea retrospectivă.

*

Retragerea „licenţei" de boxeur a lui Battling Siki (învingătorul lui Carpentier) a făcut o mare vâlvă în lumea sportivă şi a avut un ecou până şi în Parlamentul francez unde deputatul negru al Senegalului, d-l Diagne a făcut o interpelare, urmată de interviewuri acordate unor mari cotidiane.

Faţă de aceste atacuri, d-l Paul Rousseau, preşedintele Federaţiunei franceze de Boxă, a scris o scrisoare d-lui Henry Paté, sub-secretar de Stat, prin care protestează cu energie contra calomniilor d-lui Diagne, apără autoritatea şi demnitatea Federaţiunei şi expune faptele aşa cum s'au petrecut dându-le tălmăcirea normală şi reală.

Prea bine, dar cine ar fi bănuit acum câţiva ani că un incident sportiv ar avea răsunet până şi într'un Parlament !...

*

Malwin Sheppard, celebrul atlet american, care între 1907-1910 a fost aproape neînvins la fugă pe distanţa de 800 m., fost de 12 ori campion al Statelor-Unite, fost campion olympic de 2 ori în 1908, fost de nenumărate ori „recordman" al Statelor-Unite şi chiar al lumei, a fost şters de Federaţiunea americană din controalele amatorilor şi trecut în cele a profesioniştilor pentru faptul că a vroit să vândă, sau chiar a vândut, ne spune ziarul „L'Echo de Sports", cele 700 premii diverse ce câştigase în lunga-i carieră atletică.

Radierea lui Sheppard — care de altfel s'a retras din arena sportivă încă de acum 10 ani — atrage după sine ştergerea numelui său de pe lista deţinătorilor de recorduri.

Posibil, dar recordurile în chestie, nu e mai puţin adevărat că au existat cândva !...

*

Am arătat în numărul precedent că echipa selecţionată a Austriei a învins (2—1) echipa Ungariei. Origina acestei importante competiţiuni datează din 1902 şi ea are loc de două ori anual; odată la Viena şi odată la Buda-Pesta.

Palmareşul se stabileşte astfel: Ungaria, 24 victorii; Austria, 15 victorii; m[illegible] nule, 11.

In 1902, Austria învinsese Ungaria cu 5—0; cele mai multe puncte au fost reuşite în 1904 când Austria a învins cu 5—4.

In timpul războiului, „match"-urile au avut loc ca în timpurile normale.

Atletism

La finele lunei Noembrie, cu ocasia unui concurs de alergare pe 5.000 m. la Amsterdam, au fost stabilite două nouï recorduri olandeze:

2 klm. în 6 m. 19 sec. 9/10 de către *Brouwer.*

4 klm. în 13 m. 10 sec. 1/5 de către *Deboer.*

Boxă

Mike O'Dowd a învins în 8 reprise pe *Dave Rosemberg*, prin descalificarea acestuia de pe urma unei greşeli în felul de a lupta, reluând astfel titlul de campion al lumei pe care îl perduse în Mai 1920 când avusese ca adversar pe Johnny Wilson (de atunci acesta s'a arătat nedemn de un aşa titlu şi fusese deposedat acum câteva luni în favoarea lui Rosemberg).

Foot-ball Associaţie

Ultimele rezultate din Franţa:

A. S. Francaise — C. A. S. G. (5—0).

Racing C. Fr. — F. E. c. Levalois (1—1)

U. Sp. Suisse — Club Francais (2—2).

Red Star — Stade Francais (4—0).

Olimpique — Paris Gallia (2—0).

*

La data de 15 Noembrie care club deţinea locul I în ţară în vederea campionatului naţional?

Englitera: Liverpool; *Belgia:* Union-St. Gilloise; Elveţia: Lausanne (Elveţia romanda), Berna (Elveţia centrală), Young Fellows (Elveţia orientală); *Spania:* Barcelona şi Europa; *Olanda:* R. c. Harlem; *Luxemburg:* Stade Dudelange şi Red Boys Differdange; *Italia:* Pisa (grupul A.), Genua (grupul B), Alessandria (grupul C); *Ungaria:* Uspesti T. E.; *Franţa:* Olympique (Paris).

*

Ultimele rezultate din Englitera:

Sunderland şi *Arsenal* (3—3).

Liverpool învinge *Aston Villa* (3—0).

Birmingham învinge *Notts Forest* (2—0).

Stoke şi *Blackburn* (1—1).

Burnley învinge *Chelsea* (1—0).

Huddersfield învinge *Cardiff* (1—0).

Manchester City învinge *Bolton Wanderers* (2—0).

Middlesborough învinge *Preston* (2—1).

Newcastle Utd. învinge *Tottenham Hotspur* (1—0).

*

Pe ziua de 19 Noembrie echipa representativă a *Elveţiei* a învins în mod complect echipa representativă a *Olandei* (5—0). Peste 10.000 spectatori au aplaudat victoria compatrioţilor lor.

*

Ultimele rezultate din Franţa (19 Noembrie)

Red Star învinge *C. A. S. G.* 5—1.

A. S. Francaise şi *Olympique* 2—2).

Racing C. Fr. învinge *Stade Francais* (2—1).

F. E. C. Levallois învinge *Paris-Gallia* (2—0)

Stade Roubaix învinge *U. S. Tourcoing* (5—4).

Olympique Lillois învinge *S. C. Tourcoing* (5—1).

Havre A. C. şi *F. C. Rouen* (1—1).

A. S. Mulhouse şi *A. S. Strassbourg*)0—0).

Foot-ball Rugby

Un „match" între echipele veterane parisiene *Stade Français* şi *Racing Club de France* nu este niciodată ceva banal; publicul parisian a arătat totdeauna acestor cluburi o mare simpatie şi putem spune că era larg meritată. Intâlnirea dela 19 Noembrie între aceste două echipe rivale a avut loc pe un timp splendid pe arena stadionului Colombes şi un număr mare de spectatori a asistat la victoria Stadiştilor (3—0). „Stade Français" a trecut acum în capul concurenţilor pentru campionatul regiunei Paris.

*

Principalele resultate pentru campionat din Franţa în aceeaşi zi, au fost:

Paris Univ. Club învingt *S. C. U. F.* (5—3).

S. A. Bordelais şi *Bordeaux Etudiants* (0—0).

Stade Bordelais învinge *Stade Foix* (10—3).

Match-uri amicale:

T. O. E. C. şi *A. S. Beziers* (0—0).

U. S. Dax învinge *State Touloussain* (12—7).

Stadoceste Tarbais învinge *Section Paloise* (8—3).

S. C. Albi învinge *R. C. Narbonne* (5—0).

State Poitevin învinge *S. C. Angoulême* (3—0).

U. S. Perpignan şi *Grenoble* (3—3).

Biarritz Olympique învinge *Aviron Bayonnais* (6—0).

Lawn-Tennis

Ca urmare a resultatelor publicate în numărul precedent şi refefitoare la „match"-ul Spania-Germania, anunţăm că echipierii germani au învins (7 victorii contra 5); ultimele două lupte au fost: *Manoel Alonso — de Gornar* înving pe *Frotzheim-Kreuzer* (6—8, 6—1, 8—6, 6—2)

şi *Kleinschroth-Rahe* înving pe *Jose-Alonso-Flaquer* (7—5, 7—5, 6—3).

Tennis

La Barcelona a avut loc o serie de „match"-uri sensaţionale între cei mai tari jucători ai Germaniei şi acei ai Spaniei. Iată rezultatele:

I) *O. Frotzheim-Morales* (6—4, 6—4, 7—5), *Kreuzer-Juanico* (6—3, 6—4, 6—3), *H. Kleinschroth-Torrnella* (6—2, 6—1, 7—5), *F. Rahe-Noblom;* echipa *Frotzheim Kreuzer* învinge echipa *Saprisso-Juanico;* echipa *Kleinschroth-Rahe* învinge echipa *Noblom-Tornella.*

II) *O. Frotzheim-Juanico* (6—3, 6—4, 7—5), *Kleinschroth-Noblom; O. Kreuzer-Morales* (6—3, 6—4, 3—6, 6—2); *F. Rahe-Torruella;* echipa *O. Frotzheim-Kreuzer* învinge echipa *Noblom-Torruella;* echipa *Rahe-Kleinsroth* învinge echipa *Saprissa-Juanico* (3—6, 8—6, 8—6, 7—5).

III) *Manoel Alonso-F. Rahe* (6—3, 7—5, 4—6, 6—3); *H. Kleinschroth-J. M. Alonso; O. Kreuzer-Flaquer. Kreuzer-Jose M. Alonso* (6—2, 6—2, 6—1); *Kleinschroth-Flaquer* (7—5, 12—10, 6—3); *Frotzheim* a învins pe *Manoel Alonso* (2—6, 5—7, 9—7, 6—3, 6—4); *de Gomar-Rahe* (7—5, 3—6, 8—6, 6—8); *echipa Manoel Alonso-Gomar* a învins echipa *H. Kleinschroth-Rahe* (7—5, 7—5, 6—3); echipa *Frotzheim-Kreuzer* a învins echipa *Jose Alonso-Flaquer* (7—5, 6—4, 3—6, 6—3).

*

De Cracker, elev al profesorului *Bouché* (Paris) a câştigat „Premiul Cordier" învingând (finele lunei Noembrie la Paris) în „match"-ul final pe *Lafontan (5—1)*. Printre concurenţii eliminaţi trebue să cităm pe Crebessac, Testard, Potier, Boucher, Folacci, Mainbourg.

*

Campionatul Franţei intercluburi a revenit anul acesta (finele lunei Noembrie) echipei clubului „Racing Club de France" care a învins în finală „Tennis Club de France".

Din Analele Sportului Român

1915

3—4 Ianuarie.

Concursurile de Bobsleigh, săniuţe şi Ski la Sinaia, a 5-a reuniune a avut loc pe un timp foarte favorabil.

I) Concursul de Bobsleigh Interclub, „Cupa Kronprinţului Germaniei" a fost câştigată de Bobul „Melissinde" (C. S. R.) condus de sublocotenentul C. N. Filitti.

In această cursă a participat şi Bobul „Princesse Lointaine" condus de Principele Carol. (In total au concurat 8 Boburi).

II) Concursul de Bobsleigh pentru doamne „Cupa Principele Carol" a revenit Bobului „Marie-Claire" condus de d-ra Al. Catargi.

In total (5 Boburi la sport).

III) Concursul de Bobsleigh, interşcolar pe echipe, — *„Cupa Excursioniştilor din Macedonia"*. Invingător a eşit Bobul „Şoimul" al Liceului Lazăr, condus de d. Vlad Berindey (5 Boburi la Start.

IV.) Concursul Naţional de Bobsleigh „Cupa Prinţului G. V. Bibescu". 1) Bobul „Şoimul" condus de Grigore Berindey, s'a clasat primul din 12 concurenţi.

V) Concursul de săniuţe (pe categorii).

Categ. I-a. Tobogan şi Skeleton: 1) D. Barbu Maţak;

Categ. 2-a. Săniuţă cu o singură persoană: I) D. Petre Coliban.

Categ. 3-a. Săniuţe cu 2 sau mai multe persoane: I) D. Spiess.

Categ. 4-a. Săniuţe simple cu o singură persoană: 1) Ion Cămărăşescu; 2) Principele Carol.

Categ. 5-a. Concurs interşcolar o singură persoană, 1) Petre Coliban;)2 Principele Nicolae. Total 14 concurenţi.

VI. Concurs general de Ski (Senior şi Şcolar).

1) Frederich Nanu (Senior) — 1) G. Boxhali (şcolar).

La concursurile generale din acest an la Sinaia au figurat următoarele societăţi cari au concurat pentru diferitele premii: „Tennis Club Român", „Cercul Sportiv Român"; „Sporting-Club Român", „Asociaţiunea sportivă Vâlceană" şi „Societatea Absolvenţilor elevilor Poduri şi Şosele", precum şi echipele Asociaţiunilor şcolare „Liceul Lazăr" şi „Şcoala Evanghelică".

Foot-Ball Associaţie

D. Jean Luca P. Niculescu, preşedintele de onoare al Clubului „Colentina", donează „Federaţiunei Societăţilor Sportive din România" o frumoasă Cupă.

Finala Cupei Harwester între „Bukarest F. C." şi „Colţea F. C." are loc pe un timp puţin prielnic; ninsoarea şi frigul n'au împiedecat însă pe adevăraţii sportmani să se găsească la postul lor. Rezultatul matchului a fost nul, fiecare echipă mergând câte 2 puncte:

22 Ianuarie.— Comisiunea de Foot-ball Asoc. a. F. S. S. R. fixează programul sezonului viitor pentru Cupa Jean L. Niculescu, între următoarele cluburi înscrise în categoria I-a: „Colentina A. C.", „Bucarest F. C.", „Româna Americană F. C." şi „Colţea F. C.", iar cele pentru categoria II-a: „România F. C.", „Colentina" echipa II-a „Bukarest-Foot-Ball Club" echipa II-a şi „Colţea" echipa II-a. Matchurile de categoria II-a se vor juca pentru „Cupa Harwester"-Junior. Totodată se fixează lista arbitrilor.

Primul Club de foot-ball din ţară „Olimpia Atletic-Club", desmembrându-se fuzionează cu Colentina" sub preşidinţia d-lui locot. Davila.

15 Februarie.— „Cupa Harwester" (categoria II-a):

„Colţea" bate „Colentina" cu 1:0. Arbitru d. Clive.

Categoria I-a „Bukarest Foot-ball" bate „Colentina A. C." 3:0.

Acest match s'a jucat până la sfârşit, deşi începuse o ninsoare cu un viscol puternic încât vântul sufla şi balonul afară de pe terenul de joc.

22 Februarie.— Categoria I-a:

„Bukarest F. C." bate „Română Americană A. C., cu 3:1.

Remarc în echipa „Bukarest F. C." pe d. Hense senior, în vârstă de peste 60 de ani care totuşi a jucat şi a alergat în frig, vânt şi ninsoare ca şi un tinerel, reuşind chiar un centru prea frumos care a permis echipei sale să marcheze primul punct. Rezultatul a fost o surpriză.

*

In decursul lunei Februarie cluburile de Rugby se antrenează serios, şi vedem la lucru jucători cunoscuţi ca fraţii Icpnomu, Hussar, Mărescu, Crătunescu, Schmetau şi Săvulescu.

De asemeni înregistrăm formarea unui nou club la Ploeşti (Prahova foot-ball Club de categ. I-a) compus în parte din membrii clubului desfiinţat „United"; la Bucureşti apare un nou Club „Tricolorul F. C.". (categ. II-a. Aceste două cluburi se intercalează la jocurile oficiale în categoriile respective.

22 Martie.— „Prahova I. C." bate Bukarest F. C., cu 5:4.

Prahova F. C. face joc nul cu „Româna Americană" (1:1). Acest match jucat la Ploeşti în prezenţa a peste 500 de spectatori; întreaga colonie de englezi şi americani din Ploeşti au asistat la acest match.

Arbitru d. Spiers.

Foot-Ball Rugby

Campionatele de Rugby interşcolare se termină cu victoria liceului „Matei Basarb" care bate Liceul Lazăr cu 9:3. Jocul de foot-ball rugby câştigă aderenţi cu deosebire pentru şcolari. Dacă dintre amatori nu s'au putut întocmi mai mult de 2 echipe bune, în schimb în liceele noastre sunt echipe cari fac progrese vădite.

5 Aprilie.— Exibiţia de inaugurare a foot-balului Rugby la Iaşi. Inceputul manifestărilor sportive de propagandă a F. S. S. R. s'a făcut cu o exibiţie în a doua capitală a Ţărei graţie concursului a două echipe bucureştene.

Matchul a avut loc pe terenul dela Copou în faţa unui public numeros, unde dominau de pe la diversele şcoli. Acest match blic numeros, unde dominau elevii de pe la diversele şcoli. Acest match a fost onorat cu prezenţa d-lui Mârzesc, primarul oraşului Iaşi. Publicul ieşan a plecat frumos impresionat.

Iaşi (Aprilie).— Prima reuniune interşcolară de foot-ball asoc. „Şcoala de Arte şi Meserii" bate „Liceul Naţional" cu 2:0, iar la a doua întrunire Şcoala de Arte şi Meserii contra Liceului internat. Matchul rămâne nul, rezultatul fiind 0:0.

Canotaj— Lacul din Cişmigiu este zilnic vizitat de câţiva amatori ai acestui sport. Cu o deosebită plăcere vedem pe principele Carol conducând singur barca. Este regretabil că sportul acesta atât de plăcut este foarte neglijat.

Foot-Ball Asociaţie. — Matchurile pentru Cupa „Ioan Luca P. Niculescu" caaeg. 1-a s'au terminat cu rezultatul următor:

Clubul Român American: 16 puncte.

Colentina A. C.: 14 puncte.

Bukarest F. C.: 12 puncte.

Prahova F. C.: 10 puncte

Colţea F. C.: 6 puncte.

România F. C.: 2 puncte.

Afară de Ploeşti şi Iaşi nu am putut înregistra în toată ţara până în prezent alte oraşe unde să vedem practicarea acestui sport.

Sportul în coloniile franceze din Africa

Ştiu că nu voi spune o noutate afirmând că mişcarea sportivă a prins în multe părţi ale globului, dar ştiu asemeni că unele precisări nu strică.

In Dahomey, regiune din Africa occidentală, sportul nu mai este azi o noutate şi oraşul Porto-Novo posedă între altele o grupare — „Club Sportiv" — care ar putea rivalisa cu multe de mâna întâi din Europa („Echo des Sports", 26 — IX — 1922), însă iată că Senegalul şi Guinea pretind a fi şi mai înaintate (idem, Octombrie).

Intr'adevăr din o corespondenţă trimeasă de la Dakar acelui ziar, vedem că oraşele Saint-Louis, Rufisque, Dakar, Conakry, etc., au urmat cu paşi gigantici mişcarea sportivă înfăptuită în unele ţări a bătrânei Europa. „L'Union Sportive Dakaroise" numără 300 membri şi ei pot practica acolo scrimă, tennis, tragere la ţintă, boxă, atletism, foot-ball asociaţie şi pot urma chiar cursuri de educaţiune fisică. Marina şi aviaţiunea din această colonie au echipe bune de foot-ball asociaţiune şi ele au învins adeseori echipele marilor vase de război franceze şi italiene cari se aflau în trecere pe la Dakar, şi promotorii mişcărei faţă de succesul ce a obţinut practicarea unor sporturi chiar pe lângă populaţiunea indigenă, năzuesc a crea un stadion model.

Dacă am citat cele înfăptuite în coloniile franceze din Africa Occidentală franceză după cum mai eri am vorbit pe lung în ziarul „Dimineaţa" de măreaţa operă de educaţiune fisică a colonelului Sée în Maroc, am făcut-o nu pentru plăcerea de a da şi o notă exotică rubricei mele ci pentru a ilustra şi mai bine cele ce se pot înfăptui *când există voinţă.*

CHESTIUNI FEMENINE

Dreptul femeei de azi şi Senatul francez

Acum câteva zile s'a discutat în Senatul francez legea adoptată de Camera la 20 Mai 1919, care acorda tuturor cetăţenilor, fără distincţie de sex, legile şi dispoziţiunile reglementare asupra votului şi alegerilor, punând pe femeie şi bărbat pe acelaş picior de egalitate, din punctul de vedere electoral.

Printre luptătoarele acestei cauze se citează Doamnele *Maria* Vérone, secretara generală a Ligei franceze pentru drepturile femeilor; *Aoril de Saint-Croix* prezidenta secţiunei femenine a Muzeului Social; *Branschvicg*, secretara generală a Uniunei franceze pentru sufragiul femeilor şi *Le Vert-hCotard*, secretara generală a Uniunei Naţionale, pentru votul femeilor.

După atribuţiunile oficiale ale acestor femei, citate de Excelsior, se poate deduce organizaţiunea straşnică şi admirabil administrată de femenistele franceze, care 'şi fac din rolul lor, un adevărat apostolat social.

In faţa Senatului, femeia franceză îşi armează din nou discursul cu argumentele irefutabile, cu care cei mai de seamă femenişti şi filosofi, au pledat cauza femeei.

Preşedintele Consiliului a promis susţinerea cauzei femeeşti, în ce priveşte alegerile primăriei.

Simţul gospodăresc şi sentimentul de maternitate care face din jumătatea omenirei colaboratoarea demnă a generaţiunilor perpetuate în secole, face din nou posibilă alegerea femeei, acolo unde priceperea ei pare perfectă adequată rolului ce-şi asumă.

Senatorii au fost în bună parte pentru victoria femeei; oricum, părerile fiind împărţite, nu se ştie încă ce turnură va lua discuţiunea, nici dacă e sigur triumful sau înfrângerea genului nedreptăţit.

E totuşi îmbucurător, că chestiunea n'a fost definitiv exclusă şi faptul unor întinse discuţiuni, trezeşte speranţe, ce pot fi cândva realizate.

Domnul René Gonge, senator în departamentul Sommei spune relativ la actualele desbateri: „In principiu, sunt favorabil mai ales funcţiunilor municipale; din punct de vedere politic, îmi faç oarecari rezerve".

D-l André Honnorat din Alpii de jos, fost ministru al Instrucţiunei publice răspunde:

— „Voi vota proectul. Pentru un democrat, mi se pare că nu există raţiune prin care s'ar putea refuza femeilor, drepturi electorale.

„Astfel cred că în ziua când vor vota femeile, nu va fi politica mult mai schimbată ca acuma".

D-l Louis Martin din Var scrie sincer:

— Sunt absolut în favoarea sufragiului femeesc, politic, municipal, senatorial. Voi vota totul, totul, totul! Singura mea concesiune va fi să se fixeze la douăzeci şi cinci de ani majoratul femeei electorale, după cum bărbaţii nu votează decât dela 23 de ani, din cauza serviciului militar".

Henry de Jouvenel din Corrèze, e la fel de binevoitor:

— „Sunt absolut partizan al votului femenin. Argumentele aduse contra lui sunt la fel de vechi cu ale lui Victor Cousin. Azi dar, nu mai au nici o valoare".

Ceeace se observă e că cei ce admit votul femeilor sunt precişi şi destul de autoritari.

Ce va aduce dar ziua de mâine? Aşteptăm.

Business Woman

Americanele au introdus în regulamentul lor social — acest **Business Woman,** sau femeia de afaceri, prin care se înţelege nu numai femeia care ocupă o situaţiune importantă, fie publică sau privată, nu numai pe femeia care conduce o întreprindere mai largă, ci orice femeie care-şi câştigă singură existenţa muncind, fie ca stenografă, dactilo, actriţă de film, telefonistă, ziaristă, lucrătoare în atelier sau uzină.

In Statele-Unite, procentul acestei „business woman" ţine recordul întregei Europe şi de acolo a plecat curentul puternic al partidului feminist, susţinut fiind de convingerea că pretutindeni femeia e capabilă de aceiaşi muncă şi devotament ca şi bărbatul.

La noi, dacă o grije specială ne-ar îndrepta spre fabricile Statului sau cele private, am constata, fără nici o bătaie de cap, ce mare e numărul femeei muncitoare şi producătoare, a acelei „business woman", purcesă de la republica americană.

Dar dacă nu se face nici o dificultate intrărei femeei ca lucrătoare sau muncitoare în diferitele industrii, deşi mai puţine pot conduce comerţul, nu s'a ajuns încă la o împăciuire între legislatori şi drepturile legale ale femeei.

Senatul francez a respins propunerea legei, primită de Cameră, şi femeia din nou, a pierdut o iluzie, legănată atât amar de timp, o iluzie care părea gata de înfăptuire

Liga pentru drepturile femeei, a înregistrat încă o înfrângere şi vorbesc de ea, fiindcă se constituise fatal, ca armată combativă, împotriva formărilor duşmănoase ale antifeminiştilor recalcitranţi.

S'au intervertit părerile şi enunţările lui Aristot şi Aristofan, s'au răstălmăcit cu rea credinţă, şi sexul stăpânitor pe lege a decretat încă odată incapacitatea femeei de a-l seconda la treburile şi destinele ţărilor şi totuşi, atâtea femei dau zilnic dovada obolului lor în industrii şi funcţiuni, atâtea femei — de bună voie — s'au jertfit războiului şi intereselor patriei, atâtea femei creiază, acordându-şi efortul, în concertul umanităţii.

S'a adus în descalificarea ei, absenţa sa din cadrele armatei şi s'a răspuns, cu demnitate, că în schimbul acestui serviciu — aşa de bine răsplătit de finanţele Statelor — femeia îşi poartă maternitatea şi dă omenirei posibilitatea să se perpetueze.

Oricât de mult ar contribui colaborarea legislatorilor şi votanţilor la această funcţiune umană, meritul femeei este unic şi creaţiunea i-a rezervat acest privilegiu, care o face demnă de viaţă şi de toate preocupările grave, ori cât ar vrea sexul slab, să o lase numai o minoră „business woman".

ROZINA

A apărut

primul număr al Revistei umoristice PARDON, cu colaborarea d-lor A. de Herz, Mister Walk, Ion Palavră, Vero, Stan Palanka, Stor, Cavalla, Mircea Florini şi ilustraţiuni în culori de A. Dragoş.

G. Coşbuc despre formarea şi unificarea limbii noastre literare

de **LIVIU MARIAN**

Despre limba noastră literară s'a scris relativ puţin. Dar şi puţinul acesta, risipit şi îngropat în broşuri şi articole ocazionale de revistă, nu aprofundează chestiunea, n'o tratează îndeajuns de critic, metodic şi complect.

O singură lucrare mai serioasă şi documentată în această direcţie, dar şi aceasta istorică, este : „Desvoltarea limbii literare române în prima jumătate a secolului al XIX", de Petru V. Ileneş (1904). Din ea însă cunoaştem mai curând partea negativă a chestiunii, ce ne interesează : aberaţiile diferiteor curente, şcoale literare şi sisteme filologice, ca d. e. : purismul latin, curentul italienist, purismul român, curentul francez.

Dacă cunoaşterea aberaţiilor şi ciudăţeniilor filologilor, criticilor şi unora din scriitorii noştri vechi, cu privire la limba pe care trebue s'o folosim în vorbire şi scriere de toate zilele, prezintă mult interes şi încă mai multă curiositate, apoi este de sigur mult mai necesar şi interesant, să aflăm răspunsul precis la întrebarea : cum trebue să fie limba noastră literară ?

In această privinţă credem că deslușirile mai luminate, mai aproape de adevăr, nu pot veni din partea criticilor, esteţilor, filologilor şi iubitorilor de literatură, cu toţii teoreticieni, ci mai curând din cea a scriitorilor noştri mari. Căci în definitiv limba literară o creiază aceştia : fie instinctiv, dintr'un bun simţ, pe care îl dictează condeiului talentul înăscut scriitorului; fie dintr'o meditare serioasă, o perfecţionare voită, continuă, pe care o crede necesară scriitorul-artist, pentru a-şi desăvârşi materialul preţios, în care urmează să-şi întrupeze opera. Ştim pe de o parte cum unii din poeţii şi prozatorii noştri, fără a fi critici, esteţi sau filologi, călăuziţi numai de un instinct natural al limbii, au contribuit foarte mult la îmbogăţirea şi desvoltarea limbii noastre literare.

Ştim însă bine pe de altă parte cum atâţi alţii s'au trudit încă mai mult, să-şi desăvârşească limba cu ajutorul vechii limbi bisericeşti, a cronicarilor sau a celei din poezia populară.

Cunoaştem munca migăloasă, obositoare şi continuă de giuvaergii ai limbii, pe care au depus-o d. e. Eminescu şi Caragiale, cari aveau un adevărat cult pentru limbă, un mare respect pentru cititor şi prin urmare un puternic simţ de datorie faţă de conştiinţa lor de artist. Ei au revăzut de nenumărate ori textul pieselor scrise, veşnic nemulţumiţi de primele redactări, au publicat rar, câteodată siliţi mai mult de prieteni, şi în general mai puţin decât ne îndreptăţea talentul şi puterea lor de productivitate.

De aceia poate entusiasmul şi admiraţia lui Eminescu pentru predecesorii săi din „Epigonii"; de aceia zaflemeaua lui Caragiale faţă de uşurinţa mare de a versifica a lui Bolintineanu; de aceia îndrumările înţelepte ale lui Vlahuţă către noua generaţie de scriitori, din revista „Sămănătorul" şi admirabila sa poezie „Cuvântul"; de aceia observaţiile judicioase ale lui Ioan Slavici din „Păsăreasca de azi" etc.

Am putea continua astfel seria poeţilor şi prozatorilor, pe care i-a preocupat serios şi stăruitor ideia aceasta a îmbogăţirii şi perfecţionării limbii noastre literare. Ar fi chiar necesar şi folositor, să se facă acest lucru, adunându-se şi sistematizându-se critic aceste păreri documentale, pe cari tinerii noştri scritori să le poată folosi.

Azi se revine asupra acestei chestiuni vechi, ce a pasionat aşa de mult pe aproape toţi scriitorii noştri mari şi dela sfârşitul veacului trecut şi începutul acestuia. Şi reluarea problemei se impune cu atât mai mult, cu cât prin lărgirea vechilor hotare ale regatului român cele trei provincii alipite intră hotărâtor în literatura română cu graiul lor plin de particularităţi regionale şi dialectate. Dacă până la 1918 se dădea lupta literară numai între Bucureşti şi Iaşi, azi câmpul de bătaie s'a lărgit şi nu mai avem avantajul unui front redus şi unic, care să înlesnească gruparea forţelor şi stabilirea obiectivelor.

Ceia ce este mai grav : ne lipseşte poate în împrejurările de acum cârmuitorul luptei, care să-i precizeze bine ţinta, scopul, să grupeze forţele, să stabilească frontul. Căci nu vedem să se fi pus hotărît şi clar (azi, când vorbim de „unificare" în toate direcţiile) şi problema unificării limbii noastre literare, care implică în sine şi pe cea a dialectelor noastre literare. Acum de curând scriitorul macedo-român N. Batzaria atinge în treacăt această chestiune, pronunţându-se în contra unor provincialisme, pe cari le aflǎ urâte şi primejdioase unificării.

Chestiunea merită să fie discutată cu toate că pe noi ne-ar fi interesat mai mult, dacă d. Batzaria, ca aromân, o punea altfel : cu ce pot contribui noile provincii alipite la unificarea limbii noastre literare şi în special, ce aport ne-ar putea aduce graiul aromânesc ? Căci oricum, avem încă o limbă literară destul de săracă şi o luptă excesivă în potriva provincialismelor ar fi păgubitoare, dacă nu chiar primejdioasă.

Chestiunea unificării limbii noastre literare şi a folosirii provincialismelor pentru îmbogăţirea acesteia a fost pusă acum şasesprezece ani în urmă de poetul nostru G. Coşbuc, în revista sa „Viaţa literară" (1906) *) unde a publicat trei articole : **Provincialismele scriitorilor noştri** (No. 8). **Pentru limba românească** (No. 12) şi **Cărţile bisericeşti** (No. 16 şi 19). Vom rezuma şi analiza părerile poetului nostru în cele ce urmează.

C. declară înainte de toate că : „limba română a trăit, de când ni-se pomeneşte prin cărţi, în rele condiţii de desvoltare". El arată, cari erau aceste condiţii la curţile Voevozilor, în casele marilor boieri şi la vechii noştri scriitori bisericeşti, „frământători ai limbii", „cei ce se osteneau a ridica proasta limbă românească". Aceşti cărturari-scriitori au depus maicusamă şi aproape numai ei singuri silinţi serioase în această direcţie : „Traducând, ei erau siliţi să caute şi, unde nu mergea altfel, să creeze echivalentele româneşti ale cuvintelor traduse, îşi frământau capul, să dea frazelor forme frumoase după modelele originalului şi se străduiau să unifice limba celor împărţiţi sub multe stăpâniri"

Ei croiau astfel „o limbă mai aleasă şi unitară". Dar această unitate privea numai limba cărţilor bisericeşti, deci numai a unei părţi reduse din limba vie a poporului.

C. exagerează însă desigur, când crede că aceste condiţiuni de desvoltare a limbii „niciodată nu au fost aşa de rele ca acum". Vom vedea, de ce părerea lui C. este exagerată, când vom analiza „mijloacele noastre", cari după părerea sa, „acum sunt şi puţine şi slabe".

C., după cum am văzut, atribue scriitorilor bisericeşti cele mai mari merite „pentru marile progrese, ce le-a făcut limba în cursul vremii, îmbogăţindu-se şi poleindu-se". Nu aceiaşi părere bună are C. de scriitorii bisericeşti actuali, deoarece „limba cărţilor bisericeşti e tot cea veche, îngheţată în vechile forme şi păstrându-şi arhaizmele". Aceasta o arată pe larg C. criticând „Noul testament" (1898) al prof. de teologie Niţulescu, retipărit după „Biblia dela Buzău" din 1854 a episcopului Filotei. „Retipăritorii, spune C., necontrolaţi de opinia publică, au rătăcit şi au alunecat în ce priveşte limba aşa de rău, încât într'adevăr rămân mâhnit şi indignat de refacerile şi îndreptările, mai totdeauna smintite, ale vechilor texte".

Căci, dacă „pentru curăţirea limbii n'avem decât laudă, n'o avem totdeauna pentru îndreptarea ei". Şi C. arată cu exemple cum s'au făcut aceste „îndreptări" în rău Acelaş lucru s'a întâmplat şi cu retipărirea „Molitvelnicului" („Orariului") de către episcopul Melhisedec, cu care retipăritorul a dat „o probă destul de limpede, de cum nu poate să fie şi cum nu trebue să fie limba cărţilor bisericeşti." Cine poartă „vina cea mare"? Se întreabă C. Noi toţi, pentru „nepăsarea noastră şi numai în parte ea este a retipăritorilor pentru a lor stăruinţă în nepricepere".

Greşala a fost că ori de câte ori a apărut o astfel de carte bisericească, menită pentru întregul nostru neam, „oamenii de litere şi pricepătorii într'ale limbii şi toţi, cei ce ar fi putut să-şi dea o părere, au tăcut cu toţii şi n'au luat nici măcar notiţă de publicarea acelor probe. Nici o discuţie în public n'a luminat chestiunea".

Limba „cuvenită cărţilor bisericeşti", după părerea lui C., trebue să fie curăţită de „urâtele expresiuni slavone şi greceşti", nu are voie să fie „prea vulgară", în schimb trebue să fie „poetică", „sărbătorească, precum cere stilul bibliei".

Dar „tocmai fiindcă este aşa de simplă, e lipsită (în retipăririle lui Niţulescu, Melhisedec, etc. N A.) de avântul plin de poezie al psalmistului şi al proorocilor".

Vina supremă însă o dă C. sf. Sinod, care are datoria să vegheze asupra tipăririi acestor cărţi. Ori sf. Sinod se interesează de aceste texte religioase în primul rând sub raport „dogmatic". Dar nu este destul ca aceste texte, să satisfacă numai litera moartă a dogmelor. Traducătorul sau retipăritorul trebue să aibă şi „destul simţ artistic", pentru ca să nu ni le dea într'o „limbă păsărească", plină de neologisme, franţuzisme, latinisme, formaţiuni nouă, nepotrivite, etc.

Cunoaştem părerea atâtor scriitori (în frunte cu Eminescu) şi chiar istorici-literari, privitoare la meritele cronicarilor noştri în direcţia desvoltării limbii. Coşbuc vine să ne domolească entuziasmul nostru exagerat: „jos de tot stă meritul cronicarilor", susţine dânsul, pentrucă, „ei se gândeau numai la ceia ce aveau să spue, nu şi la felul în care spun, şi de aceia stilul li-e neîngrijit, limba li-e cea obicinuită în vorbirea zilnică şi frazeologia întru toate ca a poporului".

C. are desigur dreptate, comparând limba acestora cu cea a prozatorilor noştri mari. Dar dânsul uită că atunci, când bântuia curentul latinist, această limbă sobră trebuia să placă acelora, cari îşi dădeau seama bine, pe ce căi rătăcite o îndrumează anumiţi filologi pretenţioşi cu teoriile lor absurde.

Cronicarii, urmează C. „scriau frazele aşa cum le aveau în gură, fără să se ostenească, asemeni scriitorilor bisericeşti, să culeagă şi să aleagă, să creeze şi să cizeleze. O dezvoltare deci văzută a limbii româneşti nu o aflăm în cronicari. Şi nici nu trebue să le-o cerem, căci scopul lor a fost altul, nu cel literar".

Frumuseţea scrisului cronicarilor stă în plasticitate, naivitate, vioiciune, vocabularul simplist, popular, — dar toate aceste calităţi caracterizează şi limba ţărănească, adoptată de scriitorii cărţilor „lumeşti", poporane. Ori, pentru cronicari desvoltarea şi cultivarea limbii nu a fost un scop în sine, ci numai un mijloc, ca să-şi povestească istoriile lor. Firul acesta al cultivării, îmbogăţirii, curăţirii şi poleirii limbii, pornit de vechii scriitori bisericeşti, este reluat conştient târziu de tot în veacul al XIX, căci cum cu drept cuvânt observă C.: „noi acum ne începem literatura şi tradiţiile ei sunt puţine şi nu de aşa multă vreme şi acestea sunt unilaterale, pe teren bisericesc şi istoric".

Adevărul crud, pe care îl afirmă C. este că limba noastră nu este încă „aşezată şi fixată în margini bine hotărîte", ea este încă în stadiu de închegare şi neunitară. Silinţele scriitorilor trebue îndreptate în această direcţie a închegării şi unificării:

Cum îşi închipue C. realizarea acestor postulate?

„Când se încheagă o limbă literară, spune C., ea îşi adună toate elementele, câte le are răzleţite pe teritoriul ei de pretutindeni. Culege şi apoi alege. Dar şi alegerea se face cu multă încetineală; iar criteriile alegerii sunt multe şi impuse de multe nevoi".

Noi, evident, anticipăm, când facem alegere (vezi recentele discuţii în jurul limbii) înainte de a fi cules tot, de ce are limba noastră nevoie.

Pentru culegere C. stabileşte următorul principiu: „toate elementele ei (limbii) constitutive trebue să s'adune de pe întregul ei teritoriu, din toate provinciile", lucru care până acum a fost puţin preconizat şi încă mai puţin realizat, dovadă culoarea locală, provincială aproape, a tuturor scriitorilor noştri, cari uşor pot fi recunoscuţi din scrisul lor ca moldoveni (şi aici încă: bucovineni şi basarabeni), munteni, ardeleni, bănăţeni, etc. Este cunoscut d. ex. vechiul antagonism cultural-literar între moldoveni şi munteni şi tendinţa celor mai mulţi scriitori din aceste două provincii, de a păstra culoarea locală, provincială, căutând să-şi impună forţat punctul lor de vedere întregului românism.

Coşbuc combate aceste tendinţe separatiste: „Nici nu se poate forma o limbă unitară a unui popor, când un graiu oarecare (dialect N. A.), oricât de mult ar fi fost impus de o literatură puternică, exclude cu îndărătnicie elementele specifice ale altor graiuri. Ce este deci învinuirea noastră reciprocă în literatură că unul ori altul aduce cuvinte provinciale în limbă ? In care limbă ? In cea, care se formează acum ? Dar cu ce să se formeze, dacă nu cu elementele, pe cari şi le adună de pretutindeni ?"

Şi C. însuşi, ardelean din naştere, stabilit la Bucureşti, prieten bun cu munteanul Caragiale şi moldoveanul Vlahuţă, şi-a închegat măiastra sa operă literatură cu elemente preţioase culese din întreg cuprinsul pământului românesc. El a înţeles şi recunoscut că: „nu ştiu ce cuvinte se pot numi, fără drept de apel, provincialisme şi cari nu", „ce este provincial şi ce este solecism în limbă" şi deci în mod logic a folosit, se înţelege că în chip şi cu simţ artistic, toate elementele potrivite, fără a le întreba de originea lor locală.

Coşbuc aminteşte despre „încercările silnice ale filologilor" în direcţia aceasta a formării şi unificării limbii noastre literare şi le condamnă, întrucât „de pe urma acestor încercări nu ne-am ales cu nimic". De altfel, cum am amintit, cuvântul din urmă în aceste chestiuni nu-l pot avea teoreticianii limbii, ci scriitorii-artişti.

Ne surprinde însă părerea lui C. că în împrejurările de azi am dispune de mijloace prea puţine şi slabe, pentru a putea realiza dorinţele noastre privitoare la formarea şi unificarea definitivă a limbii româneşti. De unde acest pesimism al optimistului poet ?

Am cunoscut importanţa bisericii, a scriitorilor şi cărţilor bisericeşti în această direcţie. Azi, după cum ne arată C., biserica şi scriitorii ei nu-şi mai fac datoria în această privinţă, cu toate că ştim bine ce important factor sunt cărţile religioase pentru răspândirea şi cultivarea limbii în masele mari ale poporului Ori, cu cărţile bisericeşti de azi limba noastră nu se desvoltă, ci din potrivă se strică. Şi apoi: „Biserica a încetat să mai fie mijlocul cel puternic al cultivării şi al desvoltării limbii. Cărţi religioase nu se mai citesc".

Al doilea factor, pe lângă biserică, este şcoala. „Fără îndoială, spune C. şcolile sunt un uriaş propovăduitor al unităţii limbii, ele ajută şi la cultivarea ei, dar pentru desvoltarea limbii nu pot face nimic". C. credem că greşeşte, când afirmă aceasta, căci în defintiv: ce înseamnează desvoltarea fără cultivare".

Desvoltarea presupune o cultivare intensă, continuă. Ori, cultivând serios prin şcoală limba, pregăteşti terenul pentru desvoltarea ei ulterioară.

Şi aici trebue să complectăm pe C. Nu poate fi vorba de cultivarea limbii româneşti în direcţia unificării, şi deci a închegării sale definitive în limbă literară, câtă vreme compunerea manualelor noastre de şcoală va rămânea şi mai departe monopolul exclusiv al Bucureştenilor, dacă nu se va ţine cont şi de provinciile nou alipite, în care ele sunt „impuse" dela centru. Suntem de părerea că aceste manuale trebue să ţie socoteală atât de limba cât şi de împrejurările de viaţă din aceste provincii, pentru a nu deveni numai nişte instrumente de supliciu şi plictisală pentru tinerimea şcolară, ţinută să înveţe din ele.

Al treilea factor, chemat să contribue la desvoltarea limbii, sunt, după C., societăţile literare, „cum au avut şi au pretutindeni popoarele culte ale Europei, (iar) noi n'am avut niciodată nici nu avem".

Intre aceste C. aminteşte numai „Academia română", care ar exista „de scurtă vreme" şi deci n'ar fi putut „produce nici o mişcare în literatură şi din lipsa unui contact mai întins al ei cu publicul". C. pare a fi ironic în acest pasaj. Academia a ţinut până acum în urmă departe de sine pe marii scriitori ai neamului şi nu s'a gândit deloc la o mişcare literară. Intrarea recentă, mai mult forţată de opinia publică, a unor scriitori în sânul ei, se datoreşte desigur altor împrejurări, decât unui dor sincer de a produce o mişcare literară.

C trece sub tăcere, şi poate cu drept cuvânt, „Societatea scriitorilor români" tineri, cari până azi nu ne-a putut da nici o revistă, nici o ediţie critică, completă, a unui singur scriitor român, aşa că şi acum vedem reeditându-se greşit, necomplect, ediţii vechi, cu toate protestările sporadice, ce se fac în atmosfera de nepăsare generală a opiniei publice şi deci şi a Academiei române şi chiar a membrilor Societăţii scriitorilor români.

Ar mai trebui considerat, după C., un al patrulea factor : teatrul şi saloanele literare, dar numai în teorie, căci spune C. : „Teatrul nu poate să cultive, cu atât mai puţin să desvolte limba, ci numai să popularizeze ceia ce iese din condeiele autorilor".

Cât priveşte saloanele, ele nu există în Transilvania şi Bucovina (sau dacă există sunt străine), „iar în regat..... cei zece mii de deasupra ai obiditului neam românesc au în dispreţ limba valahă şi o vorbesc numai de nevoie cu servitorii.... saloanele româneşti..... n'au nici o stimă de literatura noastră.... Ele nu numai că le refuză orice ajutor.... dar în chip positiv ne sunt duşmane prin stăruinţa de-a batjocori năzuinţele naţionale şi de-a zădărnici interesele ideale ale Statului român".

După ce a trecut în revistă pe cei patru factori, chemaţi a desvolta limba : biserica, şcoala, societăţile literare, teatrul şi saloanele, Coşbuc se opreşte la ultimul şi cel mai important : „Scriitorii fără de ajutor dintr'o parte şi batjocoriţi dintr'alta" Dar în împrejurările, în cari sunt ei puşi să lucreze, ostenelele lor nu sunt încoronate de succesul dorit. Căci : „ce să facă ei mai mult decât ceea, ce-i iartă tristele împrejurări", împrejurări, cari, dela nefericitul Eminescu încoace, foarte puţin s'au schimbat în bine.

Şi totuşi nădejdea noastră la închegarea şi unificarea definitivă a limbii noastre trebue să o punem în continuatorii idealişti şi entusiaşti ai operei unui Alecsandri, Eminescu, Coşbuc, Vlahuţă, Caragiale, Delavrancea şi ceilalţi.

LIVIU MARIAN.

*) Interesul pentru limba noastră, din punct de vedere gramatical şi literar l-a arătat C. şi mai înainte în diverse articole, dintre cari unele s'au publicat în volumele sale : *Versuri şi proză*, Caransebeş (1897) şi *Dintr'ale neamului nostru*, Bucureşti (1903) iar altele au rămas îngropate şi uitate prin diverse reviste literare.

Pe un album

Să scriu un vers pe-o filă de album...
Ce capricios,
şi straniu,
şi bizar,
îmi pare acest gând!
Ce fantezie!... Ca şi când
poţi să fixezi pe-o coală de hârtie
un vers,
un ritm,
sau o poezie,
cum ai fixa cu'n ac,
cu'n simplu ac,
o floare pe-un ierbar.

Iubito,
mie, nu mi-a fost pe plac
şi nici nu ştiu
să versific pe pagini de album.
Dar ori şi cum...
Fiindcă ai voit-o, eu ţi-am scris
un vers, în micul tău album.
Am scris, dar vezi, eu mă răzbun:
Să ştii că nu e versul ce ţi-am spus în vis.
(Căci astă-noapte,
— ca în fiecare noapte —)
te-am visat,
dar versu-acela
— pentru un regat,
nu'l spun.

George Pallady

Bibliografie

IN EDITURA „CARTEA ROMANEASCA"

I. D. Barzan. Probleme născute după Războí.
D. G. Chiţoiu. Pentru ţară. (Insemnări din 1913)
Lucian Costin. Cântecele mele. (1910—1922).
Vasile Pop. Ce păţeşte omul bun, (schiţe).
Al. Busuioceanu. Figuri şi cărţi.
Corneliu Moldovanu. Purgatoriul. (roman).
I. L. Caragiale. Teatru. Vol. I.
M. Sadoveanu. Traduceri din Maupassant
V. Pop. Ce păţeşte omul bun.
Ludovic Leist. Le Français parlé.
Ludwig Leist. Deutsches Lesebuch.

— PAGINI ALESE —

No. 96—97. **Eminescu.** Frumoasa Lumii.
No. 98—99. **P. Ispirescu.** Făt-Frumos.
No. 100—102. Exemplar festiv.
No. 103—104. **Anton Pan.** O şezătoare.
No. 105—106. **I. Popovici. Bănăţeanu.** Din viaţa meseriaşilor.

Revista modelor

MODA IN INTERIOR

L'oeuvre féminine se opreşte asupra eleganţei femeeşti, pe care o cheltueşte amfitrioana acasă la ea, pentru a plăcea soţului, copiilor şi oaspeţilor, cari de obiceiu îşi aduc salutul, la ora atât de poetică a ceaiului.

După pijamaua de flanelă sau capodul de duvetină, pe care îl purtăm dimineaţa, când coborâm dintre pernele şi aşternutul cald, după matineul subţire, în care ne aşezăm părul şi ne pudrăm gâtul, după clipele de îndeletniciri intime ale zilei noastre înfrigurate, iată-ne arborând adevărata rochie de interior, cu gândul celei mai vinovate şi mai pretenţioase cochetării.

Ora dejunului, pe care o petrecem mai totdeauna delectându-ne apetitul cu verva şi spiritul invitaţilor noştri,

ora aceasta înseamnă o haină şi o atenţiune deosebită, în învălmăşagul clipelor, care trec aşa de indiferente dincolo de noi.

In aceiaşi rochie, ne aşezăm în faţa focului la ora 5, ascultând muzica ritmică a samovarului cu ceai. Fantezia modei îşi permite toate capriciile pentru rochia aceasta şi pentru crepusculul, care cere ceaiu şi pesmeţi.

Croitorii de la Paris, cari au început şi propovăduirea economiei, lansează rochia de ceaiu, — tea-gown — ca putând servi la dineuri şi recepţiuni dansante.

Hotărît că se simte evoluţiunea bunului gust, numai judecând după îmbucurătorul fapt, că bunicele şi chiar mamele noastre, nu s'ar fi putut prezenta în asemenea ocaziuni în capodul de casă, cu toate că era tot numai horbote şi panglicuţe.

Azi, femeia modernă unifică tonul şi apare aproape la fel, în toate ocaziunile zilei, rezervându-şi pentru curse şi stradă clasicul tailleur englez.

Aceleaşi dantele de aur sau Chantilly, strânse în draperii vaporoase şi fixate prin bucle de argint, aceleaşi cordoane terminate în ciucuri grei, aceleaşi aripi de muselină, alcătuesc rochia de interior, sau **tea-gown**-ul sau rochia de seară şi la fel rămân de simple în schiţa uşoară a mânei care le aşează, ca şi în efectul admirabil de bogăţie şi lene în care străluceşte femeia modernă.

DIANA

Tot ce priveşte „Adevărul Literar şi Artistic" (manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revistei, în str. Sărindar No. 11.

*

Manuscrisele nepublicate nu se restitue. Nu se ţine seama nici de rugăminţele speciale pentru păstrarea lor.

„Adevărul Literar şi Artistic" nu are poşta redacţiei, aşa că nu putem corespunde aci cu cititorii şi colaboratorii noştri, nici cu acele persoane care trimit manuscrise spre publicare şi cer răspunsuri.

Acei care vor să aibă un răspuns, la manuscrisele trimise, sunt rugaţi să adaoge mărcile postale şi redacţia va răspunde personal fiecăruia.

Rugăm cu insistenţă să se specifice pe plicurile scrisorilor adresate nouă, dacă conţinutul priveşte **redacţia, administraţia** *sau răspunsuri la problemele de* **şah.**

INSEMNĂRI

Adnotări estetico-gramaticale

1. Riul.

Pe lângă forma *riu* (Academia pare-mi-se, cere să scriem *râu*), gramaticele şi vocabularele ar putea să recunoscă existenţa — subalternă, dacă voiţi, dar legală — şi formei *riu*, cu punct, nu cu circonflex pe i.

O solicită, adeseori, rima.

La Eminescu:

Mormântul să ni-l sape la margine de riu,
Ne pună'n încăperea aceluiaşi sicriu.

(„O, mamă!“)

Marea şi riurile
Lumea cu pustiurile

(„Revedere“)

La Ronetti-Roman:

Şi fericit e omul a căruia vieaţă
Neturburată trece ca liniştitul riu,
Ce curge pintre maluri smălţate cu verdeaţă
Şi'n fundu-i oglindeşte tot cerul azuriu.

(„Radu“)

Viteji din alte vremuri din vechile sicriuri
Cu vremea lor se scoală şi umblă şi trăesc,
Sdrobesc cetăţi şi tunuri, duc oşti prin ţări şi riuri
Şi îmbrăcaţi în zale în luptă strălucesc

(„Muza Tragediei“)

Panlatinizanţii nu s'ar împotrivi, de sigur, dezcirconflexizării din când în când a vocalei derivate *î* din *riu*, cu atât mai mult cu cât *riul* se vede mai limpede descinzând din izvoru-i primitiv şi murmurul lui aminteşte până şi pe cele mai îndepărtate cimotii gâlgâitoare de prin America de Sud şi cari au dat naştere numirilor *Rio de Janeiro, Rio-Grande-Do-Norte, Rio-Grande-do-Sul.*

2. Două simfonii.

Théophile Gauthier a fost un mare pictor al versului francez; gânduri nu căutaţi în opera lui: n'o să găsiţi aşa ceva. Ronetti-Roman a fost un mare cugetător; versificatorul dintr'însul (autorul lui *Radu*, mai ales) *nu* e la înălţimea gânditorului.

Literatura comparată este însă un teren pe care firi — îndepărtate, nu numai în spaţiu şi 'n timp, dar şi în esenţa lor — se apropie. Pentru o scurtă durată de vreme.

I-am apropiat; fie şi antitetic, în câte o simfonie. Théophile Gauthier a scris „Simfonia în alb major“:

De quel mica de neige vierge
De quel moelle de sureau,
De quelle hostie et le quel cierge
A-t-on fait le blanc de sa peau?

...Est-ce la madone des neiges,
Un sphinx blanc quel l'hiver sculpta?

Ronetti-Roman a încercat o simfonie în negru minor în basmul *Fata fără corp* (partea cea mai slabă din poema „Radu“). Iat-o:

Sosind în oraşul împărătesc,
Vedeă cum oamenii se jăluesc,
Nu numai în suspinuri şi triste cuvinte.
Purtat-au şi negre îmbrăcăminte.
Ostaşii 'n armură neagră-a zărit;
Barba lor moşii negru-au vopsit;
Palatele negru înfăşurate;
Colibele-aşă cel puţin colorate;
Chiar cerul cu negru pără decorat
Cu toate că soarele'n forţa-i a stat:
Şi de-ar fi fost iarnă, de tot sânt convins,
Că-o neagră zăpadă din cer ar fi nins.

Acuma — după ce fiecare dintr'înşii şi-a zis simfonia colorată — ei îndepărtă-se-vor iarăşi pentru eternităţi desprinse din Eternitate.

3. Echivocuri.

Pronumele posesiv — chiar când obiectul e unul, iar proprietarii sunt mai mulţi — poate să cedeze locul formelor scurte *ne* şi *vă*, legate de lucrul stăpânit prin câte o trăsătură-de-unire.

In loc de: *casa noastră* se poate spune: *casa-ne.*
In loc de: *masa voastră* se poate spune: *masa-vă.*

Nu-i cine ştie ce spor de frumuseţe, dar merge! In mânuirea însă a acelui *ne* (în loc de *nostru* şi *noastră*) se cere poetului o deosebită băgare-de-seamă: nu cumvă să urmeze după *ne* un alt *ne* (forma neintonată a pluralului dativ şi acuzativ a pronumelui personal) ori să urmeze vre-un adjectiv, căruia prin citirea cu glas-tare i s'ar dă înţelesul tăgăduitor senzului primordial. Dacă după *ne* vine imediat calificativul *bun*, se aude: *nebun*, dacă urmează *tot*, urechea noastră prinde: *netot;* şi dacă se împiedică 'n cale de celălalt *ne*, în auzul nostru sună atunci: *nene!*

Iată un caz mai puţin grav; dar tot cu un echivoc supărător chiar pentru cine nu despică firul în patru. E o strofă dintr'un sonet al lui Const. A. Giurescu:

Ce scumpă-i vorba asta dulce: mamă!
Atâta dor ascuns de noi o leagă,
Că de-o uitâm în viaţa-ne pribeagă,
Tot ea cu drag la sânu-i cald ne chiamă!

Versul al treilea se aude astfel:

Că de-o uităm în viaţa nepribeagă.

Las'că şi versul precedent e defectuos: pare a fi desprins din zisele oracolilor dela Delphi. Nu ajungem să deosebim următorul lucru: un dor *ascuns de noi* (adică: „de către noi) o leagă; sau: un dor ascuns o leagă de noi?

BARBU LAZAREANU

Argot-ul puşcăriilor

Complectările pe cari le facem astăzi, le datorim, în cea mai mare parte, unui *cititor brăilean* care şi-a încadrat cu câteva corozive rânduri al său Vocabular. Iată-l cu neînsemnate modificări şi întregiri.

BOIANGERIE [la nas] = emoragie.
CORĂBII = încălţăminte, în deosebi: pantofi.
FERTIŢĂ = ajutor la vre-o „operaţie“.
GALMĂ = naiv.
Galmă operată = găgăuţă, nătăfleaţă.
HAI = gălăgie.
Nu face hai = *nu face mofturi.*
LACUSTĂ = amantă.
MOACĂ = mutră, cap.
„*Te lovesc la moacă*“ = îţi sparg capul.
MARDEI, acelaş înţeles ca la: *mangăr* = gologani.
Tae mardei şi Vede mardei = are bani.
MOARĂ = ceas.
MOTOFLEASCA = gura.
MUCLEŞ! şi MUCLEŞTE-O! = ţine-ţi gura!
MIERLEŞTE = trage să moară.
OXO! = taci!
PURIA = mama.
PURIUL = tatăl.
SPARLEŞTE = fură.
SCRUMBIE = ţipesă.
TULE-O CĂ TE-AGAŢĂ = fugi că te prinde!
ZEXE = S'o crezi tu! Spune-o mutului dela Manutanţă.

Un alt „întregitor“ îmi scrie că mai mult decât *gineşte* se aude 'n închisori forma GEANEŞTE = priveşte cu coada ochiului. Cuvântul vine dela *geană;* şi ar corespunde, astfel franţuzescului ZIEUTER.

B. L.

Concursul literar al oraşului Karlsbad

Am vorbit în numărul trecut despre traducerea franceză a odeí baronului Lobkowitz. Publicăm acum şi textul traducerii germane, spre a se putea vedea marea deosebire dintre cele două traduceri.

Quelle, vom Sängerchor der Musen würdig zu feiern,
Tief aus verborgenem Schacht, vom Lager feurigen Schwefels,
Wo der brennende Kalk aufbrausend zischet, erglühst Du?
Kömmt Dir vom Feuerstrom, der Aetna's Flammen entzündet,
Unterirdisch die Glut? Erglühst Du nachbarlich rauschend
Um den Flammenpfuhl der finsteren Mächte des Orcus?
Baiä's Gestaden nicht entströmt ein edlerer Heilquell,
Nicht des Timavus Gebiet; Dir weichen die heilenden Bäder
Nahe am bläulichen Rhein, als Todesstätte des heil'gen
Königs Karl geweiht. Wie üppig die Perlen Dir schäumen,
Wie das gespülte Gestein mit Iris Schmelzen Du färbest!
Spende durch heilenden Strom den leidenden Menschen
Gesundheit
Manches Jahrhundert noch! Des Greises gealterte Sehne
Stähle zu neuer Kraft; lass rosig von neuem erblühen
Schüchterner Jungfrau'n Reiz, und banne jegliche Krankheit,
Dass zum heimischen Herd stets kehre mit fröhlichem Mute
Wer in die heilende Flut die erkrankten Glieder getauchet!

Pictorul Marcel Iancu

La noi, dadaismul a fost dela început primit cu ilaritate — iar cubismul a rămas cuvânt vag, ce stârnia un surâs de neîncredere sau de compătimire. Nu putem spune că expresionismul e mai bine cunoscut, deşi au apărut destule articole şi în publicaţiile române.

In general, manifestările ultra-moderne în artă atrag prin extremismul lor — prin acea înfăţişare revoluţionară ce stârneşte, cum e firesc, reacţiunea artiştilor intraţi în făgaşul rutinei — şi chiar a publicului deprins cu formule estetice comode, — ca şi reţetele gastronomice.

Totuşi dadaismul are substrat ideologic (deşi el respinge orice ideologie); teoreticiani dadaişti vor să ne convingă că, împotriva uzurii la care ne duce civilizaţia tehnică şi complicaţiile vieţii moderne, nu e alt leac decât reîntoarcerea la spontaneitatea şi frăgezimea de simţire a copiilor. Libertate absolută — şi expresie imediată, fără truda savantă a compoziţiei, fără concepţii şi tendinţe morale.

Faţă de cubism, dadaismul apare însă ca un capriciu de esteţi obosiţi de rafinamentele artei. Cubiştii sunt încredinţaţi că ei sunt promotorii unei arte ce va stărui multe secole, pe când expresionismul începe de pe acum să-şi dea duhul. Cubismul e în esenţă o încercare de revenire la principiile universale ale artei; el tinde la o unificare a raporturilor dintre artele plastice, subordonând însă pictura şi sculptura — artei arhitectonice. Cubiştii întrebuinţează elemente naturale dar le alterează, sau le pune în contrast cu elemente abstracte — cu geometria ce oferă posibilitate de a se crea de către artist lucruri şi vietăţi *noi*, de o armonie şi de un relief superior creaţiunilor naturii.

D. Marcel Iancu a fost elevul lui Iser. In 1916, în Elveţia, el a ajuns însă, împreună cu Tristan Tzara unul din fruntaşii dadaismului, gravând, desemnând şi lansând în toate ţările occidentale manifeste ce tindeau la o revoluţionre a artei. Talentul viguros al d-lui Iancu s'a manifestat în expoziţii (la Zürich şi înalte capitale europene) cari au atras atenţia criticii. D. Iancu s'a impus şi ca teoretician; conferinţele sale au pregătit de fapt o pleiadă de artişti tineri cari azi lucrează cu succes în pictură, scuptură şi arhitectură cubistă.

Căci, despărţindu-se de dadaismul ce-a degenerat în... operetă, d. Iancu s'a consacrat artei cubiste, devenind unul din cei mai reprezentativi artişti. Bizuindu-se pe o tehnică de o rară forţă expresivă — şi pe o educaţie estetică sporită de cercetări personale, d-sa a realizat opere cari, pentru cei iniţiaţi, sunt cu mult superioare încercărilor cubiştilor cu fanfară.

Arta d-lui Iancu e sintetică: are ideie, simbol, atmosferă, — dar mai ales tehnică şi culoare. Revenit în ţară de curând, d-sa ne pregăteşte pentru luna Decembrie o expoziţie care, între atâtea magazine de tablouri, va fi o primă manifestare a artei cubiste în România. E o conştiinţă scrupuloasă ce se trudeşte *să creeze;* căci „arta abstractă“ cum e caracterizat cubismul nu poate fi nici o plăcută trecere de vreme pentru diletanţi nici o sperietoare pentru publicul tradiţionalist. Cubismul e o expresie a năzuinţei de universalizare a artei, care trebue să fie umană, accesibilă tuturora — dar nu în forme vulgare. D. Iancu e un pictor, ce n'a uitat că arta, în vechime, avea un rost divin.

Cubismul, după teoreticianii săi, încearcă o restaurare a artei colective, în care demiurgii şi mulţimea se uneau într'o cucernicie curată şi înălţătoare...

E. R.

DEMANDEZ DANS TOUTES
LES PARFUMERIES
La Reine des Eaux de Toilette
„L'EAU de LUBIN“
et „L'Eau de Cologne de Lubin“
au PARFUM DELICAT et SUAVE

In vitrina librăriilor

IN EDITURA „CULTURA NAŢIONALĂ“

AU APARUT:

Frank Stevens. Prin împărăţia furnicilor, (trad. de C. Sandu-Aldea).

Longos. Daphnis şi Chloe (roman), (trad de Const. Ion Balmuş).

Jerome şi Jean Tharand. Umbra Crucii (roman).

Oscar Wilde. Prinţul Fericit, (trad. de Igena Floru).

BIBLIOTECA UNIVERSITARA:
Ramiro Ortiz. — Renaşterea la Florenţa.

SCRIITORII ROMANI:
Delavrancea. — Paraziţii (roman).
Mihail Sorbu. — A doua tinereţe (dramă).
Duiliu Zamfirescu. — Viaţa la ţară (roman).

LITERATURA UNIVERSALA:
Mircea Gheorghiu. — Din lirica armeană.
Ludwig Holberg. — Trei comedii.
Muragall. — Lauda.

BIBLIOTECA AGRICOLA:
Ioan Enescu. — Ingrăşămintele.
C. Sandu-Aldea. — Despre Semănătură.

BIBLIOTECA POLITICA:
Karl Kautsky. — Dela Democraţie la robia de stat.

BIBLIOTECA FILOZOFICA:
Benedetto de Croce. — Elemente de Estetică.

BIBLIOTECA SOCIALA:
Nicolae Petrescu. — Fenomenele sociale în Statele-Unite.

*

AU APARUT în editura Vieţii Româneşti:

St. O. Iosif: Patriarchale, poezii. 92 de pagini. Preţul 12 lei.

Lacrimile ieromonahului Veniamin, carte dată la lumină şi tipărită de **Mihail Sadoveanu.** 128 pagini. Preţul 12 lei.

Cărţi şi Reviste

Dela democraţie, la robia de Stat, *de K. Kautsky*

„Biblioteca politică“, editată de „Cultura Naţională“ şi pusă sub conducerea d-lui profesor universitar Dimitrie Gusti, prezidentul Institutului Social Român, — începe prin publicarea minunatei cărţi a lui Kautsky *„Dela democraţie, la robia de stat“* în traducerea fără cusur, pe care i-a asigurat-o d. Şerban Voinea.

La apariţia ei, către sfârşitul anului trecut, această lucrare a stârnit cu drept cuvânt interesul — nu numai al oamenilor de specialitate, ci şi al marelui public: Kautsky răspundea lui Trotzki, prin această broşură şi făcea, — cu confuzie aproape — procesul bolşevismului.

Pornind dela fapte precise, ce nu se pot tăgădui, Kautsky ajunge la concluzii logice, ce nu se pot răsturna. Şi în aceasta stă toată valoarea acestei cărţi: în bogăţia materialului informativ, bogăţie cu atât mai apreciată la noi, cu cât ştim mai puţin despre stările de fapt din Rusia; şi în asprimea criticei, care vine dela unul dintre fruntaşii socialismului mondial.

Kautsky dovedeşte rând pe rând: că bolşevismul — prin acea dictatură a proletariatului — înseamnă gâtuire a libertăţii individuale, supunere oarbă în faţa unui Messia (pag. 69) cu deosebire că, eri acest Messia era ţarul, iar azi este sovietul; că întronarea muncii silnice (pag. 96) este negaţia acelei reglementări a muncii prin socialism, reglementare care constitue unul din scopurile ideale (pag. 122) ale socialismului chibzuit.

In chipul acesta, Kautsky — după ce răspunde la toate ironiile, pe care i le aruncase Trotzki, în avânturile-i retorice — ajunge să demonstreze caracterul reacţionar al bolşevismului.

„Acest caracter reacţionar expres, atât în teorie cât şi în practică, care nu duce *la*, ci depărtează *de* socialism, este acela care *pe lângă brutalitatea şi pofta de dominare a bolşevismului*, respinge tot mai mari cercuri proletare... Dacă s'ar întâmpla ca bolşevismul să se menţină la putere vreme suficientă, fără a se preface, vom mai putea să-l vedem braţ la braţ cu capitaliştii apusului, declarând război proletariatului Rusiei, care luptă pentru libertate“ (pag. 141—142).

Prevederile lui Kautsky nu's departe de a se adeveri, până şi în acest amănunt al fraternizării reacţionarismului bolşevic cu reacţionarismul bancar englez sau american.

Publicarea în româneşte, a acestei preţioase cărţi este mai mult decât bine venită, pentru toţi cei ce vor să afle adevărul asupra situaţiei de dincolo de Nistru.

Higiena

Numărul din Decembre 1922 al acestei reviste „pentru preîntâmpinarea boalelor şi păstrarea sănătăţii“ are o bogată materie.

Doctorul D. Paşcanu desprinde — sub titlul „De ce ne îmbolnăvim?“ — câteva idei dintr'o conferinţă ţinută la liceul „Mihai Viteazul“ elevilor şi la biserica din mahalaua Floreasca poporenilor.

Directorul revistei, doctorul George D. Fischer face necrologul întemeietorului policlinicei „Regina Elisabeta“.

Detaşăm din acel elogiu funebru următorul pasagiu:

„De numele doctorului Grigore Ţăranu este legată o operă, care caracterizează deodată pe un om. După cum numele de Exarcu înseamnă Ateneul Român, tot astfel numele de Grigore Ţăranu nu se poate concepe fără noţiunea Policlinica „Regina Elisabeta“.

„Grigorie Ţăranu se gândise încă dela începutul carierei sale la crearea unui local spitalicesc rezervat în mod exclusiv săracilor şi la care toţi cei ce n'au, să găsească gratuit tot ce le trebue: consultaţii, medicamente, îngrijiri.

„...Policlinica drul- Grigore Ţăranu a înfiinţat-o cu doctorii Goilav, Marcel şi Romalo... Dificultăţile băneşti ce se întrevedeau nu erau de loc o încurajare pentru fondarea unei instituţiuni particulare, care să-şi servească clientela săracă în mod cu totul gratuit. Trebuia o mare doză de entuziasm, foarte multă abnegaţie şi o deosebită tărie de suflet, pentru a face un început, care apărea mai tuturora himeric.

„...Sunt douăzeci şi şase de ani de când dăinueşte policlinica „Regina Elisabeta“. Dintr'o înjghebare modestă a ajuns o instituţie cu o frumoasă organizaţie“.

Convorbirile de higienă morală ale doctorului Melun sunt interesante.

„Natura“

Vechea revistă ştiinţifică, silită să-şi întrerupă apariţia în timpul războiului şi după, din pricina dificultăţilor technice create de împrejurările nouă — a reapărut. Incercarea este frumoasă. Azi, când existenţa unui nou ziar politic e o problemă din cele mai dificile, — apariţia unei reviste care are de scop popularizarea ştiinţei este cu deosebire îmbucurătoare.

„Natura“ reapare sub conducerea d-lor G. Ţiţeica, G. G. Longinescu şi Octav Onicescu, profesori universitari.

Primul număr — elegant tipărit, frumos ilustrat — cuprinde un sumar bogat şi de actualitate. Da, de actualitate — cu toate că este vorba de o revistă ştiinţifică. Astfel, d. inginer Ion Ionescu studiază pe înţelesul tuturor problema căderii podurilor, problema pe care guvernarea liberală n'a putut-o încă soluţiona; iar d. dr. M. Nasta discută chestiunea vaccinării împotriva tuberculozei, chestiune care, când cu experienţele d-rului Puţureanu — a stârnit o polemică de presă din cele mai crâncene.

Sumarul este complectat cu articole de d-nii G. Ţiţeica, D. Rotmann, Theodosiu, etc. D. G. G. Longinescu publică întâiul capitol dintr'un amuzant român de vulgarizare ştiinţifică „De vorbă cu un strop de rouă“.

Recenzii, note şi o interesantă colecţie de buletine informative despre activitatea diverselor institute ştiinţifice şi întreprinderi industriale, se adaugă acestui material bogat şi util.

„Adevĕrul Literar şi Artistic“ va publica regulat recenzii asupra tuturor publicaţiunilor ce apar în prezent la noi. In acest scop rugăm să ni se trimeată pe adresa „Adevĕrului Literar“ câte un exemplar din volumele şi revistele ce apar.

Joc de inteligenţă

ŞAH

Adunarea generală a „Cercului de Şah“ din Bucureşti

Duminică 26 Noembrie a c., a avut loc adunarea generală a „Cercului de şah“ din Bucureşti, care, cum se ştie, îşi are sediul în strada Academiei 20 (Sala Liedertafel).

La ordinea zilei a fost:

1. Darea de seamă a preşedintelui.
2. Raportul cenzorilor.
3. Descărcarea vechiului comitet.
4. Alegerea noului comitet.
5. Discuţiuni şi propuneri eventuale ale membrilor.

1. D. farmacist **A. Henţiescu**, preşedintele activ al cercului, deschizând şedinţa, arată importanţa jocului de şah şi deplina mulţumire ce-o resimte văzând că cercul prinde din ce în ce mai multe rădăcini, ajungând să numere numai în Bucureşti, aproape 200 de membri.

Face un istoric al ultimului cerc, aducând călduroase mulţumiri tuturor celor cari prin grai, scris şi cu fapta sprijină propăşirea mişcării şahiste.

Arată d'asemenea starea prosperă a fondurilor. Urează spor la muncă şi viaţă lungă acestei nobile înjghebări.

2. Raportul cenzorilor

Cenzorii nedepunând raportul asupra stării financiare a cercului, se naşte o discuţie pro şi contra aprobării descărcării vechiului comitet, până la prezentarea menţionatului raport. La discuţie iau parte d-nii: *Ing. Leu, Prof. Gherghel, Marcu, D. Jecu, Lt. Gudju, A. Henţiescu* şi *S. Rosenfeld.*

D. Solomonide, propune o măsură transacţională: de a se da descărcare vechiului comitet, urmând ca cel nou, să clarifice complect situaţia, într'un scurt interval.

3. Descărcarea vechiului comitet

D-nii *prof. Gherghel* şi *W. Pauly*, asociindu-se, adunarea votează descărcarea vechiului comitet, cu clauza d-lui *Solomonide.*

4. Alegerea noului comitet

Inainte de a se proceda la această alegere, d. **Lt. Ion Gudju**, secretarul general al cercului, ţine o cuvântare, arătând rolul moral şi intelectual al şahului.

Spune că e în asentimentul tuturor aducând omagii de recunoştinţă înaintaşilor.

Adaugă că datoria tuturor, după înfăptuirea idealului naţional este o solidă conlucrare în direcţia unei temeinice consolidări sufleteşti.

In începerea acestui program de activitate e de părere să se strângă în primul rând legăturile cu cercurile de şah de peste munţi.

Propune să se aleagă ca *membri de onoare* ai cercului pe:

D. **George Mayer**, consilier la Curtea de apel şi preşedintele cercului de şah din Timişioara

şi d. **Valer Onitziu** (Sibiu) „ca început al consolidării sufleteşti şi ca admiraţie pentru neîntrerupta luptă ce-au dus-o pentru răspândirea şi propăşirea şahului, peste munţi“.

D. **Mihail Sadoveanu**, din Iaşi, membru al *Academiei Române*, „pentrucă întrupează legătura insolubilă *între şah şi intelectualitate*“.

D-şoara **Aura Bujigan**, o devotată membră a cercului şi care fiind originară din *Biserica Albă* (partea din Banat ce n'a intrat în graniţele ţării) reprezintă un *„simbol al unităţii naţionale, desăvârşite“*

Adunarea aprobă prin aclamaţii cele de mai sus.

Se suspendă şedinţa pentru 10 minute, în care timp într'o atmosferă foarte colegială se stabilesc ultimele curente pentru alegerea unui comitet unitar şi cu dor de muncă.

Se redeschide şedinţa. Luându-se cunoştinţă că *d-nul Henţiescu* a demisionat irevocabil din postul de preşedinte, *Lt Gudju*, în aplauzele entuziaste ale întregei adunări aduce omagii, acestui luptător şi sprijinitor neîntrecut, numindu-l cu drept cuvânt *„stâlpul mişcării şahiste în ţara noastră“.*

Propune să se aleagă preşedinte prin aclamaţiuni d. *prof. Gherghel*, care, mulţumind pentru cinstea ce i s'a făcut, spune că îşi va da toată silinţa să contribue cât mai mult la introducerea şi răspândirea şahului în toate straturile.

Cu mici discuţiuni se votează, prin aclamaţii următorul comitet *pe anul 1922—1923.*

Preşedinte onorific: D. **Mihail Dragomirescu**, prof. universitar
Preşedinte: Dr. **I. Gherghel**, profesor.
Vice-Preşedinte: D. **W. Pauly**, director la Dacia România.
Membrii: D-nii farmacist **A. Henţiescu**.
Dr. **S. Bobeş**, sub-directorul *„Institutului Babeş“*
şi avocat **P. Constantinescu**.
Secretar general: **Lt. Ion Gudju**.
Bibliotecar: **Etienne Lonyai**, fotograful Curţii Regale.
Cassier: **Is. Wexler**, funcţionar superior.
Cenzori: **D. Jecu**, magistrat
şi **S. Rosenfeld** directorul comptabilităţii casei Socec“.

5. Discuţiuni şi propuneri

UN BUST LUI HERCULE A. GUDJU

D. *Mihail Gregorian*, citeşte un documentat memoriu prin care face elogiul activităţei bătrânului *Gudju* şi ca stimulent pentru cei tineri, propune denumirea pe viitor a cercului, sub numele de: *„Cercul de şah, Hercule A. Gudju“*, din Bucureşti, aceasta ca un meritat omagiu adus celui mai mare maestru de şah pe care l'a avut ţara noastră.

S. Rosenfeld, asociindu-se la omagiul unanim ce-l datoresc toţi fostului maestru, spune că în actul constitutiv al cercului s'a prevăzut denumirea de: „cerc de şah“ fără nici o titulatură.

D-l Ing. Christ. Leu. spune că în sufletul fiecăruia trăeşte recunoştinţa faţă de *„promotorul mişcării şahiste în ţara noastră“* şi e datoria noastră să-l avem mereu în mijlocul nostru

Propune să i se ridice *un bust*, în sala cercului, prin listă de subscripţie, în care sens se înscrie cu 500 lei, —

Adunarea aprobă prin unanime aclamaţii propunerea d-lui *Ing. Leu.*

D-l prof. Gherghel se asociază ideii, înscriindu-se cu 500 lei. —

Lt. Gudju, mulţumeşte pentru mişcătoarea manifestaţie ce s'a adus memorii tatălui său.

COMUNICĂRI

Rubrica de şah e redactată astfel:
Probleme şi soluţii de d-l P. I. Negreanu.
Partide şi orice analize de Lt. I. Gudju.

Spre a se evita în viitor, întârziere în corespondenţă, cititorii sunt rugaţi ca tot ceeace priveşte *probleme şi soluţii* să le adreseze d-lui *Negreanu*, pe adresa *„Adeverului literar“*, cu menţiunea *„pentru şah“.*

Iar tot ceeace priveşte partidele de şah şi orice fel de analize, studii etc., să le adreseze d-lui *Lt. Gudju*, secretarul general al *„Cercului de şah“* din Bucuresti, pe adresa *str. Principatele-Unite 57.*

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

S'a pus în vânzare
ALMANACHUL
ziarelor „Adeverul“ şi „Dimineaţa“
pe Anul 1923
trebuie să fie pe masa tuturor, de oarece va interesa toate păturile sociale.
Format mare, tipărit PE HÂRTIE BUNĂ, CU COPERTA IN 4 CULORI. ARTISTIC LUCRATĂ, cu colaborarea celor mai mari scriitori, literaţi, desenatori şi humorişti.
ALMANACHUL ziarelor „Adeverul“ şi „Dimineaţa“ pe Anul 1923, se vinde cu preţul de lei 15, şi se găseşte de vânzare la toate librăriile şi la toţi depozitarii şi vânzătorii de ziare.

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

SERIA III — ANUL III No. 109

2 Lei Exemplarul în ţară
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 24 Decembrie 1922

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Intre ruinele Giurgiului

de N. IORGA

Voiţi să resimţiţi până în adâncul sufletului ceia ce ne îndeamnă pe câţiva să nu putem ierta anume umiliri şi suferinţe ce ni le-a adus un război pe care, dacă nu l-am voit noi, trebuia să-l facem pentru izbândirea drepturilor noastre?

Poftiţi numai la Giurgiu. E aşa de aproape de Bucureştii fără memorie, dacă nu fără demnitate, şi poate da atâtea învăţăminte!

In locul străzilor centrale mărginite odinioară de înalte clădiri cochete, în care se cuprindea atâta bogăţie de mărfuri şi acel complet confort al locuinţii care constitue la naţia noastră o dovadă strălucitoare a simţului pentru civilizaţie, nu sunt decât ziduri frânte pe care focul şi-a lăsat urmele — focul pus anume după jefuirea vandalică a Bulgarilor — ori închegări provizorii, în care coperemântul de tablă e la jumătatea nivelului atins de clădirea dărâmată. Noile prăvălii par să se stingă de ruşine şi de sfială faţă de ce au fost odinioară. Numai ici şi colo silinţi desperate au izbutit, pe aceste vremuri de scumpete, să refacă întreaga zidărie, şi albele case răsar ca nişte sprinteni ghiocei de primăvară în mijlocul ruinelor unei ierni îndelungate şi grele.

Mi se asigură că, pe când Rusciukul triumfă cu prada lui de război (dela particulari!), şcolile înseşi mândrindu-se cu un material didactic furat, pe care fac tot ce poate minciuna şi perfidia, ca să-l refuze, aici mobilarea e redusă la cele mai simple elemente. Sunt oameni odată îndestulaţi cari n'au în casa lor mai mult decât două cămăşi, atât de cumplită a fost urgia.

Numai şcoala de pe la 1860, care păstrează în fruntea ei vechea stemă a ţării, înlocuită astăzi printr'o aşa de săracă imitaţie a nu ştiu cării paiuri jumulite, prusiene, sârbeşti sau polone, a fost cruţată, nu înţeleg cum, şi de ghiulelele bateriei neobosite de pe malul din faţă şi de torţele nimicitoare ale tăciunarilor bulgari. Până şi câte una din biserici a primit expresia elocventă a recunoştinţei bunilor noştri vecini. Şi urâtul turn central, atât de turcesc în răsărirea lui stingheră, s'a păstrat neatins.

Lângă edificiul, cam curios, care s'a ridicat mai de curând pentru ca să adăpostească pe platforma lui, peste stâlpii striviţi, serbările orăşeneşti, o aspră cruce de piatră pomeneşte trecerea liberatoare a soldaţilor francezi. E un exemplu de simplicitate şi de discreţie, dela care am putea învăţa mult. Şi de sigur că şi inscripţia trebue să aibă aceiaşi concizie militară. Din veac în veac se va aminti astfel pătrunderea în Muntenia torturată doi ani şi jumătate de „execuţia" năvălitorului, a mărunţilor soldaţi în mantăli albastre cari fără un Napoleon în fruntea lor dăduseră lumii cea mai greu câştigată şi de aceia cea mai onorabilă din victoriile pe care le cunoaşte istoria.

*

Pentru întâia oară văd rămăşiţele cetăţii turceşti care a dăinuit patru sute de ani până la cucerirea rusească din 1828 şi alipirea teritoriului demilitarizat la pământul ţării româneşti, de care atâta vreme fusese desfăcut pentru a fi adăpostul paznicilor şi jăfuitorilor noştri.

Zidul vechiu se urmăreşte foarte bine, şi de-a lungul lui s'ar putea face săpături care ar putea da interesante fragmente de trecut. Construcţia de piatră sură, în lespezi mari, ca în veacul al XVIII-lea, când încunjurul palancei a trebuit să fie refăcut, samănă cu sistemul de zidire pe care l-am văzut în cetatea turcească a Hotinului. Intr'un punct, cărămida roşie alternează cu acest material sumbru: s'ar crede o frântură de zid românesc, după normele noastre deosebite, luate din arhitectura bizantină. Mi se dă însă asigurarea că ar fi vorba de o simplă cârpeală făcută mai aproape de noi.

Biserica sfântului Nicolae, numită astfel după Ţarul biruitor în 1828—9, e moscheia apărătorilor păgâni ai cetăţii. Solidă construcţie, în care lespezile pătrate, de un lucru foarte îngrijit, se sprijină în straturi simetrice. Inscripţii ruseşti şi româneşti prinse în ambele ziduri, la dreapta şi la stânga, comemorează succesul armelor ruseşti. Când a intrat, aici, avangarda demnă de a conduce barbaria ce se îngrămădia pe urmele ei, Turcii ca să străpungă cu vârful baionetelor chipurile de sfinţi, rămase aşa până astăzi, marmura Ruşilor a fost respectată de Bulgari, asociaţii lor, dar, cealaltă cu transpunerea sensului în româneşte, a fost zdrobită, ca şi cum devastatorii ar fi hrănit speranţa nebună că s'a isprăvit pentru totdeauna cu dominaţia românească.

Şi, de fapt, după tratatul din Bucureşti, aici trebuia să fie domeniul de exploataţie germană.

*

La Ramadan, alături, vremurile au adus schimbări. De o parte se ridică gârbova spinare imensă a şantierului pe care germanii voiau să-l aşeze ca semn al stăpânirii lor pe Dunărea de jos, în ciuda instalării tovarăşilor lor austrieci la Severin. Am ajuns noi stăpânii acestei construcţii impunătoare, şi de sigur am avea altceva de făcut decât s'o păzim bine fără a o putea întrebuinţa. Mi se spune că materialul de maşini aşteaptă în nu ştiu ce fabrici din Germania. Sper că nu aşteaptă întoarcerea acelora cari şi astfel voiau să se impuie aici. Ar fi — dacă nu putem noi înşine — un mijloc de a atrage aici capitaluri mai puţin primejdioase pentru însăşi viaţa statului român.

La dreapta se grămădesc vasele, gata de a fi întrebuinţate, ale Lloydului bavarez, care se judecă împotriva confiscării cu statul român şi se pare că instanţele noastre judecătoreşti au dat dreptate duşmanilor de eri. Dreptul, evident, n'are nimic a face cu însăşi grija conservării şi desvoltării naţionale... Iar unii oameni îşi închipuie că, orice am fi iscălit cu privire la regimul Dunării, ar mai putea flutura în bătaia vântului dunărean steagul care e picurat de sângele poporului nostru.

In faţă, insula de pe vremuri, legată azi de ţărm printr'un istm, după ce cursul Dunării a fost respins mai departe, acel curs care odată umplea de apă şanţurile de încunjur ale cetăţii.

Aici întâiu, în acest ostrov îngust, cocoşat şi rătăcănos, din adâncul căruia se scoate piatra de var şi pe cei câţiva metri pătraţi de pustiu rătăcesc cânii paznicului, am înfipt noi suliţa vechilor ostaşi munteni în ţărmul dunărean. De aici au privit ochii întemeietorilor de ţară, asupra Dunării largi ca o mare, încingând şi apărând teritoriul, de străveche moşie, pe care ei se ridicaseră domni şi pe care nu înţelegeau să-l împartă cu nimeni. Pe acest punct de înaintare îndrăzneaţă am afirmat că n'avem numai muntele nostru înalt, ci şi râul nostru cel mare ducând la întinderea mării, unde nici un drept nu poate să înlăture pe acela, firesc, al nostru.

Când, la 1445, cruciaţii supt steag papal şi supt flamură burgundă veniau pe Dunăre să caute, în sus, pe Iancu Hunyadi cu cetele lui de luptători ca să caute ori să răzbune pe regele Vladislav, bătut la Varna şi dispărut în vălmăşagul înfrângerii, ei au dat de Vlad Dracul, feciorul lui Mircea care stăpânise şi Silistra şi toată Dobrogea până în zarea acelei Varne, fatală pentru creştini, şi, între asprii lui luptători, chiuind a bucurie şi a moarte în descărcarea asurzitoare a bombardelor apusene, Vodă Românul a spus neobişnuiţilor oaspeţi câte pietre de sare l-a costat pe tatăl său clădirea cetăţii din Giurgiu.

Din această cetate, care a durat multă vreme, şi până în zilele lui Mihai Viteazul, când cu ajutor ardelean şi cu iscusinţa inginerilor militari veniţi din Toscana ca să ajute la apărarea crucii, el scotea din Giurgiu rămăşiţele oştirii învinse a Vizirului Sinan, abia au mai rămas câteva ziduri rupte. Am pe masa mea când scriu frânturi din ele: bucăţile de cărămidă, tari, de o deasă alcătuire ce pare a fi antică, sunt prinse într'un ciment ca piatra, care cuprinde în încleştarea lui prunduri dunănere. Până acuma nimeni n'a săpat aice pentru a vedea ce ni păstrează pământul, şi nu s'a încercat măcar a se desluşi rosturile de construcţie. Pe aceste locuri de străveche amintire pioasă cânii latră în marginea gropilor de var.

Supt vântul de iarnă aspru, care taie, Dunărea se odihneşte închegându-şi pe alocurea undele biciuite de şfichiul crivăţului. In fund Rusciukul, pasăre de pradă sătulă, îşi mistuie în clădirile-i neatinse roadele crimei împotriva vecinilor buni şi ajutători totdeauna. Dinioarea chiar treceau într'acolo, cu expansive semne de prietenie către ai noştri, oamenii de acolo, cari păreau veniţi să-şi mângâie la privirea ruinelor făcute de dânşii suferinţa patriotică a făcătorului de rele înlănţuit de dreptatea imanentă a istoriei.

N. IORGA

Provinciale [1]

Nocturnă

Cerul verde s'a culcat pe oraşul mort
Şi acum ca un venin în mine-l port,
Cerul turbure şi bolnav şi pustiu
A 'ngheţat deasupra sufletului viu.

In clopotniţe pustii, cu besnă grea,
Aspru-şi ţipă blestemul o cucuvea;
Pe o frânghie agăţat al nopţii vrac
Doarme spânzurat în gol un liliac.

Pe acoperişuri umede de rouă
Se răsfrânge-un galben ciob de lună nouă,
Iar pe ramuri înfrunzite de castani
Urcă leneşi şi îndrăgostiţi motani.

Ciorile ascunse 'n nuci bătrîni s'aud
Scuturînd de picături frunzişul ud —
Ciorile cu ţipătul croncănitor
Şi-au făcut la mine 'n suflet cuibul lor —

Ion Sân-Giorgiu

1) Din volumul „Grădina Sufletului", subt tipar.

Un manuscris al Poetului Dimitrie Anghel

de LEON FERARU

Poetul Leon Feraru, care de foarte multă vreme locueşte în America, publică următorul articol în „Calendarul Naţional America".

Il rerpoducem cu o deosebită plăcere pentru autor şi cu multă emoţie pentru memoria celui de care este vorba.

Păstrez un manuscris al poetului D. Anghel. L'am încadrat în negru, deşi conţinutul e albastru, plin de farmecul nopţii muiate în razele de lună. Alături de portretul prietenului meu Anghel, maestrul mort dar trăind veşnic în inima mea, manuscrisul îmi grăeşte dulce în clipele de reverie. Par'că aud glasul stins al lui Anghel par'că îi văd ochii mari, adânci, înlăcrimaţi.

Când pentru cea din urmă dată ne-am strâns mâna şi ne-am sărutat frăţeşte, am simţit că n'o să ne mai vedem în lumea aevea. Venise cu mine până la frontieră, să mă conducă, şi când l'am rugat să vie mai departe, cel puţin până la Paris, Anghel a zâmbit trist şi mi-a şoptit: „La ce bun? Mai mult sau mai puţin împreună... Eu mă întorc..." Presimţirea lui m'a înfiorat. M'a urmărit ca o umbră pretutindeni, trecând prin capitalele Europei, plutind pe uriaşul *steamer* spre America...

Lucrasem împreună mai mult de un an. Anghel avea o comoară de frumuseţi pe care încerca s'o dăruiască literaturii. Dar melancolia care îi umbria vieaţa nu-i da răgaz să scrie. Visul lui se împrăştia în reverii. Câte odată o sete adâncă de creeare îl mâna spre masa de lucru. Dar condeiul îngheţa în mâna-i rece. Atunci se încerca să dicteze. Ii transcriam cuvintele vrăjite de câte ori prindeam, în sborul condeiului, fraze cizelate îndeajuns spre a forma un crâmpei de gând, o schiţă, e fantazie. Apoi îi citeam rândurile. Anghel zâmbia trist. Imi spunea, glumind, că numai felul meu de a citi le face frumoase. Aceste schiţe şi fantazii formează acum volumul „Oglinda fermecată", publicat de casa de editură „Flacăra".

Mai târziu isvorul de inspiraţii, deşi nu se secase, părea că ameninţă să se închidă mulţimei din afară. Anghel avea momente de disperare. Atunci nu mai putea nici mânca, nici dormi. Se obişnuise să ia *bromural* înainte de culcare. Intr'o dimineaţă l'am găsit galben in patul lui alb. Am alergat la o farmacie apropiată. Am dat lămuriri farmacistului asupra obiceiului lui Anghel de a lua bromural. Farmacistul mi-a dat un leac. Nu ştiu cum, dar în dimineaţa aceea, când Anghel deschise ochii lui mari şi adânci, par'că revenise dintr'un vis lung visat de veacuri...

Uşor, pe îndelete, l'am ajutat să se îmbrace. Am deschis toate ferestrele şi aerul dimineţii de vară readuse culoarea de viaţă pe obrajii lui slăbiţi de boală. Apoi ne-am dus la restaurantul gării de nord unde luam masa în fiecare zi. Am stat acolo în zgomotul trenurilor venind şi plecând; forfotul acela de lume bolborosia proza traiului zilnic, neîntrerupt... Anghel vorbia de poezie cu privirile umede. Spre seară, când liniştea se făcu mai palpabilă în restaurantul gării, am început a simţi amândoi farmecul tăcerii întrerupte doar arare de sosirea unui tren. Când am părăsit restaurantul se făcuse noapte. Noaptea e amica visătorilor. Sub vălul ei inspiraţia păşeşte mai sigură. Din clipa aceea am început a scri împreună. Colaborarea noastră a durat o vară întreagă. Rezultatul e un mănunchiu de proză, bucăţi publicate sub pseudonimul *Ola Canta*. Sub acelaş nume am mai publicat şi câteva poezii. Plecarea mea a întrerupt această colaborare.

Din vraful de scrisori, manuscrise şi portrete, am ales poezia pe care o comunic astăzi, poezie pe care Anghel a compus-o la Tecucel. Scrisul fin, distins, aproape femeiesc, al poetului, e limpede şi surâde trist, ca o părere de rău, din rama îndoliată.

Anghel iubea florile. Primul volum, care l'a consacrat, e intitulat „In grădină". Mireazma acestor flori e încă proaspătă. Vor fi în veci tinere. Literatura română a făcut câţiva paşi înainte ca aceste buchete îmbălsămate. Până la Anghel influenţa franceză apărea în toată goliciunea ei în versurile imitatorilor şcolilor literare din Franţa. A fi influenţat de o literatură nu însemnează a copia în mod servil opera maeştrilor acelei literaturi.

Anghel care trăise la Paris şi la Roma, care se îmbibase de parfumul unei arte înnalte, nu avea nevoie să copieze pe maeştrii, nu râvnia la o asemenea „originalitate" în literatura română. Mai mult încă, Anghel nu scria pentru reviste, nu rima pentru vre-o şcoală literară din Bucureşti, nu fabrica versuri la comanda nimănui. Anghel creea, simţind o nevoie înnăscută de a creea. Banalitatea „poetul se naşte, nu se face", e un adevăr al naturii. Norocul lui Anghel fu că pierdu averea pe care i-o lăsase părintele său. O pierdu, dar o pierdu ca să câştige laurii poeziei române. Silit de împrejurări ca să dea mai multă atenţiune artei lui, se grăbi să vie la Bucureşti şi să scrie.

Parizianul rafinat se trezi dar în cafeneaua literară din cetatea lui Bucur. Ceaţa poetaştrilor copiind modelele franceze se mira că un poet ca Anghel întrebuinţează cuvinte neaoşe româneşti, şi numai când silit de lipsa unui cuvânt adecvat românesc, recurge la neologisme, şi chiar şi atunci cu o artă nouă, nebănuită încă. Cei „noui" îl catalogau de „şcoală veche", cei „vechi" îl acuzau de „noutate". Dar în curând aproape tot Bucureştiul literar îl recunoscu ca un talent de mâna întâia. Dar Anghel fu mai mult de cât un talent de mâna întâia, el fu geniul poeziei româneşti adevărate, o culme, o glorie, un monument marcând trecerea de la Eminescu la Anghel, după cum Eminescu însemnează trecerea de la Alecsandri la Eminescu. Timp de zece ani literatura română fu sub sceptrul modest al lui Anghel.

Poezia lui Anghel e opera unui român care şi-a asimilat cultura apuseană, care n'a copiat poezia franceză, ci a trăit-o el însuşi până ce ea a devenit parte din sufletul lui. Reintors în ţară, după ani de trai în mijlocul luminii apusene, şi-a reluat locul în sânul patriei, a început să simtă bătăile inimii româneşti, dar bătăile acelea le transcria în ritmul câştigat din amestecul cu Franţa care cânta.

Către sfârşitul vieţii lui scurte Anghel a simţit un fel de nostalgie... un dor de a relua lira şi de a relua motivele de odinioară. Volumul „In grădină", primul publicat de poetul nostru, va fi incomplect fără de următoarele linii care formează fermecătoarea poezie, al cărei manuscris e în posesia mea:

Cu legănări abia simţite şi ritmice, încet, încet,
Pe pajiştea din faţa casei caişii, zarzării şi prunii
Invesmântaţi în haine albe se clatină în faţa lunii.
Stând gata par'că să înceapă un pas uşor de menuet.

Se cată ram cu ram, se 'nclină, şi 'n urmă iarăşi vin la loc,
Cochetării şi graţii albe şi roze gesturi, dulci arome,
Imprăştie în aer danţul acesta ritmic de fantome
Ce-aşteaptă de un an de zile minuta asta de noroc.

Ce e de spumă sus pe ramuri, se face jos de catifea,
Şi astfel umbrele căzute pe pajişte par mantii grele
Svârlite de dănţuitorii ce au rămas numa 'n dantele,
In parcul legendar în care s'a prefăcut grădina mea.

Pe gura scorburilor vântul, plecat, a deşteptat un cânt,
Şi 'nvoalte mâneci, horbotate, se 'ntind uşoare să salute
Preludiul acestei stânse şi dulci orchestre nevăzute,
Şi-apoi cu reverenţe pomii s'au clătinat până la pământ.

Ghirlănzi de flori îi leagă 'n treacăt şi-un arc sub fiecare ram
Bolteşte-albastre perspective, sub care alt cete ninse
Coboară pe pământ din ceruri venind cu candelele-aprinse
Să facă şi mai albă noaptea acestui alb epitalam.

Aşa-s în clipa asta toate, dar mâine albii cavaleri
Impodobiţi de-atâtea graţii, ce le 'mprumută luciul lunii,
Vor deveni ceau fost de-apururi: caişii, zarzării şi prunii
Banalii pomi din faţa casei, ce-i ştiu de-atâtea primăveri.

Din poeţii chinezi

Papagalul

Deasupra noastră, printre tinerele flori
Ale migdalului aprins de Soare,
Papagalul străin îşi aminteşte...
In limba lui ciudată ne spune ceva
Şi noi nu-l înţelegem.

Sare pe ramurile uşoare papagalul
Şi soarele 'mpreună cu el şi s'alungă.
Pe gârla cu miresme amărui de primăvară
Trec plutele 'ncărcate de neveste care cântă.
Se urmăresc grăbite libelulele,
E-o mare bucurie 'n dimineaţa binecuvântată
Şi numai noi, ţinându-ne de mână, plângem
Şi suspinăm şi nu 'nţelegem pentru-ce.

Sătul de jocul lui cu razele de soare
S'opreşte dintr'odată papagalul
Şi limpede acum ne spune pe 'nţelesul nostru:
— Numai proştii sânt trişti!

Poetul

Sub tufe de bambus, singur
Iau lutul şi cânt.
Nici o ureche nu-i să mă audă
Afară de a mea,
Nici un ochi nu-i să mă vadă
Afară de lună.

Regret

Vântul apei răcorise pământul,
Pomii, lângă pod, erau acoperiţi de flori.
Un cal alb, cu şeaua de aur sosi
Aducând o domniţă frumoasă,
Frumoasă ca domniţele din alte vremi.

Dar ea-şi ascunse farmecile subt valuri atât de dese
Incât n'am putut să-mi opresc suspinele
Şi, cu toate că dragostea nu mă face să pătimesc,
Mi-a părut rău că priveliştea aceia minunată
A trecut ca un vis...

Nedumerire

Florile fac o broderie pe iarbă,
Am douăzeci de ani...
Dulcea strălucire a visului îmi umple capul.
Podoabele de aur pe mine strălucesc
Iar mireasma sălciei pluteşte pe gârlă
Ca un danţ de libelule.

Câtă vreme ea n'a surâs,
Florile acestea sunt fără lumină..
Când îşi mişcă rochiile, peisagiul e vesel.
Mâna mea pe mâna ei, ochii mei sânt în ochii ei.
— O să-mi dea (oare) acul din păr?

Am pierdut-o!...

Foşnetul mătăsurilor a tăcut...
Pe parchet, nu se mai aude sgomotul picioarelor desculţe
Praful s'a întins pe marmora curţii
Am pierdut-o pe ea, — dragostea şi mândria mea.
O grămadă de frunze au copleşit pragul,
Pe inima, mea şi-a ţintit groaza ochii de meduză.

Capriciu

— Ascultă cântecul acesta care-mi place!
Ea-şi svârle braţul alb spre luth.
Amantul visează. Ca să-i curme visul
Ea scoate din luth o disonanţă

Victor Eftimiu

Zambila Popescu

de V. DEMETRIUS

Se apropia toamna. Noaptea se făcuse răcoroasă. Unul după altul, teatrele de vară se închideau. Se pregătiau stagiunile de iarnă. Afişe mari vestiau formaţiunile trupelor, repertoriile. Lumea se întorsese dela băi, dela staţiunile climaterice. Calea Victoriei lua înfăţişarea unui convoi, unui fluviu de oameni, la unele ore din zi.

Petre Nicodim hoinăria prin furnicarul lumii, încă singur, nevindecat de dorul de Aniţa, jinduind după petrecerile din oraşul natal, gândindu-se cu drag la mătuşe-sa şi la unchiu-său, la prietenii părăsiţi.

Peste drum, la Volonescu, se uita în fiecare zi, din fereastra odăii, dar n'o zăria pe fata cea frumoasă. Cânta dintr'adins la vioară, dar sunetele par'că nu mai treceau drumul.

Provincialul se uimia tot mai mult de luxul femeilor din Capitală şi, el care în Buzău se simţia egalul oricărui buzoian : profesor, avocat, magistrat sau medic, aci, în Capitală, nu mai ştia din ce treaptă socială face parte.

Părul dat peste cap, mutra lui de poet, îl pogorau. Când se aşeza la o masă, într'un restaurant mare, privirile cari, întâmplător, se aşezau pe el, nu plecau mulţumite. Invederat că un poet nu însemna nimic aci!

Aceleaşi priviri se întâmpla să se oprească la un domn, fie bătrân, fie tânăr, — vârsta nu avea nici o însemnătate, — şi să scânteeze de atenţie sau de simpatie. Domnul era altfel, într'adevăr : se vedea cât de colo că trecuse în ziua aceia pe la frizer, că gulerul şi manşetele nu'i erau din ajun, că hainele şi le croise la un maestru al foarfecei, iar pe faţa domnului se citea siguranţă, nepăsare.

După întâele răsvrătiri împotriva nedreptăţii ce socoti că i-se face, Petre dobândi şi el respectul tuturora faţă de domnii aceia cari, hotărît că aveau ceva deosebit în persoana lor, ceva superior. I-se păreau din altă rasă, mai nobilă. Fără să ştie, îi ocolia, după ce-i cercetase cu pizmă şi încordare. Când se întâmpla totuşi să-i aibă alături, stânjenit, îi urmăria, îi sorbia din ochi.

In prima lună, Petre avusese mai mulţi bani şi colindase multe localuri de clasa întâia. Intr'a doua lună, din cei o sută două zeci de lei, ce i-se trimeteau de-acasă, în numai zece zile dădu de fundul pungii. Noroc că se ţinuse de povaţa lui Ghiţă Neagu : cumpărase cartele de birt.

Fără bani, simţi şi mai posomorâtă singurătatea. Cânta la vioară, se uita peste drum, unde sunetele par'că nu mai aveau voe să treacă; nu'i plăcea cum cântă; lăsa lăuta şi pleca.

Hoinăria mai des prin Cişmigiu. Lacul, florile, arborii, îi ţineau loc de prieteni. Alesese un loc, o bancă, la care venia întins. Omul are nevoe de obiceiuri, de repetarea aceloraşi momente. Numai aşa se regăseşte pe sine, are impresia că se continuă, e mai sigur că trăeşte.

Pe banca aceia se aşeză într'o zi, aproape de Petre, o doamnă trupeşe, mijlocie de statură, în vârstă ca de patruzeci de ani. Dădu încet bună ziua şi, visătoare, îşi plimbă ochii împrejur, ca să-i întoarne prietenoşi asupra vecinului.

— Mata de unde eşti ? Par'că te-aş cunoaşte !....

— Dela Buzău, doamnă, răspunse Petre.

— Aşa ? Da n'ai fost niciodată prin Piatra ?

— Nu, doamnă. Dar am un frate acolo, căpitan.

— Să ştii, că pe acela l-am văzut. Tare'i sameni.

— Da, aduce pe departe cu mine. Dar uniforma, părul scurt...

— Şi cum te chiamă pe mata ?

— Petre Nicodim.

— Domnule Nicodim, de ce porţi mata părul aşa mare? Eşti poet ?

In Capitală, până atunci, nu'l întrebase nimeni cine şi ce este. Petre se înroşi; a fi poet, e greu de mărturisit. E o nuditate sufletească,acoperită cu un văl de taină fecioreinică. E o mândrie, primejduită de putinţa tăgăduirii celei mai lesnicioase. Cucoana îl întrebase însă pe Nicodim, drăgăstos. După o şovăială :

— Scriu; mărturisi el, sfios.

— Şi eu am un maldăr iacă-aşa de poezii. Tare frumoase! Scriu de mică copilă. Am şi publicat. Sunt idealistă. Am să-ţi citesc, când ai veni acasă la mine.

Doamna nu era urâtă. Era blondă, avea faţa rotundă; ochii ei albastri licăriau, sub genele rărite, lâncezi Era îmbrăcată cu eleganţă. Avea o broşă scumpă, o brăţară de aur cu smarald şi trei inele de preţ. Când punea bărbia 'n piept, doamna făcea guşe, dar când şi-o ţinea în vânt, avea un aer de boeroaică.

Petre credea în buna înfăţişare. Tot mai multă lume popula grădina. Un domn bătrân ceru voe să stea şi el pe bancă. Nicodim fu nevoit să se apropie şi mai mult de cucoana cea blondă, politicoasă şi poetă. Ea publicase! Cântăreţul era gata s'o respecte ca pe un maestru, ca pe un protector posibil. Un parfum suav se risipi din vesmintele doamnei, adăogându-i însemnătatea.

— Şi ce faci mata în Bucureşti ? Inveţi ? urmă să iscodiască tovarăşa de stihuri.

— Incă nu, doamnă, pentru-că nu s'au deschis cursurile...

— Ai venit acum întâiaş dată în Capitală ?

— Da, ca să mă înscriu la Conservator.

— Aşa ! Prea frumos ! Şi la ce, mă rog ? la declamaţie?

— Nu, doamnă. La vioară şi la principii. Cânt şi acum eu; dar vreau să cânt cu şcoală.

— Şi mie îmi place muzica. Mă prăpădesc după ea. Dacă sunt artistă ! Şi eu am încercat. Dar sunt prea nervoasă. Am acasă şi mandolină şi ghitară şi am avut o vioară, lucrată chiar de Paganini. O minune, dar mi-au furat-o, la un mutat.

Petre se pătrundea tot mai mult de credinţa că doamna aceia era o femee de gust, cu hotărîte înclinări artistice. Mireasma ce'i sosia era acum amestecată cu mirosurile cărnii femeeşti, turburătoare. Imagina Aniţei se destrămă pe dinaintea sa; plăcerile neuitate ale strângerii în braţe, ale vârtejului iubirii trupeşti vorbiră în el surd. Nici o neîncredere nu'i clătina judecata. Doamna aceasta era de sigur una din acele bucureştence, la care visase de multe ori. Se întreba doar, la răstimpuri, dacă se va despărţi de dânsa aşa, ca de un vecin de bancă şi n'o va mai vedea niciodată. Dar nu îndrăznia să întrebe în vre-un fel, când se vor mai întâlni. Tot mai năucit şi tot mai puţin vedea chipul doamnei, cu căderea nopţii, şi cu cât îi vedea mai puţin i-se părea mai frumos, mai distins.

Acum şedea chiar lipit alături de poetă : pe bancă se mai aşezaseră două persoane.

— Dar mata ai cinat astă-seară ? întrebă cucoana.

— Nu. Şi uitasem de masă, ascultându-vă pe dumneavoastră.

— Dar atunci să vii să mâncăm împreună. Nici nu stau prea departe !...

— Ce-are aface ; ori unde-aţi sta !

— Da, n'ai nici o nadă, grăi doamna mai încet, căci se putea să tragă cineva cu urechea. Cum să zic? Nu stai, adică, la vr'o dudue frumoasă, ştii, cum li se iartă tinerilor ?...

— Nu, doamnă. N'am stat de vorbă în Bucureşti, decât cu oameni cari mi-au fost şi mi-au rămas streini. Eu....

Doamna se ridică, smucindu-l uşor de haină, ca să se ridice şi el.

Şi plecară.

Pe drum îşi spuseră vorbe de clacă, mergând fără grabă. Petre se mira de împrejurare, dar nu mult, şi se bucura de prietenia aceasta neaşteptată, cu o cucoană cu bună înfăţişare, cu o poetă. In sfârşit, cunoştea pe cineva în Capitală ! Bucureştii i-se făceau cunoscuţi printr'un om, i se împrietenia. Până atunci abia schimbase câteva cuvinte la birt, mâncând la aceiaş masă, cu câte-un tânăr, sau jucase biliard la cafenea cu inşi, care nu-l întrebaseră cine şi ce este.

Intrară într'o curte îngrijită. Trecură pe lângă încăperile din faţă şi doamna zise :

— Aici stă cu chirie la mine o familie de oameni suciţi. Sânt proprietăreasă.

La al doilea apartament, cu faţa către ogradă, înainte cu o grădiniţă împresurată cu zăbrele scurte, se afla un chioşc. Poeta proprietară se opri şi spuse lui Nicodim să adaste şi ea ocoli pela bucătărie, ca să pătrundă în casa ei şi să vină să'i deschidă tânărului, după ce luminase încăperea.

In antreu se afla un birou mititel, o bibliotecă turnantă, o canapea şi două scaune cu pernă. Pe jos, covoare obişnuite, de fabrică, asurziau pasul.

Petre şezu câtva singur, citind titlurile cărţilor şi numele autorilor, până ce reveni doamna, schimbată la vestminte, îmbrăcată uşor, în capot subţire, ca acasă seara.

Portrete de familie, de celebrităţi vulgare, erau împrăştiate pe pereţi, pe biurou, pe două etajere, iar sus pe o poliţă două statuete de ipsos, Adonis şi Tudor Vladimirescu, priveau cu ochii lor scobiţi, fără ţintă. Mandolina şi ghitara, de care vorbise poeta, erau atârnate de-asupra canapelii.

Petre zări instrumentele muzicale şi, încredinţat că tot ce-i spusese doamna era adevăr adevărat, simţi încolţind în inima sa recunoştinţă şi prietenie. Pe neaşteptate cunoscuse o poetă, care publica prin ziare, o poetă în stare să-l publice, de sigur, şi lui versurile, să-l scoată la lumina gloriei. Ce zi norocoasă!

Când gazda se arătă ,îmbrăcată în capot, lui Petre îi se păru distinsă, tânără şi frumoasă. El o socotise de patruzeci de ani şi acum era gata să-i scadă zece. Imagina Aniţei, răsărită năpristan în mintea lui, o izgoni ruşinat. Aniţa era o ţărancă desculţă, nevasta unui bădăran posac şi urât. Se îndrăgostise de el, fireşte, de un poet, de un om a cărui simţire n'o pricepea, nu era în stare s'o preţuiască. Nici o asemănare nu putea să fie între doamna asta şi Aniţa!

Servitoarea casei, o bătrână iute la mişcări, la privire ca o veveriţă, se opri la o vreme la trei paşi de Petre, pe când acesta visa, îl cercetă cu pătrundere, — pe semne că stăpână-sa se purta cu ea prieteneşte, ca un poet, — şi plecă zâmbind, mulţumită, se vede, de examenul ei. Poeta lipsea în momentul acela din antreu.

Apoi servitoarea porni fuga cu o damigeană mică, după vin şi, mosafir şi gazdă, numai amândoi, trecură în chioşc, unde se aşezase masa sub lumina unei lămpi de petrol.

Intelectualii mănâncă mult şi Petre nu pregetă să şi bea cu setea lui de totdeauna, iar gazda îl îmbia şi ţinea cu el pahar la pahar.

Pe când ciocneau mai cu drag, poeta întrebă:

— Da, ştii cum mă cheamă ?

— Nu!

— Zambila Popescu! Ce zici?

Fermecat şi de numele ei, Nicodin se simţia mulţumit, plin de recunoştinţă, îmbuibat de bine. Incepea să se îmbete. Micul chioşc i se părea un cuib al fericirii. Uita pe ce lume se află, uita neprietenia Capitalei faţă de el, uita şi de cei de la Buzău, de Aniţa, de conservatorul la care se gândia cu un fior de neplăcere, de grije, ca la alt liceu cu profesori şi lecţii plicticoase. Datoria, răspunderea, când nu sunt grabnic urmate de câştig învederat, sunt grele de dus.

Zambila Popescu vorbia mereu, săria de la una la alta, râdea cu hohote; îl întrebase despre părinţi, despre starea inimii lui, şi Petre răspunsese. Goliseră din damigeană ca la două kilograme de vin; trecuse de ora zece, când, pe neaşteptate, intră în chioşcul singuratic şi intim, cu zâmbetul pe buze rostind bună seara cam în batjocură, un domn potrivit la statură, mustăcios, mai mult gras, cu ochii boboşaţi.

— Bine petreceţi! glăsui tare noul venit.

— Tu eşti? râse gazda. Iţi recomand pe domnul Petre, — şi mai cum ai zis? îl întrebă ea pe tânăr.

— Nicodim, rosti flăcăul, intrigat şi stânjenit.

— Nicodim! repetă Zambila. Poet!

— Aa! dădu din cap noul mosafir, Inţeleg, Tovarăşi de idei şi de visuri!

— Dumnealui, îi deslusi doamna lui Petre, este fostul meu bărbat. Vezi mata, aşa sunt eu : am divorţat, pentru că nu ne potriveam la caracter, dar am rămas cei mai buni prieteni.

Şi doamna râse cu hohot.

— E gelos ca un turc! E gelos pe mine deşi nu mai are nici un drept. Baba, servitoarea mea, a dat fuga să-i spună că petrec cu mata şi s'a înfăţişat.

Fără să se schimbe cât de puţin la faţă, dar cu glas puternic, domnul protestă:

— Nu! nu'i adevărat! Cheamă-o aici pe baba, de faţă cu noi! Eu să... Nu mă interesează ! Eşti stăpână pe viaţa şi pecorpul dumitale Zambilico, dacă vream eu!... Pe onoarea mea ! Nu !

Petre se trezi din negureala beţiei, încordându-se să priceapă. Işi aduse aminte cum o cunoscuse pe doamna aceasta, că era poetă, că el era din Buzău, că se afla la Bucureşti, după o duioasă despărţire de mătuşă-sa, unchiusău, şi toată scena din gară i se legăna pe dinainte. Işi a duse aminte de Aurel Mărinescu; îl auzi par'că spunându-i că numai Capitala îl va pune în cinstea pe care o merită. Doamna din naintea lui se numea Zambila Popescu; scria versuri. Era divorţată, şi fostul ei soţ da noaptea raita pe la dânsa — pe semne pentru că încă o iubea Ciudate lucruri se petreceau în Capitală. Dar şi la Buzău auzise el odată de o poveste aidoma. Ce se potrivea însă' Aci, în Capitală, altă însemnătate avea, — i se părea lui Petre Nicodim. Năpădit de gânduri, înstrăinat de-odată de doamna din faţa lui. Petre se întrebă, încercând să se scoale dela masă : „Oare încotro e casa mea ?"

Gazda, tot mai voioasă, luă seama :

— Da ce, vrei să pleci? Nu ştii ce grădină de băiat e ăsta ! şi-arătă pe fostul ei soţ. Stai să-l auzi, cântând din mandolină!

— Plecăm împreună! zise domnul.

O stânjeneală mare îl copleşise pe Nicodim. I se păru. hotărându-se să mai adaste, că se înşurupează în scaun „Ce rost am eu, între aceşti doi foşti soţi, rămaşi prieteni, în vizită unul la altul, aproape de miezul nopţii?"

Printre întrebările care îl sâcâiau, pe când asculta fără să vrea şi să-l intereseze, conversaţia celor doi, era şi întrebarea: „Cine să fie el? Ce meserie să aibă? Cântă cu mandolina! soţul unei poete, ce-ar putea să fie?"

Vremea trecea. La răstimpuri, par'că toţi trei ar fi fost vechi şi buni prieteni; însuşi Petre uita stânjeneala şi gândurile sale şi ciocniau şi râdeau, conversaţia se lega temeinică.

Domnul se uită, la ceasornicu-i de buzunar şi sări în sus, hotărât;

— E târziu! Şi mâine am proces dimineaţa, la judecătorie! Plecăm, domnule poet!

De câteva minute, Zambila tăcuse, copleşită de somn, moţăia. Nu se împotrivi şi mosafirii ei plecară împreună.

Dela poartă, avocatul îl luă de braţ, se acăţă, se atârnă aproape. Cu greu, îşi potriviră pasul. Şi avocatul, când mai stins, ca şi cum vorbia singur, când şuerător, se destăinuia. El ar fi putut să fie prefect, primar, dar nu voia n ruptul capului să se folosească alţii de capacitatea lui. Lumea zicea că n'are ambiţie, chiar Zambila era de părerea asta... Şi avocatul stătu locului de-odată, încă trăgându'l pe Nicodi mcu toată greutatea corpului său, plin de amintiri înduiăşetoare :

— Zambiliţa! Nu pot să n'o iubesc! Am divorţat, ca să'i fac plăcerea! Dar dacă aş afla că altul ar săruta-o numai cu ochii, nu ştiu ce i-aş face! Mă înţelegi?

Şi porni pe plâns, acăţându-se şi cu braţul celălalt de Petre, care, uluit, se silea să-l urnească, doar îi va schimba gândurile dureroase. Mai făcură câţi-va paşi largi, ca le cale lungă şi avocatul îşi trase cu grabă mâna şi pieri, fără altă pregătire, fără bună seara.

Era la o răspântie. Petre cercetă în juru-i ameţit acum, ajuns de băutură şi de câte nu le înţelesese în noaptea aceia. Se întreba pe unde s'ar duce acasă. Nu cunoaştea de fel cartierul, nu ştia pe unde ajunsese acolo, nici încotro să se îndrepte. Privia ca la o prăpastie la uliţa prăvălită, în capul căreia era, prostit, simţind că se învârteşte pământul cu el.

„Al dracului Bucureşti!" cugetă el şi, ca să nu dea în brânci cumva, nu se îndrumă pe strada povârnită, ce'i sta înainte, ci se întoarse.

Hoinărind la întâmplare, un singur gând îl urmăria mai înverşunat:

„Nu i-am citit nici o poezie! Nu mi-a citit nici un vers de-al dumneaei!"

V. DEMETRIUS

Plecare

de EMIL BÂRBULESCU

Plec...

Maĭ precis : voi pleca. Am încă două, treĭ ore de stat. Ceasul... (Dar poate, oare, adunătura aceasta de rotiţe, arcuri, ace şi maĭ ştiu eu ce, orĭ cât de minunat ar fi meşteşugite, să măsoare orele inimeĭ mele ?)

Fiindcă *trebue* să plec — (destinul e o paiaţă caraghioasă, îmbrăcată într'o haină stranie, cusută din literile acesteĭ vorbe, fără orĭ cu sens : *trebue)* —, decĭ, fiindcă trebue să plec, mă silesc să-mĭ înnec în marea cea fără de hotar a Infăptuituluĭ, gândul celor ce au să fie.

Şi fiindcă trebue să plec, ce-mĭ maĭ pasă dacă acest nonsens al voinţiĭ îşĭ va înfăptuĭ misterul îndepliniriĭ acum, peste un minut, peste un ceas, peste o zi ?

...Ca Moartea : inexorabilă, — iar tu, neputincios ca un copil de treĭ anĭ în faţa coarnelor tauruluĭ înfuriat !

*

Statornicesc, în strâmta înghesuială a lăzilor de campanie, haine, încălţăminte, rufărie, necesarele toaleteĭ şi multele nimicurĭ, pe carĭ răgazul câtorva zile de odihnă ţi le îngrămădeşte, netrebuincios dar sentimental, pe masa de casnice nevoĭ, transformată în biurou, pe măsuţa de toaletă, pe noptieră...

...Şi „acolo", nu aĭ nicĭ biurou, nicĭ măsuţă de toaletă, nicĭ noptieră !

Camera, (pe care cuartiruirea regimentuluĭ mi-a destinat-o odihneĭ, întâmplător, fără premeditare (idioată ,dar sentimentală întâmplare!) mă priveşte cu ochiĭ anonimĭ aĭ fotografiilor decolorate ale prietenilor, rudeniilor, unchilor şi bunicilor bunĭ şi provincialĭ, pe carĭ nu i-am cunoscut şi nu-ĭ voĭ cunoaşte, cum nicĭ eĭ nu m'au cunoscut şi nu mă vor cunoaşte.

Caut să pătrund lămurit sensul gândiriĭ lor : îĭ bucură sau îĭ întristează plecarea mea ? Ştiu eĭ că *trebue* să plec, fără putinţă de amânare, fără murmur şi şovăire (cum disciplina cere), fără gând, hotărât conturat, de curândă reintoarcere?

Ştiu eĭ că plec, trebuind să mă duc „acolo" ?

*

Răsfoesc, — îmbrăţişat, primitor şi odihnitor, de mângâierile catifelate ale unuĭ fotoliu întâmplător care începe să-mĭ fie drag —, paginele caetuluĭ meu în care, dintr'un vechĭ obicei, însemnez gândurile zilelor, când altceva maĭ bun n'am de făcut; (*altceva*, de multe orĭ, poate fi un zeu minor, cu însărcinare şi putere nelimitată de a stimula zelul incontinue al zeiteĭ cu largă împărăţie : Lenea, — ceva asemănător, în ierarhia funcţionarilor, cu şeful de cabinet al unuĭ ministru fără portofoliu, sau cu un secretar particular de senator.

Ultima dată însemnată : ziua sosiriĭ mele aicĭ, în camera aceasta necunoscută, repartizată mie întâmplător şi fără premeditare. Şi de atuncĭ sunt cincisprezece zile...

...Şi câte gândurĭ şi fapte noĭ aşĭ fi avut de însemnat în răstimp !...

(Filele au rămas albe, dar cuţitaşul sentimental a crestat multe tăeturĭ noĭ pe răbojul inimiĭ).

*

Ora plecăriĭ se apropie.

Fiindcă ştiam că ultimele ceasurĭ până la despărţire, vor fi foarte stânjenitoare, (partir, c'est un peu mourir !), am pretextat nevoia de a face câteva scrisorĭ (findcă, în seara asta, plec „acolo") şi a-mĭ împacheta lucrurile — şi m'am scuzat că nu pot primi invitaţia de a petrece ultima jumătate de zi în „familia care m'a primit cu braţele deschise". (Observ că am strecurat, fără să vreau, în tonul ultimeĭ fraze, o umbră de malitiozitate : reactivul accesuluĭ de sentimentalism de care mă simt plin, ca para coaptă de must dulce, şi de care mă silesc să mă desbăr).

Insă pentru familia Bălteanu, la care locuesc (tatăl, — conu Iorgu : bătrân, simpatic şi sfătos : — doamna Bălteanu sau duduca Măriuca : simpatică şi harnică gospodină(de când nu maĭ mâncasem, în tulburea frământare a războiuluĭ, clătitele cu dulceaţă de vişine !), căreia nu poţĭ (şi trebue să te fereştĭ chiar) să-ĭ spuĭ că e bătrână, dar nicĭ tânără nu te lasă inima să-i zicĭ, — grijulie ca oricare mamă şi modestă, cum rar maĭ întâlneştĭ : toate dulciurile şi prăjiturile pentru care voiaĭ să o felicitĭ, le trecea în spinarea duduei Gina „fetiţa gospodină şi harnică a mameĭ ; — Nelu, de o seamă cu mine, ofiţer şi el într'un regiment care acum e „acolo" — pe front — (nu-l cunosc decât din fotografiile care-l înfăţişează războinic şi cazon sub curelăria şi armătura carierei; — sufletul nu se reflectează în oglinda nasturilor strălucitorĭ !); — apoĭ Gina — pardon : duduia Gina — optsprezece anĭ, a terminat liceul, frumoasă (zut !) şi... fată de măritat ; — în sfârşit, Irinel, drăcuşorul zburdalnic, drăgălaş şi blond ca o zi senină de April, cu râs cristalin ca un picur sonor de mărgele albe într'un pahar de cristal şi care seamănă, în totul, cu duduia Gina, numaĭ că aceasta este ţigăncuşe la culoare : leit tată-su !), — decĭ, pentru familia aceasta care, în îndelunga-mĭ pribegie, cincisprezece zile mi-a ţinut locul celor dragĭ aĭ meĭ rămaşĭ departe, nu am decât dragoste şi bune cuvinte.

*

...Ştiu că, în salonaşul în care mi se aşteaptă sosirea, Conu Iorgu şi Duduca Măriuca se joacă de-a „vaţi ascunselea" cu gândurile — aceleaşi la amândoĭ —, pitindu-le în dosul cuvintelor indiferente şi croind aceleaşĭ planurĭ în stofa „sans genre" a viitoruluĭ.

— Ar fi — spune duduca Măriuca — partidă bună, Mişu... Mişu, sunt eu.

— Copilărĭĭ ! — domoleşte Conu Iorgu îndrăsneala gânduluĭ prins în ascunzătoarea luĭ. E încă tânăr; şi apoĭ războiul, viaţa lor svânturată şi nesiguranţa zileĭ de mâine... Da — bun băiat Mişu ! halal de aşa ginere !

Duduia Gina, înghemuită pe canapea, răsfrânge, de fericire, luminĭ de artificiĭ roşiĭ, în obrajĭ, şi caută anestezice bătăilor inimiĭ, în şirurile ireale şi vagabonde ale unuĭ roman franţuzesc.

Irinel luminează, în fugă grăbită, ca o rază de soare, lungul coridoruluĭ, prin faţa cameriĭ mele, orĭ spionează mult aşteptata deschidere a uşiĭ.

...Se aud, în liniştea aşteptăriĭ, sonorele bătăĭ de inimă ale fericirilor urzite carĭ torc, ca pisicile somnoroase tolănite pe pragul viitoruluĭ, neliniştite ca rândunelile în ajunul ploiĭ.

*

...şi fiindcă sunt plin de sentimentalism, ca o pară coaptă de must dulce, m-e teamă că muşcătura uneĭ întrebărĭ pozitive, precisă ca secţiunea unuĭ scalpel mânuit de un doctor meşter, în trupul gândurilor mele ca într'un fagure, să nu lase să se scurgă mierea mult dorită şi să zic *da*, luându-mĭ un angajament sentimental, dar formal şi hotărâtor viitoruluĭ

Dar viitorul este în mâna mea ?

Destinul este o paiaţă caraghioasă, îmbrăcată într'o haină stranie, cusută din literile aceste vorbe, cu orĭ fără sens : trebue !

Dar dacă destinul îmĭ aruncă în spinare haina luĭ stranie, alt-unde decât aicĭ — şi îmĭ porunceşte altceva ?

Am eu dreptul să iubesc ?

Am eu dreptul să-mĭ iau angajamente şi să-ĭ tulbur gândurile, şi inima, când trebue să plec şi când viitorul nu este al meu ?

Şi viitorul şade în mâna destinuluĭ...

Şi destinul e o paiaţă caraghioasă, îmbrăcată într'o haină stranie, cusută din literile acesteĭ vorbe, fără orĭ cu sens : trebue !...

*

Ornicul timpuluĭ, învinge ornicul inimiĭ.

Dela *va fi* şi până la *a fost*, calea s'a scurtat, apropiată de binoclul timpuluĭ şi valurile cu creastă înspumată, ale măriĭ celeĭ fără de hotar a Indeplinituluĭ, au început să ne ude picioarele pe plaja nisipoasă şi alunecătoare a prezentuluĭ.

Soldatul meu a adus căruţa care va lua lăzile.

Deşi nu *a fost*, totuşĭ *ştiu cum va fi acest* a fost.

Dar nu maĭ sunt stăpân pe timpul meu, ca să pot trăĭ, aci, anticipativ, ceiace ştiu că va fi.

Şi la ce bun ?

Iată — încă o clipă şi voĭ trăĭ real ce *a fost*.

Plec.

*

Numaĭ o secundă încă, în prag.

— Mişu ar fi fost o bună partidă...

— Copilărĭĭ ! Războiul... viitorul... nesiguranţa... Bun băiat, Mişu ! halal de aşa ginere !... Destinul...

— Dar am eu oare, acum, dreptul să iubesc ?...

EMIL BARBULESCU

Cântec

Bat în geam ropoitori
Picuri mari de ploae,
Ceru-i vânăt, plin de nori,
Brazi 'n vânt se 'ndoae.

Stau cu draga mea de sfat,
Singuri în odae,
Ascultând la geam cum bat
Picuri mari de ploae.

Stăm de vorbă. desgropând
Povestiri bătrâne,
Pe când scârţie de vânt
Porţile 'n ţâţâne.

Si 'n târziu, cu suflet greu
Amuţim din gură,
Foi răzleţe cad mereu
Pe cărarea sură...

I. Cernetz

Claudia Millian

Cântări pentru Pasărea Albastră

Mişcarea literară

de Claudia Millian

Cărţi folositoare. — Calendarul Gospodarilor pe 1923. — Istoria artelor de O. Tafrali. Editura Cartea Românească.

Nu e numaï pentru intelectualï, rezervată plăcerea uneï cărţï frumoase, după cum e o necesitate în înţelesul larg al cuvântului şi pentru toţi de o potrivă, o bibliotecă încăpătoare. De sigur, la cine ar trebuï să ne gândim maï cu multă luare aminte, este săteanul.

La oraşe propaganda culturală se face maï lesnicios, căcï cetăţeanul fără să vrea, vine maï uşor în contact cu publicaţiunile apărute şi cu mişcarea culturală, care purcede de la oraş spre sat.

Acolo însă, unde trebue îndreptată iniţiativa oficială şi privată este satul, de aceia mă opresc şi deschid cu entuziasm cărtulia destinată, minţilor neobosite ale celor ce'şi petrec inteligenţa între pădure şi cârciumă.

Şi e fatal să fie aşa, căcï nevoile de a ne exterioriza bucuriile sau necazurile cer în totdeauna o comunicaţiune, şi această comunicaţiune pe care orăşeniï o au în teatre, la concerte, în bibliotecï, săteniï o găsesc, în dauna progresuluï la cârciumă.

Fără să aduc învinuirï, sau să arunc percepte, alunec printre amândouă, susţinând singurul mijloc posibil, de cultură şi preocupare maï demnă la sate: *Cartea*.

Editura Cărţiï Româneşti — a tipărit, şi îmï place să cred că a şi expediat în bună parte — Calendarul Gospodarilor — pe 1923.

Cartea aceasta cuprinzând, nu numaï datele şi zilele de sărbătoare, carï constituesc propriu zis un calendar, ci o mulţime de culegerï interesante relativ la viaţa luï economică şi intimă, trebue să fie privită ca cea dintâi carte a unuï an nou, pornită să lumineze, să bucure şi să întreţină cu duh, minţile curate şi atât de outar pregătite, de la vetrele săteştï.

Intocmit după mentalitatea săteanuluï şi după nevoia gospodaruluï, Calendarul acesta, adună în scoarţele luï, sub simbolul stupuluï de albine, povetï şi istorioare, poveştï şi cimiliturï, sfaturï pentru câmp şi bucate, îndemnurï pentru bine şi cultură, toate strânse la olaltă, într'un tot armonia şi vesel, aşa în cât să poată fi citit, după însuşï nevoia timpuluï şi libertatea muncii.

In legătură cu Calendarul, autoriï luï, au strecurat date literare, care chiar de nu vor fi reţinute ca un leat domnesc, tot pot aminti săteanuluï, că în ţara luï au trăit oameniï, numaï prin mintea lor.

Sub titlul *Oameniï ţăriï*, bunăoară, în luna Noembrie, se cuvine amintire astfel:

„La 30 Noembrie 1852, a murit de tânăr, la vârsta de 33 anï în Italia, marele istoric *N. Bălcescu*. In scurta luï viaţă a scos multe lucrări de istorie. Cea maï de seamă, neîntrecută până azï este *Istoria Românilor sub Mihaï Viteazul*, plină de înflăcărare pentru vecinicul domnitor, care a înfăptuit o clipă unirea tuturor ţărilor româneştï".

Cu iscăliturï cunoscute ca, ale luï Vlahuţă, Creangă, Coşbuc, Negruzzi, Alecsandri, Sadoveanu, Brătescu-Voineştï, Kirileanu, Densuşianu ş. a. Calendarul Gospodarilor, nu se poate mândri maï puţin decât orice altă carte de adevărată literatură. E deci bine-venit, pe masa săteanuluï, şi trebue cât maï mult amintit.

*

Istoria Artelor — De la originï — la Renaştere, a domnuluï O. Tafrali, reprezintă un volum elegant, închis într'o copertă albastră cu aur şi ilustrat cu un număr larg, de planşe şi desemnurï adequate textuluï.

Incepând cu studiul opereï de artă, după principiul luï Hippolyte Taine, prin aplicarea mediuluï — cantorul ne plimbă, în mod simplu şi succint, prin decorurile veacurilor făuritoare de artă şi de frumos.

Cartea fiind destinată studiuluï claseï a VII de fete, autorul nu se pierde în comentariï critice, şi face numaï prezentarea operelor de artă, prin evoluţiunea timpuluï şi raselor. Astfel întocmeşte o oglindă clară a civilizaţiunilor trecute, luând în cercetare studiile savanţilor şi învăţaţilor care au cercetat la rândul lor, bogăţiile imense de architectură şi artă, a atâtor secole, — adormite întru frumos.

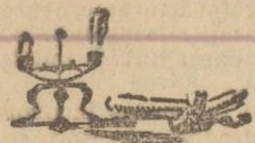
Joseph Déchelette, Reinach, Fergusson, Müller, Maspero, Perrot şi Chipiez, Benoit, Murray, Dieulafoy, Schliemann, Fauré, Puchstein, sunt numaï câteva nume, din cele maï cunoscute, carï au contribuit, la edificarea aceşteï Istoriï, până la arta creştină.

Interesul cel mare pe care-l deşteaptă această carte, este tocmaï faptul de a ne pune în directă legătură, cu ceï ce au descifrat şi au muncit la aşezarea metodică, a arteï în tiparele eï primitive şi originale.

Istoria artelor, a domnuluï Tafrali, nu e numaï textul lesnicios, de iniţiere pentru uzul şcolar, ci o savantă culegere de părerï şi ideï, susţinute pe documente şi studiï, care la rândul lor sugerează întregi bibliotecï de cercetărï ştiinţifice şi de adnotărï preţioase.

Adăugând la această iniţială calitate şi estetica înfăţişare a cărţiï, *Istoria artelor*, a autoruluï român, poate fi privită ca un meritos dar intelectual, aruncat în vitrina librărieï.

CLAUDIA MILLIAN

Beznă

Lăsaţi peste ferestre obloane mari şi grele.
— Afară-i prea mult soare...

Lăsaţi peste ferestre obloane mari şi grele
Să simt în odăiţă cum creşte bezna grea,
Să mă cufund în ea
Să simt,
Aş vrea să simt
Cum bezna grea şi rece
Peste simţiri îmi trece,
S'o simt cum mă cuprinde
Şi cum mă ţine 'n ghiară.
Cum îmi sfâşie visul întocmaï ca o fiară
Ce-şi chinueşte prada.

Lăsaţi peste ferestre obloane mari şi grele
C'afară-i prea mult soare!...
— Un soare la zenith —
Ce 'n suflet mi-ar aprinde
Dorinţi de ne 'mplinit...

Lăsaţi peste ferestre obloane mari şi grele
— Afară-i prea mult soare —
Şi-aş vrea să fie bezna atotstăpânitoare
Pe gândurile mele...

Zaharia Stancu

CRONICA ARTISTICĂ

Nicolae Constantinescu

„Pictorul Nicolae Constantinescu este un peisagist consacrat exclusiv şi cu osârdie aproape numai acestui gen de pictură".

„El nu aduce studii chinuite, poşade răsleţe, în care să i se vadă mâna şi să uimească cu virtuozitatea technicei goale, ci el aduce realizări de frumuseţe bine căutate şi bine chibzuite. Şi totuşi, deşi pictura lui place dintr'o dată, câştigă cu cât o priveşti mai îndelungat şi te adânceşti în ea. Atunci vezi că pictorul nu se mulţumeşte numai cu o banală şi superficială frumuseţe ci în fiecare pânză pune şi desleagă o problemă nouă de teren, linie şi perspectivă, de lumină şi spaţiu.

„Peisagiul lui este cu adevărat „o stare de suflet" cum zice Amiel".

„La el technica nu este un scop în sine de dragul căreia să lucreze, ci un simplu mijloc de a ajunge la efectul dorit, mijloc subordonat şi adaptat subiectului. De aceea, la el fagul îl cunoşti că e fag şi se numeşte tot fag iar nu „efect de copac!" plutele lui aeriene tremură şi se chiamă plute, stejarii îi cunoşti de departe, stau nemişcaţi în lanuri, copleşiţi de dogoarea amiezelor de vară.

La Constantinescu, probele de technică sunt întotdeauna ascunse, topite în efectele realizate, ştiinţa nu se etalează mai presus de lucrarea ce are de făcut, scoţându-ne ochii. Nici una din ereziile picturii moderne nu l'a clintit din buna ortodoxie a artei, acum când fiecare picturastru se făleşte ţanţoş cu o technică personală şi originală. In privinţa aceasta el rămâne un clasic, dacă prin clasicism înţelegem seninătatea facturii, liniştea liniei şi simplicitatea mijloacelor. Armonia la el este dusă până la poezie, o atmosferă unificatoare îmbibă şi învălue totul în chip organic, iar liniile sunt câteodată modulate până la cântec".

„Toate vederile expuse sunt din ţară".

„Fiecare privelişte are aerul, atmosfera specific localnică şi românească în acelaş timp".

N. Constantinescu. — Peisaj.

Rândurile de mai sus sunt fărâme dintr'un articol prim al „Flacării" publicat la 21 Ianuarie 1922 sub iscălitura d-lui C. Banu, actualul ministru al Artelor.

Părerile fixate acolo pot fi întărite prin actuala expoziţie pe care pictorul Nicolae Constantinescu a deschis-o la Ateneu.

Intr'adevăr pentru acest valoros artist, peisajul e o vastă şi complicată problemă. Necesitatea de a-i fixa o atmosferă aduce după dânsa alte multe condiţii între cari determinarea de loc şi timp nu sunt cele mai mici.

D. Constantinescu cere peisajului să exprime în primul rând elementele romantismului, adică fixarea desăvârşită a locului pe care-l reprezintă, cu atmosfera lui specifică, apoi îi cere elementul de bază al impresionismului, determinarea timpului.

Astfel, un peisaj trebue să aibă în el fixat locul din care a fost luat, anotimpul şi ceasul din zi la care a fost văzut.

Pentru realizarea tuturor acestor condiţii, pictorul nu foloseşte însă nici unul din procedeele picturale mai noui ci aplică o coloraţie plină, copleşitor de bogată în nuanţe şi în valori fără a fi preocupat de aflarea vreunei maniere personale.

De fapt, are ceva mai bun de făcut.

Atras de tot ce clădeşte natura fără ajutorul omului, suflet de român legat trainic de meleagul românesc, el a ştiut desface fibră cu fibră taina liniei şi-a culorii din ţara noastră. Peisajele lui sunt româneşti prin tot ce au în ele, dela spinul ce se înalţă în primul plan până la lumina care se revarsă de sus.

Exactitatea romantică a desenului, împinsă până la cele mai subite diferenţieri între esenţele de arbori — lucru foarte bine observat de d. Banu — are în puterea de valorificare coloristică un complement în deosebi de preţios. Căci dacă expozantul dela Ateneu arată netăgăduite virtuţi pictoreşti în „pădurile" sale, puterea sa artistică şi o evidenţiază în acele aşa de bizare şi de personale lucrări în care subiectul se reduce la un câmp nesfârşit — fără nici un accident — suprapus de cer.

Sărăcia subiectului cere o extraordinară bogăţie de valori şi o neobişnuită putere de observaţie.

Constantinescu împlineşte cu prisosinţă aceste două cerinţe şi prin asta el capătă în faţa celor mai mulţi dintre contimporanii săi o superioritate pe care nu i-o vor putea dărâma nici una din învinuirile ce i s'ar aduce.

Căci — fără îndoială — felul de a lucra al pictorului, technica lui, e departe de a satisface pe căutătorii de pictură propriu zisă.

Minuţiozitatea penelului, împinsă până la precizarea frunzelor din copaci, nu mai este de mult „en vogue". Constantinescu o ştie şi nu renunţă totuşi la acest fel de lucru care-i pretinde un timp însutit pentru acelaş tablou.

E aci mai mult decât o simplă părere artistică a pictorului. Viaţa lucrărilor sale mărturiseşte o credinţă.

VICTOR ION POPA

„Adevĕrul Literar şi Artistic" va publica regulat recenzii asupra tuturor publicaţiunilor ce apar în prezent la noi. In acest scop rugăm să ni se trimeată pe adresa „Adevĕrului Literar" câte un exemplar din volumele şi revistele ce apar.

*

Rugăm cu insistenţă să se specifice pe plicurile scrisorilor adresate nouă, dacă conţinutul priveşte redacţia, administraţia sau răspunsuri la problemele de şah.

Armonii de seară

Coboară pe aripi de aur
Greoae tăcerea în larguri.
Ascult-o ce leneşă calcă
Pe-albastrul sonorelor unde, —
In marea 'necată în sânge
Vibrarea-i de seară s'ascunde:
Şi zarea de sânge adoarme
Culcată pe vârf de catarguri. —
O zi ce sfârşeşte, o viaţă
Ce-adoarme, sau poate-o să moară.
Tăcere, păşeşte cu 'ncetul
Să nu îi deştepţi agonia...
E-un cor de sirene pe valuri
Venite la ruga de seară;
Ascultă frumoase ce leneş
Işi plimbă în larg simphonia. —

N. Barzan.

Anonim

— Reportaj —

Nu mai are altă ocupaţie decât să vină de două ori pe zi la club, să afle cele din urmă combinaţii politice, şi să-şi pregătească, pentru alegerile viitoare, când partidul va fi la putere, candidatura. Cei trei ani de operaţii în plin, câtă vreme partidul i-a fost la putere, i-au fost de-ajuns: s'a umplut cât i-a încăput subt piele. N'a fost o personalitate de seamă, nimeni nu l'a ştiut mai înainte, dar împrejurările i-au fost prielnice, a ajuns bogat, şi acum trăeşte în pace, liniştit; la fiecare lună mai adaogă câteva chilograme, ceea ce-l ajută să se aşeze mai cu temei pe fotoliile din frunte, spre care se îmbulzeşte de câte ori e o adunare la club.

Trăeşte atât de fără griji, de liniştit, încât în gura lui nemulţumirile cu mizeriile aduse de regimul advers politic, par o batjocură. Şi nu vine odată la club să nu ştie povesti lucruri îngrozitoare despre banditii de la putere. Gura-i mereu plină de destăinuiri nespus de compromiţătoare pentru guvern, dar faţa lui mare, slăninoasă n'are o singură tresărire de scârbă ochii lui sunt mereu plini de aceeaşi apă mocnită, iar braţele puternice pentru toată lumea nu s'ar ridica într'un gest de osândă. E un contrast adânc între ce spune şi felul cum povesteşte. Ai impresia că-i o enormă păpuşă, din care o maşinărie ascunsă recitează crimele guvernării.

Cunoscuţii de club, de mult nu-l mai iau în seamă. Chiar de'a început nu fură bucuroşi de prezenţa lui. Se întrebau: cum se poate un om ca el să le caute prietenia, ba chiar consideraţia? Se întrebau în sine, dar pe faţă nimeni nu i-a spus o vorbă legănată, şi el se îndesa tot mai adânc, tot mai în frunte.

Cum nu mai are altă ocupaţie, e cel mai harnic aderent al partidului, dacă se ia în seamă de câte ori cercetează clubul. Ar fi putut el să mai învârte afaceri, dar s'a temut să nu păgubească. După ce şi-a văzut odată asigurată o sumuliţă, acum vrea să şi-o ştie vecinic lipsită de primejdii, şi toată lăcomia lui se învârte azi în jurul unui mandat de deputat. E cu totul convins că „i se cade". Se gândeşte la sumuliţa pusă de o parte, şi înţelege că viaţa lui de aici încolo are un rost politic. „Să muncim pentru binele obştesc". Alte argumente nu-i trebuiesc pentru a se încredinţa că dorinţa lui e cu totul legitimă.

Cum nu are nici o ocupaţie decât să se îngraşe, are vreme să afle lucruri compromiţătoare pentru guvern, pe care le toarce la club de-abia-i încap pe gură. Liniştea cu care le povesteşte te aduce la desnădejde. Cum poate rămânea cineva aşa de nesimţitor, la povestirea unor crime ca acestea?

Intr'o zi taina aceasta fu dezlegată.

Incepuse, ca de obicei, să istorisească grozăvii de-ale administraţiei guvernului advers. O ne mai închipuită păgubire a locuitorilor dintr'un judeţ, şi tocmai din judeţul în care îşi pregătea şi el candidatura. Zeci de vagoane de bucate aduse pentru populaţia înfometată, şi trecute de administraţia ticăloasă peste graniţă. Câştig de sute de mii, ba ce spun, de milioane. Şi populaţia moare de foame. A fost el însuşi la faţa locului, a constatat contrabanda, are procese verbale luate cu oamenii năpăstuiţi, are declaraţia unui slujbaş de la prefectură care n'a fost împărtăşit nici c'o lețcae din câştig, are numărul vagoanelor.

Şi spune, spune, spune. Şi citeşte documentele. Dar c'o linişte, să te desnădăjduiască. Cei cari îl ascultau erau adânc impresionaţi.

— Dar bine, asta nu se mai poate suferi! E cazul să scăpăm judeţul de tâlharii aceia.

— Oricât de ticălos, guvernul încunoştiinţat nu va putea să rămână cu mâinile în sân!

— Trebuie denunţat cazul fără amânare justiţiei!

— Dumneata trebue să-l denunţi.

Omul începu să schimbe feţe.

— Cum, eu?

— Se 'nţelege! Dumneata ai documentele, ai mărturisirile martorilor. Apoi cunoşti oamenii, împrejurările, mi se pare că eşti din partea locului. Ba ţi-ai câştiga chiar merite înaintea populaţiei de acolo pentru viitoarele alegeri.

Creştinul se dăbălăză de-odată.

Dar un gazetar care se întâmplă să fie acolo, râvnind la un mare succes ziaristic, îi făcu semn, şi, peste câteva clipe şopteau într'o cameră învecinată.

Insă viitorul candidat se sculă repede de pe scaun, foarte tulburat.

— Cum, nu vreai să-mi dai documentele?

— Nu, asta nu se poate!

— Se vede că-s falşificate.

— Nu, pe onoarea mea, e purul adevăr.

— Atunci vreai să aduci cazul înaintea justiţiei? Inţeleg să faci aşa dar eu o să-ţi înapoiez scrisorile. Crezi că n'ai datoria să ne dai date prin care combatem guvernul? Vine el şi rândul justiţiei! Dă-mi-le! O să fie o senzaţie, un adevărat scandal, o lovitură de moarte guvernului.

Creştinul păli de tot. Respira greu.

— Nu ţi le pot da.

— Dar îţi spun că ţi le înapoiez pentru a te folosi de ele la justiţie.

— N'o să mă duc cu ele nici la judecată.

Gazetarul se uită la el prostit.

— Bine, dar atunci ce rost a avut istoria asta? E o minciună?

— Să mă bată Dumnezeu de-i minciună! şueră creştinul.

— Atunci?

— Uite, nu s'ar putea să-i atacăm aşa... anonim?" întrebă el în culmea desnădejdii.

— Cum înţelegi asta?

— Aşa anonim, dela gazetă, fără să se ştie numele. Dumneata cunoşti faptele, mă jur că-s adevărate. Scrie dumneata la gazetă.

Ziaristul tăcu un restimp. Se gândea.

— E adevărat tot ce ne-ai istorisit?

— Până'ntr'un fir de aţă.

— Dacă mi se face proces de calomnie, dumneata vii să mărturiseşti cu documentele ce le ai?

— Vezi că eu înţeleg să fie anonim, şueră „viitorul candidat." Vezi că mie nu-mi plac procesele, nu-mi plac judecăţile. Să-mi stric liniştea! Ei asi! Dar anonim, nu mă dau în lături".

După un restimp de tăcere ziaristul palid, tremurând, privindu-l drept în ochi îi zise:

— Anonimii numai anonim sunt în stare să lucreze.

— Cum?

— Să nu mai vii cu gura plină de fapte revoltătoare pe la club, că pun servitorii să te alunge. Ai înţeles?

— Să mă alunge? Cum?

— „Anonim!" Şi eşi trântindu-i uşa în nas.

I. AGARBICEANU

Gânduri

— Valoarea sentimentelor omeneşti este — în majoritatea lor — aceia a unuï instinct natural de conservare a speciei.

*

— Hulirea uneï ideï sau a uneï acţiunï, este raportul direct dintre distanţa lucruluï judecat şi puterea de oglindire a minţeï care răsfrânge judecata.

*

— Apostol nu-ï numaï acel ce predică o învăţătură nouă, ci maï ales acel care e pe deplin convins că, pentru nouile dogme ale vizionarismuluï său, nu s'au născut încă minţile care să le judece în justa lor valoare.

*

— Plânsul nu-ï de cât învederarea neputinţeï de a înfrunta o durere, sau a cucerï un drept.

*

— Când zic „văd" vorbesc de forma geometrică şi impresiunile cromatice, — dar când „voiesc să văd", atribui lucrurilor sau fiinţelor cauze şi efecte maï presus de o simplă înţelegere materială, pe care n'o bănuiam în forma simplistă a conjugăriï active.

*

— Nu ştiu dacă „societate" nu înseamnă şi recunoaşterea tacită a uneï inferiorităţi a însuşirilor individuale.

*

— Lege înseamnează — înnaintea tutulor celorlalte înţelesurï — o sancţiune a infinituluï drum dintre cele două noţiunï: *conştiinţă* şi *datorie*.

*

— Orï de câte orï vreï să începi o treabă, nu te întreba când o s'o porneşti şi cu cine, — ci scrutează-ţï puterile şi gândeşte-te dacă te simţi în stare s'o duci la un sfârşit.

*

— Inţelepciunea nu-ï un dar cu care te-aï născut, ci stăruinţa pe care-aï pus-o în a înţelege rostul fiecăruï fapt în sine, şi-a raportuluï pe care-l au în desfăşurarea lor faţă de viaţă.

*

— Când spun „câine", nu mă gândesc la animalul acesta, — ci la plina de înţelepciune neîncredere pe care străbunicul — pierdut în noaptea timpurilor — a avut-o în descendenţa sa: voind să dea urmaşilor un paznic... el a văzut limpede că nicï unul dintre eï nu v'a putea deveni vre-odată un apărător al semenuluï său.

*

— A zbura, a merge, a se târî şi a înnota sunt cele patru însuşirï care ţin echilibrul spiritual al minciuneï convenţionale ce se numeşte „pactul social".

*

— E atât de lesne să găseştï o scuză acţiunilor tale dăunătoare semenilor! Nu aï decât să faci o simplă mutaţie de intenţii şi... poţi să te culci, cu conştiinţa împăcată.

*

— In orice copil trăesc — într'o deopotrivă măsură — ceï doï strămoşi: Avel şi Cain. Scopul educaţieï nu e acela de a-l împiedica să-şi aducă vre-odată pe altarul, ce-şi clădeşte, fructele putrede şi proaste, — ci a-l face să înţeleagă că jertfa ce o va aduce trebue să aibă preţul adânc al auto-determinismuluï uneï personalităţi, care ştie să impună — chiar ceruluï — temeiul lucruluï pe care i l-'a închinat.

*

— „Funcţionar" este — în interpretarea oblăduitorilor — repercutarea în timp a unuï principiu de drept medieval: *robia*, — a uneï stări sufleteştï de existenţă antică: *servilismul*, — şi a uneï caracteristice fiziologici ancestrale: *lipsa de judecată*.

*

— Un *crez* este o sinteză sufletească, — dar nu orice suflet poate să aibă şi un crez.

EUG. BOUREANUL

Chiparosul [1]

La orizont,
Un arbor drept
Despică transparentă depărtare.
Şi-aşa cum stă la capăt de cărare
El face drumu 'nţelenit să pară-o frază
Pe care-o 'nchide-un semn de exclamare.

O! Te cunosc, copac pietrificat!...

O mână grea şi, totuşi, nevăzută
A 'nfipt — din care stranie poruncă? —
În fiecare umăr de ruină,
În fiecare spate de mormânt
Rigidu-ţi trunchi, ce umbra şi-o aruncă
Precum ar asvârli un şarpe ca să muşte
Rotundele coline desmierdate de lumină...

O, te cunosc, copac stingher şi mut!

Pictat pe cer,
În câte-amurguri nu mi-ai apărut
Brusc ridicat pe-a zării 'nvălăcre
Asemeni unui deget pus pe buzele 'nserării
Cerşind tăcere...

Sub boarea rea şi rece ce 'n plasa ei mă prinde,
Plin de
Monotonia svâcnitoare a moartelor poteci
M'am cufundat în calmul desnădejdii ca 'ntro groapă,
Sau ca o umbră 'n adânc de scorburi reci...

Şi-acum te simt crescând de-asupra mea.
Acerbele dorinţi şi frământări tăcură;
O linişte, amenitor de grea,
Mi 'ncrucişează braţele pe piept,
Imi pâlpâe prelung, — ca un sărut — pe gură...

Rămâi, aşa, în preajma mea.
Opreşte tremurarea ramurilor negre;
Sub vântul primăverii noui ce vine
O frunză nu clinti — să nu trezeşti
Nimic din tot ce-am îngropat sub tine...

Virgiliu Moscovici

1) Din volumul „Fântâni e luminii", care apare în curând

CRONICA SPORTIVA

Primul cod de Boxă

D-l Paul Rousseau, președintele Federațiunei franceze de Boxă și șef al rubricei sportive la ziarul „Le Temps", a scris acum câtva timp un articol din care vom extrage unele părți, convinși fiind că va interesa pe amatorii noștri de boxă cari pe lângă practicarea acestui sport doresc să afle câte ceva și din analele trecutului.

„Boxa engleză este practicată în Franța cam de cincisprezece ani și pentru prima oară la Paris. In Englitera acest sport are o vechime de două secole. Adevărata istorie a Boxei începe la 1719, când James Figg — primul — fu proclamat campion de boxă al Englterei, titlu pe care-l păstră unsprezece ani. La început el lupta cu pumnii învăluiți de niște benzi acoperite cu lame de fer sau plumb (caestus) ca pe vremea antică. Pe vremea lui Figg boxa nu avea regule precise, și unele apucături ca la luptă, ereau permise și considerate ca tot atât de eficace ca oricare lovitură cu pumnii. Primul „cod" e datorit englezului Jack Bronghton, campion în anul 1732; regulile edictate fură publicate în anul 1743; iată-le:

1) *pe platformă va fi însemnat cu cretă un pătrat cu laturile de un „yard"* (91 cm.) *După fiecare căzătură, îngrijitorii vor pune față în față pe combatanți; până când ei nu erau intrați în pătrat, ei nu aveau voe a lovi;*

2) *pentru a evita discuțiunile asupra timpului cât va fi stat jos după o trântitură unul din adversari, îngrijitorii vor trebui să-l fi scos din pătrat înainte ca o jumătate minut să se fi scurs; altfel el va fi declarat învins;*

3) *în timpul luptelor finale, pe platformă nu se vor afla decât combatanții și îngrijitorii lor; asemeni și pentru eliminatorii cu excepțiunea că în timpul acestora, d-l Bronghton va putea sta pe platformă pentru a menține ordinea și a ajuta spectatorii a'și găsi locurile, fără ca el să poată interveni în aie luptei.*

Contravenienții vor fi imediat expulzați.

Toți spectatorii vor trebui să părăsească platforma de cum combatanții se vor fi desbrăcat și până a nu începe lupta;

4) *Un combatant va fi declarat învins dacă nu se va fi prezentat în incinta pătratului la momentul fixat sau dacă îngrijitorii săi văzând cum decurge lupta, îl vor declara învins. Ingrijitorii nu vor putea pune întrebări adversarului, nici a-l sfătui să renunțe la luptă;*

5) *La luptele eliminatorii, învingătorul va primi 2 treimi din suma prevăzută ca premiu; plata se va face în fața publicului, pe platformă, chiar dacă în mod particular s'ar fi convenit altfel.*

6) *Pentru a înlătura discuțiunile în luptele finale, adversarii vor trebui atunci când vor fi pe platformă să aleagă dintre spectatori doi arbitri cari vor avea puteri depline, și fără a putea fi apelate, de a hotărâ asupra incidentelor ce s'ar ivi în timpul luptei. Dacă acești arbitri nu se vor putea înțelege, ei vor alege un al treilea, care va hotărâ;*

7) *Adversarul căzut nu va putea fi lovit, nici tras de păr ori apucat de pantaloni sau de vre-o parte a corpului de la centură în jos. Un adversar căzut pe genunchi va fi socotit ca căzut jos.*

A nu lua pe adversar de păr! Se vede că de aceia boxerii din secolul XVIII-lea erau rași pe cap.

Luptele aveau loc atunci cu pumnii goi; mănușile nu începură a fi întrebuințate de cât prin 1818".

*

Un mic istoric al boxei în România ar fi destul de interesant. Vre-unul din adepții acestui sport, nu ar vroi să-l scrie?...

Știri sportive diverse

D-l Ludo Van den Abeele a fost ales de curând președinte al Federațiunei Belgiene a cercurilor de scrimă pentru anul 1923; secretar general a fost ales d-l H. Langlois.

*

Multe ziare și reviste sportive străine, vorbind despre competițiunile cicliste denumite „six days" (șase zile) au afirmat că ele erau de origină americană. Aceiași părere am enunțat-o și noi. Ziarul parisian „L'Echo des Sports" (5 Decembrie) susține — corectând primele sale afirmațiuni — că origina ar fi engleză: în 1875 a avut loc la Birmingham o atare competițiune; concurenții nu formau echipe și ei se odihneau 12 ore din cele 24 zilnice; în anul următor avu loc o competițiune similară cu diferență că orele de cursă fură ridicate la 18 (învingătorul a fost Waller, care 16 ani mai târziu a câștigat formând echipă cu Ch. Miller, un „six days" la New-York). Prima competițiune „six days" în Statele-Unite a avut loc abia în 1879 și ea avu un succes enorm.

*

Americanii nu se tem de concurență.

In luna August (1922) Statele-Unite au importat 33 automobile în valoare de 62.944 dolari și au exportat 6143 vehicule automobile, în valoare de 4.286.299 dolari. Și ce este mai demn de mirare, e că multe din țările importatoare sunt printre cele cari au fabrici reputate, plus că dolarul este moneda cea mai scumpă: Belgia, 459 automobile; Spania, 369, etc.

*

Fabrica italiană de automobile, S.C.A.T., ne anunță ziarul „L'Echo des Sports", și-a încetat activitatea.

Timpurile sunt grele!

*

In legătură cu articolul ce am scris în ziarul „Dimineața" acum zece zile pot adăuga următorul amănunt: la 3 Decembrie 1922 au avut loc la Paris campionatele de boxă ale agenților și sergenților de oraș din acea capitală.

Un consilier municipal, președintele Feder. franceze de Boxă, înalți demnitari ai Prefecturei de poliție, directori de ziare sportive, etc., au ținut să asiste la aceste competițiuni extrem de utile și faptul merită să fie semnalat.

*

La 8 Decembrie gruparea „Automobil Club Regal al Englíterei" a sărbătorit 25 ani de existență. Un banchet de peste 700 persoane a întrunit pe lângă membrii ai clubului și numeroase personalități din lumea politică, comercială, industrială și a presei, reprezentanți ai cluburilor similare francez și belgian prințul Axel al Danemarcei, lordul Derby, ducele d'Ursel, etc.

*

Federațiunea italiană de lawn-tennis a trimis federațiunilor franceză, germană, austriacă, engleză, belgiană și spaniolă o invitațiune în vederea unui concurs de lawn-tennis care ar avea loc în luna Mai la Roma pe terenurile clubului Parioli.

Germanii au acceptat, anunțând că echipa va fi condusă de Kleinschroth, dar mai mult ca sigur că francezii, englezii și belgienii vor refuza de oarece Federațiunea Internațională nu a ridicat încă boicotul care lovea federațiunile Imperiilor Centrale.

*

Cele două mari grupări cicliste germane V. D. R. și B. D. R. au adresat secretarului general al Uniunei cicliste internaționale la Paris, pe ziua de 6 Decembrie, cererea de a fi admise din nou în sânul Uniunei Internaționale Cicliste.

Boxă

Criqui (56 kgr. 450) unul din cei mai reputați boxeuri din lume, campion al Franței categoria „poids plume", a învins la Paris (2 Decembrie) pe teribilul englez *Billy Matthews* (57 kgr. 150 gr.) atribuindu-și astfel titlul de campion al Europei al acestei categorii.

*

Lupta s'a terminat la 17-a repriză prin ordinul arbitrului, Matthews fiind complect istovit.

Lawn-Tennis

Echipa reprezentativă a marelui club londonez „Queen's Club" a învins în primele zile ale acestei luni la Paris, echipa representativă „Sporting-Club de Paris": 7 victorii contra 4. In luptele „single", parisienii au învins; în acele „duble" și „single" doamne, englezii.

Printre „match"-urile cele mai interesante:

Max Decugis învinge *Doust* (6—1, 7—5, 6—3).

Borotra învinge *Greig* (8—6, 6—1, 8—6).

D-na Beamish învinge *d-na Billout* (4—6, 6—2, 6—0).

Doust-Grieg înving *Germot-Max Decugis* (6—2, 9—7, 6—1).

Luptă

Elvețianul *Robert Roth*, fostul campion olympic, a învins (5—XII) la Paris pe faimosul belgian *Constant le Marin*, după 35 m. 56 sec. de „luptă liberă", devenind astfel campionul lumei (profesioniști).

Din Analele Sportului Român

— 1915 —

Mai. — Craiova. In Capitala Olteniei sportul era puțin desvoltat și această lacună apărea cu atât mai regretabilă și de mirare că tineretul oltean se arăta a fi de o deosebită vigoare și istețime.

Bunul camarad craiovean Emanuel Mendl era unul dintre puținii care se interesa de mișcarea sportivă locală. Președinte al unei societăți culturale — „Excelsior" — de care se ocupa foarte mult, într'o bună zi el creă acolo și o secțiune sportivă invitând curând apoi clubul bucureștean „Colentina" de a trimite o echipă de foot-ball cât și câțiva jucători de tennis pentru ziua de 24 Mai la Craiova. Comitetul comisiunei de foot-ball a F S. S. R. căruia i-am expus rostul invitațiunii Clubului Craiovean ceru Comitetului Central F. S. S. R. să ia hotărârea de a da acestui „match" un caracter oficial de propagandă. Clubul „Colentina" susținut de F. S. S. R., aprobând această manifestațiune, delegă pe d-nii inginer Gh. Pascu, George Costescu și L. Breyer să însoțească echipa la Craiova.

Intâmpinați în gară de întreg comitetul Clubului „Excelsior", primirea a fost din cele mai călduroase.

A doua zi Duminică 24 Mai a avut loc atât dimineața, cât și după amiază desfășurarea programului sportiv pe terenul societăței, teren oferit de d. Eschenasy, un convins adept al educațiunii fizice prin sporturi. Clubul „Excelsior" făcuse din acest teren în mai puțin de două luni, o frumoasă arenă de sport: Un loc pentru lawn-tennis împrejmuit cu plasă de sârmă, un teren pentru foot-ball încadrat; tribune pentru spectatori, cât și un mic pavilion pentru adăpostul și îmbrăcatul jucătorilor.

Inainte de amiază s'au desfășurat câteva jocuri între reprezentanții craioveni și cei din București, primii distingându-se ca d-șoara Eschenasy și d. Th. Davilla, Brabețianu și Bolton.

După amiază reuniunea a fost deschisă cu un „match" de foot-ball între școlarii liceului „Carol I" și Gimnaziul local. Era primul joc între echipele școlare; firește lipsea mult din cunoștințele și regulele acestui sport, totuși era o primă speranță pentru viitor.

A urmat apoi matchul dintre echipa „Colentina A. C." (București) și Clubul „Excelsior" (Craiova). D. C. Popp prefectul de Dolj a bine voit să aducă prin prezența sa la această manifestare o prețioasă încurajare a cauzei sportive. Fapt demn de însemnat, cu toate că sportul era la Craiova ceva nou, a asistat un foarte numeros public.

„Matchul" a fost jucat cu un avânt și o vioiciune care a depășit mult modestia echipierilor craioveni, și s'a terminat cu rezultatul de 4:1 în favoarea Clubului Bucureștean. Acest match a fost arbitrat de de d. Constantinescu maestru de gimnastică și un sportsman convins.

Gestul binevoitor al F. S. S. R. a fost desăvârșit de inițiativa Principelui Carol, care întâmplător la întoarcerea sa din Turnu-Severin fiind întâmpinat în gara Criova de d. inginer Pascu și de președintele Clubului „Excelsior", d. Mendl, și aflând Alteța Sa de reușita serbărei l'a rugat pe d. Mendl să comunice Clubului „Excellior" că va cere Comitetului Central să-i acorde în mod excepțional o plachetă a F. S. S. R. care să amintească această manifestare.

Seara membrii Clubului „Excelsior" au oferit bucureștenilor o masă prezidată de d. inginer Pascu, la care au asistat peste 50 persoane. S'a petrecut până în zori de zi într'o animație și cordialitate nedescrisă, cimentându-se astfel primele baze ale sportului în Oltenia.

Constanța. — Câțiva jucători ai fostului Club „Olimpia", d-nii Dragomirescu, Mincu și Moțoi, sportsmeni entuziaști, pentru a-și petrece în mod lăudabil timpul liber al serviciului de concentrare militară la Constanța au înjghebat o echipă de foot-ball asociație, sub numirea „Clubul Internaționala" și curând apoi provocă un Club tânăr din Brăila — „Olimpia" — la un match sub patronagiul profesorului Mumuianu. Echipa Constanța bate pe cea a Brăilei cu 3:0.

Botoșani. — Echipele de foot-ball asociație a „Liceului Internat" și a „Școalei de Arte și Meserii" (Iași) într'o excursiune la Botoșani joacă un „match" de propagandă în fața autorităților și a unui public destul de numeros.

6 Iunie. — Ploești. — „Matchul în folosul „Crucei Roșii". — „Ploești" învinge „București" cu 3:1 (echipe reprezentative).

Acest match s'a desfășurat pe terenul Prahova F. C., în fața unui public tot atât de competinte pe cât era de select și numeros; a fost — se poate spune — cel mai frumos și mai impunător din câte s'au jucat până azi în România. Arbitru d. Lt. Davila.

7 Iunie. — Craiova. „Excelsior" învinge „Liceul Carol I" (11:1). Deși diferența de puncte este foarte mare, jocul a fost frumos, instructiv, corect și priceput.

16 Iunie. — Craiova. Pentru a doua oară într'un timp foarte scurt, Clubul „Excelsior" primește la Craiova o echipă bucureșteană și anume reprezentativa „București", care învinge echipa „Excelsior" (4:1). Matchul are loc pe terenul „Excelsior", în fața unei numeroase asistențe. Arbitru d. L. Breyer.

Seara a avut loc la Parcul Bibescu o masă colegială în onoarea echipei din București.

27 Iunie. — București. Comisiunea de foot-ball Asoc. a F. S. S. R. a organizat o masă colegială în cinstea echipei Româno-Americană F. C. câștigătoare în acest an a campionatului și a frumoasei „cupe" donată de d. Ioan P. Niculescu.

Iulie-August. Concursurile Lawn-Tennis din Călimănești.

Jucătorii în vilegiatură la Călimănești, tentați de frumoasa „cupă" oferită de d-na Fischerovici, au organizat un concurs serios, în partida finală J. Hussar învingând pe Văilmărescu.

Categoria „Dublu mixt", a revenit echipei d-șoara Fischerovici și J. Hussar asupra echipei d-șoara Stern și Chrles Beligrădeanu cu 6:2, 6:1; finala „dublu-domni" a fost o victorie pentru Jean Hussar și Charles Beligrădeanu asupra echipei Agarici-Margulius (6:1, 6:4).

*

In vederea sezonului de toamnă și iarnă, Biroul Central F. S. S. R. caută să dea mișcărei sportive din România o cât mai mare desvoltare. Constatăm că foot-ball-ul are rolul precumpănitor.

Mulțumită străduințelor Comisiunei de foot-ball asociație a F. S. S. R. (președinte d. Mario Gebauer; membri d-nii lt. Davilla, Brayer, Pavel, Catteral și G. Costescu) a avut loc un congres al Societăților sportive de foot-ball din țară la care au luat parte următoarele cluburi: *Oltenia, Venus, Gloria, Colentina, Colțea, Tricolor, Bucarest, Prahova, Victoria.*

Comisiunea întocmește tablourile pentru „matchurile" oficiale împărțindu-le în două categorii. In prima categorie figurează următoarele Cluburi: „Colentina", „Prahova", „Bucarest", „Româno-Americana" și „Colțea", iar în categoria a doua „Tricolorul", „Victoria", „Gloria" și „Venus". Pentru programul ce urmează, se vor disputa „cupele Harwester". Clubul din Ploești va juca cu echipele din București, iar cele din Craiova vor face mai întâi jocuri eliminatorii de oarece în acel oraș există mai multe cluburi și anume Excelsior care fuzionează cu Oltenia, Adler, Tinerimea și Gloria.

16 August. „Tricolorul F. C." sărbătorește printr'o masă colegială un an dela înființarea lui și totodată și victoria pentru „cupa Harwester" (categoria II-a).

Comisiunea numește următorii arbitri oficiali: d-nii Bovrill, Hinkel, Mathews, Breyer, Locot. Davilla, Tomson, Sutzu, Hense, Clive, Brazier, Gebauer, Dawhurs, Bolton, Mujinski și Davis. In urma cererei cluburilor „Colentina" și „Colțea" comisiunea admite intercalarea în categoria II-a a echipelor lor de rezervă.

*

6 Septembrie. Inaugurarea terenului F. S. S. R. pe terenul Parcului Sportiv de pe Șoseaua Kisseleff.

20 Septembrie. Colțea bate Bucarest 2:1. Arbitru d. Gebauer. „Colentina A. C." și „Prahova F. C.", matchul 2:2.

La acest match a asistat și Principele Carol cu reprezentanții Biroului Central F. S. S. R. Jocul a fost unul din cele mai interesante și mai instructive ca manevră de atacuri din câte s'au văzut în ultimul timp la noi.

Clipe ernatece

— Din vieața celor năcăjiți —

de IOAN CIOCÂRLAN

In dimineața aceea, suflarea iute și tăioasă a vântului de miază-noapte tulburase cuprinsurile peste tot, așa pe neașteptate... Cerul senin și prietenos de până atunci, se împânzește iute în valuri mărunte și întunecoase de nori; iar corbii, temuții crainici ai ernilor, alergau pretutindeni trâmbițând vremurile aspre ce aveau să vină.

In mahalaua aceea joasă și prinsă între apele Dunării și-ale Brateșului, semnele ernii s'arătau par'că mai neîndurate ca ori și unde în altă parte... Pe la strașină picurii de apă se sleiau atârnând în țurțuri de ghiață, noroiul din băltoage începuse să se închege, iar prin căsuțele povarnite și întunecoase, frigul răzbise de-al binelea. Indemnați de acest oaspete nepoftit, norocoșii mahalalei zoresc hoarnele să înnalțe în văzduh sururi aburii de fum..., iar alții, cei mai mulți dar și necăjiți, pornesc cu mare grabă în căutarea lemnelor, a cărbunilor sau măcar a câtorva vreascuri, de cari până acum nu avusese parte să agonisească.

Și astfel, ici se oprește o cărucioară târâtă de-o mârțoagă bătrână, lepădând câteva brațuri de lemne; dincolo pe trotuarul îngust și murdar se strecoară trupuri gârbovite de greutatea sacilor cu mangal... La o singură cocioabă numai, nu se văd semnele pregătirii de iarnă.

Ușa prinsă în peretele povârnit și surpat pe ici pe colo, nu se deschisese în ziua aceea; iar burlanul de tablă, strâmb și ros de rugină, răzbia afară prin ochiul spart de geam, fără să arate semnul bucuros al focului dulce.

De nu s'ar zări două căp'șoare zburlite ce se ițiesc în lumina slabă a ferestruicei, care străjuește singuratecă sub strașina pleoștită, ai crede că acolo, între pereții aceia năruiți, nici că se află suflete omenești, cari la așa vreme să jinduiască după o fărâmă de pâine ori o zare de foc...

Târzior, când cele două chipuri bălăi și slabe s'au arătat de nenumărate ori la geam, scâncind stăruitor, ușa se deschide, și trupul slab al unei femei mărunte s'arată în prag. Cu ochii pierduți în negura zilei geroase, a stat o clipă așa nedumerită, în vreme ce de-o parte și de alta i se agață de mână copilașii flămânzi, scâncind'o dureros. In piciorușele goale și îmbrăcați în rochițele soioase cari abia se mai țin petec de petec..., îndeamnă pe mama să plece... Unde?... de bună seamă că nici ei nu știu; dar în nădejdea unei fărâme de pâine și a unui ungher mai călduros... ar cuteza să facă oricât drum cu picioarele goale prin noroiul amorțit de ger...

Dar cum femeea stă tot nehotărâtă în prag..., copii ridică în sus spre chipul mamei..., priviri plânse și rugătoare..., iar cu mâinile micuțe și slabe o trag de rochie într'un îndemn de neînvins.

... Ii cer demâncare... se plânge că li-i frig... Incotro s'apuce...? Unde vor găsi oare căldura și coaja de pâine, ei sortiții nenorocului, copii mărunți și mamă bolnavă?!

Se trage o clipă înnapoi din pervazul întunecat al ușei cu gând s'amăgească pe micuți ca să rămână acasă.

Se gândia că poate și ziua aceea avea să fie ca și celelalte tot fără sorți de îndulcire... și-atunci la ce să mai frământe noroiul uliților și s'adune atâta frig și ei nevinovații...? Dar cu toată stăruința mamei, cei doi copilași se țin cu amândouă mâinile de fusta ei și nici în ruptul capului nu se înduplecă să aștepte acolo în singurătatea sărăciei lor, pe care o cunoșteau așa de bine..

Și au pornit...

Cu trupurile slabe, acoperite abia pe ici pe colo de zdrențele cari în cine știe ce vremuri vor fi fost rochițe, cu picioarele goale, iar căpușoarele acoperite doar numai de belșugul părului bălan... s'au pomenit pe uliță, înnotând prin noroi...

Adăpostite de-o parte și de alta a mamei, care și ea de-abia se ținea în spulberișul de vânt, micuții, când c'o mână când cu alta, cercau mereu să'ntindă și să potrivească resturile îmbrăcămintei lor, aci într'o parte a trupurilor goale, aci în alta..

Și pe cât se putea lua în seamă, grija lor nu era atât din partea frigului de care nu s'ar fi păzit doar până la atâta, cât mai ales că se găsiau aproape goi în largul lumei, pe uliți...

Dar toată truda lor era zadarnică... Pe-așa vreme si'n timpurile acestea pe cari ei le trăiau, n'avea nimeni răgazul dar nici îndemnul să bage de seamă, că mama cea săracă fusese dăruită de cel de Sus cu un băețaș și-o fată...!

Și-așa, amăgiți unii de-o grijă iar alții de alta, au făcut ceva drum în sus pe calea ce duce spre inima orașului. Iar cum din acești drumeți fără noroc nici unul nu știa unde și'ncotro merge, calea de bună seamă că le-ar fi fost lungă și fără popas, dacă de ici și de colo nu le-ar fi răsărit când o ispită, când alta...

Câte nu vedeau micuții și ce nu-i ademeneau pe ei...?! Mama însă îi îndemna mereu și mergea în neștire... Din preajma unei brutării nu i-a mai putut urni...!

Mirosul ațâțător îi pironește acolo în mijlocul străzii. Cu ochii lor mari, albaștri și umezi de lacrimi privesc lacomi la șirul de pâini rumene, iar apoi rugător și cu nedumerire când la mama, când la omul cel gras care sta de pază în preajmă...

In neștiința lor... micuții flămânzi și înghețați ascultau numai îndemnul nestăpânit al vieții, care cerea partea ce i se cuvenea pe lumea aceasta...

Voiau... pâine, cereau pâine, și năzuiau să și-o ia fără să bănuiască rostul dreptății omenești și-a îngrădirilor ei...

Mama, care gustase în deajuns din tot harul vremii acestia, și cunoștea cât prețuesc „banii" cea mai diavolească născocire a omenirii lacome, „banii" pe care nici ea — ca și alți atâțea din neamul ei n'a avut norocul să-i vadă și să-i stăpânească, se oprește acolo în mijlocul drumului, și nu se lasă ademenită de graiul flămânzilor și nici dusă de mâinile lor cari o trag din răsputeri...

Și așa, în prada unei furtuni ce-o simte mai aprigă în sufletu-i de cât în preajmă, stă o clipă în cumpenele hotărârei... Dar cum în inimă îi și răsărea teama sudălmilor și tinhăelile pornite din partea celor cari știu să facă averi pe orice căi..; iar la nevoe chiar să și le apere, potrivit dreptului sfânt..., mama aruncă spre ispita ce le eșise în cale, doar numai câteva priviri pline de patimă... și ură, iar apoi și-adună copiii cum putu lângă dânsa și întorcându-se din drum, apucă la vale în spre port...

Iși amintise că în noroiul frământat pe cheiu, se găsesc câte odată fărâme de mangal irosite... și acum gândul acesta o ademenea, și purta pașii într'acolo... Nădăjduia s'adune măcar câțiva pumni... și în preajma căldurei visate, gurile flămânde poate vor fi înșelate...

Și astfel, în mersul lor greu, făcut mai mult așa'n neștire, cotesc pe străzi înguste și murdare, mai poposesc prin fața ceainăriilor pe unde copiii iar nu se'ndurau să se dee duși...

Intr'un târziu ajung pe mal, de unde încep scoborâșul spre cheiu prin forfotul de lume grăbită ori pe lângă cotiugele hârbuite ale căruțașilor, cari de bună seamă așteptau norocul muncii pe ziua aceea...

*

Soarele trebui să fi fost sus pe cer; dar trâmbele de nori se vâltoreau până într'atât în bătaia de vânt, încât nu-i îngăduia să-și arate fața...

Jos, în vadul larg, Dunărea tulbure aleargă grăbită la vale, întinzând pod sclipitor de unde până departe spre celălalt mal care se pierde în ceața fumurie... Pe cheiul înnalt de piatră, dela un capăt la altul se ridicau grămezi mari de cărbuni, cari sclipiau momitor, mai ales pe așa vreme cu fiori de earnă...

Dar movilele acestea nu păreau să fi crescut în de-ajuns, căci vapoare pânticoase dădeau semnale răgușite cari se pierdeau repede în negura deasă a bălților, și apoi se apropiau domol de cheiu ca să descarce alte bogății de căldură, adunate în cine știe ce depărtări de lumi...

Legănându-se ca niște coji de nucă, în mișcări domoale de apă, vapoarele se înșiruesc cari și pe unde se cer pe de margine.

Strigăte scurte răsună sus pe vase, oameni iuți se mișcă de colo până colo, lanțuri ruginite scrâșnesc coborând spre adâncuri după ancori azvârlite, funii groase și mânjite cu negru se întind în toate părțile spre mal, și trupul mare și greoiu al namilei, se prinde lipindu-se la cheiu.

Scheli grele de lemn se trag atunci până la brâul de puncte, iar hamalii, negri de sus până jos și cu samarele în spate părăsesc locul de adăpost din dosul movilelor de cărbuni și întocmai ca niște uriașe stoluri de pasări, dau năvală spre trupul greu al vaporului ce-și desface sânul în preajma lor.

In scrâșniri și huruituri asurzitoare, scripete grele de fier se pun în mișcare și în brațe de cumpene se ridică mulțimea de coșuri încărcate.

Trupurile frânte de șale s'apropie, își primesc povoara, și-apoi în pași cumpăniți coboară pe schelea de lemn fără să mai simtă nevoia să-și sprijinească povoara. Abia scăpați pe așezarea de piatră a cheiului, ei își încep urcușul greu pe scânduri late ce tae poteci până spre vârful movilelor de cărbuni unde trebue să-și descarce povoara. Ajunși de-asupra, dintr'o singură mișcare, coșurile se desprind de pe samar, și rostogolindu-se jos, lasă ca să se'mprăștie la vale, bulgări negri strălucitori... Infig apoi vârfurile bețelor în coastele împletite ale coșurilor, pe cari ridicându-le în sus ca pe niște adevărate trofee ale muncei, le poartă iarăși spre încăperea vaporului ce par'că nu se mai deșartă...

Oameni trudiți...?! Cu fețele lungărețe și osoase, spoite în negru atât de tăria soarelui din alte tărâmuri unde au crescut, dar mai ales de praful mărunt și negru ce îi îneacă în tot timpul muncii lor grele, oamenii aceștia se poartă ca niște mașini, abia mișcând buzele în frânturile unor vorbe tari și neînțelese.

Sunt străini... Aci își au numai timpurile hărăzite muncii...; iar sufletele cu cele gânduri, le sunt cine știe în ce depărtări în preajma soțiilor iubite ori a copiilor dragi lăsați acolo în voia întâmplărilor...!

In drumul lor de furnici harnice, întâlnesc multe chipuri, cari foesc de colo până colo, încrucișându-le calea; dar ei frânți de mijloc nu cată decât spre poteca ce le este urzită pentru munca acelei zile...!

Așa e firea lor, dar mai ales așa cere ochiul stăpânului, care din colțul lui de pândă, din preajma grămezilor mari de bogăție adunate în cărbuni, nu scapă nici o mișcare din tot forfotul ce se întinde dela vapor și până în malul de pământ al portului, unde s'adăpostiau mărfurile.

Iată de ce dar, printre atâta lume zorită și atâtea suflete lacome și nesățioase, necăjiții noștri, n'au putut să aibă parte măcar de-o fărâmă de noroc... Cu zăbava de acasă și cu cea din cale, le-a fost prea târziu scoborâtul în port. Ce brumă de cărbuni vor fi fost irosiți pe ici pe colo, i-au cules de bunăseamă alți necăjiți încă de prin zori, și acum femeea slabă, cu trupul învelit în zdreanța ei de haină peticată, purtată mai mult de mânile celor doi copilași, cari o trag în toate părțile, se strecoară ca o nălucă de colo până colo, dela o schelă la alta...

Se oprește însă o clipă împrejurul unui vapor unde zarva de lume și lucrători, mai mare ca ori unde, le îngădue și lor să treacă neluați în seamă. Se pitesc mai mult prin dosul schelei cu lemnăriile mari și groase, în vreme ce cu ochii strânși de boală adânciți mult în umbra legătoarei pe care mereu o trăgea pe față, mama urmărește mișcările fiecărui hamal, cerșind par'că o fărâmă din bulgării aceia negri, cari ascund comoara căldurei atât de mult visată...

Un bătrân gârbov, nu atât de povara samarului ce purta în spate, cât mai ales de anii ce-i petrecuse în lumea plină de nevoi, în trecerea lui în sus și'n jos pe schele, zărise ochii cei lacomi și necăjiți cari îl urmăreau neîncetat... Sufletul lui tare n'a putut să se ție așa multă vreme, și încetul s'a muiat... Știea că marfa ce purta în spate nu e a lui și că ochiul stăpânului e neadormit,... dar se gândea departe, într'o țară unde ai lui poate vor fi jinduind la fel după scânteea de căldură... Și oare nu era păcat, ca'n vremea asta, când nimeni nu se'nduioșa de lipsa și durerea lor să rămână și el ca de piatră...?

...Și'n frământările gândurilor pline de durere, fără să-și dea seama, face nu știu cum o mișcare abia simțită... Samarul cutremură la rându-i coșul plin, care îngădue să cadă în josul schelei câteva fărâme negre de cărbuni...

Ochii celor trei necăjiți prinzându-le cu lăcomie, abia de le'ngădue s'atingă pământul și îndată îi și adună cu mâinile lor înfrigurate...

Moșul, din mersul lui mereu încovoiat, îi învălue în privirea lui plină de dragoste, în timp ce sufletul ei amărât se împărtășia cu drag din raza bucuriei ce vedea că înflorește pe fețele lor... Ochii îi strălucesc atunci în rotiri domoale aruncate împrejur, iar buzele arse și negre se întind o clipă într'un zâmbet abia înfiripat.

Iar din portul povarei lui, îngădue tot așa mereu să se prăvale fărămiturile de cărbuni atât de bine făcătoare...

Femeea adunase o legăturică, în măsura cât putea să o dosească de ochii cei veghetori, iar micuții fiiștecare câte-o mână două, de bulgărași pe cari nu se'ndurau să-i dea nici mamei, ci-i ținiau strânși în poala rochițelor ca pe cine știe ce avut de mare preț...

Târzior, când i s'a părut mamei că ochii stăpânului bogat îi poate descoperi, și-a îndemnat copiii binișor și a plecat strecurându-se neluați în seamă prin larmătul de lume...

In urma lor, la câțiva pași se ia și bătrânul. La depărtarea când nu mai puteau fi văzut de cineva din cei cu interes..., îi strigă din urmă, așa în limba lui străină...!

Necăjiții, crezând că-s urmăriți spre ispășirea păcatului ce săvârșise se opresc nedumeriți. Mama întinde săcușorul cu mâna de mangal, vrând par'că să spună că n'a făcut cine știe ce pagubă în nemăsuratul cel de bogăție, iar micuții scăpând rochițele în jos, împrăștiară pe pământ bulgărașii cei negri de cărbuni adunați cu atâta trudă.

Dar **străinul** cel cu chipul negru și urât face semn femeii să-și strângă săcușorul, în timp ce el dă zor s'adune copilașilor fărâmiturile de cărbuni împrăștiați...

Când toată risipa fusese pusă la loc în rochițele peticite, le-aruncă de-asupra și câțiva bănuți albi strălucitori, cari în sunet momitor s'ascund repede în umbra neagră de mangal.

Ii sărută apoi pe amândoi în creștetul capului pe părul lor moale și mătăsos, îngânând graiu plin de dragoste și milă.

Necăjiți, prostiți de cele întâmplate, se uită cu mirare neștiind ce să creadă, în timp ce bătrânul se depărtează tot mai mult prin furnicarul de lume.

IOAN CIOCÂRLAN

ÎNSEMNĂRI

Baronul Bohuslaus Lobkovitz

Autorul odei „La termele lui Carol al IV-lea", a cărei traducere în limba română a fost pusă la concurs, prin intermediul „Adevĕrului literar", de primăria oraşului Karlsbad, a fost unul din cei dintâiu poeţi umanişti ai poporului ceh.

El s'a născut în anul 1462 şi a murit în vârstă de 48 de ani, în 1510. Reşedinţa sa a fost castelul Hassenstein, care mai există şi astăzi în stare de ruină.

Studiul limbelor clasice era atunci de curând introdus în Europa şi numărul acelora cari se ocupau de ele era restrâns. Baronul Lobkowitz era unul dintr'înşii. El a studiat limbile clasice la Bologna, apoi a trecut la Ferrara unde şi-a luat diploma de doctor în drept, după care a continuat să facă studii la universităţile germane, în primul rând la Strassburg, care pe atuncea nu aparţinea încă Franţei.

Spre deosebire de alţi nobili din vremea lui, baronul Lobkowitz evita strălucirile Curţii şi locuia mai mult retras în castelul său, unde se ocupa cu muzele şi cu ştiinţele. Doritor de a cunoaşte lumea, el a întreprins, în 1490, o lungă călătorie pe mare, pornind din Veneţia spre Marea Egee. Apoi trecu Dardanelele, vizită Constantinopolul, Smyrna, Cilicia, apoi trecu în Syria, Arabia şi se întoarse prin Egipt la Tunis, de unde se îmbarcă pentru Veneţia, unde se reintoarse după doi ani de absenţă.

Din călătoria sa a adus un manuscris original de Plato, pe care l'a plătit cu suma fantastică pentru vremea ceia de 2000 ducaţi de aur. Acest manuscris există şi astăzi în posesiunea urmaşului său, prinţul Lobkowitz, devenit azi un simplu domn Lobkowitz. Acest manuscris a fost numai un „număr" din biblioteca sa, care era una din cele mai strălucite şi pe care a lăsat-o moştenire urmaşilor săi, dar nu în linie directă, ci cu dispoziţia ca ori de câte ori posesorul ei ar muri, biblioteca să treacă în proprietatea celui mai învăţat membru al familiei. Această dispoziţie a fost urmată întocmai, dar în timpul războiului de 30 de ani (1618—1648) biblioteca a fost jefuită.

Baronul Lobkowitz a murit necăsătorit; dar toată viaţa a scris poezii dedicate unei „Carlotta" din Ferrara, despre care nu se ştie dacă a existat în realitate. Ca toţi învăţaţii de pe vremea ceia, el se ocupa de toate ştiinţele, de matematici, de astronomie; a scris o Istorie a Boemiei, etc.

Variatele lui cunoştinţe, călătoriile, versurile şi oratoria sa i-au adus numele de „Ulisse, Pliniu şi Horaţiu ceh". Mai merită însă şi numele de Juvenal, pentru că a scris numeroase satire asupra obiceiurilor nobililor şi a poporului, precum şi asupra moravurilor din Praga.

Caracteristic este că el n'a publicat absolut nimic în toată viaţa lui. Abea 60 de ani după moartea lui s'au strâns şi s'au publicat operele sale. A scris peste 500 de poezii, toate în limba latină — eroice, elegii, panegirice, ode, epigrame, etc. Cele mai cunoscute sunt un apel către împăratul Maximilian al II pentru o cruciadă contra Turcilor, o elegie la moartea reginei Ana a Boemiei şi Ungariei, o dare de seamă asupra călătoriilor lui, o poezie despre „marile descoperiri ale vremilor noastre", în care vorbea despre tipar şi praful de puşcă.

O parte a operei lui a fost tradusă în limba cehă pe când el era încă în viaţă. Dar autorul n'a fost deloc mulţumit de opera traducătorului său, căci i-a turnat o poezie latină în care-i spunea că este „un măgar cu două picioare, care ar trebui să renunţe la liră în favoarea plugului şi să spună adio muzelor şi parnasului".

Ca o dovadă de trecerea de care se bucura printre contemporanii săi, este faptul că poeziile sale se studiau, în deceniile următoare, la universităţi, ca exemple de arte frumoase. Un scriitor italian, Achile Bocchi din Bologna, citind poezia sa pentru cruciadă, a spus:

„Este ruşinos pentru compatrioţii mei că îndrăznesc a crede că o naţiune care a produs un astfel de poet, poate fi barbară". Iar marele istoriograf, literat şi critic ceh, Jungmann, a spus că „baronul Lobkowitz a fost cel mai mare geniu produs vre-odată de Boemia". Un scriitor contemporan a spus despre el că este „cel mai savant dintre nobili şi cel mai nobil dintre savanţi".

Cu cele mai multe traduceri a fost onorată „oda la termele lui Carol al IV-lea".

Doctorul de Carro a publicat, în 1828, o broşură cu 24 traduceri şi anume: două franceze, două germane, una cehă, două ungureşti, două engleze, una greacă veche, două ebraice, două turceşti, una italiană, una suedeză, una olandeză, una rusă, una polonă, una galică, două spaniole şi două portugheze.

Intre manuscrisele lăsate de doctorul Carro s'a găsit: o traducere daneză, una letică, două greceşti moderne, una provansală, una în dialectul scoţian, una galică, una română (de Eliade) şi una armeană.

De sigur însă că afară de acestea trebue să mai fie şi altele, deoarece în limba română, cum a arătat d. Barbu Lăzăreanu în „Adevĕrul literar", în afară de traducerea lui Eliad, s'au mai publicat în 1841, încă două: una de Văcărescu şi una de Aristia. Iar la concursul actual al primăriei de Karlsbad au sosit până acum vre-o 15 răspunsuri şi vom avea de sigur, până la încheerea concursului, mai mult de 20.

*

Atragem atenţia cititorilor noştri cari doresc să participe la „concursul comunei Karlsbad" că ultima zi în care se primesc traduceri este 31 Decembrie.

Comisiunea se întruneşte în primele zile din Ianuarie.

Asociaţie intelectuală

Cercul Ronsard se numeşte o nouă Asociaţie intelectuală, înfiinţată la Cluj, cu lăudabila intenţie ca să răspândească gustul pentru cultura franceză şi să contribue astfel la cunoaşterea unei civilizaţii întregi. La Cluj, formalismul german a împiedecat elementele intelectuale ca să-şi lărgească sfera de gândire cu a culturei franceze. Este o datorie chiar, ca să se îndrepte atenţia noastră spre cultura franceză, care mai ales în Transilvania era puţin cunoscută, deşi afinitatea noastră sufletească ar fi legitimat o adâncă cunoaştere a acestei culturi. In fruntea acestui cerc stă distinsul savant *Racoviţa*, ajutat de inimoşi colaboratori. *Cercul* are un program bine stabilit, căci refuză orice amestec politic în activitatea lui, şi promite să ţină conferinţe, serate literare, expoziţii de artă şi vrea să dea o dovadă de occidentalisare a moravurilor.

Adnotaţii şi complectări

1. Doi Radu.

Ceĭ doĭ Radu sunt: unul, Radu Rosetti „născut în Bucureştĭ la 1874 Decembrie în 18, fiul luĭ Dimitrie Rosetti (Max)" *); — celalt, Radu sadea, născut şi dânsul în Capitală, în librăria I. Szöllözy, 40 Calea Mogoşoaeĭ, Piaţa Teatruluĭ, la 1878, fiu al luĭ Ronetti-Roman şi al muzeĭ Erato.

Amândoĭ Radu: primul, cel Frumos; al doilea, cel Gânditor, s'au slujit în poeziile lor de *Ecourĭ*, un procedeu de versificaţie în care rima nu e întâmplătoare, este *dinadins* chemată, deşi pare o repercutare firească.

Iată două strofe din Ecoul luĭ Radu D. Rosetti, despre care poetul în volumul *Sincere*, spune că ar fi o reminiscenţă:

„Cine, pentru o femee
Tinereţea 'şi-abătu?"
Iar ecoul din pădure,
Mi-a răspuns îndată: Tu!

„Şi atuncea, cine poate
Fericirea să-mĭ redea?"
Iar ecoul din pădure,
Mi-a răspuns îndată: Ea.

Pentru Radul celălalt, în cimitirul „cu moviliţe",

Acuma, patru oamenĭ săpând cu nepăsare,
Gătesc locaşul veşnic al unuĭ muritor;
Hârleţe şi topoară, lovind ţărâna tare,
Deşteaptă din morminte ecoul sunător.

Şi acest ecou, e când macabru, când sarcastic. La întrebarea dacă cel pe care-l adastă groapa fusese

al virtuţiĭ amic sau inimic?
Ecoul din morminte răsună lung: „Nimic!"

Şi maĭ departe:

Dar straniu! Simt în suflet mustrare şi căire
Şi inima nu crede ce'mĭ spune-a mea gândire,
Şoptindu-mĭ tot de-o lume dincolo de morminte,
Iar răzătorul èco răspunde-a lene: „Minte!"

Ecoul luĭ Radu D. Rosetti e maĭ aproape de nimfa Echo, cea atât de profund ne'nţeleasă de către Narcis; acel ecou e silvestru şi amoros.

Ecoul Raduluĭ luĭ Ronetti-Roman e subteran şi savant. A trecut prin şcoala groparilor luĭ Shakespeare, dintre carĭ unul judecă precum urmează: „dacă eu mă înnec cu bună ştiinţă, asta înseamnă o *faptă*, şi o faptă are treĭ ramurĭ: a face, a făptui şi a săvârşi: *ergos* ea s'a înecat cu bună ştiinţă" **). Ecoul *acestuĭ* Radu a cunoscut şi pe Schopenhauer.

2. Divergenţe.

Anĭ de-a rândul, versurĭ de-ale luĭ Eminescu circulau sub forma aceasta (iau numaĭ *o* pildă): „O, tu *eraĭ* cu barba'n nodurĭ" (în loc de: „O tu craĭ cu barba'n nodurĭ"). Bibliografĭ, cu cearcăne cât văgăunile, — ciorovăindu-se cu editorii, dojenind aspru pe culegătorĭ şi luându-se la harţă cu corectorii, — au izbutit să restabilească textele. Dar numaĭ pentru cărţile revizuite de dânşiĭ.

Au venit lăutariĭ de pe la mustăriĭ cu vrăbioare şi cu cartaboşĭ, şi au *dres* pe Eminescu. Elegia „O, mamă!" se aude acum în zecĭ de variante din carĭ desprind:

„*De-asupra* scripteĭ *negre şi-a sfântuluĭ mormântu*
„*Se scutură* salcâmul *de ploae şi de vântu*".

Maĭ ales „scripta" e de toată nostimada: ţambalagiul sau cobzarul crede că-ĭ vorba de-o *scripcă* pe care fantezia capricioasă şi cepeleagă a unuĭ boer a transformat-o în *scriptă*.

Strofa doua a elegieĭ acesteia, începe, mulţămită rapsozilor Popa-Nanuluĭ, astfel:

Iar de *voi murĭ*, fetiţo, *la creştet să nu'mĭ plângĭ*.

Acuma văd că şi uniĭ din culegătoriĭ meĭ, contribue la „pleoştirea" poeziilor luĭ Eminescu.

Am citat (în adnotările număruluĭ trecut al „Adevĕruluĭ literar) versurile:

Marea şi cu râurile
Lumea cu pustiurile

Zeţarul, drag sufletuluĭ meu, a crezut că primul cu e de prisos. Eminescu şi cu mine suntem de *altă* părere.

3. Soare-Răsare.

Intre japoneriile de până la cele ale d-luĭ Timuş, se cuvine să înregistrăm volumaşul „*Soare-Răsare*", schiţe, legende şi însemnărĭ de Eugen Relgis. E *singura* carte bună apărută în timpul războiuluĭ, la Iaşĭ, în 1918. „*Bună-Dimineaţa*", „*Crisantemele*" şi „*Insemnările pe un evantaĭ*" sunt capitole de o rară gingăşie; celelalte sunt maĭ grave şi maĭ profunde: maĭ mult de miază-noapte decât dinspre soare-răsare. Până atuncĭ Relgis tipărise: *Triumful nefiinţiĭ* (fanteziĭ) şi *Nebunia* (poeme). După războĭ, poetul şi cugetătorul acesta a crescut considerabil spre prodigioasa neînţelegere a unuĭ critic, mult-destoinic despicător de fire'n patru, care-l adăposteşte pe Relgis în încăperile din centru ale revisteĭ sale, ca să-l maltrateze în odăile mărginaşe, cu deosebire în compartimentul „Insemnărilor literare".

4. Din istoricul Facultăţii de medicină.

Asociaţia internilor şi fostilor internĭ de spitale a scos, în editura Cărţiĭ medicale, întâia eĭ „manifestare scrisă", sub titlul: *Internatul în spitalele din Bucureştĭ* (1860—1922).

Broşura (96 de paginĭ in-octavo mare) cuprinde „obârşia internatuluĭ [şi] evoluţia luĭ până astăzĭ: seriile de internĭ carĭ s'au perindat dela înfiinţare". Cartea se deschide cu un portret şi o pe scurt zugrăvire a vieţiĭ şi activităţiĭ doctoruluĭ Carol Davila, extrase din revista spitaluluĭ No. 9 din 1884.

D. Al. Cosăcescu, vorbind de primiĭ internĭ de spitale, aminteşte de „Şcoala de mică chirurgie" întemeiată de Creţulescu la 4 Decembrie 1855 şi care avea să devie Şcoala de medicină. Cine a dat un deosebit avânt aceşteĭ şcolĭ, a fost doctorul Davila, bine sprijinit în greaua-ĭ muncă de o pleiadă de medicĭ printre carĭ Iuliu Baraş, Turnescu, Proticĭ, Wertheimer, Polizu, Vehnert.

Davila n'a scăpat de atacurĭ vehemente carĭ mergeau până la calomnie şi invective.

In „Revista Nouă" a luĭ Bogdan-Petriceicu Hasdeu (în n-rele 6 şi 7 din Septembrie-Octombrie 1892), doctorul poet Ştefan Cruceanu, ca să arate cum au încercat uniĭ să-ĭ amărască luĭ Davila zilele, reproduce după *Ghimpele* din 1869 frânturĭ de monoloage carĭ se puneau în gura acestuĭ fondator al Facultăţiĭ de medicină:

Eram după cum se zice, un mic felcer ce puneam
Lipitorĭ şi luam sânge, după ordin ce primeam

. . . .

Căcĭ eu sum, precum se spune, d'un pur sânge jidovesc;
Imĭ iubesc a mea năciune, cu ăst merit mă fălesc!

Ziarul „*Israelitu'u Românu*" din 1857 publică programul cursurilor şcoaleĭ de hirurgie condusă de Davila pe anul şcolar (sau „scholastic", cum se spunea pe atuncĭ) 1856—1857.

Iată acel program:

1. Anatomia, Dr. Polizo
2. Fisiologia, Dr. Vehnert
3. Patologia hirurgicală, Dr. Vehnert
4. Clinica hirurgicală la Spitalul Colţiĭ, Dr. Turnesco
5. Medicina operatoare, Dr. Turnesco.
6. Istoria Naturală Medicală şi Fisiologia comparată, Dr. Barasch
7. Fisica şi Himia, D-l Marin
8. Botanica medicinală, D-l Pruschinski
9. Parabolanologie, Dr. Vertheimer
10. Istoria Medicineĭ în antichitate, sublocotenentul Costiescu
11. Limba latină, D-l Nestor
12. Aparate de fracturĭ, de lucsaţiĭ şi hlinica hirurgicală la spitalul Mihaĭ-Vodă (Appareils de fractures et luxations et Clinique chirurgicale à l'hopital Michel-Voda).

*) Dicţionarul Contimporanilor din 1897, pag. 163 col. I.
**) Hamlet, traducere de Dr. Ad. Stern. Actul V, scena I.

Acest program era precedat de o scrisoare (în franţuzeşte) adresată „prietinilor" săĭ, redactorĭ aĭ „*Israelitului Român*" şi de o privire asupra spirituluĭ de care era însufleţită născătoarea Facultăţiĭ de medicină:

Şcoala de Hirurgie.

„... *Această Scoală este destinată să devie o dată o Facultate: aşteptând, eleviĭ să-şĭ înceapă într'însa studiele lor medicale. Aceasta este o creaţiune foarte utilă: această şcoală poate servi ca să formeze un mare număr de junĭ pe care-ĭ recĭamă necesităţile Districtelor. Orice prinţ î va da încuragiările sale, după cum ea este în drept să se reazime de azĭ înainte cu atât maĭ mult pe simpatiile constante ale Inălţimeĭ Sale Principe'uĭ Caimacam, pe cât el a luat iniţiativa reorganisaţiuneĭ Şcoalelor comunale. Aicĭ toate şcoalele sunt fondate pe principiul Toleranţeĭ, ceea ce face onoare Ţăriĭ Româneştĭ: într'însele se admit copiĭ fără distincţiune de cult. Şcoalele de hirurgie numără printre profesoriĭ lor maĭ mulţĭ Israeliţĭ, sperăm că Israeliţiĭ vor fi din ce în ce maĭ numeroşĭ ca elevĭ*".

Deoarece, în programul Şcoliĭ de hirurgie (maĭ târziu: Şcoala naţională de chirurgie şi medicină) se vorbeşte de un curs de *parabolanologie* (al doctoruluĭ Vertheimer) şi cum termenul acesta de o înspăimântătoare lungime e astăzĭ arhinecunoscut, îĭ dăm... traducerea (după coperta uneĭ cărţĭ, scoasă la imprimeria Nifon Mitropolitul în 1857, şi dedicată „Inălţimeĭ Sale Prinţuluĭ Alessandru Dimitrie Ghica Caimacamul Ţăriĭ Româneştĭ"):

Curs
de
Parabolanologie
pentru
Formare de garde malade
(îngrijitorĭ de bolnavĭ)
a căror destinere este a îngriji
atâtu bolnaviĭ particolarĭ precum şi aceia de pe la spitale
câtu şi după la schiturĭ şi
sate depărtate de ajutorulu
mediculuĭ, precum şi
ostaşiĭ răniţĭ în timpulu răsboiuluĭ

5. Argot-ul puşcăriilor.

(D-l L. Militeanu-Rusu din Brăila ne furnizează cea maĭ mare parte din complectările de maĭ la vale).

Vocabular:

AVANT. In împerecherea de cuvinte: *a pica la avant* = a fi silit să facĭ jocul „copoilor" (agenţilor).
BRAUR = geamantan.
CLIFT — palton.
CLEI. In expresiunea: *îţĭ pune cleiul* = te arestează.
COTEŢ = celulă.
Strigătele vătafilor şi gardienilor: „*Intraţi în coteţ; ieşiţĭ din coteţ!*" (intraţĭ în celulă; eşiţĭ din celulă).
FOT-BAL (foot-bal) = palme.
L'am luat într'un foot-bal = l'am luat la palme.
GINEŞTE (vezĭ explicaţia acestuĭ cuvânt în n-rele 106 şi 108 ale Adevĕruluĭ Literar). In îngemănarea de vorbe: „*gineşte marginea*" = „fraerul" (victima) a observat.
PARAVAN. In expresia: *a face paravan* = a acoperi operaţia „caramangiuluĭ" (pungaşuluĭ).
SAT = Puşcărie. Am stat în sat = am făcut puşcărie.
TAMPONARE = A lovi—ca din nebăgare de seamă—victima.
ZURĂ = fură.

BARBU LAZAREANU

Pirandello

D'Annunzio, care stăpânea odinioară literele cu perseverenţa cu care asaltează în zadar o catedră universitară bătrânul sgârietor de condeĭ d. Eugen Sburătorul, — priveşte pasiv liniştita ascensiune a talentelor moderne literare ale Italieĭ. După Giovanni Papini, atât de amar tratat lungă vreme de formaliştiĭ literaturiĭ, Luigi Capuana a intrat în Panteonul literelor italiene cu cele maĭ frumoase nuvele: „Moartea", „Carnetul Adeĭ" şi a. Iar în vremurile din urmă, se impune tot maĭ mult talentul curagios şi spontan al unuĭ scriitor contestat: *Pirandello*. Autorul a scris maĭ mult de douăzecĭ de piese teatrale, a publicat zecĭ de volume de nuvele şi essayurĭ, dar oficialitatea eternă în prejudecăţile eĭ, a refuzat cununa de dafin poetuluĭ cu glas fierbinte. Noua luĭ piesă „Imbrăcaţĭ pe ceĭ desmoşteniţĭ"... a fost jucată cu un succes răsunător la Roma în Teatru Quirino. Este o piesă de tendinţă: lupta celor micĭ împotriva sclavieĭ culturale, dorul de progres al sufletuluĭ anachoret ajuns în bătaia vântuluĭ lumesc, o epopee a iubireĭ şi împăciuireĭ omeneştĭ şi o şarjă a pseudo-moralităţeĭ. Destule calităţĭ pentru un poet, ca imediat să se găsească „duşmanĭ" anonimĭ, carĭ să brutfuiască talentul prodigios. Ziarul „Epoca" din Roma, învinueşte pe *Pirandello* că piesa luĭ este plagiată şi lumea literară din Italia se împarte în două părţĭ. Amiciĭ poetuluĭ apără frumuseţile minunateĭ piese şi pe autor. Iar duşmaniĭ luĭ numeroşĭ, inventează calomniĭ ca să atace pe Pirandello, iar publicul aclamă piesa, care se joacă cu un succes formidabil, întrecând pe acela al pieselor luĭ Roberto Bracco.

Noua piesă a luĭ Pirandello a fost tradusă în maĭ multe limbĭ şi se va juca în curând la Paris şi Londra şi Capitalele apusene vor cunoaşte un nou poet mare al Italieĭ, contestat douăzecĭ de anĭ de păzitoriĭ Parnasuluĭ italian.

O nouă piesă de Hans Müller

Criticul german Alfred Kerr nu s'a arătat încântat de piesa: *Flamme* (Flacăra) a tânăruluĭ scriitor *Hans Müller*, pe care presa modernă îl consideră ca pe un urmaş al luĭ Strindberg.

Piesa a fost jucată în teatrele marĭ apusene cu mare succes. Este o tragedie modernă a uneĭ cocote, pe care nu o poate reabilita nicĭ iubirea, căcĭ pasiunea deşteptată în femee este maĭ tare decât iubirea de mamă. O teză susţinută cu multe şi variate sensaţiĭ, dar o manifestare literară de prima calitate.

Hans Müller, un rival al luĭ Georg Kaiser, prepară acum o nouă „lovitură de meşter". Este o comedie: „Bunica", o superbă ironie a sentimentalismuluĭ, care scuză erorile bătrâneţiĭ.

Lessing Theater din Berlin, care este azĭ prima scenă germană, a primit cu entusiasm noua piesă a luĭ *Müller*, despre care, aceĭ ce o cunosc, spun că este o sensaţională operă literară, a căreĭ originalitate întrece şi verva luĭ Shaw. Teatrul va juca cu cele maĭ distinse forţe ale luĭ piesa „Bunica", al căreĭ rol de frunte îl are d-na Käthe *Dorsch*, eminenta artistă germană.

Este caracteristic pentru interesul, cu care este aşteptată premiera, că *Hans Müller* a primit maĭ multe oferte dela directoriĭ teatrelor din Paris, Londra şi America, ca să le contracteze dreptul de representare.

Teatrul de încercare din Bologna

Trusturile teatrale sunt cunoscute de cititoriĭ noştri. La Paris, d. ex. autoriĭ streinĭ pătrund cu greu în teatrele franceze, carĭ sunt în strânse legăturĭ cu diferitele coteriĭ literare, geloase pe succesul altor literaţĭ *extra muros*. Shaw a fost multă vreme îndepărtat dela teatrele franceze. Nu maĭ puţin adevărat este, că teatrele din Germania, nu consacră actualmente decât scriitorĭ germanĭ şi neutralitatea estetică în judecarea operelor, atât de necesară, de înainte de războĭ, este cu totul neglijată. In Italia, teatrele nu se ocupă de încercările literare şi numaĭ scriitoriĭ reputaţĭ pot fi jucaţĭ pe scenele lor.

Precum teatrul Vieux Colombier din Paris, Théâtre du Marais din Bruxelles, Everyman din Londra — teatrele de avantgardă, şi-au propus să lanseze autorĭ noui şi piesele lor refusate fără a fi măcar citite, tot aşa în Italia s'a înjghebat un teatru de avantgardă, luând fiinţă la Bologna: „Teatrul de Incercare". Programul acestuĭ teatru are câteva puncte, carĭ merită să fie cunoscute: 1) Se vor juca piese semnate de autorĭ anonimĭ. 2) Nu se vor reprezenta decât piese de valoare reală artistică. 3) Tantiemele pieselor se împart în treĭ părţĭ egale: una autoruluĭ, alta actorilor şi a treia parte direcţiuneĭ teatruluĭ. Teatrul a fost înfiinţat de literaţĭ şi artiştĭ, fără amestecul oficialităţeĭ şi al capitaliştilor şi directorul este d. Gherardo *Gherardi*, un tânăr şi talentat poet al generaţieĭ tinere italiene, având concursul celor maĭ reputaţĭ scriitorĭ şi artiştĭ, nedreptăţiţĭ şi nemulţumiţĭ de cerberiĭ literatureĭ.

Teatrul a început să funcţioneze din astă toamnă şi a representat două piese: „Amorul" şi „Cartea luĭ Dante", carĭ însă au căzut şi autoriĭ au rămas necunoscuţĭ.

A treia piesă representată în luna trecută: „Loteria numerilor 9, 21, 37" a consfinţit însă cu succes mare programul teatruluĭ de avantgardă şi toată presa scrie cu entusiasm de noul autor descoperit: d. *Attilio Frescura*... al căruĭ colaborator este însuşĭ d. *Gherhardi*.

„Teatrul de Incercare" anunţă că în luna viitoare se va representa încă două piese, refusate de maĭ multe orĭ de marile teatre din Roma, Milano şi Padua şi publică un manifest către scriitoriĭ lumeĭ întregĭ, ca să se adreseze „sufletelor de înţelegere, carĭ conduc acest teatru, şi să dovedească şi de astă dată, că talentul poate fi de multe orĭ siluit de răutatea şi nepriceperea acelor, carĭ se închin în faţa reputaţiilor câştigate cu reclama oficialităţeĭ şi a uneĭ presumpţiunĭ ridicole a autorităţeĭ doctrinare.

Miroslav Krleza

Croaţiĭ, de a căror literatură am auzit foarte puţin, orĭ chiar nimic, au mulţĭ şi distinşĭ poeţĭ. Aminteam de revista „Nova Europa", care publică lucrările literaţilor croaţĭ, dintre carĭ Iovanovicĭ şi Scerbicĭ, originarĭ slovacĭ de sud, sunt cunoscuţĭ şi în străinătate.

Un talent impunător este *Miroslav Krleza*, care s'a făcut celebru cu „Hrvatska Rapsodija" (Rapsodie croată). *Krleza* este simbolist inspirat de versul luĭ Baudelaire, dar lira transformată într'una specifică a poporuluĭ guşliţar, redă pasiunile şi sensaţiile omuluĭ modern, într'o haină nouă: poezia neo-croată. *Rapsodia croată* este un lung poem, în care poetul, conduce pe cititor cu visiunĭ apocaliptice, durerĭ înăbuşite ale unuĭ popor încătuşat de despotismul Habsburgilor. Este un imn al libertăţiĭ, câştigată cu greu şi dorinţa de a o păstra totdeauna.

Miroslav Krleza a popularisat mult din literatura franceză şi engleză şi este considerat ca unul dintre ceĭ maĭ marĭ poeţĭ aĭ Serbieĭ de azĭ.

Chesterton

Literatura universală apreciază pe marele poet englez, representantul curentuluĭ christian în cultura europeană. Misticismul religios ce se desprinde din opera acestuĭ fanatic al iubireĭ, este asemuitor vremiĭ ce trăim: deasupra întregiĭ omenirĭ planează dorul de a găsi secretul uneĭ împăciuirĭ a sufletelor. Poetul „Ortodoxieĭ", a „Părinteluĭ Brown" şi a „Omuluĭ care a fost Ioni" — se presintă cu o nouă piesă: „Magie". Este conflictul etern între spiritul materialist şi idealismul metafizic. Dialogurile sunt minunate, limba de o extraordinară fineţe şi subtilitate. Spiritul adânc religios al luĭ Chesterton trezeşte în auditorĭ ecoul credinţeĭ şi piesa este o revelaţiune, în produsul materialist literar de azĭ.

„Magia" a fost reprezentată la München de teatrul Shauspielhus şi de teatrul Naţional din Stockholm şi au avut un succes desăvârşit. Gilbert Keith Chesterton publică şi în carte noua piesă.

Rubin, artistul cu vast-îmbrăţăşitoare concepţii şi cu splendide realizări, îşi deschide expoziţia de tablouri şi sculpturi la 31 Decembrie, în atelierul său din calea Giviţei.

DEMANDEZ DANSTOUTES
LES PARFUMERIES
La Reine des Eaux de Toilette
„L'eau de Lubin"
et „L'Eau de Cologne de Lubin"
au PARFUM DELICAT et SUAVE

Cărţi şi Reviste

Von der Heide este titlul uneĭ reviste literare, care apare la Timişoara sub conducerea cunoscutuluĭ şi apreciatuluĭ publicist şvab: d. **Viktor Orendi-Hommenau.**

Numele d-luĭ **Orendi** este cunoscut tuturor acelor, carĭ au privit înainte de războiu luptele politice ce le avea românismul faţă cu statul ungar. Persecutat, **d. Orendi** a fost silit împreună cu d. **Korodi-Lutz** să părăsească ţara şi să atace brutalismul politic ungar, în coloanele preseĭ din Apus.

D. **Orendi,** consecvent principiilor sale, tipăreşte o revistă germană, cu intenţia lăudabilă, că alături de operele literaţilor şvabi şi saşi din România, să se publice articole informative asupra literaturii româneşti, traduceri din autorii români şi o bogată cronică, în care să se remarce şi importantele chestiuni culturale din România. Este o operă nu numai patriotică, ci şi una altruistă, căci contribue la cunoaşterea culturii româneşti în străinătate, cu ajutorul limbii germane.

In numărul de Noembrie se publică traducerea „Imnului Regal" de **V. Alexandri**, versuri de **Mihail Eminescu** şi un articol al d-lui **Iorga** asupra lui Lenau şi Eminescu, în care eminentul savant caută să găsească o linie de apropiere între sufletul marelui poet român şi între sufletul clasicului poet originar din Banat.

Revista modelor

ROCHII ELEGANTE

Viaţa mondenă cu seratele elegante şi ceaiurile dansante, cere o risipă de dantele şi pene, de aur şi mărgăritare, de blănuri şi ciucuri, poate mai mult ca oricând.

Sunt clipe, în asemenea reuniuni, când femeia are aparenţa unui idol sărbătorit, în cinstea căruia, mii de braţe aleargă să mişte roţile războaielor şi uzinelor de obiecte rare şi preţioase, destinate vestmintelor ei de lux, atunci femeia par'că se răsbună de tot ceace îi rezervă viaţa — în orânduirea ei socială — şi poate atunci este mai tristă şi mai săracă decât oricând.

Femei elegante, cu diademe sclipitoare în păr, cu dantele scumpe pe trup, merg să cucerească obolul şi mila, pentru mulţimea umilelor, care suferă la căminul neîndestulat al vieţii de azi.

Şi atunci, ele par ca zânele fermecătoare, apărute pentru mulţumirea şi săturarea năpăstuiţilor de soartă.

Iată pentru voi, a căror frumuseţe şi avere îşi îngăduie luxul de a strânge bani şi obiecte pentru cei sărmani, iată pentru ceaiuri elegante şi serate de binefacere, tot ce se lucrează, departe în străinătate, gândindu-se la privirile voastre cuceritoare şi la mâinile voastre frumoase, întinse cu gesturi de binefăcătoare generozitate.

Veţi găsi dantele de aur şi Chantilly, brăţări de jade şi corn, catifea de nord şi de mătase, tul presărat cu pietre sclipitoare, cordoane în torsade grele, evantaiuri de pene colorate îndrăzneţ şi veţi găsi linia simplă, ca de icoană nouă, cu fruntea liberă şi tâmplele goale, cu mărgele de Veneţia în jurul gâtului şi inele de fildeş pe degete.

Interpretaţi, gândiţi şi refaceţi tot mai originală, siIueta voastră, în care natura îşi primeneşte mereu frumuseţea.

DIANA

S'a pus în vânzare
ALMANACHUL
ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa"
pe Anul 1923
trebuie să fie pe masa tuturor, de oarece va interesa toate păturile sociale.
Format mare, tipărit PE HÂRTIE BUNĂ, CU COPERTA IN 4 CULORI, ARTISTIC LUCRATĂ, cu colaborarea celor mai mari scriitori, literaţi, desenatori şi humorişti.
ALMANACHUL ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa" pe Anul 1923, se vinde cu preţul de lei 15, şi se găseşte de vânzare la toate librăriile şi la toţi depozitarii şi vânzătorii de ziare.

Reverie

(Feciorul lui Nenea Tache Vameşul)

— „Dă mic ai fost aşa, cotelici, mueratic şi vârăcios „în toate. Mă anosteai şi-mi scurtai zilele. Imi venea să-mi „iau câmpii, lumea în cap nu altceva, ba să mă duc până „şi la mânăstire numai să nu te mai văd scotocind şi băgându-ţi nasu în toate! Toate cratiţile, toate oalele, toate „zmalţurile de pe la tigăi, ereau plesnite din cauza ta; le „puneai goale pe foc ca să faci lui tat-tu bucate, când o veni „dela vamă. El nu mai putea dă haz, că numai de haz şi „de crăpelniţă erea bun! Eu mă udam cu oţet; bunică-ta „îi da zor ca să te las în pace că aia îţi erea soarta! Care „soartă, bucătar? Ba într'o zi, ca să-mi tacă gura s'a dus „în **„Sticlari"** de ţi-a luat nişte troace de ulcele ca să ai „în ce fierbe, să nu-mi mai ciocăneşti pe ale mele. Ţi-a „luat o bărdacuţă de pământ cu fundu lat, cu două urechi „şi cu buză; da tu, tot în tracalele mele îţi vârai toate „spurcăciunile şi toate cojile după maidan, ca să faci bu„catele, iar p'a bunichiti o păstrezi nouă. Ce mania naibii „mai erea şi asta! Tat-tu mă împuiase cu hazu lui şi eu, „nu-mi mai găseam loc de coteliturile tale! Ereai tot una „de cărâi pe rochiţă şi asta înebunea pă tat-tu dă haz şi „mă punea pă mine în cosciug! Cui să fi semănat, ştie „Dumnezeu! In neamu nostru nu s'a dovedit asemenea „născociri şi asemenea drăcovenii; se mai jucau ei copiii „altora, dar nu cu ulcelele măsii şi cu gunoaele uliciorilor.

— „Ci ca lasă-i soro în pace, pentru numele lui Dum„nezeu, şi nu te mai turbura aşa la naiba în colo! Nu vezi „că-i seamănă gămanului dă tat-su, mâncăcios ca el, dă „vreme ce se joacă d'a bucatele — mă mai amără şi pro„copsita aia dă Anica Suloaica, tuşi-ta, altă mâncăcioasă „ca şi tat-tu — sorsa! Ce le păsa lor, ele care n'a avut „picior dă copil, ele care a trăit ca nişte gogoriţe, ca şi cu „babuşca aia dă măsa, Pena Suloaica — zărăfoaele cum le „zicea lumea, şi ele n'avea sfanţ în pungă — gurguite „toată ziulica cât erea dă mare, lângă mangal, în ghimir„liile lui Chilleru, ude şi pustii, trăgând amândouă dintr'o **„scrumbie"** pă datorie dă la Fane, şi tremurând tot postu „Crăciunului pă la **„Damele dă onoare"** după o cioaclă dă „lemne! Ce le împedeca pe ele, drăciile tale, stafiile Dis„cordiei? Ele ca să facă pă gustu lu tat-tu ca să renunţe „pă urmă la petecu ăla dă loc de sub boltă, să rămâe ele, „cucuvelele tari şi mari pă tot acaretu, după cum a şi ră„mas, mă ocăra pe mine că nu te las să mă surchideşti cu „afurisitele de bucate. Asta erea planul lor, ce zor avea „ele dă necazu si dă truda mea! Ereau şi ăilalţi băeţi, toţi „tot ai mei ca şi tine şi tu ca şi ei, dar nu erea împelitaţi „ca tine; se juca ca oamenii cu jocu lor dă copji ca toată „lumea, joc cum s'a jucat toţi copilaşii lui Cristos, dar nu „ca tine să se bage în bucate, să să urce pă vatră şi să-mi „scălâmbăe troacele din cui! Zmeuleţu, arşicile, şotronu, „vaţiascunsele, sâmburii dă roşcovă, şi poarca în curtea „bisericii; astea erea jocurile copiilor lui Dumnezeu, dar „nu cum ereai tu vârât până în urechi în cenuşă, scoto„cind tăciunii şi bârcâind cojile de cartofi, cocenii dă „varză, şi zoaele din cratiţi! Auzi d-ta, şi ei să-l mai facă „şi haz. D'aia nici nu se amestecau cu tine, parc'ai fi fost „ciumat; te ocolea şi te făcea **„băiatu ăla cu roche"**. Tinca „a lui căpitan Costache îţi mai ţinea hangul şi aia, cu „alte cioburi, ofticând pe măsa; ia biet credea că eşti fată „şi d'aia căra tigăile măsii pe vatra mea. După alea toate, „mai îmi făceaţi bucătărioara ano-cato (?) de nu aveai „unde să-ţi mai tragi sufletul. După ce-mi dricuiaţi (?) bu„cătăria, răsvrătindu-mi tracalele şi lovindu-mi văscioa„rele de cărămizi de le sminteaţi smalţu din loc, mai vă „îngrămădeaţi şi d'acurmezişu de vă jucaţi d'apuse masa, „d'a gospodăria, d'a musafirii, dijmuindu-mi la zahăr şi „la făină. Mosarifii ereaţi tot voi, căci într'o vreme, sătui „dă joacă şi dă aşteptare, tăbăraţi pe „bunătăţile" prepa„rate, hlăpăindu-le cu lingura dă ciorbă! Maică-mea, se „tăvălea dă haz! tat-tu, îşi da barba peste cap urlând în „ea de bucurie; Suloaicile îşi sugeau prefăcut buzele, a „aristocraţie jignită, şi eu la mijloc să le privesc şi să le „radb toate! Spirane să tot fi avut eu, ce le păsa lor de „tiranisirea mea! Aşa mi-ai ros capu şi zilele dă mic, cu „apucăturile tale dă cotelici, cotrobăind, amestecându-te „în toate, şi dăscusându-mă dă toate — o migală a fost dă „tine, un **muercea ai fost**, că, trebuia să „te fac" fată nu „băiat! Pasămi-te „am greşit" de te-am făcut drac de bă„iat; d'aia te-am şi născut ca vai de capu meu dă anevoe; „ereai vânăt şi chircit, mare şi bosumflat; credeam că nu „mai scap; te-am născut d'andoasele; d'aia pe semne ai „eşit şi **„d'andoasele"**!...."

*

Erea mare bătătura babii Mariuţa Căruţăşoaia, voioasă, primitoare şi plină de chiriaşi; de nevoiaşi de tot felul In bucătărioara de sub salcia ei vestită, reşchirată până peste olanele acoperişurilor, cocoloşind sărăcia şi nevoia sub ciorchinii ei fini şi strălucitori, s'a abătut zodia mea, alternându-şi capriciul, între bucătar şi.... **visător!** Acolo, pe cărămizile reci, mâncate de umezeala Filaretului, am purtat rochiţa de orfan, printre ulcelele cumpărate de bunica Tarsiţa, din Sticlari, printre indignarea blândă a mamei, în hazul agasant şi nesăbuit al lui tata, care vedea în **„vocaţia"** mea de scobelnic, continuatorul sosurilor şi fripturilor lui de gurman în bucuria fără de margini a milostivei de bunică, care, reuşise, în schimbul unei bărdăcuţe de pământ, cu buze şi urechi, să-mi mărească ifosele şi nepăsarea de tot ceia ce mamei i se prezinta ca detestabil, în incursiunile mele nevinovate printre tigăile şi meremeturile ei de bucătărie.

Intre butoiul cu apă de gârlă, umplut din cinci în cinci zile de Zaharia sacagiul, şi bătut de mama cu vergeaua de plăcintă, după ce-i svârlea un bulgăre de piatră acră, şi între firida vetrii de gătit, în care gemeau oalele cu sarmale şi cratiţile cu papară, mi-am cărat mosafirii mahalelor, pentru a le împărtăşi mâncările imaginaţiei mele „culinare" şi dulceaţa cu apă de pompă, — un fel de corcofeală de corcoduşe crude plămădită în zeamă dulce şi servită cu linguri mari. Acolo, în mijlocul chilioarei de schimnic, sub tinda cu grinzile înegrite de fumul fripturilor şi al coşului nemăturat de vremuri, păstrând funinginea tutulor chiriaşilor nevoiaşi, se aşeza **„masă mare"** înconjurată de.... **feţe** de tot felul, arse de soare, tunse cu scări şi îmbrăcate în bumbacul societăţilor de ajutor, veşnic înfometaţi şi jinduiţi, rămnind la cojile mele de cartofi din ulcica cu buze şi urechi, a bunichii Tarsiţa!

La ospăţul copilăriei mele, mai venea Căruţăşoaia, proprietăreasa acareturilor de sub salcia seculară, aducând în bulendrele ei de văduvă octogenară, mirosul răşinei, holbându-şi ochii ei buni şi sfinţi în bucatele mele, lipăindu-şi genunchii, de bucurie cu palmele ei cinstite şi darnice, şi cutremurându-se de haz, până în tocurile pantofilor de brunel; „Doamna" Anica Kivu Vasiliu, văduva şefului despărţirei de Albastru, adăogând la pensioara ei, de văduvă de.. **militar** (!) mici chirioare de pe la ucenicii Arsenalului, înghesuiţi prin sâliţele mucegăite ale **„apartamentului"** de **supt** gutui şi făgăduind pentru destoinicia mea de gospodar, o uniformă de sublocotenent de linie în memoria.... **„Dumnealui"**; bunica Tarsiţa, care mai aducea în bocceau ei tutunie, păstrând mirosul tămâei parastaselor, prinsă la piept de o mână sculptată în mărgean, pe lângă bărdăcuţa din Sticlari, încă o ulcică, ceva mai pântecoasă şi în care să-mi încapă toate bucatele; mama Safta, amanta lui Ghiţă Brutaru din hanul Bedreaos, care **„imputa"** mamei că m'ar fi făcut cu vre-un bucătar de vreme ce nu semănam cu Domnu Tache şi pe deasupra mai eşisem şi aşa mueratic; Ivăncioaia care îmi lăsa după moarte, toate ulcelele din firida bucătăriei ei de fată bătrână hrănită cu post şi rugăciuni; perucăreasa din spatele lui Gheţu care **„erea de părere"** să mă bage la stăpân la cârnăţaru ăl mare din **„Podul Beilicului"**; Magdalina, cărturăreasa care a avut şi ea un copil.... dă suflet şi care s'a făcut tot... bucătar la un birt vestit; mama Pena, Coana Ghioala a lui Mitică de la Curtea-Veche, Siţa lui Gudin Căruţaşu din ulicioara lui Cetăţeanu, Coana Alexandrina a lui Sachelarie dela **„Măsuri şi Greutăţi"** şi Lina lui **„Madam Fane"** îngrijitoarea Episcopului Inochentie din.... Muze şi toată suburbia **„Flămânda"**, din Ţigănia lui Vlădică, până la **„Puţul lui Alexe"**, înconjurând masa cea curioasă din mijocull cărămizilor, unde primeam cadouri, felicitări şi bârfeli, — tinda cea afumată de bucatele mele, de unde pleca copilăria, nepăsarea şi voia-bună, şi unde avea să vie boala, bătrâneţea şi nevoia!

Şi de dincolo, din.... **„salon"** venea tânguirea jalnică şi obosită a ghitarei, ale cărei coarde eşeau şi intrau pe rând în cleştele mâinilor tati, în ceasurile de siestă şi de.... diurnă, umplând bucătăria de voioşie şi punând pe genele mamei, lacrimile reveriei!.....

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

CHESTIUNI FEMENINE

Note din Suedia

De câtava vreme, femeia de la nord, a început să se manifesteze mai concret în ochii Europei, afirmându-se printr'o personalitate originală şi necunoscută nouă.

Ibsen, a caracterizat-o, cu un suflet inconştient şi răsvrătit, făcând din ea o cerebrală, deşi obscură, pentru ochii indiscreţi ai celorlalţi, dar destul de sugestivă, în vreme ce Strindberg, a întrupat în ea, şi de sigur în femeie — principiu, toate geniile rele ale pământului.

Prin ea însăşi femeia de azi a nordului, a Suediei de exemplu, apare într'o ceaţă misterioasă, şi abia se precizează, ca o pată albă, pe un fond rece şi îngheţat.

In evul mediu, femeile, suedeze au fost adevărate Walkirii, răsboindu-se, ca nişte aprigi cavaleri.

Prin această situaţie ele erau egalele bărbaţilor, dacă nu de multe ori, stăpâne definitiv, pe tot ceeace cuprindea căminul familiei, Selma Lagerleof, cea mai puternică femeie din Vermland, este o icoană sinceră, a multor din acele eroine, a căror apariţiune a putut să emoţioneze atât de profund.

Femenismul a fost practicat în Suedia, ca o raţiune elementară şi intrată în convingerea naţională, fără comentarii şi lupte inutile. Deşi acest feminism nu durează de multă vreme, totuşi femeia de acolo se simte mai puţin neîndreptăţită ca pretutindeni şi luptă mai puţin.

In 1845, ea se bucura de foarte puţine favoruri şi se poate spune că dreptul ei, era complect înlăturat, în avantagiul bărbatului; aşa într'o familie, fata nu avea dreptul la succesiunea paternă, când înaintea ei era un frate.

Nedreptatea aceasta, aduce o violentă isbucnire la începutul secolului al XIX şi cel care scoate primul strigăt este un bărbat: Almqvist, care susţine femeia, ca un mare suflet de poet.

„Femeia trebue să aibă posibilitatea să trăiască prin ea însăşi, pentru a nu cădea în crima cea mai intolerabilă, aceia de a se da unui om, pe care nu-l iubeşte". Dar pasiunea lui Almqvist şi a celor ce erau cu ei, n'a ajuns să poată convinge, spiritele îndărătnice.

Femenismul suedez luptă pe alte argumente, de cât cel francez şi englez. El se revoltă în virtutea vechilor tradiţii, în vreme ce în apus, este susţinut prin nevoia progresului.

Femenismul apusului este revoluţionar; al nordului conservator; al apusului fără cult, al nordului aproape mistic. Prin aceste diferenţe, rezultă exaltarea revoluţionară care fierbe în apus şi pacinica judecată răbdătoare de la nord.

Cea mai populară figură de femeie în Suedia e Frederika Bremer, care prin romanele ei cunoscute în Franţa, face cunoscută pe femeia suedeză, pe burgheza necunoscută care aşteaptă în linişte, refacerea vremilor.

Prin acest mijloc intelectual, Frederika Bremer este apostolul şi sufletul femenismului suedez.

ROZINA

„Adevărul Literar şi Artistic" nu are poşta redacţiei, aşa că nu putem corespunde aci cu cititorii şi colaboratorii noştri, nici cu acele persoane care trimit manuscrise spre publicare şi cer răspunsuri.

Acei care vor să aibă un răspuns, la manuscrisele trimise, sunt rugaţi să adaoge mărcile postale şi redacţia va răspunde personal fiecăruia.

*

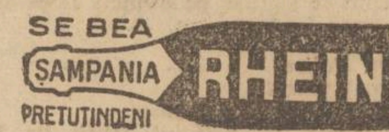
Tot ce priveşte „Adevărul Literar şi Artistic" (manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revistei, în str. Sărindar No. 11.

*

Manuscrisele nepublicate nu se restitue. Nu se ţine seama nici de rugăminţele speciale pentru păstrarea lor.

Joc de inteligenţă

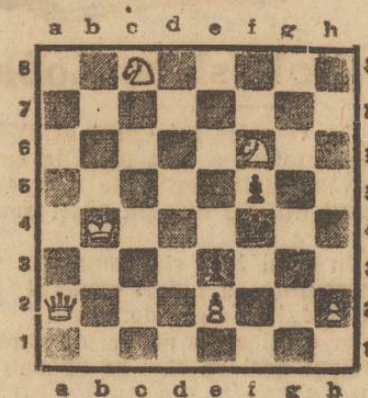
ŞAH

PROBLEMA No. 150.

de Saul Segenreich, Botoşani.

Negru (3 figuri)

Rf4, Pe3 şi f5.

Alb (6 figuri)

Rb4, Da2, Cd8 şi f6, Pe2 şi h2.

Alb trage şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 151

de A. F. Mackenzie, Jamaica.

Alb (11 figuri): Rh2, Df5, Td8 şi e2 Cc4 şi e4, Nb5 şi g7, Pb3, c5 şi d4.

Negru (13 figuri): Rd3, Da8, Ta4 şi e1, Cg1 şi h3, Nb7 şi e7. Pa3, a5, c3, d6 şi h5.

Alb trage şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 76.

D-l M. Wechsler ne trimite următoarea partidă, jucată la „*Cercul de Şah*" din Bucureşti, în ziua de 26 Noembre 1922.

Alb: *S. Herland* **Negru:** *M. Wechsler*

Partida pionului Damei

1. d2—d4 e7—e6 2. e2—e4 d7—d5
a dat în „partida franceză".
3. Cb1—c3 d5×e4 obişnuit se joacă Cf6.
4. Cc3×e4 b7—b6 9. Nc1—g5 Cb8—d7
5. Cg1—f3 Nc8—b7 10. c2—c4 0—0
6. Nf1—b5+! c7—c6 11. Ng5×f6 Cd7×f6
7. Nb5—d3 Nf8—e7 12. Dd1—e2 Ta8—c8
8. 0—0 Cg8—f6 13. Ce4×f6 Ne7×f6
14. Ta1—d1 ca să apere pionul d4, care nu poate fi luat cu dama, de oarece ameninţă cu N×h7+.
14. . . . . Dd8—e7 15. Tf1—e1 Tf8—d8
Tot jocul se va concentra asupra pionului d4.
16. Nd3—e4 Td8—d7 17. Td1—d2 Tc8—d8
18. Te1—d1 g7—g6 19. a2—a3 Nf6—g5!
Lovitură care decide soarta partidei, forţând pe alb să schimbe calul, atât de bine plasat. In caz că alb joacă Td3, perde nebunul prin f7—f5.
20. Cf3×g5 Dd7×g5 21. De2—f3 Td7—d6
22. b2—b4 în scopul ocupării câmpului b5.
22. . . . f7—f5! cu această lovitură negrul începe un frumos joc de pioni, care pentru moment se va rezuma la izolarea pionului d4.
23. Ne4—c2 e6—e5 24. d4—d5 e5—e4
25. Df3—c3 c6×d5 26. c4×d5 Rg8—f7
Negru nu putea lua pionul cu nebunul: 26. . . . N×d5; 27. T×N, T×T; 28. Nb3 şi câştigă.
27. Nc2—b3 Dg5—f6 negrului îi convine schimbul, care aduce imediat şi câştigarea pionului d5.
28. Dc3—e3 Td7—c7 29. Td2—d4 Nb7—a6
30. Nb3—a4 Na6—d3 31. f2—f3 slab, era cazul ca să sacrifice turnul din d4 pentru nebun şi un pion, urmat în urmă de Nc6, cu destule şanse de remiză.
31. . . . f5—f4! alb numai poate scăpa.
32. De3—f2 e4—e3 33. Df2—b2 e3—e2
34. Td1—e1 Tc7—c4.
Cedează.

Matchul Sacchetti-Schlarko.

In matchul de 4 partide dintre cunoscuţii maeştri: *I. Sacchetti* din Odobeşti şi *I. Schlarko* din Timişoara, în partida III-a (*Vezi Adeverul literar No. 91, Dum. 20 Aug. 1922*), d-l Schlarko, a răspuns cu o lovitură neaşteptată care, cum spuneam atunci „ar fi cel mai însemnat eveniment şahist dela noi din anul acesta", dacă va reuşi.

E vorba de partida:

Alb: **I. Sacchetti** *Negru:* **I. Schlarko**

Deschiderea italiană (Giuoco-Piano).

1. e2—e4 e7—e5 5. d2—d4 e5×d4
2. Cg1—f3 Cb8—c6 6. c3×d4 Nc5—b4 +
3. Nf1—c4 Nf8—c5 7. Cb1—c3 Cf6×e4
4. c2—c3 Cg8—f6 8. 0—0 Ce4×c3?!

Această lovitură duce imediat la pierdere, după toate analizele de până acum.

Urmarea a fost: 9. b2×c3 Nb4×c3

După teorie negrul e perdut astfel: 10. Db3, N×a1; 11. N×f7 +, Rf8; 12. Ng5, Ce7; 13. Te1 şi câştigă.

Intr'o scrisoare adresată d-lui *W. Pauly*, d-l Schlarko îi trimite urmarea partidei:

10. Dd1—b3 d7—d5!! 13. Db3×c3 Tf8×f7
11. Nc4×d5 0—0! 14. Nc1—b2 Nc8—e6
12. Nd5×f7! Rg8—h8!

însoţită de următoarea notă: „Alb stă ceva mai bine, dar Negru nu e încă perdut, prin urmare 9. . . . N×c3, s'ar putea juca. Am făcut de 2 ori remiză cu *d-l Mayer*. Rog pe d-l *Locot Gudju* de a examina această variantă".

Răspunsul nostru e următorul: „Partida fiind în curs de joc, nu putem pentru moment să facem o analiză de detaliu. Ne rezervăm aceasta după terminarea partidei, deoarece analiza amănunţită am şi făcut-o şi din ea rezultă — credem — că la lovitura negrelor 10. . . . d7—d5, **alb trebue să câştige.**

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

Un bust lui Hercule A. Gudju

„*Cercul de şah*" din Bucureşti, în adunarea sa generală de Dum. 26 Noembre a. c., votând prin aclamaţii propunerea d-lui *Ing. Christ. Leu*, de a se ridica un bust în sala de şedinţe a cercului „celui mai mare maestru de şah pe care l'a avut ţara noastră, *Hercule A Gudju*". *Adeverul Literar şi Artistic* deschide următoarea

Listă de subscripţie:

1. Ing. Christ. Leu . . . . 500,—
2. Prof. Gherghel . . . . 500,—
3. W. Pauly . . . . 500,—
4. A. Russo. . . . . 500,—
5. S. Rosenfeld . . . . 200,—

D, S. Bobeş 100; Lt. A. Bibescu 100; S. Ludmer 100; Ing. Arapu 100; Marcu 100; Eugen Popescu 100; A. Negru 100; Solomonide 150; R. Frank 40; L. Rubinştein 50; M. G. Weinberg 40; Taitelbaum 40; Rossinger 50; Roth 20; Veilbogen 20; H. Johnson 20.

Total . . . 3330 lei.

Subscrierile se pot trimite *Adeverului literar*, cu menţiunea: **ŞAH** (*bustul Hercule Gudju*).

lipsesc 80, 84

SERIA III — ANUL III No. 110

2 Lei Exemplarul în țară
4 Lei Ex. î[n] [străi]nătate

Duminică 31 Decembrie 1922

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Vioara lui Nicodim

de V. DEMETRIUS

Venise toamna. Parlamentul avea să se deschidă cu obișnuitul Mesaj Regal. Ziarele de opoziție, calme vara, începuseră să se încingă, să se învierșuneze a dovedi că guvernul nu maĭ poate sta la cârmă, că Suveranul e dator să-l gonească, pentru hoțiile, nechibzuința, lipsa de patriotism și abuzul de putere ce le săvârșise.

„Obștea" era în opoziție. Invinuia cumplit, disprețuia și amenința. După cât de răsvrătită părea, aĭ fi crezut că în redacția eĭ sar călimările dela locurile lor, că un vârtej răsucește pulberea, că e discuție și gâlceavă în apartamentele sale.

Prăfuita redacție era aceiaș: nu se auzia decât penița alergând pe hârtie în isonul depărtat al mașiniĭ tipografice. Primul redactor, domnul Iacovachi, cufundat în fotoliul fără droturĭ, nu smăcia de maĭ multe orĭ din obrazul stâng, ca pe vreme de vacanță politică. Praful se așternea în tăcerea rodnică, nesimțit, nesupărat. Paianjeniĭ bătrânĭ îșĭ țeseau cu încercată iscusință pânzele, prin colțurile camerelor în care se alcătuia vijelioasa gazetă. Vechiul cotor de mătură nu se rodea lesne, făcându-șĭ zilnica datorie în mânile luĭ Tălălău, dar nicĭ nu ținea să izbutească. Pe lângă cele treĭ maldăre de ziare, se maĭ adăogase unul înalt până aproape de tavan, pentru ca să aibă colbul unde să se adâncească. In administrație nu maĭ era loc pentru asemenea vrafurĭ, care așteptau să fie duse la vr'un băcan sau postăvar, pentru împachetat.

Petre Nicodim lăsase multe greșelĭ să apară în „Obștea". Pentru unele fusese chemat, i se arătaseră și îșĭ ceruse ertare; cele maĭ multe însă trecuseră nebăgate 'n seamă. Acum lucra repede și destul de bine. Pe măsură ce-i sporia urâtul, în chilia de corector, se obijnuia.

Incercase să scrie un articol asupra muziciĭ populare. Găsise, îndată după ce'l scrisese, că subiectul nu e interesant. Apoĭ văzuse că nu știuse să spună decât că muzica este cea dintâĭ dintre arte, că norodul o pricepe maĭ bine decât oameniĭ culțĭ, aceștia înstreinându-se de neam și, nu maĭ puțin de cinci-spre-zece orĭ pomenise cuvântul farmec. Rupsese articolul cu necaz, gândindu-se că, de pe o zi pe alta, primul redactor o să-l întrebe de colaborare. Dar domnul Iacovachi uitase parcă, iar celălalt se păstra în muțenia sa, cu hotărâre, la toate prilejurile.

Zilele se scurtaseră. Când Nicodim pleca dela redacție, amurgia. La o veche lampă de bucătărie vedea corectorul ultimele paginĭ și însemna câteva îndreptărĭ.

Cu sau fără ocolurĭ, se ducea la cafeneaua Macedonia, ca să privească la biliard. Dacă biliardele nu erau ocupate i-l poftia cineva la joc, primia cu voe bună. I se întâmpla să se încurce și, flămând, să treacă și până peste miezul nopțiĭ, în mânuirea taculuĭ.

Uitase parcă la ce venise în Bucureștĭ. Vioara dormia zile întregĭ în sicriașul eĭ. Jocurile îl pasionau.

Artistul, mistic prin natura sa, crede în noroc și îl pune la încercare vecinic. Artistul visează dragoste, avuție, slavă, și când nu face nimic, ca să le dobândească. Le așteaptă dela noroc, isvod al împrejurărilor. Cum să nu-l îmbie pe el jocul, care'l pune o pereche de zarurĭ în mână, cu șase fețe? In cincizecĭ șĭ două de cărțĭ, în treizecĭ și două, sunt atâtea amestecurĭ, este atâta putință de noroc!

Nicodim avea o mulțime de cunoscuțĭ la cafenea. Cu pletele luĭ marĭ, cu figura'ĭ frumoasă, cu statura'ĭ înaltă, nu trecea nebăgat în seamă. Femeĭ nu cunoștea în Capitală! Pe la doamna Zambila Popescu, nu se maĭ dusese și nu se gândia la ea. Iluzia că poeta Zambila îĭ va publica și luĭ versurĭ, i se spulberase fără durerĭ. Uitase. Uita lesne deziluziile și uita piedicile de care se poticnia, fără pică.

Nevasta sau fata care ar fi umblat să-l cucerească, ar fi reușit, dar în Bucureștĭ, orcât de frumos ar fi un bărbat, nu'șĭ pierd vremea femeile după el, decât dacă știu că are avere sau o situație potrivită cu năzuințele lor. Pe un chelnăr, orcât de chipeș, de cult, de manierat, n'are să-l iubească o adevărată cucoană în toate mințile, ci aceiaș cucoană ar iubi pe un ofițer maĭ puțin chipeș, pe jumătate așa de cult și de manierat ca pomenitul chelnăr. Dacă lucrul totuș se întâmplă, e privit ca nenorocirea cea maĭ mare. Orășanca iubește numaĭ pe un bărbat cu care să nu-ĭ fie rușine, să se poată afișa. E plină de socotelĭ.

Petre, după chica ce-o purta, se putea să fie poet, și-atuncĭ o femee putea risca, dar se putea să fie și bărbier. Pe un ofițer îl știĭ după uniformă cine este; dacă e om rău sau bun, aflĭ uneorĭ prea târziu; dar un civil poate să fie un om fără nicĭ un căpătâĭ sau pungaș de buzunare.

Nicodim, ca maĭ toțĭ oameniĭ frumoșĭ, aștepta oarecum să fie remarcat, să fie săgetat cu anume privire, spre paguba sa. Bărbațiĭ urâțĭ nu adastă, se țin vecnic după femeĭ, stăruitorĭ, măgulitorĭ, și de-aceia urâtul izbutește totdeauna.

Intre un ins nepăsător, mândru și care se pare înfumurat de frumusețea sa, adevărat Narcis și un om urât, drăgăstos, măgulitor gata de sacrificiu parcă, îndrăgostit până la umilință, femeia îl alege pe cel din urmă, căcĭ ea are neapărată nevoe de tămâere, de sprijin, de iubire.

Cu ochĭ tot maĭ aprinșĭ se uita Nicodim după femeĭ și fete. Luxul acestora îl ținea în respect. De Anița îșĭ aducea aminte, numaĭ pentru că era tânăr, pentru că nu avea prin cine s'o înlocuiască.

O zărise de maĭ multe orĭ pe domnișoara Valonescu și nu se turburase. O privise din odaia luĭ, ca pe o vecină oarecare: era frumoasă într'adevăr, fata care jucase la un cântec al luĭ, într'o seară. Nicodim se mira acum, că zile întregĭ dorise s'o vadă. Nu era din ceĭ care îșĭ ațâță cu învierșunare focurile stinse.

Rămas fără nicĭ un ban într'o seară, plictisit, cu o nostalgie vagă în suflet, veni de vreme acasă și cântă. Nopțile se făcuseră de tot recĭ; ferestrele pretutindenĭ erau închise. In odăița sa Petre nu avea loc maĭ bun să cânte, decât în dreptul ferestreĭ.

Storul era ridicat. Stelele ceruluĭ îșĭ picurau lumina peste pământ. Era întuneric, luna nu răsărise. Lampa ardea în chilia cântărețuluĭ, cu mică văpae. Dorul de altceva, de senzațiĭ nouă, de o dragoste, de slava, care nu este decât iubirea multor oamenĭ, a necunoscuților, a lumiĭ întregĭ, pentru tine, și-le ogoia Petre Nicodim fără să vrea și fără să știe, cântând. Dorurile se trezlau, se aprindeau, eșiau din suflet și se făceau priveliște frumoasă, armonie, răscolite și disciplinate de înlănțuirile sunetelor, orânduite și rostite cu măestrie.

Asupra uneĭ romanțe, Petre stărui mult, o repetă mereu. Incălzit, deschisese la un timp fereastra. O cânta a douăsprezecea oară, când băgă de seamă că vis-à-vis, la avocatul Valonescu, în camera feteĭ năzuroase, nu maĭ puțin de patru persoane îl ascultă, vădit de maĭ multă vreme.

Atuncĭ luă aminte că de vre-o șase ore cânta. Trecuse de miezul nopțiĭ. Ceĭ de peste drum țineau fereastra deschisă, ca să audă maĭ bine; erau toțĭ în pardesiurĭ; aprinseseră de curând lumina, și cu asta atrăseseră atenția vioristuluĭ.

Pe figurile ascultătorilor se citiau sentimente, gândurĭ deosebite. Toțĭ ascultau aceiaș muzică simplă, cântece unele populare, altele de lume, necunoscute, dar în fiecare, în afară de plăcere, alte ecourĭ găsia muzica.

Fata încremenise într'o înfățișare, care spunea că gândul eĭ s'a ridicat dela pământ, la marĭ înălțimĭ, fără silință proprie, fără să bată obositor din aripĭ, ca să plutească, dus, furat, răpit. In picioare, rezemată de spătarul unuĭ fotoliu, cu un zâmbet pe toată fața, pe când privirile-ĭ călătoriau zâmbet, care nu sporia, nu scădea, nu pierea și lămuria o stare de fericire totală și de uimire. Copila era cu părințiĭ săĭ la audiția care o stăpânia atâta; era așa dar fără temere, se încredința fără grijă, fără sfială, cântecului și vrăjiĭ luĭ. Atuncĭ când îl maĭ auzise pe vecinul de peste drum cântând, de cum îl văzuse, se refuzase emoțieĭ, plăcerĭĭ de-a asculta, și plecase. Acum, împreună cu părințiĭ, putea gusta ca dintr'o plăcere îngăduită și împărtășită și de dânșiĭ, cântecul tânăruluĭ viorist.

Doamna Valonescu ședea pe un scaun — se așezase poate, după ce văzuse, că va avea mult de ascultat și că ostenise în picioare,— și părea atentă și cu ochiĭ. Pe fața eĭ nu se citia decât mulțumire obicinuită și curiozitate. Constată poate cu prilejul acesta neașteptat cât de frumoasă e muzica românească și cât de deschisă îĭ e calea spre sufletele noastre cântecului etnic.

Domnul Valonescu asculta și el cu încordare și plăcere, dar pe chipul său se citia și o tristețe, o îngrijorare. Privia cu știință la cântărețul de peste drum; voia parcă să-ĭ țină bine minte chipul; pândia momentul când Petre Nicodim se mișca așa în cât să i se vadă maĭ bine figura și îndată apoĭ fura cu coada ochiuluĭ chipul copileĭ luĭ, cu grije, ca o tresărire.

Rubedenia sa, amicul caseĭ, tot în picioare și el ca domnul Valonescu, părea că nu maĭ cugetă, că ascultă numaĭ, foarte mulțumit. Surâdea și se juca în neștire cu lanțul ceasornicululĭ.

Când ascultătoriĭ înțeleseră că artistul i-a văzut, farmecul se rupse și domnul Valonescu, cel dintâĭ, se dezmetici și zise către fie-sa:

— Olgo, e destul. Cântă bine, dar n'are școală. Lăutărește!

Nicodim, rușinat oarecum că dă reprezentațiĭ, se trase de la fereastră și în curând nu maĭ cântă.

Reînviind înaintea ochilor grupul de ascultătorĭ de peste drum, râse cu hohot, de unul singur; îșĭ privi lăuta și arcușul cu dragoste și recunoștință și le așeză cu migăleală în sicriașul lor de odihnă. „Nu e de fel urâtă vecina!" îșĭ scutură pletele cântărețul, pregătindu-se de culcare.

A doua zi dimineața, ca și cum nu se odihnise decât pentru ca să cânte, cântă o jumătate de oră, desbrăcat, nespălat. Îșĭ aruncă ochiĭ peste drum: perdelele acoperiau toată fereastra. Cu ceaiul aburind pe masă și apoĭ până să plece de-acasă la redacție, îșĭ legănă buna stare sufletească cu câteva ariĭ vechĭ.

Seara, dela restaurant veni întins la căminu'ĭ singuratic, ca un amorezat la ibovnică. Abia trăsese ușa în urma sa și auzi un ciocănit, crezând că se înșală, deschise ușa. Ion, servitorul caseĭ, cel care îĭ scutura hainele și-l deretica prin odae, venise să-ĭ spună că'l cheamă pe domnul chiriaș doamna proprietăreasă.

Petre o și văzu aevea dinaintea ochilor pe stăpâna locuințeĭ sale: o cucoană bătrână, vecnic în fotoliu, îmbrăcată în negru, cu puținu'ĭ păr alb despărțit în dreptul nasuluĭ coroiat și adus la tâmple ca niște aripĭ, cu scumpĭ și greĭ cerceĭ de diamant în urechĭ, cu mâinĭ de stareță de neam, sclipitoare de inele, cu o privire încă pătrunzătoare.

Nicodim se grăbi să se înfățișeze doamneĭ, care îĭ aducea aminte de mătușe-sa, de multe cucoane din Buzău, respectabile, și de copilăria luĭ.

— Domnule student (îĭ uitase pe semne numele, având multe case și mulțĭ chiriașĭ) îmĭ pare foarte rău, de cele ce am să-ți spun. Dar cred că nu-ĭ nicĭ o pagubă pentru dumneata... Imĭ sosește un nepot din provincie și n'am unde să-l găzduesc maĭ aproape de mine și maĭ potrivit, ca în odaia dumitale. Ințelegĭ? Așa că, dela întâĭ Noembrie n'o să maĭ staĭ la mine. Nu te supăra, dar așa aĭ face și dumneata în locul meu. Case sunt în Bucureștĭ, destule!

Bătrâna doamnă vorbea cu tonul cel maĭ domol și maĭ dulce, privind cu duioșie la tânărul chiriaș. Petre Nicodim îĭ sărută mâna de plecare, lucru pe care doamna nu-l îngăduia de obiceĭ.

Abia plecase Nicodim și de după un paravan, eși la iveală, în salonul cucoaneĭ proprietărese, avocatul Valonescu, ploconindu-se mișcat.

— Vă mulțumesc din suflet, doamnă, glăsui avocatul, și nu știu cum v'aș putea dovedi recunoștința mea...

Intors în camera sa, Petre se uită peste drum, dar iarășĭ casa luĭ Valonescu părea potrivnică, cu întuneric în fereastra erĭ luminată. Cântă, ros de o nemulțumire, cu simțimântul tainic, că s'a urzit ceva spre paguba sa. Vis-à-vis, cântecul nu maĭ trecea; se pogorâse între case o nevăzută cortină, prin care sunetul nu maĭ răzbea.

„Bine, gândi Nicodim, mă mut peste câteva zile! Mă înfund într'o mahala poetică!"

V. DEMETRIUS

Câte-va cuvinte

de LUDOVIC DAUȘ

Nu vreau să zmulg laurĭ nimănuĭ, nicĭ pe aĭ părinteluĭ arhimandrit Scriban, nicĭ pe aĭ nuvelistuluĭ Ioan Slavici. Amândoĭ, — de o bucată de vreme, — publică articole de un vădit interes, în privința scâlcierilor pe carĭ le sufere limba literară și gramatica noastră.

Discuția aceasta e bine-venită și la ea se adaogă și intervenția d-luĭ Ion Gorun, în revista *„Țara noastră"* a d-luĭ Octavian Goga. D. Gorun de altfel este acel care a deschis focul cu mult înaintea războiuluĭ, într'o serie de articole strânse apoĭ într'o broșură, după cum contrar păreriĭ d-luĭ Slavicĭ, nu „Universul" a început după războĭ discuția, cĭ „Adevĕrul Literar" printr'un articol al subsemnatuluĭ intitulat, dacă-mĭ aduc bine aminte: *„Asasinarea limbeĭ româneștĭ prin ortografia Academieĭ române"*. Aceasta s'a întâmplat când încă „Adevĕrul Literar" nu avea actualul format. Scrisesem atuncĭ treĭ articole pe carĭ le-am dus singur la „Adevĕrul" făgăduind să trimit la timp și altele, ca să închei cu tot ce aveam de spus. S'a întâmplat însă că numaĭ primul din articole a apărut. Am avut în schimb bucuria de a vedea că d. Slavici îșĭ începe seria de articole în aceeași chestiune și, ca unul care nu sunt nicĭ grăbit și nicĭ nu-mĭ intră în obiceĭ să iau înaintea celor maĭ bătrânĭ și cu merite literare definitiv stabilite, mi-am zis că am tot timpul să aștept, maĭ ales că d. Slavicĭ privea chestiunea limbeĭ dintr'un punct de vedere deosebit de al meu.

Maĭ târziu, trecând pe la „Adevĕrul" și interesându-mă de soarta articolelor mele, mĭ s'a răspuns că articolele fiind culese în formatul îngust al coloanelor, s'au risipit atuncĭ când „Adevărul Literar" schimbându-șĭ formatul a introdus coloanele maĭ late de astăzĭ. Am fost rugat să retrimit articolele, dar cum n'am păstrat copia lor, și n'am prea avut răgaz, lucrurile au rămas acĭ.

*

Problema ortografieĭ și mutilăreĭ limbeĭ, nu încape nicĭ o îndoială, este nu numaĭ de actualitate, dar de-o importanță capitală, și ar trebui să preocupe serios pe ceĭ în drept. E bine că d-niĭ Slavici, Gorun, părintele arhimandrit Scriban, prin cunoștințele și experiența lor, aduc prinosul cunoștințelor lor, în ceasul acesta de întregire națională. La nicĭ un popor ajuns în starea noastră de propășire nu se întâmplă, cred, cazul tipic de la noĭ al desconsiderăriĭ complete a scrisuluĭ. S'ar părea că și Academia, și Ministerul Instrucțieĭ și Universitatea se iau la întrecere ca să mărească haosul, în paguba școaleĭ și a unitățiĭ limbeĭ româneștĭ. S'ar părea că revista satirică *„Hiena"* biciuește purul adevăr în „șarja": *Ceĭ 90 la sută plus 6 analfabețĭ*, constatând că, pe lângă fantasticul număr al neștiutorilor de carte, trebue să adăugăm și pe mulțĭ din profesoriĭ de la Universitate, — și încă de la Facultatea de litere! — carĭ, în studiile sau articolele critice pe carĭ le scriu, nu știu nicĭ măcar să acorde verbele cu substantivele. Ce să maĭ spunem de autoriĭ obscurĭ de manuale didactice, de crestomațiĭ și gramaticĭ destinate copiilor dornicĭ de învățătură, biete cărțĭ scrise de oamenĭ — fără cap și pline cu tot felul de ereziĭ gramaticale?... Zilnic trec asemenea cărțĭ pe dinaintea ochilor noștri, cărțĭ aprobate de Ministerul Instrucțieĭ și întinse ca o pecingine peste cultura noastră.

Lucrul e foarte grav. Cuvintele și literele cuvintelor sunt schimbate, schimonosite; sunetele armonioase dispar într'o cacofonie sălbatică; până și revistele literare îșĭ pierd cumpătul și gramatica, suferind tot maĭ mult influențe venite nu se știe de unde.

Păcat că zisele cercetărĭ ale părinteluĭ Scriban și ale domnilor Gorun și Slavici dispar în ziarele în carĭ apar și că prea anevoe pot fi cercetate. Multe din observațiile lor ar aduce luminĭ definitive și ar fi ca un îndreptar al limbeĭ. Aceasta nu împiedică, însă, că altele, foarte multe, sunt și rămân discutabile fie că au fost dictate de reminiscențe locale de dialect, particulare ținuturilor în carĭ au copilărit zișiĭ scriitorĭ, — fie că aceștia se încovoae sub greutatea generațiilor din carĭ fac parte, în vreme ce nevoile și evoluarea limbeĭ au mers înainte, așa că trecutul e în dezacord cu necesitățile prezentuluĭ.

*

Pentru a da un exemplu mă opresc la ultimul articol al d-luĭ Ioan Slavici, apărut în „Adevĕrul Literar" din 17 Decembrie, sub titlul: *„Un manual de gramatică"*.

Am toată admirația pentru prozatorul minunat care e și cel maĭ strălucit nuvelist pe care nĭ l'a dat Ardealul. Vorbesc decĭ fără gând de a-ĭ știrbi câtuși de puțin personalitatea artistică, cĭ din nevoia de a întinde discuția într'o chestiune dragă d-sale, și de un interes general pentru limbă.

Domnul Slavici e desigur de-aceiași părere cu mine că marele Hasdeu, cu toată competința luĭ filologică și intuiția luĭ artistică, a adus în scrisul românesc bagajul origineĭ luĭ basarabene. Tot așa Costache Negruzzi, Alecsandri și Creangă, au adus bagajul lor moldovenesc în opoziție cu scrisul luĭ Odobescu și Caragiale. Limba luĭ Eminescu se deosibește de a d-luĭ Duiliu Zamfirescu, după cum versurile acestuia sunt departe de formele dragi unuĭ Bacovia. De aceea să mi se îngădue, câteva întrebărĭ privitor la scrisul d-luĭ Ioan Slavici, care, ca și d. Ion Gorun, e un aprig apărător al limbeĭ, deși până acum n'au ajuns nicĭ domniile lor de acord, întru cât unul iscălește *Ioan*, iar cel de-al doilea *Ion*.

De ce scrie d. Slavici „ar*ch*imandrit", deși nu se citeștĭ *ch* ca în cuvântul „chică", — ci pur și simplu arhimandrit, cu *h*?... Desigur s'o fi scriind în cărțile bisericeștĭ și în corespondența Sinoduluĭ cu „ch", — dar scrierea aceasta schimbă sunetul, așa că nu maĭ corespunde cu rostirea corectă a cuvântuluĭ.

Aproape toțĭ scriu încă, — maĭ ales în traducerĭ, — „eu am răspuns", — cum scrie și d. Slavici în articolul „un manual de gramatică, corespunzând *eu* franțuzesculuĭ „je" și nemțesculuĭ „ich", — dar care pronume în românește e cuprins în verb, așa că: „am răspuns" exprimă tot ce trebue, — iar *„eu* am răspuns" nu e de cât forma încărcată de un inutil pleonasm.

Da, — se pune pronumele, lângă verb, — dar numaĭ atuncĭ când vrem să subliniem rolul pe care'l joacă persoana indicată prin pronume. Așa vom spune: „Eu, când mă înfuriĭ, sunt grozav". Aci pronumele e o subliniare a acțiuneĭ, e aproape o exclamație, sau un imperativ ca în: „Tu, când ți-aĭ dat cuvântul, dator eștĭ să ți'l țiĭ".

Tot așa e bine să ne întrebăm, împreună cu d. Slavici, de ce scrie d-sa: *„pentru* ca să nu se maĭ poată zice..." Ce adaugă „pentru" la înțelesul frazeĭ? Ce frumusețe găsește graiul în acest *„pentru ca să"* de care-ĭ plin tot scrisul ziarelor și multe din paginele scriitorilor? Ce aduce acest balast pe care'l purtăm fără nicĭ un folos, și numaĭ pentru că așa l'am apucat din vremurĭ și nu avem tăria de a'l amputa.

De ce „frasă" și nu „frază", când se aude *z* și nu *s*, orĭ cât ne-am căzni să menținem sunete carĭ au pierit.

De ce publica*țiunĭ*, edi*țiunĭ*, etc. și nu „publicațiĭ", „edițiĭ". Nu-ĭ maĭ ușor, și maĭ armonios, — căcĭ limba în mișcarea eĭ urmărește o cât maĭ desăvârșită muzicalitate, tăind, tot ce-ĭ de prisos, pentru ușurarea cuvintelor și mlădierea vorbeĭ? Nu ne amintim oare admirabila discuție din vremurĭ în privința acestuĭ *iune*, și *ciune*, care a fost exclus *din maĭ toate* cuvintele carĭ-l suportă astăzĭ? Grea problemă, maĭ ales acum când se pun bazele uneĭ nouĭ „Constituțiĭ" și legiuitoriĭ noștri nu știu dacă trebue s'o boteze *„Constituție"* sau *„Constituțiune!"* Până la o maĭ adâncă cercetare stropșitoriĭ de limbă îl bagă pe „iune" până și acolo unde n'are nicĭ o chemare, ca în *„convocațiune"* în loc de *„convocare"* după cum găsesc tipărit în publicațiĭ de-ale Credituluĭ Rural din Bucureștĭ.

De ce „a *doaua* edițiune" și *„doaue* rândurĭ" și nu *„a două"* și *„două* rândurĭ"?... Rostim *„do-uă"* și nu *„doa-ue"*.

Cum să maĭ primim forma: „câțiva bine *qua*lificațĭ?" De unde acest *„qua"* care nu maĭ are astăzĭ nicĭ un sens și care a murit odată cu Eliad?... Noĭ scrim „calificațĭ" și „qua" nu ne-apare nicĭ chiar în amintire căcĭ deceniĭ multe s'au adunat peste școala latiniștilor din vremurile străbunicilor noștri.

Dar ce să maĭ spun de greșala de a desființa pe *„carĭ"* sub cuvânt că mereu „care" e invariabil?... Aceasta înseamnă că uităm cu totul necesitatea limbeĭ, și a prosodieĭ noastre punând în primejdie cele maĭ frumoase poeziĭ, pentru o regulă culeasă în vânt, sau pentru motivul dat de uniĭ că în franțuzește „qui" rămâne la singular și plural același. E mult de spus în privința aceasta, și cadrul acestuĭ articol nu-mĭ maĭ îngădue. Dar pentru că găsesc la d. Slavici: „miile de școlarĭ *care*" în loc de „carĭ" și așa maĭ departe, — un mic exemplu nu strică: Scriu: „Casa cu geamurile albastre c*are* se vede pe deal". De'ndată vedem că aci „care" se raportă la „casă". Din potrivă ca*rĭ* indicând pluralul se rapoartă la geamurĭ și scriu: „Casa cu geamurile albastre ca*rĭ* se văd lucind în soare". Puneți în locul verbuluĭ „văd", un verb de conjugarea întâia, care e la fel și la singular și la plural, cum ar fi de exemplu „se arată" și vețĭ vedea confuzia. „Care" rămânând invariabil n'am putea stabili dacă vorbele din urmă se referă la casă sau la geamurĭ. Aci desigur confuzia n'are importanță, dar sunt fraze în carĭ fără acest *„carĭ"* distinctiv, înțelesul sufere eclipse catastrofale.

De sigur, e greu de urnit un adevăr și foarte anevoe se stabilesc convingerile, unele în locul altora. Imbătrânim cu ce am apucat și numaĭ cu trudă și sângerărĭ gândul deschide micĭ deschizătorĭ prefacerilor vremilor nouĭ. Am scris *„nouĭ"* pentru a'l distinge de pronumele *„noĭ"*; iar d. Slavici mă va îndrepta: „nu nouĭ, ci vremilor *nouă*"... nu haine *nouĭ*, ci haine *nouă*... Eu întorc și spun inversând așezarea cuvintelor: „nouă vremĭ"... „am nouă haine..." Nu maĭ e vorbă de ceva nou, ci numărul *nouă* apare imediat, și el singur dă înțelesul cuvintelor...

Iată de ce limba, în șlifuirea eĭ, nesocotește grămăticeasca bucheriseală, impune forme potrivit rostuluĭ și înțelesuluĭ pe carĭ trebue să le aibă cuvintele în orice așezare ar sta într'o frază; și tot așa în exemplul de maĭ sus, — ia forma masculină *„nouĭ"*, chiar dacă substantivul la care se raporta este de gen feminin.

Dar maĭ sunt atât de multe de spus!

LUDOVIC DAUȘ

Din poeții chinezi

Gene lungi

Uite! Fete frumoase aleargă în cete..,
In sălile largi, cu muzică și veselie
Purtate pe vânt.
Vino! Spune-mi dacă aceia care
Va fi aleasă în noaptea asta,
Poate să aibă gene mai lungi
Decât genele astea?

Răspunsul unei soții înțelepte

„Știind, domnule, că sunt măritată
Mi-ai trimis două perle prețioase,
Iar eu, înțelegându-ți dragostea
Le-am aninat de mătasea rochiei mele,

Casa mea e de neam bun;
Soțul meu e căpitan în garda Regelui
Iar un om ca tine ar trebui să spună
„Legăturile de nevastă nu se desfac!"
Odată cu cele două perle, îți trimet două lacrămi,
Două lacrămi—că nu te-am cunoscut mai de vreme!

Libelula

Imbrăcată vesel, ea ese din atac,
Tristă că nu poate să plece și să vadă lumea...
In curte, numără bobocul fiecărei flori,
In vreme ce o libelulă sboară și se așază
Pe pieptenele ei.

Papagalul

Era vremea florilor. Poarta era închisă,
In umbra copăceilor, se odihneau fete frumoase
Și, cu toate că inimele lor erau pline,
Ele nu spuneau nimic,
Temându-se de papagalul vorbăreț,
Cocoțat de-asupra lor.

Pastel

O broască țestoasă se odihnește
Pe o floare de lotus.
O pasăre și-a făcut cuibul
Printre trandafiri.
Fata luntrașului, frumoasă,
Mână barca
Iar cântecul ei se răspândește
Și moare pe apa repede...

Ca floarea piersicului...

Mă 'ntrebi de ce mi se înalță sufletul în ceruri?
Surâd în mine însumi și nu pot răspunde...
Ca floarea piersicului, dusă de pârâu,
Eu alunec spre o lume pe care țărmul n'o poate visa!

Victor Eftimiu

Gravură

Intr'o poză grațioasă
De felină obosită,
Adormit-ai pe sofaua,
Pe sofaua 'mpodobită
Cu covoare persiane
Și cu perne colorate,
Peste care, risipite,
Dorm șuvițele-ți buclate....

Un volum de Minulescu
Pe o pernă, stă închis;
Iară pagina citită
Cea din urmă,
E 'nsemnată
Cu o floare
Colorată
Ca o rană 'nsângeraiă....

Iar mătasa rochii tale,
Ca și mâna unui sculptor
Modelează-acum, din plin,
Cu-o ciudată voluptate,
Trupul tău fragil și fin,
Care doarme pe sofaua
Cu covoarele bogate....

Alexandru Bilciurescu

Minerii

Peisagiu mineral

„..Un orizont încins de-iradieri
Şi 'n care norii se topesc şi pier, —
Un răsărit de soare pururi nou
Ce iar începe-o zi, triumfător
Urcând pe infinit — ca un erou
Al cosmosului plin de tragedii
Ascunse sub iluzii aurii
Ce se-oglindesc în omul visător.

Sub fascinarea ochiului solar
Vin norii toţi, armate monstruoase
Ce toate pier în crâncenul focar.
Un cer curat, sticlos şi vibrător
Se 'ntinde'n calea astrului generic;
Intreg pământul pare că suspină
Prelung, eliberat de întuneric, —
Şi-adânc pătrund efluviile forţii
In sânu-i plin de operile morţii.

Desfăşurată 'n zarea circulară —
Un zid eteric ce închide-o ţară —
Domneşte-ariditatea minerală:
Privelişti simple care nu înşală
Şi ne'ncetat reamintesc destinul.
O, nicăeri misterele pădurii,
Nici legănări de holde, nici festinul
De-arome şi culori ale naturii
Ce n'ar cunoaşte furiile urii...

Pustiuri răvăşite, calcinate
Şi clădării din piatră şi cărbune,
Enorme piramide înălţate —
Pe cimitirul trudelor străbune —
Prin biciul orb şi nesătul al vieţii.
— Şi sub splendoarea cerului de vară
Curg valurile negre din furnale
Ce ard frenetic, fără încetare,
Căci nesecată-i mina infernală...

II

Templul cel nou

...La răsărit un deal se conturează
Ca un gigantic monstru-asirian.
El stă pe labe — şi îngreunează
Pământul ros sub marea de lumină.
— El stă pe labe, crunt, cu siguranţa
Stăpânului a-toate-văzător
Prin cele două grote, adâncite
In capu-i de granit, scânteietor.

Şi gura lui deschisă larg, năprasnic,
Cu colţi de-oţel, mereu stă pregătită!
Iar aburii se ţes ca un zăbranic
Eşind din fruntea-i scundă, înegrită...

O, pare că el stă de mii de ani
Sub soarele voios, mistuitor, —
El e din vremea regilor irani,
Când idolii domniau peste popor.

E monstrul-templu'n care-adoratorii
Lui Baal, intrau solemn să se jertfească
In pântecu-i arzând — sau să primească
Porunca ce-o rostesc predicatorii...

El pare-acum acelaş: — nemişcat
Printre iluziile gloriei,
Printre furtunile istoriei;
Prin gura lui vorace au intrat
Pe rând, nenumărate generaţii...
— Fatalitatea jertfei stăpâneşte
Oricari civilizaţii,
Acelaş zeu barbar le porunceşte
Aceleaşi adoraţii.

Printre furnalele încinse,
Stă mina, — noul monstru-asirian
Cu spaime pururi neînvinse
De suferinţa miilor de ani...

Pe drumuri de asfalt şi de cărbune
Vin robii noi ai veşnicei robii, —
Ei vin ca şi cortegiile străbune.
Sosesc de pretutindeni. —
Dar ei păşesc domol şi resemnat:
Nu mai răsună mistice cântări,
Căci nu mai au credinţa
Strămoşilor extatici
Ce se-aruncau în flacări, într'o clipă.
Ei vin, ei vin molateci
Căci nu mai au credinţa —
O, jertfa lor acum e o risipă...

Prin gura larg deschisă, ca o rană,
Minerii intră 'n noaptea subterană
Şi se jertfesc cu inima deşartă —
Şi fără idoli, fără preoţi —
Muncind fără cruţare
Din zori şi până 'n seară,
In labirintul monstrului de piatră...

Eugen Relgis

Cine eşti?

după **GIOVANNI PAPINI**, de **Theodor Solacoiu**

Faptul s'a petrecut foarte simplu.

Intr'o dimineaţă nu primii nici o scrisoare. De ani de zile nu mi se mai întâmplase lucrul acesta, şi fireşte, am fost surprins, ba chiar necăjit. Iubeam mult poşta, ca pe una din puţinele posibilităţi neprevăzute ce ne-au mai rămas în viaţă, şi zilnic simţeam un neastâmpăr care se schimba în nelinişte de câte ori aşteptam vre-un răspuns mai important: fie scrisori de la femei depărtate cari cerşesc un amor zadarnic, — fie de la necunoscuţi entuziaşti cari vor cu orice preţ să te amestece în viaţa lor,— fie de la prieteni daţi uitărei cari răsar pe neaşteptate din trecut şi îţi povestesc dorinţele şi remuşcările ultimelor lor popasuri în viaţă, — fie de la inventatori şi profeţi din provincie cari îţi impun să primeşti prostiile lor sau să le combaţi, — fie în sfârşit, de pe la oameni de afaceri neînsemnaţi, sau de la rude în al teilea grad, indiferent de la cine le primeam, eu le citeam pe toate cu o sinceră asiduitate.

Desfacerea curierului meu zilnic, care pe vremea aceia era destul de voluminos, devenise pentru mine una din cele mai mari plăceri. Dar iată că şi dimineaţa aceia nu primii nici o scrisoare, nici o gazetă! Impresiunea fu dureroasă, dar scurtă. Mi-'nchipui că era doar o simplă întâmplare şi mă gândii că a doua zi voi primi mai multe scrisori ca de obicei.

Ca să mă distrez ieşii din casă. Oraşul era neschimbat. Străzile erau păzite de-o parte şi de alta de aceleaşi case, şi în prăvăliile neschimbate aceiaşi funcţionari vindeau aceleaşi articole la cumpărători diferiţi. Firmele eru aceleaşi, fără nici o schimbare; căruţele ce hodorogeau pe caldarâm nu difereau de loc de cele pe cari le vedem zilnic. Oamenii cari alergau încoa şi încolo erau îmbrăcaţi ca de obicei. Pentru prima oară încercai o impresie de închisoare, în faţa acestei continuităţi de lucruri obişnuite. Dar mă gândii, îndată, că impresia mea era stupidă; şi, deşteptat par'că dintr'un vis, nu găsii nici o raţiune faptului că la ora acea mă aflam pe stradă. Mă hotărâi să mă înapoiez acasă, şi după ce traversai piaţa, ca s'o apuc pe strada mea, mă întâlnii cu un bătrân profesor pe care-l cunoşteam din copilărie şi care adesea discuta cu mine despre anumite teorii ale sale asupra multiplicaţiei artificiale a diferenţelor. L'am salutat deci, scoţându-mi pălăria şi chemându-l pe nume, dar bătrânul îşi continuă drumul fără să mă bage în seamă. Crezui că nu m'a văzut din pricina miopiei iar pe de altă parte mă gândii, că probabil, frământă cine ştie ce gânduri, şi deci nu voia să fie întrerupt.

De a ceia îl şi lăsai să se departeze, şi mă înapoiai acasă cam enervat fiindcă pierdusem un prilej de distracţie.

Ziua începuse rău şi mă hotărâi să nu mai ies din casă. Mă consolam gândindu-mă la plăcerea pe care voi simţi-o a doua zi, primind un număr îndoit de scrisori.

Noaptea, însă, o petrecui mai liniştit ca de obicei şi iată că sosi dimineaţa. Aşteptam ora poştei cu o nerăbdare ridiculă. O jumătate de ceas am stat la fereastră neclintit să văd sosind poştaşul In sfârşit îl zării apropiindu-se de casa mea. **dar nici în dimineaţa aceia nu erau scrisori pentru mine!**

Această tăcere repetată a corespondenţilor mei, mă turbură adânc. Toată ziua o petrecui căutând să invent pretexte, scuze, ipoteze, ca să micşorez şi să explic faptul acesta atât de grav pentru mine! Mai aveam o nădejde pentru ziua următoare. Şi sosi şi ziua următoare, şi pentru a 3-a oară nu primeam nici o scrisoare.

Atunci nu m'am mai putut stăpâni, şi am coborât în stradă. Chemai poştaşul, care se prefăcea că nu mă cunoaşte şi îl silii să caute în geantă până la fund, ca să mă încredinţez că în adevăr n'avea nimica pentru mine. Un gând straniu îmi trecu prin minte: toţi conspiraseră împotriva mea ca să mă despartă de prieteni, şi probabil vre-un funcţionar oarecare de la poştă, făcea şi el parte din complici.Nu-mi dădeam de loc seama cari să fi fost motivele acestei conspiraţiuni, dar ceia ce se petrecea cu mine era aşa de straniu, în cât, prin forţa lucrurilor eam silit să recurg le bănueli şi mai stranii.

De aceia alergai la oficiul central al poştei, vorbii cu directorul, îl rugai să facă cercetări, dar n'ajunsei la nici un rezultat. Nimeni nu mă cunoştea, şi păreau cu toţii foarte miraţi de bănuielile mele.

Plecai de-acolo foarte deprimat şi aprope umilit şi o lui razna prin oraş, frământându-mă de geaba, spre a putea înţelege raţiunea acestei ciudate şi neaşteptate tăceri care se făcuse în jurul persoanei mele. In timp ce mă plimbam, mă întâlnii cu un prieten de cafenea cu care glumeam deseori în serile de iarnă când ceaţa e atât de deasă, că şi o figură caraghioasă te mai întremează puţin. Mă opresc deci în faţa lui, surâzându-i; dar el se retrase repede şi după ce 'mi aruncă o privire de uimire, se depărtă, iuţindu-şi pasul.

— Ce, ai înebunit? — îi strigai cu glas mânios. De ce nu vrei să-mi vorbeşti? El însă nici nu-mi răspunse şi nici nu se întoarse. Prietenul meu, făcea parte din acei indivizi idioţi, dar veseli, cari spun tot felul de znoave, ba chiar unele din glumele lui deveniseră celebre. Am bănuit deci că voise să glumească, făcându-se că nu mă cunoaşte, şi continuai să-mi văd de drum, fără să mă mai gândesc la el.

Dar continuând să analizez cauzele acestei universale tăceri în potriva mea, nu-mi puteam lua gândul de la persoanele cari nu voiseră să mă recunoască. Socotii că se putea să fie oarecare legătură între cele două fapte, dar, chestiunea, în cazul acesta, devenea şi mai obscură, şi preferai deci să cred că era numi o simplă întâmplare.

Mă înapoiai acasă şi scrisei câteva scrisori, în cari ceream diferite lucruri, numai ca să obţin un răspuns, sau chiar pretinzând să mi se arate motivele tăcerei, la acei de la cari trebuia să primesc scrisori în acele zile. După ce aruncai scrisorile la cutie, mă liniştii şi mi se părea cu neputinţă să nu încep să primesc iarăşi scrisori. Trebuia s'aştept însă cel puţin două zile şi mă gândii să le petrec—ca să scap de această idee fixă—în cercetări istorice pe cari de mult ţineam să le fac asupra neaşteptatei disparitiuni a faimosului oraş Semifonte.

Şi aşa trecură, mai puţin frământate decât celelalte, şi aceste două zile; iată însă că nici în a treia, nu primii nimic, şi cuprins de-o adâncă tristeţe mă hotărîi să cer sfatul unuia din cei mai scumpi prieteni ai mei, un student în ştiinţele fizice, care cânta minunat la vioară. Mă dusei la el acasă, fără întârziere. Era acasă, şi m'a primit la el în birou. După câteva minute, apăru şi el. Dar în loc să-mi strângă mâna, să-mi zâmbească şi să mă întrebe ce mai fac, se opri în faţa mea spunându-mi:

— Cu cine am onoarea?

Impresia pe care mi-o lăsară aceste cuvinte, fu teribilă.

Intr'o străfulgerare toate faptele precedente îmi trecură prin minte şi o bănuială spăimântătoare îmi trecu prin creer. Fui însă destul de tare să mă stăpânesc încă. Voiam să cred şi de data asta într'o glumă, şi încercând să surâd îi spusei:

— Ce eşti nebun? Dece te prefaci că nu mă cunoşti? Nu mai face pe prostul, şi oferă-mi o ţigară, mai bine.

Cuvintele mele însă avură cu totul alt efect decât acela pe care îl aşteptam eu. Prietenul meu deveni mai serios, şi îl văzui cum, instinctiv, îşi duse mâna în buzunarul unde deobicei purta revolverul.

— Vă repet — îmi zise el cu glas energic — că nu vă cunosc şi nu înţeleg vorbele dv. Vă rog să-mi spuneţi **cine sunteţi, sau să** [

In faţa calmului său am crezut că înebunesc. Incepui să-l rog, să-i repet de-o sută de ori numele meu, să-i reamintesc mii de lucruri văzute împreună, să-l întreb ce i-am făcut, pentru care motiv se prefăcea că nu mă recunoaşte, şi în faţa îndărătniciei lui, sfârşii înjurându-l mojiceşte El însă se plictisi repede cu această scenă.

— D-ta trebue să fii ori beat, ori nebun, — îmi spuse el cu asprime. Ar trebui să chem poliţia, dar nu vreau să am neplăceri; totuşi d-ta vei pleca îndată.

Atunci, mă împinse afară din odaie, şi apucându-mă zdravăn de mână, îmi dădu brânci afară din casă.

Eram şi mai slab decât dânsul, şi pe de altă parte, eram şi zăpăcit, abătut, prostit, încât nici nu putui măcar să mă împotrivesc.

Mă înapoiai îndurerat acasă. Abia ajuns la mine, în odaie, şi iute alergai în faţa oglinzii ca să văd dacă nu cumva mă schimbasem la faţă, şi căpătasem vre-o altă înfăţişare. Mă privii mult, fără să pot descoperi nici o schimbare în rău, din pricina tristeţei încercată ultimele zile. M'aşezai pe un divan cu singura dorinţă de-a dormi, ca să uit de toate. Dar n'am putut închide ochii. O idee fixă mă frământa: **Probabil, săvârşisem, fără să-mi dau seama, vre-o faptă urâtă, şi de aceia nimeni nu voia să mai mă cunoască.** Dar deşi gândeam aşa, nu puteam să-mi închipui totuşi care să fie vina mea. Pe vremea aceea, duceam o viaţă mai mult decât virtuoasă, nu jucam, nu frecuentam femeei, nu ceream de la nimeni bani. Singurele mele viţii erau: cafeaua neagră cu moderaţiune şi filozofia indică. Şi iarăşi, pe cât ştiam, nu asasinasem pe nimeni, şi nu jefuisem nici o casă. Cu toate acestea ceva trebuia să se fi întâmplat de vreme ce toţi fugeau de mine, sau se făceau că nu mă cunosc, şi nici nu îndrăzneau măcar să-mi scrie. Ei bine, cercul acesta de singurătate pe care voiau să-l creeze în jurul meu, mă făcu să tremur. Va să zică, voiau să mă îndepărteze din societatea celor vii. Voiau să mă desfiinţeze prin tăcere: să facă din mine, socialmente, o fiinţă inexistentă, un mort.

Ţineam însă, cu orice preţ, să ies din această dureroasă incertitudine, — voiam să cunosc cauza pentru care toţi încercau să mă suprime din viaţa lor.

Seara, după ce băui câteva înghiţituri de coniac, ca să-mi fac curaj, mă dusei la cafeneaua cea mare unde o mulţime din prietenii mei se strângeau să discute prostiile din timpul zilei. Mă îndreptai spre masa în jurul căreia şedeau strânşi cu toţii. Când mă văzură, se priviră unul pe altul, deconcertaţi oarecum şi nu-mi răspunseră niciunul. De data asta eram obişnuit cu această comedie şi de aceia nu-mi pierdui cumpătul de loc.

— Văd — m'adresai cu o voce calmă şi egală — că şi voi vă purtaţi la fel cu ceilalţi şi vă faceţi că nu mă cunoaşteţi. Am venit aci, la voi, ca să aflu care e pricina purtării voastre, aşa de ciudată. Probabil am făcut o faptă foarte gravă, dacă până şi prietenii mei cei mai vechi mă gonesc afară din casa lor; dar ţin să vă declar sincer că nu cunosc deloc învinuirile ce mi se aduc

Spuneţi-mi voi cu ce am greşit? E ultima dovadă de prietenie ce mai pretind dela voi. Orice mi-aţi spune vă făgăduesc că n'am să mai vin să vă stânjenesc cu prezenţa mea, sau cu discursurile mele.

Dar înainte de-a fi sfârşit ce aveam de spus, băgai de seamă că uimirea prietenilor mei crescuse. Unul din ei începu să râdă fără ruşine; un altul — cel mai prudent — se ridică şi trecu la o altă masă. Eu aşteptam răspunsul lor, cu atâta îngrijorare, că abia mai puteam respira. In sfârşit, unul din ei îmi zise, în faţă:

— Dar d-ta... iartă-mă... cine eşti?

— Vă rog, nu mai continuaţi, — reluai cu glasul tremurând — lăsaţi, o clipă, gluma la o parte. Spuneţi-mi, pentru numele lui D-zeu — ce v'am făcut, şi dece vă purtaţi aşa cu mine? Spuneţi-mi!

N'apucai bine să sfârşesc, şi, toţi izbucniră într'un râs zgomotos. Iar după ce se potoliră chemară chelnerul şi se ridicară dela masă. Unul singur, din toţi, un băiat bun, care mă simpatiza foarte mult, se apropie de mine şi-mi şopti:

— Vrei să te întovărăşesc până acasă?

Primii invitaţia şi ieşirăm împreună. Speram să-l conving măcar pe dânsul, să-mi spună ceva, dar toate fură în zadar. Imi răspundea cu multă condescendenţă, cum se obişnueşte cu un bolnav ori cu un nebun, dar până în ultimul moment nu voi să-mi mărturisească că mă cunoaşte.

— Fii sigur — îmi repetă el — că n'ai făcut nimic sau cel puţin, nici unul din noi, nu ştim nimic în privinţa asta. E o idee fixă care ţi-a intrat în cap, dar o să-ţi treacă. Te-asigur, că nici eu, nici ceilalţi, nu te cunoaştem şi că nu ne-am prefăcut, întrebându-te cine eşti. Incearcă de te linişteşte şi dacă ţii cu adevărat să fii prieten cu mine, îţi făgăduiesc că am să mai vin din când în când să te văd.

Când ajunserăm în poarta casei mă părăsi făcându-mi tot felul de urări, şi sfătuindu-mă să mă culc numai decât. M'am suit la mine în odăiţă, şi m-am dezbrăcat maşinaliceşte. Nu puteam s'adorm însă. Situaţia mea era aşa de grozavă încât nu mă puteam obişnui deloc cu gândul că e reală. Să te simţi cu desăvârşire singur pe lume, părăsit de toţi pe neaşteptate, sub povara unei fapte ruşinoase pe care nici n'o cunoşti, sau a unei pedepse tăcute, e ceva mai înfricoşător şi mai misterios chiar decât moartea. Eu nu mai existam pentru ceilalţi oameni. Eram singur şi blestemat. Eram acelaş, eu, dar ceilalţi, toţi se shimbaseră faţă de mine. Eram singur, dar nu singur pe o insulă sau pe o plută, ca un Robinson sau ca un naufragiat şi cu speranţa în salvare sau cu viziunea reîntoarcerii, ci singur, în mijlocul mulţimei, singur în mijlocul oamenilor cari mă respingeau, mă negau, mă aruncau afară din cercul vieţii lor.

Abia spre ziuă adormii. Dar visai lucruri aşa de grozave, că mă deşteptai în ţipete şi plângând de spaimă...
Nu ştiu cum de-am mai avut puterea să ies din casă.

Oraşul era acelaş, şi toate neschimbate, ca în ajun. Bărbaţi şi femei treceau, şi par'că dinadins treceau pe lângă mine tot bărbaţi şi femei pe cari îi cunoşteam, şi nimeni nu se uita la mine, nimeni nu-mi zâmbea, nimeni nu mă saluta. Eram par'că un strein sosit pentru prima oară în oraş, chiar în ziua aceea. Tot ce se referea la mine dispăruse din memoria lor. Eu nu mai existam pentru ceilalţi; existam doar pentru mine însu-mi. Aveam impresia că-mi fusese smuls propriul meu suflet, şi că nu-mi rămăsese din el decât o bucăţică numai, un grăunte neînsemnat pe care îl mai puteam numi: Eu. Mi se părea că toţi ceilalţi îmi cereau să le explic existenţa mea. Din toate părţile mi se părea c'aud glasuri curioase şi mirate întrebându-mă: Cine eşti? Cine sunteţi dv.? Unica varietate era pronumele — d-ta sau d-v. —, dar în schimb, toţi cari treceau pe lângă mine mi-aruncau în faţă această crudă întrebare. Şi iată, că toate aceste întrebări se contopiră într'un singur glas, deveniră o singură şi uriaşă întrebare, o întrebare pe care acum mi-o puneam eu însu-mi: **Cine eşti?** Când îmi mai pusesem oare o asemenea întrebare?

Când să-mi fi trecut mie prin minte, vreodată, că m spovedesc mie însumi? Ştiam cum mă chiamă, ce vârstă am, de unde sunt, cum sunt — ştiam ce fel sunt la înfăţişare, şi mai puţin cum sunt la suflet. Despre viitor nu ştiam să spun nimic, despre trecut mai păstram unele amintiri şterse, şi suprapuse.

Niciodată nu încercasem să mă descoper, nici odată nu încercasem să-mi cunosc secretul, să-mi dovedesc mie însumi care este adevăratul meu nume, numele rasei mele, nu cel fals şi ridicul pe care mi l-a dăruit preotul deasupra cresteiniţei.

Cine eşti? mă întrebai, în sfârşit, eu însumi, şi n'apucai să mă conving de gravitatea şi de măreţia acestei întrebări, că deodată, totul dispăru. Nu-mi reaminteam nici rezultatele, nici batjocurile, nici excomunicarea mea, Despărţit de ceilalţi, m'am aşezat faţă în faţă cu mine însumi, încercând să uit tot ceiace obişnuinţa şi opinia publică făcuse din sufletul meu. Până atunci, trăisem, de bine, de rău, fiindcă alţii mi-arătau calea şi mă sfătuiau; fiindcă se formaseră anumite păreri asupra mea pe cari nu ţineam să le dezmint; fiindcă mă găsisem, în mijlocul unor oameni pe cari fără să vreau îi imitasem în gusturi şi vederi.

Şi acum, ceilalţi mă renegau şi afirmau că nu mă cunosc, iar eu la rându-mi, renegam tot ce împrumutasem dela dânşii şi nu voiam să recunosc ceea ce alţii îmi imputaseră. Şi iată, că acuma, **fără teamă mă întrebam** eu însumi, pe mine:

Cine eşti?

Glasurile celelalte, toate, **tăcură. Numai întrebarea mea**, singură, îmi răsuna în suflet. Şi zile în şir am trăit ca într'un vis, căutând cu trudă un răspuns hotărît.

Intr'o noapte, visam o turmă de orbi îndreptându-se spre o livadă de iarbă, fără să ştie unul de altul; şi deodată, răspunsul îmi veni pe neaşteptate **în minte: Eu sunt acela pentru care ceilalţi nu există.**

Orbirea şi amnezia oamenilor faţă de mine era o dovadă, pe care oricât m'aş fi încercat, n'o puteam spulbera. Oamenii nu mă mai cunoşteau; faptul nu mă uimi deloc. Mă regăsisem pe mine însumi, şi puteam începe o nouă viaţă, făcând noi cunoştinţe, fără nici o teamă.

Dimineaţa, deşteptându-mă, mă simţeam fericit ca un copilaş în convalescenţă. Dar o surpriză ciudată m'aştepta. Postaşul mi-aduse un gogemite pachet cu scrisori, în care găsii răspunsurile pe cari le aşteptam din prima dimineaţă în care se făcuse tăcere în jurul meu. Seara, la cafenea, prietenii mă primiră ca de obicei şi nu făcură nici cea mai mică aluzie la cele petrecute cu câteva seri înainte. Printre ei era şi studentul dela ştiinţe, care mă gonis dela el din casă, şi care se purtă cu mine, de data asta, mai expansiv ca de-obicei Tovărăşia lor mă plictisi repede şi-i părăsii. Afară alţi cunoscuţi mă salutau ca şi mai înainte şi-mi vorbeau cu aceiaş cordialitate. Reintrasem în lume. Oamenii mă reprimeau în sânul lor, şi cu toate acestea, prietenia lor îmi strecura în suflet o ciudată oboseală; aveam impresia că mă reîntorsesem dintr'o ţară depărtată şi că pierdusem obişnuinţa tutulor celor ce mă înconjurau.

Niciodată, după această întâmplare, n'am putut să-mi explic motivul acestei pauze din viaţa mea, în care apărusem tutulor ca un zmintit necunoscut. Mă gândesc uneori, că în viaţă trebue să existe şi pauze, şi că trăisem intervalul acelor zile, singur, fără ca ceilalţi să mă bage de seamă.

Dece însă, păreau şi ei că trăiesc ca de obicei la fel cum trăies: şi acuma? Zona aceasta de mister, pauza aceasta neagră din viaţa mea banală, m'a turburat mereu şi mă turbură încă, scriind întâmplarea aşa cum s'a petrecut. Chiar în momentul acesta, trecute de miezul nopţii, în timp ce scriu, într'o tăcere plină de respiraţii şi de inimi cari palpită, mi se pare că sunt tot singur, iremediabil singur în mijlocul oamenilor, în mijlocul lumei întregi: un suflet stingher în centrul universului.

In adevăr.. ....

Theodor Solacoiu

Toată noaptea, ploaia.....

Toată noaptea ploaia, mi-a bătut pe casă
Note deşirate dintr'un cântec vechi,
Mi-a sunat o noapte 'ntreagă în urechi
De-o simţeam pe suflet tristă cum apasă

Şi-am rămas de veghe singur în odae
Să ascult tic-tacul trist şi liniştit
Şi să număr grele picături de ploae
Ce cădeau în noaptea fără de sfârşit.

Se scurgeau toţi norii grei ca o povară
Şi atâta noapte s'a lăsat pe noi
Biciuind'o vârful neînduratei ploi
Ce cădea într'una liniştit afară.

Şi m'am strâns în mine, ghemuit de teamă
Sufletul să'mi fie tainic adăpost;
Nu cunosc nici glasul care mai mă cheamă
Şi nu ştiu povestea mea care a fost.

Şi cum stam de veghe singur în odae
In adâncu'n care vream să mă îngrop
Ca pe straşini par'că monotona ploae
Picura în mine fiecare strop...

I. Const. Perieţeanu

Prietenii

Ii întâlneşti pe drum, în cafenele,
La ceai, unde 'mpreună cu stăpâna
Zâmbeşte fiecare şi-ţi dă mâna —
Şi peste tot, ca gândurile rele.

Ai crede c'ai găsit în ei fântâna
De bunătate, de avânt spre stele;
Dar dac'o ţi să treci prin clipe grele,
Să plângi, să gemi şi să frământi ţărâna

De disperare şi de grea durere, —
Mai bine reculegete'n tăcere
In măreţia nopţilor cu lună; —

Ori unde poţi găsi o mângâere,
Ori unde poţi găsi o vorbă bună, —
Dar numai prietenilor nu le-o cere!

Donar Munteanu

Cântec de larg

Cântau marinarii în crâșma murdară
Cu suflete 'nvinse de-amiază de vară
Un cântec ce-l cântă în fapt de-auroră
Când pleacă cu visul drept cârmă la proră
Și alba nădejde pe braț de catarg...

Cântau marinarii un cântec de larg,..

Stăteau ancorate 'n port vasele grele,
Tăcerea și cântul pluteau peste ele
Și-amiază de vară ce totul îngroapă...
Cântau matelotii un cântec de apă.

Și-atâta tristețe în cântecul lor!...
Tristețe de umed și palid decor,
Cu pustietate de ape verzui
Ce-și tângue cântecul lor nimănui,
Tristețe de patimi purtate pe mări
Să fie 'ngropate în golul din zări,
Trezite de-avânturi nebune de dor...
Străină viață în cântecul lor!...

Cântau matelotii cu simțuri aprinse,
Iar vinul în bietele trupuri învinse
Vărsa a uitării amară licoare...

Cântau marinarii...
Pe cheiu era soare...
Și soarele mult dă glas desnădejdii,
Se uită în vin trecut și primejdii,
Căci stropii ce picur din plinele căni
Inăbușe-arșița tăioaselor răni...

Stăteau vase 'n radă cu pânzele 'nfrânte
Ca pasări de pradă cu aripe frânte,
Și 'n tihna amiezii greoaie de vară
Cântau marinarii în crâșma murdară...

Mircea Gheorghiu

Mișcarea literară

de Claudia Millian

CÂNTECE ROMÂNEȘTI, în limba lui Voltaire. **CHANTS ROUMAINS,** par Hélène Donici-Chiberres Editeur-Paris.

O carte, aproape pătrată, cu hârtia gălbuie și mată, cu litera îngrăjită încrustând numele luĭ Alexandri, Boliac, Bolintineanu, Coșbuc, Eminescu, pentru reeditarea poeziei noastre de durere și jug, de vitejie și isbândă — iată darul pe care autoarea mi-l face, pentru ca de aici, de unde a purces seamul și inspirația ei, s'o salut cu tot entusiasmul celor ce-și regăsesc dorul și cuvântul în filele cărtuliei editată de Chiberre.

O bucurie neastâmpărată și poate adânc întemeiată pe nevoia isbândei noastre sufletești și intelectuale, dincolo de ținuturile țării, mă face să alunec din pagină în pagină, să mă reîntorc apoi de unde am plecat și mai departe să alerg, ca să ascult plângând doina sau răsunând cântecul cavalului, în tiparul armonios și elegant, al ritmului franțuzesc.

Nu e snobism și nici vanitate inexplicabilă, admirațiunea ce se cuvine poeziei învestmântată în limba lui Voltaire, atunci când ea, e menită să ne reprezinte înfățișarea noastră etnică, odată cu deslegarea dorurilor intime — ca sufletul — suferite pentru patimile țării.

Se va cunoaște astfel și acolo, în metropola civilizată a Europei, măestrita cântare a moldovanului melancolic, și accentele tragice ale sufletului colectiv în durere și se va putea întrevedea, adâncurile nebănuite ale poeziei românești.

Chants roumains, de Hélène Donici, este un mănunchiu, admirabil transcris și interpretat în verbul francez, un mănunchiu de cântece colorate șters, ca un vechiu covor românesc, dar cu parfum pătrunzător de brazdă câmpenească, răspândind arome de pelin și de rosmarin, și mai ales cu un desen de o rară prețiozitate și eleganță.

O femeie, inspirată de nostalgia țării ei și călăuzită de abstracta obsesiune a strămoșilor ei adormiți în zile, a cules din fresca poeziei populare câteva din cântecele cel mai sugestive și le-a înșirat ca pe chihlimbarele unor mătănii sfinte — mărgea după mărgea — pe firul de aur al cuvântului franțuzesc.

In acelaș ritm și cu vorba găsită meșteșugit, fiecare vers trece și se încheagă, înfăptuindu-se parcă pentru a doua oară.

In *La mère d'Etienne le Grand* (mama lui Ștefan cel Mare), se întruchipează aidoma icoana istorică, după cum originalul a consfințit-o.

— Eu sunt bună mamă, fiul tău iubit...
Eu — și de la oaste mă întorc rănit...
Soarta noastră fuse crudă de-astă dată,
Mica mea oștire fuge sfărâmată,
Dar deschideți poarta turcii mă 'nconjor,
Vântul suflă rece, rănile mă dor.

— Ce spui tu străine?.. Ștefan e departe!
Bratul său în luptă, mii de morți împarte...
Eu sunt a Sa mamă, el e fiul meu;
De ești tu acela, nu-ți sunt mamă eu!...

Iată-l în traducere, fragmentul românesc:

— Bonne mère, c'est moi, moi ton fils, et blessé...
Je reviens du combat, je souffre et suis glace!
Le sort nous fut, hélas! bien cruel, ô mamère,
Car ma petite armée est réduite en poussière.
Ah! de grâce, ouvrez-moi, les Turcs cont sur mes pas,
Ma blessure est cuisante et je me sens si las!...

— Etranger, que dis-tu?... Il est au loin Stéfan!
Son bras sème la mort et l'effroi dans les camps,
Il est mon digne fils et de lui je suis fière,
Mais s'il est devant moi, je ne suis plus sa mère!

Așĭ putea tot astfel să împerechez cele două texte, și le-ai vor fi de frumoase și impunătoare în alcătuirea lor ritmică.

E meritoasă opera de propagandă intelectuală săvârșită de d-șoara Donici în *Chauts roumains* și poate că e numai debutul fericit, al unor îndelung cercetate studii literare, pe care mulțimea noastră le salută bucuros, eșindu-le entusiast, în cale.

CLAUDIA MILLIAN

CRONICA ARTISTICĂ

Jalea, Stoenescu și Clara Sulzer

Un mare și puternic temperament este d. *Jalea*. Sculptura noastră amorțită încă de academism, abia acum își vine în fire. Alături de Han și Boambă, fiecare cu genul său, expozantul dela Ateneu are desigur menirea să facă ceva maĭ mult decât un simplu tron personal. Și el e menit să ne dea câteva lucrări grele și trainice, un început frumos și plin de făgăduințe pentru plastica noastră.

D. *Jalea* spre deosebire de ceilalți doi își leagă opera sa de arhitectură, compunând și executând pentru decorativitate. „Centaurul" ca și „Pan" sânt lucrări cărora le trebuește o atmosferă anume, atmosferă pe care însăși lucrarea o indică. Prin asta, exemplul fericit al marelui Auguste Rodin își dovedește o altoire deosebit de prielnică în inima și mintea d-luĭ Jalea, lucru care face de-o potrivă cinste și unuia și altuia.

„Nimeni altul n'a conceput maĭ bine ca el locul pe care trebuiau să-l ocupe lucrările luĭ în spațiu". Aceste vorbe pe care le scrie André Salmon despre Rodin pot fi în bună parte aplicate și sculptorului nostru.

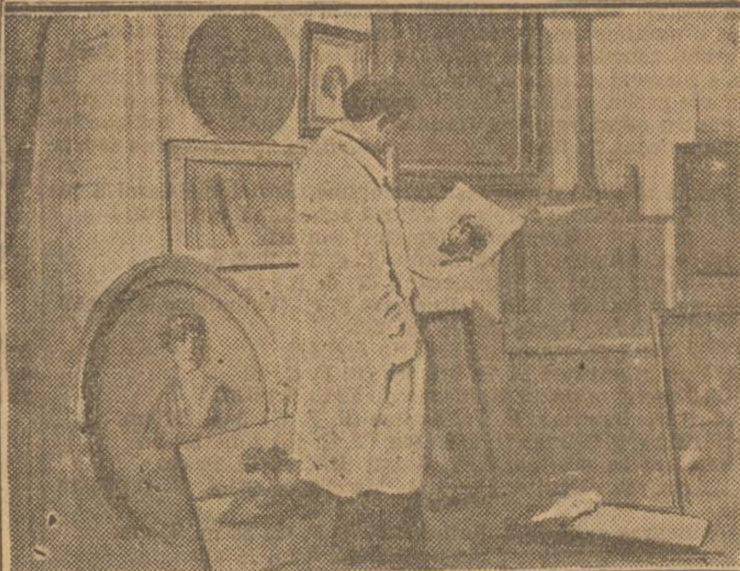
Mânuitor priceput al materiei, spirit de compoziție, mare ca linie și ca proporții, artist pătrunzător în taina sufletească a personagiilor, d. Jalea nu fuge de răspunderea uneĭ îndrăzneli de concepție cum nu se ferește de amănuntul anatomic expresiv.

Iscată din vechi izvoare sănătoase și plămădită de un talent viguros arta d-sale a ajuns pe pragul creațiunilor definitive.

*

D. *Eustațiu Stoenescu*, nume destul de cunoscut în rândurile picturii noastre, expune alături de d. Jalea, picturi și câteva desene. In majoritate sânt portrete.

Crescut într'o anume mentalitate artistică, destul de obișnuită acum în Franța, d-sa își îndreaptă toate calitățile în spre o execuție plăcută, neglijând uneori nu numaĭ expresiunea interioară a capetelor, dar chiar desenul.

Pictorul Stoenescu

Pictura d-luĭ Stonescu are în ea o senzibilitate dulceagă și delicată, un strop de nerv femenin, plăcut surprinzător pentru întâia ochire, dar mai ales o necontenită căutare de frumos mijlociu, odihnitor și simpatic.

Câteva caractere pline reliefate dovedesc puteri de serioasă exprimare cum. tot odată — în comparație cu restul expoziției — arată și o oarecare lipsă de străduință.

E de altfel explicabil. D. Stoenescu posedă o prea mare dibăcie de a picta. Și maniera pe care a adoptat'o — căci e maĭ mult chiar decât o manieră — îĭ oferă toate înlesnirile. Penelul flusturatec se joacă în toate direcțiile și mărimile ștergând pe pânză o pastă subțire, caldă, inconsistentă cu valoare de materie picturală, dar vibrantă prin artificiul pensulării întrețăiate. Și-apoi artificiile umbrelor moi și ale armonizărilor prin vernisuri găsesc la d. Stoenescu o exagerată întrebuințare.

Admitem lipsa complectă de soare, admitem paleta cea maĭ strânsă posibil, dar cine ar putea să admită o atât de sistematică ocolire a efectelor serioase, ce pot lua naștere din lumina de atelier? Portretul așa cum îl face expozantul de la Ateneu în majoritatea cazurilor, lipsit de pictură și lipsit de trainică expresivitate, poate fi un excelent document familiar dar nu-și motivează prin asta și nici nu-și scuză inoportuna lui ființare într'o manifestare artistică.

Le spunem acestea știind că d. Stoenescu nu maĭ este de mult un începător. Și dela un artist cu atât de frumoase calități cum este d-sa, avem dreptul să cerem ceva maĭ mult decât o exhibiție de dexteritate.

*

D-șoara *Clara Sulzer* expune la Mozart, cu toate picturile d-sale lipsite de gust, de inspirație, de compoziție, tehnică și culoare, cele câteva gravuri colorate rămân în picioare. Sânt lucrurĭ la realizarea cărora a prezidat ceva maĭ temeinic decât o aranjare grijulivă a datelor lineare. E acolo chibzuință destulă și poate prea multă atmosferă căpătată din atâtea și-atâtea gravuri nemțești corecte și cântărite, dar maĭ presus de astea e un sentiment subțire care se strecură cu o discreție absolut femenină printre liniile aspre și placajele de culori potolite.

VICTOR ION POPA

Cântecul lucrătorului zidar

Clădește suflete...
Ridică-ți schelele gândirii tale frământate
De setea de a ști ce nu s'a spus
Mai sus, mai sus, spre culmile-eterate
Spre care năzuești —
Mai sus, mai sus,
Spre bolțile cerești.

Clădește suflete...
Voința singură'i unealta
Deci strânge-ți cărămizile închipuirii
Și le-alipește trainic una lângă alta
Să fie idealul năzuinții
Întreaga temelie a clădirii
Înfiptă în pământul aspru al făgăduinții.

Clădește suflete...
Dar nu uita că doar un pas greșit
Să faci pe schelele gândirii tale
Sau un biet cui e deajuns
Să uiți să-l bați în schelele gândirii tale
Și vai! Din vina unui cui sau unui pas
Tu te vei prăbuși străpuns
Intr'o minută
De idealul tău spre care-ai năzuit
Și care a rămas
Construcție abia începută.

Savin Constant.

NOTE ASUPRA ȘTIINȚEI ȘI MORALEI

Relativitatea universală

de L. FLORIN

— Spre ținta supremei Rațiuni —

„Nu aveți milă pentru acei cari „n'au rațiune".
(„GHEMARA" — *Tratat Sanhedrin* foliant 92).

III și... V

Relativă e și numărătoarea noastră: III și... V.

— De ce? se va întreba cititorul mirat.

Voi cere în primul rând ertare cititorilor regulați, carĭ au avut curajul să urmărească capitolele precedente ale Relativitățiĭ universale cu multă răbdare, fără a dezerta până în prezent. E foarte greu de citit o coloană de știință și filozofie aridă. Maĭ greu e de sigur s'o scrii!

Până acum am publicat capitolele I, II și... IV. Dar capitolul III? Mister.

Acel capitol s'a pierdut, poate pentrucă avea o mare greutate de... abstracții.

După Einstein energia este grea, cu atât maĭ grea trebue să fie energia gândirei. Capitolul III cuprindea un rezumat al „Criticeĭ Rațiuneĭ pure" a luĭ Kant, însoțit de paranteze și adnotări. Pentruca acel capitol să ajungă la Bucureștĭ la timp, l'am încredințat unuĭ funcționar dela C. F. R. din partida acceleratuluĭ care pleca din Iașĭ 15 minute după încheierea manuscrisului. Trimit de 1 an de zile manuscrise prin ceferiști, carĭ au amabilitatea să le predea imediat redacției. Din nefericire manuscrisul capitolului III a fost pierdut de omul meu, probabil la vre-o crâșmă. Alte manuscrise pierdute în vagoane au avut norocul să fie găsite de oameni de treabă, care mi le-au trimis în plic francat la Iași.

Manuscrisul „Relativitățiĭ sociale", cap. III e pierdut poate pentru totdeauna. Cum nu maĭ am răbdare să refac acel capitol, voĭ continua înainte cap. V și în locul răposateĭ cronicĭ III voĭ vorbi în treacăt de *„Critica Rațiuneĭ pure"*.

Cenzura și evoluția Rațiunei

In partea doua a secțiuneĭ a doua din capitolul „Metodologieĭ Transcedentale", Kant definește sub numele de „cenzura rațiuneĭ", procedeul de a supune faptele rațiuneĭ unuĭ examen și a le critica după cum se găsesc a fi.

Ridicarea gândireĭ umane până la gradul censurii rațiuneĭ e pasul cel maĭ mare care s'a făcut spre Rațiunea supremă.

Iată o clasificare simplă și științifică a evoluțieĭ rațiuneĭ:

1) *Rațiunea dogmatică.* E faza copilărească a rațiuneĭ. O astfel de rațiune aveau strămoșiĭ noștri din epoca cheleiană (acum 200.000 de anĭ *) și toțĭ oamenii trecem prin această fază în copilăria și tinerețea noastră, ba uneorĭ cădem victimă, din lipsă de experiență, chiar atuncĭ când suntem pe o treaptă superioară și avem o rațiune bine antrenată.

2) *Rațiunea sceptică.*

E o fază mult superioară datorită precauțiuneĭ în urma experiențelor. Nu trebue confundată această rațiune superioară cu *automatismul semirational*. Un copil care s'a fript cu focul și prin „experiență" nu se va maĭ atinge de foc nu e un filozof care a ajuns la „rațiunea sceptică", după cum nicĭ păsările din curte (în deosebĭ gâștele) care vin să ceară de mâncare la ore fixe, ciocănind la ușa stăpânilor, nu sunt conduse de principiile uneĭ înalte rațiunĭ „sceptice".

Mă vețĭ erta că vorbesc de... gâște într'o cronică serioasă, dar aceste gâște sunt necesare pentru a rupe ghiața ariditățiĭ științiĭ. Să continuăm dar.

3) *Rațiunea critică* e rațiunea luĭ Kant.

„Nu numaĭ faptele rațiuneĭ trebuesc evaluate, dar rațiunea „însăși".

Cu drept cuvânt consideră Kant rațiunea sceptică ca un simplu popas, un fel de oază a gândireĭ.

„Critica rațiuneĭ, ne spune el diferă însă de censură, fiind-„că se stabilesc nu numaĭ îngrădiri, cĭ limite proprii ale eĭ".

Pot exista legiuitorĭ aĭ rațiune. In mod greșit însă consideră Kant pe omul de știință drept „artist" al rațiuneĭ, iar pe filozof de... „legiuitor" al eĭ.

„Matematicianul, naturalistul, logicianul, oricât de frumos „ar progresa, ceĭ dintâi în cunoștințele raționale în genere, cel „din urmă în cunoștințĭ filozofice, rămân totuși *artiștĭ aĭ rațiuneĭ*. Maĭ este un învățător în ideal, care pune în mișcare „toate acestea, le folosește ca pe niște unelte în folosul rostuluĭ deosebit al rațiuneĭ omenești".

Bineînțeles astăzĭ când suntem în plină revoluție a științeĭ, cităm aceste rândurĭ ale luĭ Kant ca simplă documentare istorică. Cum ne apropiem de un capitol pasionant „Știința și morală" să vedem cum ajunge Kant să definiască morala și legătura eĭ cu știința prin... filozofie!

La clasificarea rațiunilor luĭ Kant putem adăugi.

4) *Suprema Rațiune.* — E treapta cea maĭ înaltă către care va tinde omul viitoruluĭ și va fi față de „rațiunea critică" ceeace e trenul electric față de diligența din vremea luĭ Kant.

Revoluția științeĭ și transformarea organizațieĭ sociale, vor creia în mintea supra-omuluĭ, după multe veacurĭ însă, rațiunea supremă matematică, către care năzuim zadarnic în scurta noastră viață de rațiune relativă.

Mulțimea, în simplicitatea eĭ filozofică, năzuiește spre această Rațiune, elementar întrevăzută de geniul anonim eșit din mijlocul eĭ și înăbușit tot de ea. Nicĭ că se poate gândire maĭ frumoasă ca în pilduirea desnădăjduitoare de înțelepciune supremă a țăranuluĭ iobag român descris de Marx în „Capitolul" său *).

—*„Dă-mĭ, Doamne, mintea românuluĭ cea de pe urmă"*.

Filozofia și morala

In „Arhitectonica rațiuneĭ pure" (prin arhitectonică înțelege arta sistemelor), Kant ne transportă în regiunile senine ale moraleĭ teoretice.

„Scopurile esențiale, ne spune el, nu sunt totdeauna cele „maĭ înalte, de aceia ele sunt sau scopul final sau scopurĭ „subalterne; acestea din urmă sunt necesare primuluĭ ca mij-„loace. Scopul final e toată menirea și filozofia acestuĭ rost e „*morala*".

In original e maĭ încâlcit, citez: „Scopurĭ esențiale nu sunt de aceia totodată și cele maĭ înalte căcĭ la deplina unitate sistematică a rațiuneĭ s'ar găsi că acela poate fi numaĭ unul singur. De aceia ele sunt sau scopul final sau scopurĭ subalterne, care-ĭ sunt necesare ca niște mijloace. Cel dintâi nu e nimic maĭ puțin și nu altul decât toată menirea, determinarea omuluĭ, iar filozofia asupra aceşteĭ menire se numește morală"

Dacă morala științeĭ (va forma subiectul uneĭ cronicĭ speciale) pare a avea drept temelie însuși legile Natureĭ, morala filozofică Kantiană distinge legile natureĭ de legea morală!

„Legislația rațiuneĭ omenești (Filozofia) are două obiecte: „natura și libertatea. Ea conține dar atât legea natureĭ cât și „legea morală, la început în două sisteme deosebite, în urmă „însă într'un singur sistem. *Filozofia Natureĭ privește tot ce „există, filozofia Moraleĭ numaĭ ceeace s'ar cădea și ceeace „nu s'ar cădea să fie"*.

Am subliniat această definiție simplă, care trebue bine frământată în minte și vețĭ vedea relativitatea eĭ în lumina *supremeĭ Rațiunĭ* (prin care însuși critica rațiuneĭ e criticată).

Kant are totuși marele merit de a fi cel dintâĭ care să ne arate într'un chip magistral legătura între știință și morală, considerând însă știința ca *externă* și morala, *internă*.

„Două lucrurĭ umplu sufletul nostru de admirație și res-„pect: bolta înstelată a ceruluĭ deasupra noastră și legea mo-„rală înăuntrul nostru.

„Cel dintâi pornește din locul ce-l ocupăm în lumea exte-„rioară și e legătura dintre ființa noastră și lucrurile simți-„toare în tot spațiul nemărginit al lumilor și al sistemelor side-„rale, înșirate unul lângă altul, precum și la întreaga durată „fără marginĭ a mișcăriĭ lor periodice.

„Al doilea e în *eul* *) nostru nevăzut în personalitatea „noastră și ne așează într'o lume nemărginită, dar în care ra-„țiunea singură poate pătrunde, de care ne simțim legațĭ prin-„tr'o legătură universală și necesară".

Kant a voit să pună bazele uneĭ *științe a moraleĭ*, cum există o știință a ceruluĭ.

„Când oamenii se hotărâră să supraveghieze pașiĭ rațiu-„neĭ și a nu o lăsa să se depărteze dela o linie trasă de o me-„todă bine determinată maĭ înainte, atuncĭ știința sistemuluĭ „lumeĭ căpătă cu totul altă direcțiune și, mulțumită aceșteĭ „direcțiunĭ, ajunse la rezultate incomparabil maĭ fericite.

„Căderea uneĭ pietre, tensiunea uneĭ praștiĭ, descompusă „în elementele și forțele studiate matematicește născu în sfâr-„șit acea știință limpede și neclintită a sistemuluĭ lumeĭ, știin-„ță pe care o putem mări prin noĭ observațiunĭ, dar de care nu „ne maĭ putem teme că va fi odată nimicită.

„Or, acest exemplu ar trebui să ne îndemne să urmăm „aceiași cale în studiul întocmirilor morale ale fireĭ noastre, „făcându-ne să nădăjduim aceiași izbândă. *Avem oarecum „exemple despre ideĭ morale ale rațiuneĭ.*

„Intr'un cuvânt, *știința*, diriguită în mod critic și metodic, „e poarta strâmtă ce duce la doctrina înțelepciuneĭ, dacă prin „aceasta înțelegem, nu numaĭ cunoașterea a ceeace trebue să „facem, dar și aceia a regulelor ce trebue să le urmeze pro-„fesorii pentru a pregăti și a învăța pe alțiĭ calea înțelepciuneĭ „și pentru a-ĭ feri de greșelĭ".

E cam aridă această trecere fugitivă prin oceanul gândireĭ Kantiene. Ajungem însă la granițele frumoase ale științeĭ și în capitolele ce urmează ne vom ocupa de ideile carĭ au frământat mințiĭor oamenilor de știință asupra legătureĭ dintre știință și morală. Discuția urmează într'un cadru extrem de captivant și un mare număr de probleme, paradoxe, convențiunĭ și falsurĭ raționale sunt luminate în chip feeric de razele puternice ale Supremeĭ Rațiunĭ.

L. FLORIN

*) Un rezumat al celor 6 faze ale preistorieĭ omeniriĭ în decursul a 250.000 anĭ a fost publicat în cronica IV („A. L." 17 Dec. 1922).

*) KARL MARX: *„Das Kapital"*, cap: „Der Heisshunger nach Mehrarbeit. Fabricant un Bojar" pag 184 ediția IV a luĭ Kautsky. — Ne vom ocupa pe larg într'o cronică viitoare a Relativitățiĭ sociale.

*) Despre relativitatea „euluĭ" s'a tratat în cronica IV.

Iarnă

Și chiar infernul dacă mi-ar răspunde,
Să se deschidă porțile că vin,
Cu sufletu 'nghețat de chin
Și de 'ntrebarea dureroasă — unde?
Și chiar infernul dacă mi-ar răspunde!

Se 'nmormântează dragele fecioare....
In suflet mi-a 'nghețat un făt plăpând,
Și-acuma port o greutate mare
Pe inimă și 'n fiecare gând...
Am îngropat speranțele pe rând, —
Se 'nmormântează dragele fecioare...

Ce soare blând mai poate să mă 'nșele?!
Un întuneric rece și grozav
Fu călăuza tinereții mele.
Acuma zac cu sufletul bolnav —
Ce soare blând mai poate să mă 'nșele — ?

De ce jeliți pe fiecare mort,
Când sunt atâția vii perduți în viață?
Voi nici măcar nu bănuiți că port
Toiagul și sandalele de ghiață — !
De ce jeliți pe fiecare mort — ?...

Orașu-i alb și 'n suflet frig și ceață...

H. Boncu

Poveste tristă

In satul nostru cu căsuțe zâmbitoare
S'a prăpădit cel mai frumos flăcău
Și l-a jelit cea mai frumoasă fată mare.

De-atunci flăcăii seara nu mai cântă
Și fetele în alb nu se mai înveșmântă,
Pe drum e mai puțină larmă de copii
Și horile's pustii.

Pe lângă casa cu o cârpă neagră 'n poartă,
In care orice vorbă'i moartă,
Trec oamenii mai rar ca de-obicei
Și cruce-și fac bătrânele femei.

Adeseaori pe drumuri se arată
O stafie în negru îmbrăcată
Și țipă de răsună satul, —
Și-o latră câinii ca pe necuratul.

Spunea un paznic dela cimitir
Că regulat o vede nopți în șir
Cutreerând în bocete printre morminte, —
Și paznicul nu minte...

În satul nostru cu căsuțe zâmbitoare
S'a prăpădit cel mai frumos flăcău
Și-a'nebunit cea mai frumoasă fată mare.

George A. Petr...

POVEŞTI PENTRU TINERET

Soarele şi Crivăţul

de ALI-BABA

Crivăţul cel neastâmpărat şi furtunatic se duse într'o zi în vizită la vecinul său soare şi începu să-i dea înainte cu laude despre isprăvile şi ne mai pomenita sa vitejie.

„Tu soare", îi zicea el semeţ şi îngâmfat „eşti departe de a mă ajunge pe mine în putere. Când aud de mine şi când răsună glasul meu, tremură de groază şi se clatină din temelii şi pământul şi cerurile cele înalte. Speriată, Luna se ascunde în adâncimile cerului iar stelele care sunt o jucărie pentru mine, pier şi se fac nevăzute. Iar când în ropote şi viscole mă cobor pe pământ, nu e nimeni care să se încumete să mă înfrunte şi să iasă în drumul meu. Smulg din rădăcini arborii cei mai înalţi, schimb cursul râurile şi fluviilor celor mai mari şi turbur şi răscolesc până în adâncurile lor mările şi oceanele cele întinse.

„Toate fiarele pădurilor, până şi leii cari nu ştiu ce e frica, se ascund îngroziţi în fund de peşteri la auzul numelui meu.

„Cât despre om,... dar ce vorbesc eu de oameni şi de bietele fiinţe pământene, când tu însuţi, vecine soare, care te lauzi că eşti stăpân în cer şi pe pământ, tremuri când mă vezi sburdând şi cutreierând întinderile, de frică închizi ochii şi cauţi să te ascunzi în dosul nourilor.

„Aşa e, vecine! Nu este în toată firea cineva care să se măsoare cu mine sau să îndrăznească a-mi sta împotrivă".

Soarele asculta această lungă laudă de sine a vecinului său Crivăţul, mărginindu-se doar să zâmbească şi să clipească din ochii săi strălucitori de lumină. După aceia, îşi potrivi şi el glasul şi îi zise cele ce urmează:

„Vecine Crivăţ! Văd că tu care te lauzi că ai cutreierat lumea întreagă, n'ai învăţat şi nici n'ai auzit măcar două zicători care ţi se potrivesc de minune. Anume că „vorba multă sărăcia omului" şi mai ales zicătoarea că „lauda de sine, nu miroase de bine". Zici că până şi eu tremur şi mă ascund la auzul numelui tău şi că tu eşti cel mai viteaz dintre tot ce există în cer şi pe pământ? Nu uita că adevărata vitejie se cunoaşte după fapte, iar nu după vorbele cele multe şi goale.

„Ai pofti să te iei la întrecere cu mine? Iată, avem chiar acum un prilej minunat. Uite, colo jos pe pământ trece printr'o vale un ţăran înfăşurat într'un cojoc. Aide să vedem care din noi poate să-i smulgă ţăranului cojocul de pe umeri. Dacă isbuteşti tu, eu am să mă închin ţie şi am să recunosc în faţa a tot ce se mişcă şi trăeşte în cer şi pe pământ că eşti cel mai viteaz dintre viteji. Dacă însă nu isbuteşti, în cazul acesta ai să te legi cu jurământ că n'ai să te mai lauzi cu străşnicia ta şi ai să mărturiseşti că nu tu eşti cel mai viteaz dintre toate fápturile lui Dumnezeu.

„Şi acum, adăugă Soarele' poftim şi arată-ţi hărnicia. Te ias întâiu pe tine. Fă tot ce ştii, tot ce-ţi stă în putere şi scoate-i omului cojocul în care e îmbrăcat".

Semeţul Crivăţ râse batjocoritor la această propunere. El care dezrădăcina arbori de veacuri, răsturna la pământ păduri întregi şi răscolea mările şi oceanele până în fundul lor, să nu poată smulge un biet cojoc de pe umerii unui ţăran!

Şi începu să sufle, la început nu tocmai aşa de vijelios. După aceia suflă mai tare, tot mai tare. Decât truda îi fu zadarnică. Cojocul abia dacă se mişca de pe trupul omului.

Văzând aceasta, Crivăţul se încruntă, se aprinse, turbă de mânie. Nu mai sufla, ci ţipa, urla ca mii şi mii de glasuri groaznice. Dar cojocul nu se mişca de pe umerii ţăranului.

Crivăţul îşi chemă atunci din fund de peşteri şi din hăuri adânci şi întunecoase pe tovarăşii săi, chemă toate vânturile turbate şi năpraznicele furtuni. Se întunecă cerul, se ascunse Soarele şi Luna, iar stelele fugiră îngrozite să se ascundă în adâncurile nemărginirilor cereşti. Cădeau troznind arborii cei de veacuri, se prăvăleau pădurile, râurile eşiră din albia lor şi se aruncară spumegând de turbare asupra livezilor, ogoarelor şi satelor.

Şi auziţi cum gem înfricoşate şi scoase din minţi mările şi oceanele. Bărcile şi corăbiile sunt înghiţite într'o clipă şi pier fără urmă, până şi grelele şi marile vapoare au ajuns o jucărie a apelor. Pier sate întregi, pier mii de vite, se prăvălesc dela înălţimi mari stânci uriaşe.

Ai zice că e sfârşitul lumei, că e îngrozitoare zi a prăpădului.

Iar Crivăţul şi toţi tovarăşii săi îşi scutură de pe dânşii cele din urmă lanţuri ce-i ţineau încătuşaţi.

Prin case oamenii aprind candela şi cad în genuchi la icoana Maicii Domnului. Fecioară prea curată, Iisuse Hristoase", se roagă ei, „înduraţi-vă de noi şi scăpaţi-ne de această urgie!"

Şi totuşi cojocul nu cade de pe umerii ţăranului care îşi caută de drum prin valea cea adâncă.

„Brr! dar frig mai este pe ziua de astăzi!" îşi zice omul şi îşi strânge cât mai bine cojocul pe dânsul.

Şi ca să se apere de frig, el îşi mai trecu şi o cingătoare în jurul mijlocului.

Crivăţul nu mai poate de necaz şi obidă. Să nu poată smulge un cojoc de pe umerii unui ţăran, el care a răsturnat întreaga fire şi e cât p'aci să întoarcă pământul pe partea cealaltă!

„Tovarăşi", strigă el vânturilor cari aduc moartea şi prăpădul, descărcaţi-vă toate puterile, nu cruţaţi nimica din vitejia şi străşnicia voastră şi smulgeţi de pe trupul ţăranului blestematul acela de cojoc. Altfel, ne facem de râs în faţa Soarelui şi a tutulor făpturilor din cer şi de pe pământ".

Dar cojocul nu cade şi zadarnice sunt toate opintelile, toate zvârcolirile şi toată furia Crivătului şi a celorlalte vânturi.

La urma urmelor, Crivăţul, obosit, istovit, dar mai presus de toate umilit şi ruşinat, se duse cu capul plecat şi cu urechile pleoştite la Soare şi îi mărturisi că nu poate să-l desbrace pe ţăran de cojocul său.

„Acum e rândul meu", îi zise Soarele.

Şi măreţul soare, cel care ne dă lumină şi viaţă, isgoni întâiu nourii cei negri şi groşi, însenină cerul, spuse Crivăţului şi celorlalte vânturi să se ascundă din nou în peşterile şi văgăunile lor, porunci râurilor, mărilor şi oceanelor să se liniştească şi să intre în patul lor, trezi din nou în oameni curajul, nădejdea şi bucuria şi după aceia se ivi şi el pe bolta cerească în toată slava şi strălucirea sa.

Işi alege apoi razele cele mai calde şi puternice şi le trimite să cadă cât mai drept pe pământ. De unde era un fri[...] crăpau pietrele, se porneşte acum o căldură ca în luna lui Cuptor. In aburi calzi, fierbinţi zăpada se topeşte şi se înalţă spre cer. Pier şi seacă păraiele, livezile îşi pierd culoarea verde, se ofilesc florile şi se moleşesc lanurile de grâu.

Ţăranul care mergea prin valea cea adâncă îmbrăcat în cojocul său, este numai o apă. Soarele îi trimite raze care îl ard, îl fac să înoate în năduşeli.

„Dar cald mai e pe ziua de astăzi!" îşi zise el în sinea sa şi... nici una, nici două se grăbi să-şi scoată cojocul. Ba făcu ceva mai mult. Se mai desbrăcă şi de mintean şi rămase numai în cămaşe.

„Ei, vecine Crivăţ", îl întâmpină Soarele pe neastâmpăratul şi atât de lăudărosul Crivăţ. ai văzut acum şi ţi-ai dat seama că nu plătesc o ceapă degerată toată lauda şi vorbăria ta?

„Ai băgat groaza în oameni şi în fire, ai adus jale şi prăpăd, ai răscolit cerul şi pământul şi cu toate acestea n'ai fost în stare să smulgi un fleac de cojoc de pe umerii unui ţăran.

„Iar eu am isbutit în mai puţin de două minute. Vezi, prin urmare, că eu sunt mai viteaz şi mai priceput decât tine".

Şi Soarele adăugă: „păţania de astăzi să-ţi fie drept pildă şi învăţătură. Să ştii anume că nu e frumos să te lauzi, ci să dovedeşti cu faptele tale că meriţi să fii lăudat de alţii.

„Şi să mai ţii minte un lucru, care poate să-ţi fie de mare folos: câştigi mult mai lesne şi mai repede cu binele decât cu răul, cu blândeţea decât cu nebunia".

ALI BABA

Invizibilul

de N. PORA

Din colţul lui de hrubă eratică, chirasată, pentru miile de ochi cari privesc cele ce se petrec înaintea lui, prin acea cutie quasi-rotundă strejuită de o mască cu ochii căscaţi şi cu gura deschisă într'un rânjet etern, — de acolo el vede şi conduce tot.

Ca şi anticul conducător al cuadrigiului la care erau înhămaţi Bucefalii cei mai nestăpâniţi şi totuşi cârmuiţi de frânele lui oţelite, aşa stăpâneşte şi conduce el focoasele temperamente, gonite de furia acţiunei dramatice, în crescenduri şi descrescenduri de glas, de-abia perceptibile pentru cei ce nu trebuie să-l audă.

Iar cei ce trebuie nu numai să-l audă, ci să şi ghicească, să presimtă aproape, intenţiile fiecărei modulări de cuvânt şi a oricărei fraze, rostite mai întâi de el şi apoi repetată de ei, ca un ecou fericit, în care vieaţa adevărată palpită fascinatoare; ei, reproducătorii febrili, uneori maşinali, ai spuselor lui, se poate spune că sunt cu toţii în funcţiune de el, sunt tributarii lui.

El e motorul, centrul de putere învietoare, care, prin transmisionul glasului şuerător, sacadat de ritmurile frazelor făurite cu artă, pune în mişcare unele după altele, şi chiar câte mai multe deodată, acele perfecţionate maşini categorisite de savanţi cu eufemismul „homo sapiens".

Câtă înţelepciune şi câtă absenţă a oricărei licăriri de minte nu se întrupează astfel, înfiripându-se vieţi nouă, — altele, decât acele ale maşinelor reproducătoare!

Şi cât exces de frumuseţe, ca şi tot atâta derogare de la legile universalei armonii nu se înfiripă, ca 'n poveste, sub puterea acestei baghete magice!

Iar atunci, când s'a făcut minunea şi când viaţa adevărată a isbucnit aevea, şi când fiorul freamătă în profunzimea de catacombă, aprinzând şi stingând mii de perechi de ochi, în acelaş ritm cu acela al sufletelor ce trăiesc viaţă nouă — atunci explozia obşteştei mulţumiri sparge tăcerea şi o acopere în aclamări.

Şi tocmai atunci — expresie fatală a ingratitudinei — perdeaua grea se lasă între el, promotor şi incitator de viaţă, şi între cei ce i s'au supus înfăptuind-o.

Izolat în cuşca lui de fiară modernă, ia parte şi el, tot nevăzut, la fericirea celor ce-s cuprinşi de beţia triumfului.

Ii vede pe toţi, le simte fericirea licărind în pupilele ce se dilată, în mâinile ce se strâng febril, în apropierea aceea fără de seamăn a succesului ce amorţeşte, pentru câteva clipe barem, rivalităţile şi sileşte pe duşmanii de moarte să se piece alăturea, cuprinşi deopotrivă în binefăcătorul dar a' admiraţiei...

El n'are nimic din toate acestea. Cu desăvârşire nimic. Şi nu-i rămâne din toată zarva succesului decât praful scormonit de perdeaua separatoare ce se lasă şi se ridică, în acord direct cu marele buton al comoţiei obşteşti.

Şi cu atâta se alege.

Atât de mult e cuprins de acest surogat al succeselor sgomotoase, că îi năvăleşte şi i se încuibează în suflet, umplându-i pieptul şi croind focare de nimicire.

Iar când după izbândă, „protagoniştii", scăpaţi de frigurile scenei, împanaşaţi cu toate atributele succeselor, roiesc în cete cabrate de glorie şi se avântă în suculente răsplăţi culinare — transformate uneori în adevărate triclinii orgiace, ce le amintesc ilustra ascendenţă romană, — el, alfa şi omega al tuturor succeselor, scăpat de cripta-i convenţională, — într'un colţ al mesei înfulică din merticu-i sărăcăcios.

Frate geamăn cu sărăcia şi strein de tot ce-i bine şi opulenţă, aşa trăeşte şi aşa se bucură de farmecul vieţii, strecurând, necurmat, prin sufletul lui toate nestematele făurite de marile spirite dealungul veacurilor.

Şi aşa rămâne, până la capăt, până când viermele prăpădului îi găunoşeşte baerile răsuflării şi-i opreşte odată cu şuerul glasului său de insuflător de viaţă şi însăşi viaţa lui.

Neştiut, microscopic, nevăzut şi eminamente dispreţuit, deşi în cele mai multe cazuri lui i s'ar cădea toată gloria pentru succesele hărăzite altora, — aşa trăeşte, se roade şi se prăpădeşte, ignorat, suflerul.

N. PORA

CRONICA SPORTIVA

Din Analele Sportului Român

— 1915 —

11 Octombrie. „Venus" învinge „Colentina" (4—2). Arbitru I. Caterall.

Acest „match" a fost însă socotit apoi câştigat de „Colentina", de oarece Comisiunea anulează punctele câştigate de Venus din cauză că în echipa lor au figurat jucători înscrişi nereglementari la F. S. S. R.

Campiontul interşcolar de foot-ball sociaţie pe anul 1915 a fost câştigat de către echipa elevilor liceului „Mihai Viteazu", căpitanul fiind d-l C. Vorvoreanu

Concursurile generale pentru Campionatele de Atletism

25 şi 26 Octombrie. „Cupa Principele Carol" (Challenge perpetuu interşcolare). „Cupa Ioan Cămărăşescu".

Aceste concursuri au cuprins în programul lor campionatele de amatori, precum şi cele interşcolare. Comisiunea de atletism a F. S. S. R. a dat astfel ocaziunea unei frumoase inaugurări oficiale a Parcului ei Sportiv de pe şoseaua Kiseleff. Trebue adăogat că Biroul central F. S. S. R., în special d-l inginer Gh. Pascu, a lucrat fără preget, zilnic, venind pe teren şi dând instrucţiuni pentru nivelarea terenului, studiind planurile de amenajare, ordonând marcarea liniilor, şi rânduind împărţirea terenului în parcele.

Organizaţia acestor concursuri a reuşit complect graţie Comisiunei de Atletism care au studiat bine programul. Juriul, foarte priceput, sub preşedinţia Principelui Carol a veghiat cu plin interes. (D-nii ingineri Pascu, Caracostea, Dinu Cesianu, Iconomu, căpitan V. I. Bădulescu, locot. Th. Davilla, L. Breyer, Chiriacescu, Gh. Costescu, I. Rosetti-Bălănescu, Cristinel, Tănăsescu, Hense şi Pavel) Este regretabil că deşi s'au lansat invitaţiuni oficiale nu a venit nimeni, perzându-se o ocaziune de a vedea o manifestare frumoasă a unei activităţi merituoase.

Acest concurs a fost onorat de Majestatea Sa Regina Maria, care a binevoit să asiste timp de aproape o oră şi jumătate la diversele probe. arătând un viu interes şi exprimându-se măgulitor pentru organizatori arătându-şi tot de odată şi satisfacţiunea de a vedea în fine şi la noi o activitate sportivă bine îndrumată.

Prima zi fiind numeroase concursuri, Principele Carol a invitat juriul la masă, care era întinsă sub pomii Parcului.

Rezultatele (amatori seniori)

100 metri plat: N. Bărbuceanu (T. C. R.) 12 2/5.
400 metri plat: N. Bărbuceanu (T. C. R.) 61 sec.
400 metri stafeta: Echipa Bucarest F. C. (Valianatos Rossman. Victor Carol, Cyril Hense 151 2/5.
1500 plat: N. Mărescu (T. C. R.) 4.56 4/5.
110 metri garduri P. Valianatos (B. F. C.) 21
2500 metri obstacol N. Mărescu (T. C. R.) 9.37.
Săritura lungime: P. Valianatos (B. F. C.) 5 m .57 cm.
Săritura înălţime: N. Mărescu (T. C. R.) 1 m. 55 cm.
Săritura cu prăjina: C. V. Gaudi (BFC) 2 m. 70 cm.
Aruncarea discului: Locot. A. Manolescu (S. S. M. D.) 24 m. 02 cm.
Aruncarea suliţei: P. Valianatos (B F. C.) 38 m. 96 cm.
Aruncarea greutăţei: Zissu (T. C. R.) 0 m. ½ cm.
Lupta la frînghie: Echipa Colţea F. C.

In seara de 26 Octombrie, juriul a proclamat rezultatele şi Principele Carol a distribuit El însuşi medaliile învingătorilor predând tot odată şi „Cupa A. S. R. Principele Carol" d-lui George Iconomu Secretarul Tennis-Clubului Român a cărui echipă a întrunit 6 victorii faţă de cinci ale Clubului Bucarest.

„Cupa Jean Cămărăşescu" a fost dată în păstrare liceului „Mihai Viteazu" care a întrunit cinci victorii faţă de cele patru victorii ale Şcoalei Evanghelice. Pe lângă Cluburile câştigătoare relevate mai sus, au concurat şi mebrii următoarelor cluburi: „Sporting Club Român", „Colţea F. C.", „Colentina A. C." şi „Venus F. C."

28 Noembrie. Şedinţa Comitetului Central F. S. S. R. prezidată de Principele Carol pentru modificarea statuelor şi stabilirea regulamentului de adminstraţie generală a F. S. S. R.

1 Decembrie. Adunarea generală ordinară a F. S. S. R.; prezidează Principele Carol şi sunt prezenţi 43 membrii împreună cu delgaţii diferitelor societăţi.

2 Decembrie. Continuarea adunărei generale; la ordinea zilei chestiunea cenzorilor, aprobarea bugetului, ratificarea cooptărilor din Comitetul Central. (D-l inginer Werner şi L. Breyer) şi se realeg cei 10 membrii ieşiţi la sorţi.

Se aleg ca delegaţi în urma propunerei Principelui Carol. d-nii ingineri Gh. Pascu, Gr. Caracostea, George Costescu şi George Iconomu. Se confirmă compunerea Comitetului Regional Craiova sub preşedinţia d-lui căpitan Cartian, cât şi a Comitetului Regional Râmnicu-Vâlcea.

Decembrie. Matchurile între Cluburile din Craiova se termină cu victoria Clubului Excelsior-Oltenia care întruneşte 15 puncte.

6 Decembrie. „Româno-Americană" învinge „Colentina" (2 :0) Arb. Gebauer. Cu acest „match" jocurile pentru „Cupa Harwester" terminându-se. Victoria revine Clubului „Româno-Americană" care întruneşte 18 puncte urmând „Prahova F. C. Ploeşti" (17 p.) şi „Colentina A. C." (11 p.), „Bucarest" (8 p.) „Colţea" (4 p.) şi „Oltenia-Craiova" (2 p.) iar de **categoria II-a** clubul „Tricolorul" este proclamat cu 16 puncte, „Venus" (15 p.), „Colentina" 11 (10 p.)

8 Decembrie. Matchul între echipele formate din jucătorii englejî şi cei români, se termină cu rezultatul 4 : 4. Acest rezultat face cinste echipei româneşti şi merită toată admiraţia pentru progresul realizat în decursul ultimului sezon. Matchul a fost dat în folosul „Crucei Roşii".

In rezumat activitatea F. S. S. R. în decursul acestui an, s'a manifestat în modul cel mai satisfăcător. Comisiunile respective au lucrat în mod serios, şi în special Comisiunea de foot-ball asociaţie care în tot timpul anului întrunindu-se săptămânal, a concrat la propagandă generală.

Ştiri sportive diverse

Am anunţat în numărul nostru trecut că din Mai şi până în jumătatea lunei Iulie vor avea loc la Gothemburg o serie de competiţiuni sportive cari poartă denumirea „Jocurile Suedeze".

Iată programul: Lawn-Tennis (pe teren acoperit), Golf, Sporturi Atletice, Innet, Lawn-Tennis (în plin aer), Luptă, Ciclism Foot-Ball Asociaţie, Yachting cu pânze, Yachting automobil, Vâslit.

*

Cavalerul Vincenze Florio a anunţat că celebra competiţune de automoble „Targa Florio" va avea loc ca de obicei în Sicilia, la 15 Aprilie 1923.

*

Ziarul „L'Auto" anunţă următoarea ştire: „Ziarul olandez „De Telegraaf"; în vederea pregătirei olympice a olandezilor, a angajat pe celebrul antrenor american F. V. Hiertberg. Acesta fusese solicitat de mai multe naţiuni din Nordul Europei, printre cari şi Suedia de unde el este originar. Ziarul olandez a trebuit să iscălească un contract pentru doi ani cu condiţiuni foarte costisitoare. E. V. Hiertberg va avea grijă mai cu seamă de pregătirea atletică".

Norocul olandezilor ne umple inima de gelozie. Dar ce să zicem de gestul desinteresat al ziarului „De Telegraaf".

*

Faimosul profesionist american al ciclismului „Bobby Walthour, s'a retras de curând din arena sportivă pentru a deveni reprezentantul unei case de articole de sport.

Walthour a fost campion al Statelor-Unite categoria semifond în 1902 şi 1903, campion al lumei în 1904 (Londra) şi 1905 (Anvers); a câştigat în 1901 cu Archie Mac Eachern, competiţiunea „six days race", etc.

*

Constant le Marin a suferit o nouă înfrângere; de rândul acesta la Bruxelles (14 Dec.); învingătorul a fost luptătorul Gerstmans.

*

Campionatele lumei pe teren acoperit vor avea loc la Barcelona între 1—11 Februarie 1923. Vor participa jucători francezi, englezi, belgieni, elveţieni,olandezi în afară de spanioli şi probabil americani, japonez şi australieni.

*

Lord Desboroug a fost reales (Decembre) preşedinte al Asociaţiunei engleze de Lawn-Tennis; în comitet a fost aleasă şi d-na Lambert-Chambers, reputata campioană. (E prima oară că o femee intră în acest comitet)

Boxă

Frattini, campionul Italiei a categoriei „poids moyens" a învins în 15 reprise la Milano pe francezul **Balzac,** fost campion al Franţei.

Foot-ball Associaţie

Ultimele rezultate din Englitera:
Arsenal învinge **Birmingham** 1—0
Sheffield Utd. învinge **Aston Villa** 1—0
Mauchester City învinge **Blackhurn Rovers** 2—1
Bolton Wanderers învinge **West Bromwich Albion** 3—0
Bumbey învinge **Middlesborough** 3—0
Stoke învinge **Cardiff City** 3—1
Huddersfield învinge **Chelsea** 3—0
Everton şi **Sunderland** 1—1
Liverpool învinge **Newcastle United** 1—0
Tottenham învinge **Notts Forest** 1—0
Oldham învinge **Preston** N. E. 2—1.

*

Ultimele ştiri din Franţa:
Red Star învinge **F. C. Levallois** 1—0
Olympique învinge **C. A. S. G.** 2—0
C. A. Paris Gallia învinge **Racing C. Fr.** 2—0
Club Français învinge **U. S. A. Clichy** 1—0
Olympique Lillois învinge **U. Sp. Tourcoing** 4—3
Stade Roubaix învinge **U. S. Boulogne** 2—1
Hâvre A. C. învinge **F. C. Dieppe** 2—1
R. c Strasburg şi **F c Strasburg** 2—2.

*

La 10 Decembrie a avut loc la Praga „match"-ul între echipele representative Viena şi Praga; au învins ceho-slovacii (6—4).

*

La Barcelona echipa spaniolă **Espanol a învins (3—2)** echipe cehă Karlin dela Praga.

*

Echipa universitară **Cambridge** a învins (2—0) pe rivala ei **Oxford.** „Match"-ul a avut loc la Londra pe terenul Crystal Palace (12—XII).

*

Pe terenul velodromului dela Bologna (Italia) echipele representative ale Elveţiei şi Italiei au făcut (3 Decembrie) joc egal (2—2).

*

Pe ziua de 8 Decembrie, la Barcelona, echipa clubului *Pforzheim* (Germania) a fost învinsă de echipa spaniolă *Europa* (2—1), iar echipa cehă *Cechie-Karlin* jucând contra echipei *Espanol* a reuşit a face „match"-ul (3—3).

Foot-ball Rugby

Ultimele rezultate din Englitera:
Devon County învinge *Royal Navy* 13—11.
Harlequins învinge *Old Merchant Taylors* 11—3.
Bath învinge *London Welsh* 7—0.
Guy's Hospital învinge *Old Alleynians* 13—6
Leicester învinge *Blackheath* 9—3.
Gloucester învinge *Cheltenham* 13—3.
Pontypool învinge *Aberavon* 9—3
Cross Keys învinge *Mountain As* 8—0.

*

Rugby-ul profesionist este administrat în Englitera de gruparea „Rugby League".

La 9 Decembrie a avut loc „match"-ul între echipele representative ale Englitere şi Ţărei Galilor pe terenul de la Herne Hill lângă Londra: a învins Englitera, 12—7

*

Faimosul „match" anual între echipele universitare *Oxford* şi *Cambridge* a avut loc pe terenul dela Twickenham (12 Decembre). Echipa Cambridge a învins: 21 puncte contra 8.

„Match"-ul acesta la care au asistat 20.000 persoane, a fost onorat cu presenţa Regelui Englitere.

Primul „match" a avut loc în 1873 şi au avut loc până acum 45 întâlniri.

*

Majoritatea campionatelor regionale ale Franţei au luat sfârşit şi palmaresul se stabileşte astfel:

PARIS: 1) Stade Français, 21 p.; 2) Racing C. Fr. 19 p; 3) Olympique 17 p. etc.

ALPES: 1) F. C. Grenoble; 2) U. Sp. Romanaise şi Valence Sport, etc.

ARMAGNAC-BIGORE: 1) F. C. Lourdes şi Stadoceste Tarbais, 12 p.; 3) F. C. Auch, 8 p. etc.

ATLANTIQUE: 1) Stade Nantais, 12 p.; 2) V. S. Nantais şi F. C. Yonnais, 9 p, etc.

CHARENTES: 1) U. Sp. Cognac, 11 p.; 2) S. C. Angoulême 9 p., etc.

CÔTE D'ARGENT: 1) Stade Bordelais şi Sp. A. Bordelais 15 p.; 3) U. A. Libourne, 14 p.; 4) C. A. Béglais, 13 p.

CÔTE BASQUE: 1) Aviron Bayonnais; 2) U. Sp. Dax şi Section Paloise; 4) Biarritz Olympique şi Boucan Stade

LANGUEDOC: 1) A. Sp. Biterroise, 10 p.; 2) R. C. Narbonne şi F. C. Lézignan, 8 p.; 4) A. Sp. Carcassonne şi U. Sp. Perpignan.

LIMOUSIN: 1) S. A. U. Limoges şi C. A Brives, 9 p. etc.

LITTORAL: 1) R. C. Toulon şi S. O. Avignon.

LYONNAIS: 1) F. C Lyon şi C. Sp. Vienne; 3) C. Sp. Oyonnax, etc.

HAUTE-NORMANDIE: 1) F. C. Beauvais 6 p.; 2 Hâvre A. C. 4 p., etc.

PERIGORD-AGENAIS: 1) C. A. Perigourdin, etc.

PYRENÉES: 1) Stade Toulousain; 2) Sp. C. Albigeois; 3) T. O. E. C., etc.

*

„Match"-ul de selecţiune în vederea formărei echipei naţionale a Englitere, care a avut loc la 2 Decembrie pe terenul dela Newcastle între echipele Englitera contra Nordului, a fost o victorie uşoară pentru prima numită (18—6).

Scrimă

BARRÉ (elev al salei de arme Laurent) a câştigat de curând la Paris importanta competiţiune pentru spadă denumită „Prix Jean Ayat". S'au clasat apoi şi în ordinea următoare: Rossignol, Diville, Billard, Moreau, Bamo etc.

Avantajele sunt mari: purtaţi tocurile şi talpa de cauciuc PALMA

INSEMNĂRI

Complectări

Din preistoria Facultăţii de medicină

Un profesor: Doctorul M. Wertheimer

Pe atunci Ţara Românească (Valahia) mai păstra împărţirile ce se 'ntâlnesc în „Geografia istorică, astronomică, naturală şi civilă a continentelor în general şi a României în parte" pe care tipografia lui Eliad o scosese în 1835.

Avea judeţe „muntene sau septentrionale" şi judeţe „câmpene sau meridionale". Districtele erau conduse nu de prefecţi, ci de *cârmuitori*; plăşile (sau plasele) şi plaiurile erau administrate de *sub-cârmuitori*.

Al şaptelea judeţ al Ţării Româneşti era *Săcuenii* despre care I. Genilie „profesor de Geografie şi Hronologhie la colegiul Naţional" spunea precum urmează:

„...*Este între Carpaţi, Prahova, Ialomiţa şi Buzăul; are 17 râuleţe: Teleajănul, Bisca mare...; şi să împarte în 3 plase şi 2 plaiuri.*

„*Capitala Bucovul, după care este Vălenii-de-Munte, vestiţi pentru vama cea mare, în drumul către Transilvania*".

In acest judeţ: Săcuenii (sau Saacu), medicul Moritz Wertheimer (sau Mavritius Vertaimer, cum îl numeşte într'un atestat, doctorul Carol Davilla) a fost numit „în cualitate de doctor, la anulu 1843 Decembre 28 cu ordinulu Nr. 3459". Şi a slujit acolo, în acest post al ramurei sanitare, până la 1 Iuniu anul 1849.

Bântuia pe atunci holera, bântuia pesta bovină; medicii genului uman făceau în acelaş timp şi pe veterinarii. *)

Sub-cârmuirea plaiului de Buzău îl descrie pe Wertheimer „arătând o deosebită aplicare şi sufletesc interes întru căutarea bolnavilor". Se pricepea de minune „la altoitul copiilor".

M. Lahovari, cârmuitorul districtului Saac, spunea despre Wertheimer, prin 1844:

„Domnu Moriţu Vertaimer ce e cu porunca cinstitului comitetu a cantinelor... dela 28 Octombre anulu 1843, s'a orânduitu doctor ocrugatu la acest judeţ, a îndeplinitu îndatoririle postului cu bărbăţie şi activitate, nepregetând la toate întâmplătoarele boliri *dintre locuitori şi dobitoacele lor* a alerga..."

Era un om cu multă tragere-de-inimă faţă de cei fără dare-de-mână. Pe lângă „ajutor doctoricesc cu întrebuinţare folosiloare", dânsul a contribuit, pentru destui „bolnavi ce erau în primejdie", cu doctorii fără plată.

In 1853—1854 e medicul ocrugului (ocolului) Prahova: în 1856 August 30 este numit „în postul de hirurg al capitalei Bucureşti, unde a stăruit până la 28 Septembrie 1859".

La deschiderea şcolii ostăşeşti de hirurgie, de către doctorul Davila, sub domnia Prinţului Alexandru D. Ghica, Caimacan al Ţării Româneşti, un curs de *Parabolanologie* (formarea îngrijitorilor de bolnavi) este gratuit predat de către doctorul Wertheimer.

Când această instituţie se schimbă în „Şcoală de medicină şi hirurgie", Moritz Wertheimer îşi continuă, fără plată, prelegerile până primeşte următoarea adresă franţuzească cu un *en-tête* românesc: à

„ŞCOALA NAŢIONALĂ
de
MEDICINA ŞI CHIRURGIE

Cabinetulu Directorivlui
3 Februariu, 1858

Monsieur et collegue,

Fai-la satisfaction de vous annoncer qu'à partir de cette ann e, vous aurez 25 de piastre à toucher comme professeur de l'école.

Je saisis cette ocasion pour vous remercier du concours désintéressé que vous avez donné jusqu'à ce jour.

Veuillez agréer l'assurance de ma considération la plus distinguée.

Votre très dévoué serviteur
Dr. DAVILA

Monsieur le docteur Vertheimer
professeur de mathière médicale"

La venirea lui în ţară, apucase sfârşitul domniei întâiului stăpânitor reglementar al Munteniei, a lucrat sub George Bibescu (1843—1848) şi văzând înfăptuirea emancipării ţiganilor, a început să nădăjduiască şi în cea a evreilor; a fost medic ocrugal sub Barbu Ştirbei; a activat sub Alexandru Ghica, Alexandru Ioan I Cuza, Locotenenţa domnească, sub domnitorul Carol şi regele Carol. A profesor şi autor.

In Mai 1861, când a depus

Petiţia şi actele
către
Onor. Camera legislativă
pentru
Dobândirea Naturalisaţiei,

el avea vârsta de 48 ani; în ţară se găsea de 21 de ani, avea o practică medicală de aproape două decenii.

Petiţia din Mai 1861 a doctorului Moritz Wertheimer (complectată mai târziu cu noui acte şi titluri) a fost rezolvată la Senat în ziua de 18 Februar 1889, printr'o respingere; apoi la 28 Februarie acelaş an, prin acordarea cetăţeniei. **)

Doctorul Vertheimer, când deveni cetăţean român, trecuse de 75 de ani. Aşteptase omul „naturalizaţia" vreme de 28 de ani şi 9 luni. Mai avea să se bucure de acest indigenat vreme de 6 ani şi să inventeze, octogenar activ şi plin de iniţiativă, un „Reflector speculum ginecolog" brevetat.

Argot-ul închisorilor

Un „cititor pietrean" — care a avut parte de câteva luni de închisoare în fortul *Jilava* — îmi trimete o sumă de întregiri. Dintr'însele am suprimat o infimă părticică; şi de tot modestă e partea mea de adaos şi de redactare. Cetitorule pietrean, nu fii dezolat de cele una sută douăzeci de zile petrecute între zidurile Jilavei! Ai îmbogăţit vocabularul românesc, prin jerba de cuvinte şi 'ngemănări-de-vorbe culeasă din graiul clandestin şi metaforic al temniţelor. In numele celora cari vor să tălmăcească: *la Chanson des Gueux* a lui Richepin, *les Soliloques d'un pauvre* ale lui Jéhan Rictus, *Ganuvim* de Bimko, şi atâtea lucrări din adâncurile tainice ale marilor oraşe, — îţi mulţumesc.

Vocabular:

AGAŢARE = prindere
M'a agăţat şi m'a dus la dreptate = m'au prins şi m'au dus la parchet.
BATRANA = o mie de lei.
BIDIDIE [vezi, în numerele trecute: *cloaţă, lăcustă*] = drăguţă, ibovnică.
BORFARIE = rufărie.
Borfăria e mişto = rufăria e bună.
BUCATA = 1. modul de operaţie, felul de sterpelire. *Ai jenit bucata* = ai observat „operaţia"; 2. O sută de lei: *două bătrâne şi trei bucăţi* = două mii treisute de lei.
CALDURA sau
CALDURICA = sân, buzunarul dela piept.
Se vede grup la căldură
sau
Se vede grubă la căldurică = are bani mulţi în sân, — în buzunarul dela piept.
CARAIMAN = buzunar.
Am ge(a)nit că ţuflu e în caraiman = am băgat de seamă că portmoneul e în buzunar.
CARINA = nas.
CAŞNICA [vezi mai sus: *bididia*] = amantă.
I-am dărbojit caşnicei ca să-l ducă pe barosan = i-am spus ibovnicei să-l fure pe chiabur.
CAVOL. Expresia: *du-l cavol* = ia-i tot, lasă-l lefter.
CARDARE = lovire
Cardeşte-l că m'a genit = loveşte-l că m'a observat.

*) Vezi memoriile doctorului Felix: „Istoria igienei în România în Analele Academiei".

**) Raportorul I Bolintineanu, spunea: „La 1860 D-sa (Wertheimer) a făcut cerere de a fi împământenit şi dacă nu i s'a dat până în prezent, cauza era religiunea sa...".

CEARŞAF (sau CEARCEAF) = o sută de lei (vezi şi: *bucată*, 2).
Am scăpat-o la găleată şi i-am zulit (sau julit) o bătrână şi cinci cearşafuri = i-am băgat mâna 'n buzunar şi i-am furat o mie cinci sute de lei.
CIORAP = mânuşă.
COT = an.
Mi-a vrăjit Fane că Gogu e turnat şi i s'a dat 7 coţi = Mi-a zis Fane că Gogu e închis şi i s'au dat 7 ani de închisoare.
CRACANI = pantaloni
Am paradit cracanii = mi-am rupt pantalonii.
CURCAN = poliţist, gardian.
DAIBOJESC = sfătuesc, îndemn, spun.
DECAN = pungaş *enciclopedic*, maestru în toate genurile de şterpelire.
Nae e decan = Nae e maestru în arta pungăşiilor.
DELESC = dau, aduc.
Bididia mea nu mi-a delit (nimic sau) neam; dar caşnica ta ce naiba ţi-a delit? = Gagica mea nu mi-a dat nimic; dar muerea ta ce dracu' ţi-a adus?
DUC = „convertesc", zăpăcesc, fur.
FASOLE = dinţi.
FATA-MARE = cinci sute de lei.
Avac-avac: ţie o bătrână, mie două fete mari = jumătate mie, jumătate ţie: ţie o mie de lei, mie două de câte cinci sute.
FIŢERARE = întârziere, fasoane, făţâială, semne cari atrag luarea-aminte a „fraerilor"
Fă-mi grandu, dar fără fiţerare = dă-mi ajutor, dar fără semne [şi fără de zăbavă].
GALEATA [Vezi Caraiman] = buzunar.
GAURA = spargere.
Dă-mi dreptul dela gaură = dă-mi partea mea dela spargere.
GAURITOR = spărgător.
HAIDUMA = ţăran.
IORDAN [vezi mai jos: muia] = gura.
Du-l cu Iordanul = zăpăceşte-l cu gura. Ar corespunde exact expresiei argotice franceze: *joue-lui donc du crachoir!*
LABE = ghete.
Am ciordit o pereche de ciorapi şi una de labe = am furat o pereche de mănuşi şi o pereche de ghete.
LANA = păr.
MAGAZIE = tabacheră.
MIC. *Un mic* = un pol.
MUIA = gura.
Du-mi'l cu muia = uluieşte-mi'l.
NASOL (*nasoală* sau *nasulie*) = rău.
OBLON = ochi. *Puştiul mi-a făcut cu oblonu* = Camaradu 'mi-a clipit din ochi, cu intenţie.
OLTEAN = lefter.
Sânt oltean = n'am para chioară.
PARADESC = prăpădesc, julesc, rup.
Haiduma mi-a paradit carina = Ţăranul mi-a rupt nasul.
PÂRNAE (vezi *sat*). La *pârnae* e *nasoală* = e rău la puşcărie.
La pârnae curcanii mi-au tăiat lâna = la puşcărie gardienii m'au tuns cu maşina No. 0.
PARAOT = furt
Haide să ne cărăm în paraot = Hai să mergem la şterpelit.
STEA (vezi *paraot*) = furt.
Porniţi-o cu steaua = puneţi-vă pe lucru.
ŞUCAR = drăguţ
Toa'ele e mai şucare = hainele sunt mai bune.
SUCĂRESC = compromit.
Linia Cernăuţi s'a sucărit = In trenul de Cernăuţi nu se mai poate fura nimic.
SUILESC = dorm. *Am suilit grup* (sau *grubă*) = am dormit mult.
ŢUFLU = portmoneu, pungă.
UŞCHIESC = o şterg, fug, mă sustrag.
Babalâcul cu babaca s'au uşchit la pileală = Tatăl cu mama au şters-o la cârciumă.
VĂD = Am bani. *Nu văd nimic, sunt chior* = tufă de Veneţia.
VARZA = tutun.
Dă-mi magazia cu varză = dă'mi tabachera cu tutun.
VETERANĂ = O sută de mii de lei.

Dialog între doi pungaşi când se revăd după o despărţire mai îndelungată:
— *Ce vezi?* = Ce fel de furturi faci?
— *Găuri, duşumele* = Fac spargeri.
— *Dar tu?*
— *Eu o scap* = Eu sunt pungaş de buzunare.

*

Un cetitor, care iscăleşte *M. I. D.*, îmi comunică următoarele cuvinte şi expresii:
AGANTAT = prins.
AGIOALĂ = amantă urâtă.
ARMONICA = porte-visite.
INAINTAŞ = apaş care e în serviciul poliţiei
POPA DUPĂ UŞE = Suntem trădaţi.
CU PARAUA IN COADA = e asigurat.
ZOTA = lovitură.
Zota la 3 = furtul la ora 3.

*

Vorbind de „zidul de piatră şi de zidul moral" cari împrejmue temniţa şi fac să dăinuie la noi, o deplină necunoaştere a lucrurilor ce se petrec între acele ziduri, d. Jacques Conitz — alcătuitorul unor documentate şi zguduitoare amintiri din puşcăria Doftanei, de care avusese parte ca deţinut politic — ne dă, pentru moment, explicarea următoarelor vorbe şi ziceri:

AVAC = pe din două. Un hoţ pune la contribuţie ideia unei lovituri, iar celălalt o pune în practică. Produsul se împarte pe din două. Un fel de afacere comercială, în care unul depune capitalul iar celălalt munca.
COJA = portmoneu. *A-l întoarce pe fraier de coajă* = a-i fura portmoneul.
DIBACI = A afla, a descoperi
L'am dibăcit = l'am aflat.
ECSIVĂ = scrisoare.
FAPT. *A se da în fapt* = a mărturisi (la poliţie, la judecătorul de instrucţie). Care e onoarea unui hoţ? *Să nu se dea în fapt.*
GRAND = sistem de a fura un portmoneu prin substituire.
INTOARCE, a = a fura. Originea e următoarea: Hoţii din trenuri „dibăcesc" un „fraier" care doarme, din precauţiune sau din întâmplare, pe partea în care se găseşte şi buzunarul în care se află portmoneul. Hoţul scoate un ac cu gămălie şi împunge uşor pe fraier, în aşa fel încât acesta având senzaţia că l-a pişcat un purece, se „întoarce" automatic pe partea cealaltă. Faptul acesta îi costă portmoneul.
PONT = loc unde se poate da o lovitură.
POSTĂ = glumă de puşcărie poate şi de cazarmă. Se aplică pe piciorul unuia care doarme, o foiţă de ţigară, căreia i se dă în urmă foc. Când focul ajunge la piele, cel care doarme se trezeşte înspăimântat.
SĂRITOR = altă varietate de hoţ.
SOILI = a dormi, a moţăi.
TRĂSNITOR = spărgător.
TUN = lovitură. *A da un tun* = a da o lovitură.

Din alcătuirile beletristico-folklorice ale temniţei — foarte bogate şi profund necunoscute — d. Jacques Conitz ne dă, ca probă, următoarele versuri:

Adio, gardiene, cu fluerul la gât, —
Mai flueră la ziduri să-ţi treacă de urât —
Adio, bec electric şi tu calorifer,
Căci eu a ta căldură vuleam să mor de ger.

BARBU LAZAREANU

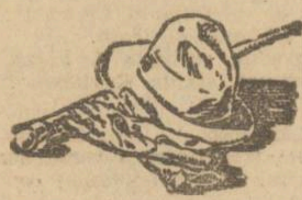
Văd şi nu văd

Litera *V* a vocabularului argotic de astăzi, cuprinde, între altele, cuvântul *a vedea* cu înţelesul de-*a avea bani*.

Acest înţeles verbul *a vedea* îl are, de multişor, în limbagiul jucătorilor de cărţi.

In „Manoil, roman naţional" de Dimitrie Bolintineanu (Iaşi, tipografia Româno-Franceză 1855), găsim, la pagina 169, următorul dialog:

— *„Vede? întrebă ea pe un june.*
— *Vede, îi răspunse acesta.*
— *Loveşte colea! îmi zise Mărioara, întinzându'mi mâna.*
— *Ce ai întrebat de văd?*
— *Nu înţelegi limbagiul nostru?... ai bani? iată ce am întrebat*".

România Jună

Această instituţie academică social-literară, care îşi sărbătoreşte anul acesta jumătatea de veac de când a fost înfiinţată de către Mihail Eminescu, continuă în linişte activitatea ei rodnică, desfăşurând o propagandă culturală însemnată pentru străinătate.

Pe lângă conferinţele ţinute acum un an de către Nichifor Crainic, Al. Al. Busuioceanu, N. Pătraşcu, etc., anul acesta poetul maghiar Zoltàn Franyo a ţinut o frumoasă dizertaţie despre Ady.

Poetul Zoltàn Franyo s'a născut în Arad, şi-a făcut studiile la Oradea-Mare şi şcoala militară din Buda-Pesta.

A colaborat la Tüf şi Lövö şi continuă colaborarea la aceste publicaţii, care apar acum, exilate de Horty, la Viena.

A tradus în întregime pe Baudelaire în ungureşte, şi, poliglot, a tradus din principalele literaturi mondiale.

Prieten intim cu Ady, a tradus poeziile acestuia în limba germană într'o culegere apărută în acest an la Viena.

Lucrează la o antologie din poeţii români, care va apare în limba maghiară şi germană.

Tot în Societatea academică „România Jună", publicistul Emil Riegler a vorbit despre Mihail Eminescu şi poezia nouă.

Ambele aceste conferinţe vor apărea în coloanele „Adevărului literar şi artistic".

O. M.

Fritzof Nansen

Suedia acordă anul acesta premiul Nobel, lui Nansen, norvegianul cel mai popular la el în ţară şi cel mai cunoscut în străinătate. Este savantul care în 1893 a făcut vestita expediţie la polul Nord.

După aceea deveni profesor la Universitatea din Christiania, scriind mai multe cărţi de ştiinţă. Când se despărţi Suedia de Norvegia, Nansen fu numit ministru la Londra şi luă parte la negocierile care au adus actualul rege pe tron. A rămas până astăzi amicul intim al perechei regale. La sfârşitul războiului din urmă a fost trimis în America.

Dela război încoace întreprinse marea sa operă umanitară care i-a adus şi premiul pentru pace. S'a ocupat de întoarcerea prizonierilor în ţările lor începând cu cei ce se aflau în Rusia. Pe urmă a luat direcţia serviciului de ajutor pentru ruşii înfometaţi. Exteriorul lui Nansen e acela al unui marinar norvegian. Inalt, obrazul supt, mare, cu ochii albaştri şi foarte puternic.

Centenarul lui Renan

Anul viitor se împlinesc o sută de ani dela naşterea lui Renan. Franţa se pregăteşte de pe acuma să comemoreze pe cel ce n'a fost numai un istoric, un filolog şi un maestru al scrisului franţuzesc. Renan a fost un filosof, un mare scriitor cu o concepţie filosofică asupra datoriilor omului şi ale cetăţeanului. Nu e un democrat, cu tot respectul său pentru libertate şi, liberalismul său se opreşte pe pragul republicii. In această privinţă, republica glorificându-i memoria, nu poate fi acuzat de închinăciuni în faţa unuia dintre ai ei. Renan nu intră în cadrele unui partid politic. Este unul din acela, hărăziţi prin natura idealului lor, să fie totdeauna în minoritate. Nu este un opozant, ci un independent care se învesmântă în independenţa sa.

Tot ce pare a fi o atitudine, devine o exagerare la mentalităţi ca a lui. Pelerinul Acropolii îngenunche în faţa zeiţei. Simţul divinităţii la el este o sete de adevăr absolut. Are dragoste pentru omenire, dar crede că cel mai bun mijloc pentru a lucra la fericirea generaţiilor viitoare constă mai întâi în a curăţi drumurile sfinte ce duc la inteligenţa trecutului. Aspiraţiile sale religioase nu sunt numai un parfum intelectual şi sentimental desprins din pământul breton. Renan are un suflet spiritualist, şi un spirit critic neturburat de nici o părere din afară, pentru că „pro" şi „contra" la el se combină într'un idealizm optimist care este o altă formă a încrederii în Providenţă.

Manuscris

Un librar din Londra a pus în vânzare un manuscris al lui Kipling de pe vremea când acesta era la debutul carierei sale literare, ziarist în Indiile britanice. Sunt de atunci vre-o patruzeci de ani şi scriitorul nici nu şi-l mai aducea aminte.

Acuma, însă, după ce îl vede el se opune la publicarea lui. Librarul pretinde că manuscrisul este proprietatea sa şi că i-a fost cedat de o scriitoare, căreia Kipling i l-a dat să facă cu el ce-o şti.

Tribunalul englez e chemat acuma să hotărască dacă o operă din tinereţe poate fi publicată sau nu de un străin.

Poşta

In rubrica argot-ului se vorbeşte de „poştă, — o glumă de puşcărie, poate şi de cazarmă".

In armată, *poşta* a fost şi un mijloc prin care unii superiori încercau să tămăduiască epilepsiile, pe cari le credeau simulate, ale soldaţilor.

Iată din „Moş Teacă" al lui Tony Bacalbaşa următorul pasaj:

— *„Ia pune-i poşta, sergent!*

Sergentul ia o bucată de hârtie, o unge cu unt-de-lemn, o face sul şi o vâră cu un capăt între degetele dela piciorul lui Vasile, iar la capătul celălalt îi dă foc.

...Hârtia arde, flacăra cuprinde piciorul desculţ, îl afumă, îl frige, începe a sfârâi şi se nimiceşte". *)

*) Vezi şi „Anton Bacalbaşa şi didactica românească" în „Adevĕrul literar" dela 31 Iulie 1921.

31 DECEMBRIE

Dece şi-o fi ales pictorul Rubin această zi pentru deschiderea expoziţiei sale? De bună seamă, vroia să încheem frumos un an lamentabil; ori să începem cumsecade pe 1923.

SE BEA SAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

CHESTIUNI FEMENINE

Mary Woolstonecraft

Anglia are o figură de femeie — Mary Woolstonecraft — privită ca şampionul acelei cauze, pentru care de atâtea veacuri, cele două sexe stau într'o atitudine rebelă şi n'au ajuns încă la un armistiţiu demn de civilizaţia omenirei.

Viaţa şampioanei engleze, are multă asemănare cu a Olimpiei de Gouges — tribunal — cum am numit-o într'una din conversaţiunile trecute.

Ceeace o aruncă pe Mary Woolstonecraft, într'o luptă atât de aprigă — după cum a dus-o ea — este viaţa tristă şi fără nădejdi pe care a trăit-o în copilărie.

Unul din bibliografii ei, ne-o reprezintă ca pe un tablou conceput de Titzian. O femeie splendită, investmântată ca o divinitate, cu ochii mari întunecaţi, cu faţa de o culoare caldă, cu un păr minunat, în sfârşit cu acel aer de viziune nordică, pe care-l găsim la ori care din madonele marilor maeştri.

Mary — văzând însă, în copilăria ei suferinţele mamii sale suferită de la bărbat — care era beţiv şi mizerabil — adaugă frumuseţii native, suferinţa intimă, a unei dureri neînchipuite.

Calvarul mamei sale îi deschide perspectiva poate fatală, a soartei ce o aşteaptă şi Mary, se ridică furtunatecă împotriva nelegiuirilor — fără apel — pe care un bărbat le poate exercita asupra femeei.

Eroli şi martirii se nasc din durere şi Mary şi-a adăpat în plâns un gând de răzbunare, care a devenit mai apoi — ideal! Ca şi Christine de Pisan care cu patru secole înaintea ei face literatură să se emancipeze — Mary Woolstonecraft, devine **femmes de lettres** în Anglia şi în 1790 scrie cunoscuta ei carte: **Vindication of the right of momen** (Revendicarea dreptului femeilor), care o aşează printre cei mai de seamă precursori.

Cu toate că lucrarea aceasta e pe alocurea difusă — fiind deci lipsită de sintetica lucrărilor Olympiei de Gouges şi a lui Cordodat — totuşi ea purcede din acelaş ideal, fiind inspirat de Revoluţiunea franceză. Lucrarea e dedicată lui Talleyrand, care întocmea un plan de educaţiune naţională cu o instrucţiune egală, penttru amândouă sexele.

In Revendicarea acestor drepturi, Mary susţine reforma educaţiei, singura cheie a problemei femeeşti.

Nu se teme prin aceasta că femeia pierde ceva din farmecele ei, dinpotrivă ăsta ar fi singurul mijloc săi dispară din înfăţişare afectarea lascivităţii, care nu e altceva de cât un rezultat al sclaviei ei.

Susţine industria pentru femei, aducând astfel femenismului o bază economică.

Mary Woolstonecraft se ridică împotriva tiraniei şi suferinţelor dăruite femeei şi duptă pentru egalizarea fîricirei, la care au drept toţi muritorii, fără deosebire de sex.

ROZINA

„Adevĕrul Literar şi Artistic" va publica regulat recenzii asupra tuturor publicaţiunilor ce apar în prezent la noi. In acest scop rugăm să ni se trimeată pe adresa „Adevĕrului Literar" câte un exemplar din volumele şi revistele ce apar.

In vitrina librăriilor

IN EDITURA „CULTURA NAŢIONALĂ"

N. Iorga. — **Histoire des roumains et de leur civilisation.**
Cezar Petrescu. — Scrisorile unui răzeş. (nuvele)
Constantin Gane. — Prin viroage şi coclauri.
G. G. Longinescu. — Cronici ştiinţifice.
A. Branişte. — Adolf. (trad. din **Benjamin Constant**).
Frank Stevens. Prin împărăţia furnicilor, **(trad. de C. Sandu-Aldea).**
Longos. Daphnis şi Chloe **(roman)**, **(trad de Const.** Ion Balmuş).
Jerome şi Jean Tharand. Umbra Crucii (roman).
Oscar Wilde. Prinţul Fericit, **(trad. de Igena Floru).**

BIBLIOTECA UNIVERSITARA:
Ramiro Ortiz. — Renaşterea la Florenţa.
SCRIITORII ROMANI:
Delavrancea. — Paraziţii (roman).
Mihail Sorbu. — A doua tinereţe (dramă).
Duiliu Zamfirescu. — Viaţa la ţară (roman).
LITERATURA UNIVERSALA:
Mircea Gheorghiu. — Din lirica armeană.
Ludwig Holberg. — Trei comedii.
Muragali. — Lauda.
BIBLIOTECA AGRICOLA:
Ioan Enescu. — Ingrăşămintele.
C. Sandu-Aldea. — Despre Semănătură.
BIBLIOTECA POLITICA:
Karl Kautsky. — **Dela Democraţie la robia de stat.**
BIBLIOTECA FILOZOFICA:
Benedeito de Croce. — Elemente de Estetică.
BIBLIOTECA SOCIALA:
Nicolae Petrescu. — **Fenomenele sociale în Statele** Unite.

*

AU APARUT în **editura Vieţii Româneşti:**
Enric Furtună. — De pe stâncă. (poezii şi poeme).
St. O. Iosif: Patriarchale, poezii. 32 de pagini. Preţu 12 lei.
Lacrimile ieromonahului Veniamin, carte dată la lumină şi tipărită de **Mihail Sadoveanu.** 128 pagini. Preţul 12 lei.

CARTEA ROMANEASCA

V. Demetrius. — Povestiri şi poveşti pentru copii.
Apostol D. Culea. — Daruri pentru copii.
Maftei Gradu. — Glume şi Poveşti.
Natalia Iosif. — Colomba. (trad. din Prosper Merimée).
A. Oescu. — Creşterea Porcilor.
A. Scherr. — Fabricarea Săpunului.
Atanasie Teicianul. — Prăşirea păsărilor de curte.
V. Miorini. — Planul şi Ghidul Capitalei.
Vasile S. Moga. — Cultura viei şi fabricarea vinului.
Anton Pan. — O şezătoare la ţară.
Corneliu Moldovanu. Purgatoriul. (roman).
I. L. Caragiale. Teatru. Vol. I.
M. Sadoveanu. Traduceri din Maupassant
V. Pop. Ce păţeşte omul bun.
Ludovic Leist. Le Français parlé.
Ludwig Leist. Deutsches Lesebuch.

Cărți și Reviste

Cartea dragostei, de Radu D. Rosetti și Em. Cerbu

Noĭ n'am avut pân'acum o Antologie a tutulor poeților români. *Cartea Dragosteĭ.* e menită să umple acest gol, și cum ea apare în ajunul sărbătorilor, desigur că va avea și un frumos succes de librărie. Iată interesanta prefață cu care o recomandă unul din autori, d-l Radu D. Rosetti:

Nu'mĭ aduc aminte care critic, întrebat ce crede despre un poet debutant cu versurĭ impersonale, și-a amânat verdictul cu răspunsul: „Să'l vedem la dragoste"...

Intr'adevăr, dacă e greu să precizezĭ: „Asta e cea maĭ frumoasă poezie pe care am citit-o" — fiecare melodie încântându-te în felul eĭ — nu e maĭ puțin stabilit că ritmul, rima și ideia ce scapără în exaltarea „amoruluĭ" au produs capo-d'operile literaturiĭ, și aceasta la toate popoarele.

Iubire, sete de vieață, tu eștĭ puterea creatoare
Sub care inimile noastre renasc ca florile în soare.

a cântat într'o dimineață de primăvară Vlahuță.

— Cine-a făcut doina asta, a fost orĭ beat, orĭ amorezat! am auzit dându-șĭ părerea și unul din popor maĭ puțin artist, dar tot așa de entusiast.

Iată ce m'a făcut — sunt douăzecĭ și șapte de anĭ de atuncĭ! — să adun cele maĭ de seamă poeziĭ de iubire ale poeților românĭ, publicându-le în editura Carol Müller, *sub titlul* Cartea Dragosteĭ.

Volumul a avut succes, și însușĭ Hajdeu ocupându-se de el, a onorat pe autor cu lauda, după uniĭ nemeritată, „Să zicem și să credem că avem mulțĭ poețĭ însemnațĭ, deși nu tocmaĭ atâția, negreșit, pe câțĭ îĭ înșiră Antologia d-luĭ Radu Rosetti, *el însușĭ un început de talent de multă valoare", etc.... (Prefața la* Prima *de Haralamb G. Lecca).*

De atuncĭ a trecut maĭ mult de un sfert de veac, și dacă culegerea mea de versurĭ s'a epuizat, nu tot așa și avântul nouei generațiunĭ de poețĭ, din ce în ce maĭ cald și maĭ pasionat.

„Dumnezeu, care trece făclia dragosteĭ din mână în mână" a inspirat pe rând o nouă pleiadă de barzĭ, despre carĭ, firește, cartea de odinioară nu pomenește. Goga, Cerna, Corneliu Moldoveanu, Minulescu, Nichifor Crainic, Mircea Rădulescu — atâția consacrațĭ — nu se afirmaseră în 1896; Iosif, Cincinat Pavelescu și alțiĭ, deși citațĭ, au evoluat. M'am gândit să refac puțin Cartea Dragosteĭ *și s'o complectez, dar în lipsă de timp m'am adresat distinsuluĭ meu prieten Eman. Cerbu, care a primit și „s'a executat".*

N'am părtinit nicĭ o școală și n'am înlăturat nicĭ un nume. Maĭ bine să prisosească... Dacă s'a făcut vre-o omisiune, e fără intenție... „Se însărcinează ea vremea să dea cu încetul la o parte ce va fi de dat la o parte. Oamenĭ și lucrurĭ își au un judecător suprem senin, pe care nimic din zarva și din strigătele noastre pătimașe nu poate să-l clatine vreodată în judecata luĭ" încheiu tot cu un citat din Vlahuță.

Fără a exagera importanța acesteĭ lucrărĭ, apreciem totușĭ ceĭ dintâĭ parfumul buchetuluĭ oferit, care dacă n'are altă valoare, reprezintă cel puțin cea maĭ complectă și cea maĭ nepărtinitoare antologie poetică din literatura română.

Reproducem ca titlu de curiozitate și lista celor 193 de poețĭ citațĭ. Incepând de la 1470 și până azĭ, eĭ se înșiră astfel: Ienăchiță Văcărescu, Alecu Văcărescu, Ion Văcărescu, C. Konaki, C. Stamate, Y. Budai-Deleanu, Barbu Paris Momuleanu, Gh. Asaki, Vasile Cârlova, Ion Heliade Rădulescu, Anton Pann, Const. Negrutzi, Dimitrie Bolintineanu, G. Sion, Gr. Alexandrescu, Cesar Boliac, V. Alexandrĭ, Gh. Crețeanu Alexandru Z., Sihleanu, Alex. Depărățeanu, B. P. Hajdeu, Mihail Zamfirescu, Nicolae Nicoleanu, Dem. Petrino, Dem. Gusti, Const. Petroni, Iacob Negruzzi, A. Naum, N. Gane, Dem. Olănescu (Ascanio), Mihai de Bonachi, Grigore Grandea, Samson Bodnărescu, N. Scheletti, Vasile D. Păun, N. Beldiceanu, Teodor Șerbănescu, Matilda Cugler Poni, Mihail Eminescu, Veronica Micle, Alexandru Macedonski, N. Volenti, Alex. Vlahuță, A. C. Cuza, I. B. Hetrot, C. Mille, Ion Nenițescu, Carol Scrob, Duiliu Zamfirescu, Iuliu Roșca, Th. M. Sthoenescu, N. Rădulescu-Niger, Mircea C. Demetriade, Bonifaciu Florescu, Demetru Teleor, Traian Demetrescu, Gh. Coșbuc, Ion Roman, Artur Stavri, Gh. din Moldova, Cornelia din Moldova, O. Carp, N. Iorga, Ion Păun, Ion Popovicĭ Bănățeanu, Victor Bilciurescu, I. Brătescu Voineștĭ, N. Basilescu, Scarlat Orăscu, Alex. Obedenaru, Demetru Moldoveanu, Gh. Murnu, Smara, Ilie Ighel, Ion Gorun, St. I. Iosif, A. Steuerman, D. Nanu, Iuliu C. Săvescu, Anna Ciupagea, Haralamb G. Lecca, Ludovic Dauș, Cincinat Pavelescu, Virgiliu N. Cisman, Radu D. Rosetti, I. Petrovicĭ, Elvira Santorino (Al. Antemireanu), A. Davila, B. Toma, Gh. Cair, T. Dutescu-Dutu, N. Mihăescu-Nigrim, V. Podeanu, Mateĭ Elian, Cridim, D. Th. Neculuță, D. Verea, Ana Manolache Holda, Barbu Lăzăreanu, Ștefan Petică, Octavian Goga, P. Cerna, D. Anghel, Tudor Arghezi, Ion Minulescu, Ovid Densușeanu, Mihail Codreanu, Corneliu Moldoveanu, G. Ranetti, D. Carnabatt, V. Demetrius, A. Mândru, Donar Munteanu, Radu Cosmin, Elena Farago, Oscar Dabija, Alex. Teodor Stamatiad, Victor Eftimiu, N. Davidescu, A. de Herz, Zaharia Bârsan, Maria Cunțan, G. Rotică, V. Militaru, G. Bacovia, Alexandrina Scurtu, I. Gr. Perieteanu, I. N. Soricu, Oreste, M. Săulescu, Natalia Negru, B. Nemțeanu, Ion Al. George, Leon Feraru, George Gregorian, G. Topârceanu, B. Luca, G. Tutoveanu, D. Iov, Mircea Rădulescu, Claudia Milian, Alfred Moșoiu, Const. Răuleț, Horia Furtună, Mihail Cruceanu, Șerban Bascovicĭ, Eug. Ciuchi, George Stratulat, Em. Ciomac, Nichifor Crainic, Ion Pilat, Adrian Maniu, Artur Enășescu, Ion Sân-Georgiu, V. Voiculescu, Al. Iacobescu, Emil Isac. A. Dominic, Dragoș Protopopescu, Lucrezzia Karnabatt, Emanoil Bucuță, Ion Marin Sadoveanu, Ion Vinea, Mia Frollo, A. Cotruz, Ion I. Pavelescu, Otilia Casimir, Vintilă Paraschivescu, Barbu Solacolu, Al. Vițianu, Alice Soare, Al. Terziman, Al. Gherghel, Lucian Blaga, Demostene Botez, Marcel Romanescu, G. Talaz, Eman. Cerbu, Gheorghe Voevidca, Alex. A. Philippide, I. Const. Perieteanu, B. Fundoianu, A. O. Teodoreanu, Camil Baltazar, Camil Petrescu, I. Boncíu, Vintilă Rusu-Șirianu, D. N. Teodorescu, E. Marghita, Const. Argeșan, Virgiliu, Moscovicĭ, F. Aderca, Luca Ion Caragiale.

Prin ordinea așezăriĭ nu s'au creat întâetățĭ literare, ci autoriĭ au fost clasațĭ, pe cât a fost posibil, după aniĭ în carĭ s'au afirmat.

Dușmanul femeiĭ ?, de A. Nora

Piesele luĭ Strindberg reprezentate în ultimul timp, în fața unor sălĭ suprapopulate, de tragedianul Paul Wegener, fac de o covârșitoare actualitate recentul volum al colegului A. Nora: *Dușmanul femeiĭ?* Asupra d-sale s'a stabilit o definitivă pecetluire: urăște femeia și atribue de domeniul legendelor toate strălucitele aureole cu carĭ o împodobim, noĭ, ceilalțĭ. Imbrățișând nu numaĭ problema căsnicieĭ, ci întregul complex al simțimintelor femeiĭ, le înfățișează în culorile sombre voite de d-sa. Fiindcă, oricâtă strădanie ar pune, nu va izbuti nicicând să ne convingă că femeia e maĭ rea decât bărbatul.

Violența cu care expune în „Dușmanul femeiĭ" variile aspecte ale aceluĭ summum de însușirĭ ce constitue sufletul femenin, e tocmaĭ menită să ne pue la îndoială nepărtinirea ce ar fi trebuit să prezideze la această lucrare de arhivă socială. Totușĭ, privită din punctul de vedere al unuĭ caz de psychoză specific autoruluĭ, noua lucrare a d-luĭ Nora prezintă interesul eĭ. Are pasagiĭ viguroase, argumentațiĭ virulente, și, îndeosebĭ, paradoxul „Mama nu este femee" ne surprinde prin înlănțuirea de premize. Iar capitolul săltăreț: „Care o bestie: bărbatul sau femeia?" te amuză prin anecdotele ce înșiră și cu dovada ce tinde să statorniceaseă documentar: că atât bărbatul cât și femeia, năzuesc la actul sexual în proporțiĭ și intensitățĭ egale, ca o condiție indispensabilă a funcționăriĭ mașineĭ umane.

„Transilvania"

Numărul dublu din Noembrie-Decembrie 1922 (anul 53, n-rele 11 și 12) cuprinde discursul rostit în ziua de Sân-Medru 1922, la adunarea generală a Asociațiuniĭ pentru literatura română și cultura poporuluĭ român, de D-r Vasile Suciu, vice-președintele „Asociațiuniĭ".

Cuvântarea a fost pronunțată în Sibiu „orașul marilor sforțărĭ spre maĭ bine ale unuĭ Andreĭ Șaguna, Iacob Bologa, Gheorghe Barițiu, Iosif Sterea-Suluțiu și Andreĭ Bârseanu".

D-l Vasile Stoica în studiul „Reforma agrară din România" crede că *proprietatea mică și mijlocie nu numaĭ va asigura un traĭ maĭ bun mareĭ masse a țărănimiĭ noastre, dar prin-tr'o cultură intensivă care pe moșiile latifundiare nu se putea face va mări și capacitatea de producție a țăriĭ.* Cercetarea d-luĭ Stoica se închee cu îndemnul ca „prin școlĭ primare și școlĭ de specialitate la țară, țărănimea noastră stăpână pe un pământ de o rară fertilitate să-șĭ însușiască fără zăbavă, metodele uneĭ agriculturĭ intensive moderne".

Nuvelistul Alexandru Ciura publică amintirĭ despre Avram Iancu, pe care i le-a împărtășit „un bun prieten, fruntaș în Munțiĭ Apusenĭ" și înrudit cu *domnul Avrămuț*. Iată titlurile capitolelor acestor prețioase amintirĭ: *Din copilăria luĭ Avram Iancu, După adunarea de pe Câmpul Libertățiĭ, Iancu în declin Steagul luĭ Iancu și tunul de lemn.*

Despre Caragiale poetul, vorbește d. Verax, cu prilejul apariției volumuluĭ „Versurĭ, stanțe elegiaco-satirice, epigrame, fabule, ode umoristice".

Arătând că e „o binefacere și un îndemn culegerea și adnotarea cu lămuririle trebuitoare a versurilor luĭ I. L. Caragiale", cronicarul literar al Transilvanieĭ continuă:

„Nu sunt multe, dar sunt foarte interesante și valoroase aceste versurĭ datorite mareluĭ nostru Ion Luca Caragiale. Ca și în operele sale prosaice, el biciuește în aceste versurĭ moravurile societățiĭ noastre stricate, vițioase. Sunt strigătul unuĭ revoltat. Ca să nu apară însă un Moralescu nesuferit, el face pe moftangiul plin de sarcasm, satiră, ironie. Cu bucurie constatăm că progresul poetuluĭ dela cele dintâĭ stanțe și gogoșĭ rimate, până la fabulele mareluĭ anonim, e uimitor. Icĭ își bate joc de poețiĭ simboliștĭ, decadențĭ, dincolo de bătrânele vițioase, imorale, maĭ apoĭ pe politicianiĭ carĭ fac economiĭ suprimând posturile micilor funcționarĭ în budgetul statuluĭ, iar când în revoluția din 1907 ciocoiĭ, nevoind să recunoască nicidecum că opresiunea lor a stârnit răscoala țăranilor, Caragiale scrie splendida „Mângâiere", o scurtă fabulă în care arată cum baba, căreia i se varsă laptele uitat la foc, pune vina pe necuratul, — aidoma ca ciocoiĭ pe instigatorĭ. E superbă și ironia „savantuluĭ" care a cetit atât de mult, în cât e o bibliotecă răsturnată capul luĭ, din care lipsește — o spune el malițios — bibliotecarul.

„Această carte trebue să se ceteaseă pretutindenĭ, dar maĭ ales la noĭ în Transilvania, pentru a cultiva spiritul caustic și sarea atică atât de rară la noĭ".

Ca supliment, numerele acestea ale revisteĭ au câteva cântece poporale româneștĭ, pentru cor mixt, din colecția d-luĭ N. Oancea.

„Renașterea la Florența" de *Ramiro Ortiz* (ed. „Cultura Națională")

„Biblioteca Universitară" pe care o conduce d. V. Pârvan, ar putea deveni — cu anumite sacrificiĭ materiale — una din colecțiile cele maĭ de preț. In occident, cursurile universitare nu sunt urmărite numaĭ de studențĭ, ca la noĭ, ci de un întreg public, care înțelege să participe la un curs universitar, cum ar participa la o serie de conferințe. Cine știe cât public atrăgea la Sorbona cursul luĭ Faguet și cât public atrag astăzĭ, încă, alțĭ profesorĭ, își dă seama de importanța pe care o are profesorul universitar în formarea aceleĭ culturĭ generale a înșilor.

Acolo însă, case de editură, care nu-șĭ cruță sacrificiile imprimă aceste cursurĭ — monografiĭ de preț — spre a putea fi citite de toțĭ ceĭ ce cată în carte nu numaĭ o distracție.

Acelaș lucru s'ar putea face și la noĭ. Sunt cursurĭ, care ar merita să fie tipărite, pe lângă atâtea altele, pe care bine că le aud numaĭ studențiĭ! Dacă „Biblioteca Universitară" își propune să dea în vileag aceste cursurĭ meritoriĭ — atuncĭ merită sprijinul tuturor celor ce se îngrijesc de cultura acesteĭ țărĭ.

Studiul documentat al d-luĭ Ramiro Ortiz despre *Renașterea la Florența* este un strălucit început. Scris cu îngrijire, expus cu metodă, acest curs se bucură și de o frumoasă imprimare și de îngrijite ilustrațiunĭ.

Nădăjduim că vor apare apoĭ și cursurĭ de istoria literaturiĭ, de drept, de filosofie și așa maĭ departe, spre a putea ști și ceĭ maĭ de departe cât se muncește în universitatea așezată peste drum de statuia luĭ Heliade.

„Cronicĭ științifice" de *G. G. Longinescu* (ed. Cultura Națională).

Paralel cu editarea revisteĭ lunare pentru răspândirea științelor „Natura" editura „Cultura Națională" începe imprimarea uneĭ nouĭ colecțiunĭ intitulată „Actualitățĭ științifice" și pusă sub conducerea d-luĭ G Țițeica, profesor universitar și membru al Academieĭ Române. Noua bibliotecă are de scop, pe cât se pare, vulgarizarea științeĭ, prin volume unitare. Cel dintâiu, din această serie este datorit d-luĭ G. G. Longinescu, bine cunoscutul profesor universitar de chimie. D-sa întrunește într'un mănunchĭ, o serie de cronicĭ științifice, publicate acum câțĭva anĭ — nu fără răsunet — în reviste și chiar în ziare.

Sub forma ușoară și atrăgătoare a unor „causeriĭ", d. Longinescu tratează, pe înțelesul tuturor, nu numaĭ probleme științifice, dar probleme de actualitate științifică. Interesantul volum se adresează și liceanuluĭ, și studentuluĭ și lectoruluĭ, care caută o informațiune justă și facilă.

Revista modelor

Pălării elegante. — Moda reginelor.

Ce pot vorbi numai două pălării într'un capitol așa de vast? Ar trebui mai întâiu să facem legătura dintre figură și model, apoi să discutăm despre formă și culoare, și abia în urmă de motivele decorative, cari împodobesc pălăriile elegante.

Nu e ușor să vorbești despre modă, după cum s'ar crede dacă vrei în adevăr să privești moda, ca o artă minoră, căreia nu trebue să-i lipsească nici desenul, nici culoarea și nici acel gust estetic, după care ne conducem în creiarea și judecarea unei opere de artă.

Inchipuindu-mi că fiecare femeie, înainte de a'și alege ceva se gândește la aceste obositoare premise, adaug numai ceeace trebue pentru nota eleganței, lăsând restul, în grija frumoaselor, atât de atente în fața oglinzei.

Modele de alăturĭ sunt creiate de Casa Lewis de la Paris, pentru regina Spaniei. Deși ne-ar putea speria aceste două calități, voi spune totuși că nimic surpdinzător nu s'a adăugat pălăriei, purtată de o femeie cu gust, atunci când ea era dedicată unei Regine.

Reginele ca toate elegantele se îmbracă la modă și doar costumul de mare ceremonie, le distinge câteodată, de pământele celelalte. Dacă rochia afectează maĭ mult mișcarea togeĭ sau linia bizantină, dacă se poartă cu mânecile lungĭ și largi — ca să fie mai demne — dacă au mai multe șiraguri de mărgăritare — totuși aceiași modă capricioasă le comandă și lor, atât de autoritare și sublime, în măreția lor regală.

Moda actuală și aș putea adăuga și democratismul — fac deopotrivă, aceleași modele pentru femei și iată că regină sau proletară, burgheză sau aristocrată, arborează deopotrivă aceiașĭ stofă creiată de Rodier sau Poicret și poartă aceiașĭ pălărie desenată de Lewis sau Maria Guy.

Egretele și paradisile se adună în mănunchiurĭ bogate în jurul fundului bine întins al formelor „cloche" de pe pagină.

Nimic mai simplu azi, ca aranjarea unei pălării, care nemaiavând eșafodajul din trecut se reduce la o formă simplă, încărcată numai cu bogăția firelor de ibis, struț și paradis.

Figura puțin mascată de bordul lăsat în jos și de multe ori acoperit cu o dantelă fină, apoi cascada aripelor și fulgilor delicați — iată pălăria regală, de care ne-am putea intimid o clipă.

Imi place și blana de singe în formă de pană, când ea cade puțin pe gâtt ca o umbră catifelată.

DIANA

S'a pus în vânzare

ALMANACHUL

ziarelor „Adeverul" și „Dimineața"

pe Anul 1923

trebuie să fie pe masa tuturor, de oarece va interesa toate păturile sociale.

Format mare, tipărit PE HÂRTIE BUNĂ, CU COPERTA IN 4 CULORI. ARTISTIC LUCRATĂ, cu colaborarea celor mai mari scriitori, literați, desenatori și humoriști.

ALMANACHUL ziarelor „Adeverul" și „Dimineața" pe Anul 1923, se vinde cu prețul de lei 15, și se găsește de vânzare la toate librăriile și la toți depozitarii și vânzătorii de ziare.

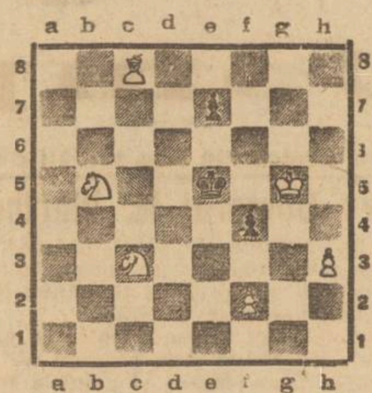
Joc de inteligență

ȘAH

PROBLEMA No. 152.

de Saul Segenreich, Boloșani.

Negru (3 figuri)
Re5, Pe7 și f4.

Alb (6 figuri)
Rg5, Cb5 și c3, Nc8, Pf2 și h3.
Alb trage și face mat în 4 mutări.

PROBLEMA No. 153

de I. Ițicovici, Basău

Alb (6 figuri): Re4, Dh3, Te3, Cd7 Pc6, și g6.
Negru (5 figuri): Re7, Ce1, Nd8, Pc7 și e6.
Alb trage și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 77.

Jucată la „Cercul de șah" din București, în ziua de 5 Iunie 1922.

Alb: *T. R.* **Negru:** *Locot. Gadja*

Gambit Allgaer.

1. e2—e4 e7—e5 3. Cg1—f3 g7—g5
2. f2—f4 e5×f4 4. h2—h4 g5—g4

5. Cf3—g5, urmat de C×f7, R×C, ceeace constitue gambitul Allgaer, unul din cele mai frumoase gambituri; jucat însă corect de negru, albul perde totdeauna, jertfa d'o piesă fiind prea mare, după cum am dovedit în detailatele analize ce am publicat.

E mai tare 5. Cf3—e5, constituind *gambitul Kieseritzky.*

5. . . . . h7—h6 6. Cg5×f7 Re8×f7
7. Nf1—c4 + (Dr. Tarrasch recomandă Dg4, Cf6 etc.)
7. . . . . d7—d5! 8. Nc4×d5 + Rf7—e8
9. d2—d4 Nf8—d6 10. c2—c4 c7—c6
11. Nd5×g8 Th8×g8 12. c4—c5 Nd6—c7
13. e4—e5 Dd8—d5 14. 0—0 f4—f3
15. Cb1—c3 Dd5—d8 16. Cc3—e4 Dd8×h4

Mai bine decât 16. . . . f×g2; 17. Cf6 +, Rf7; 18. R×g2 și alb stă mai bine.

17. g2—g3 Dh4—h3 acesta chiar a fost scopul albului când a jertfit pionul h4; de-a izola regina neagră.

18. Tf1—f2 Tg8—f8! 19. Nc1—e3. La 19. Th2, urmează f3—f2 +

19. . . . **Nc8—f5!**

sacrifică regina, pentru a menține atacul.

20. Tf2—h2 Nf5×e4 21. Ne3—f2. Mai bine 21. T×D, urmat de Nf2.

21. . . . . Dh3×h2 + 22. Rg1×h2 Cb8—d7
23. Dd1—d2 Re8—e7 24. Ta1—e1 Ne4—d5
25. Rh2—g1 Tf8—h8 26. a2—a4 a7—a5
27. Dd2—f4 Ta8—g8 28. Df4—f5 h6—h5

Negrul consolidându-și poziția, începe un atac bine susținut, care nu poate fi parat de alb.

29. Te1—e3 h5—h4 30. Nf2—e1. Dacă 30, g3×h4, g4—g3; 31. Ne1, f2 + și câștigă.

30. h4×g3

31. Ne1×g3 f3—f2 +

Cedează.

Dacă alb ia pionul f2, cu dama sau nebunul, e mat prin Th8—h1. Dacă ia pionul cu regele, perde dama prin Tg8—f8.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

